

This is the html version of the file http://folk.uio.no/ingeba/schoning_alt.doc.
Google automatically generates html versions of documents as we crawl the web.

[Innskannet versjon 0.3 (09.04.04) - rettelser mottas med takk til Inge.Arnese@gmail.com]

Til min slegt, hver især, sender jeg min hilsen og mine gode ønsker!

Den bok om vor slegt, jeg sendte ut i 1899, kommer her i anden udgave. For de ældre slegtleds vedkommende er meddelelserne i alt væsentlig de samme som før; jeg har tildels gennemgået arkiver og biblioteker paany baade for at utvide det som staar i den gamle bok og for at forvisse mig om rigtigheden av hvad den fortæller. De grener av slegten, som er gaat over til Danmark, har jeg samlet helt nye oplysninger om; se l. n. 82 og 320, 326 flg. De yngre slegtled har jeg ført frem til dagen idag.

Jeg gjentar hvad jeg skrev i fortalen 1899: der bør vernes om slegtens minder og slegtfølelsen bør styrkes. Derfor har jeg tat med mest mulig av det milieu, hvori slegten har levet, og jeg har søkt at dra frem det som kan karakterisere personerne.

Boken er skrevet bare for slegten. Dens trykning er bekostet av advokat Kaare **Schøning**.

Som før har jeg ordnet fremstillingen efter led, d.e. efter tidsfølgen og ikke, som vanlig er, efter grener. Kvinde-linjerne har jeg bare fulgt i ét led nedover, til de med andre ættenavn er gaat ind i andre ætter. Da klichéer er en kostbar affære, har jeg set mig nødt til at begrænse tallet av billeder i boken.

Uttalelser om første utgave av boken:

Byraachef *Wilhelm Lassen*, vort lands fremragende genealog, skrev: «Boken har med hæder bestaat sin prøve. De har virkelig al ære av Deres bok, hvorpaa der heller intet er blit spart hverken hvad indhold eller utstyr angaar.»

Statsarkivar J. *Refsaas* skrev: «Man faar et klart billede av de forskjellige personers liv og virke. Kun faa. forstaar, hvilken anstrengelse og ihærdighet der skal til for at kunne fuldføre et saadant arbeid, og jeg gratulerer Dem med det opnaaede smukke resultat. For det værdifulde arbeid bør ikke alene Deres egen slegt, men enhver som har interesse for slegthistorie, være Dem taknemlig.»

Telegrafbestyrer Sophus **Schøning** skrev: «Jeg har gjennemlæst dit verk med den aller største interesse. Dette var jo noget for mig, som al min tid har interessert mig for alt historisk. Du fortjener vor alles tak for den møie, dette verk har kostet dig og den omhu du har lagt deri.»

Talbrøkerne, f. eks., læses saaledes:

Ole Meldal **Schøning** (72), 1. 2. 4. 8. 2.

stamfarens (1), andet barns (2), fjerde barns (4), ottende barns (8), andet barn (2).

f. = født, b. = døpt, * = gift med, d. = død, i. = jordfæstet, l. n. = løbenummer.

Slegten anmodes om at melde mig fremtidige fødsler, giftermal, dødsfald.

Oslo december 1927.

INDHOLD

1. Indledning	side 7
2. Grøtøy-ætten Schøning	» 9
3. Sand-ætten Schøning	» 139
4. Oversigts-tavler	» 161
5. Andre ætter med samme eller lignende navn	» 173
6. Navneliste	» 177
7. Rettelser og tillæg (paa næste side).	

RETTELSER OG TILLÆG

L. nr.

30: f. læs j. (jordsat).

32: f. » b. (døpt).

182: Ogsaa av Leiranger forlikskommission var Arne **Schøning** medlem i mange aar. Likesaa av Saltens Handelsforening, i de sidste aar av sit liv dens formand. En av hans hovedinteresser var arbeidet for at forbedre kommunikationerne inden distriktet og han var medlem av komiteen for dette samt opnaade at Grøtøv i flere sommere fik et to-ukentlig anløp av de ordinære hurtigruter. Han sat ogsaa i direktionen for Ofotens Dampskibsselskap, Narvik, som siden 1914 har underholdt en ukentlig hurtigrute mellem Trondhjem og Narvik med anløp av Grøtøv.

Under utstillingen i Oslo 1914 var han jurymedlem ved bedømmelsen av flere grupper for fiskerinæringen.

188: Der skal staa at Agnes **Schøning** er sekretær i Oslo loge av teosofisk samfund og medlem av ordenen «Stjernen i Øst».

»- 217: Fra 1. mars 1928 etablerer Finn **Schøning** egen-forretning i Oslo for eksport o.g import.

-»- 219: Fra 1. januar 1928 er Einar **Schøning** administrerende direktør i Fredriksverns Sparebank

-»- 223: Kaptein Georg *Selmer døde* i Oslo 1928. I den sidste tid var han fører av Stavanger-selskapets nye skib "Sanct Svithun" i hurtigruten paa Nord-**Norge**. Han var kjendt, ikke bare som en dyktig og uforfærdet sjømand. men ogsaa som en retlinjet mand i al sin færd.

-»- 313 (side 150): Apollo dizit læs Apollo dixit.

Norge er der nu to slegter **Schøning**.

Den ene en Nordlands-slegt, som er kjendt gjennom omtr. 360 aar. Den andre en Østlands-slegt av tysk

oprindelse som kom til landet fra Danmark i de første aar av 1800-tallet og bosatte sig ved Porsgrund.

Førstnævnte slegt stammer paa mands-siden fra trønderen Arne Olufssøn, prest i Steigen (Nordland) og død 1641, paa kvinde-siden fra Jacob Eliassen **Schøning**, som kom fra Jylland omkring 1670 og bodde paa gaarden Sand paa Tjeldøy i Lødingen. Hans slegt eller ialfald bans slegtnavn er forlængst utdødd i mands-linjen.

Men hans datter Apollona **Schøning** egtet 1722 Arne Olufssøns sønnesøn Oluf Hartvigsøn paa Grøtøy i Steigen, og disses barn tok morens efternavn til familienavn. De fulgte i det stykke en skik som ved den tid var meget almindelig; i Nordland saaledes **Schøning**, Jentoft, Hveding, Falch o. fl. Det gjengse var at betegne et individ ved eget og farens fornavn. Ogsaa blandt adelen hadde det været tilfælde, indtil frd. 1526 paala den at bruke slegtsnavn. Senere begyndte de borgerlige at følge eksemplet.

Og videre: Jacob Eliassens sønnedatter Anne * Woll hadde en søn Andreas, som likeledes tok morens slegtsnavn. til familienavn, og fra hvem den nuværende danske gren av slegten stammer.

Det er disse to Nordlands-ætter som i det følgende omhandles. Den første kan passende kaldes Grøtøy-ætten, da den i 235 aar hadde sit hovedsæte paa Grøtøy, den andre Sand-ætten.

I disse to ætter er mænd og kvinder med følgende navn giftet ind:

Grøtøy-ætten.

Mænd: 3. led. Finwegaard, Jentoft, Homble, Hveding, Schjelderup.

» 4. » Angell, Berg, Harr, Hass, Hvid, Leth, Locher, Mørch, Rasch.

» 5. » Bødtker, Hvid, Høgh, Nielsen (dansk).

» 6. » Drejer.

» 7. » Schjelderup, Schjødt, Simons (tysk).

» 8. » Glahn (dansk), Johnson, Mack, Rolandsen.

» 9. » Andersen, Borchgrevink, Ellingsen, Faanes, Giæver, Halvorsen, Hansen,

Juliussen, Løken, Meisterlin, Moe, Rasch, Selmer, Sæland, Winther.

Kvinder: 2. led. Blix.

» 3. » Jentoft, Leth, Pain (irsk).

» 4. » Frey, Kildal, Meldal, Rasch.

» 5. » Jentoft.

6. » Angell, Normann, Stav.

7. » Ebeltoft, Hoaas, Johnsen, Normann, Winther.

» 8. » Amundsen, Aubert, Christensen, Jacobsen, Mack, Müller, Olsen,

Skaanland, Svensen.

» 9. » Ballou (amerikansk), Bjerknes, Ellingsen, Fontanet (spansk), Grønn,
Lillevtedt, Nielsen, Olsen, Thorsen, Wahl.

» 10. » Elverum.

Sand-ætten.

Mænd: 2. led. Friis, Jentoft, Johansen.

» 3. » Normann, Woll.

» 4. » de Wahl.

» 6. » Hansen (dansk).

» 8. » Clausen

»

Kvinder: 2. » Ursin

» 3. » Aagorn, Hveding.

» 4. » Beck, Schumacher (danske).

» 5. » Terkildsen, Weisø

» 6. » Hansen (dansk).

» 7. » Nielsen »

» 8. » Ahlström (svensk).

GRØTØY-ÆTTEN.

1ste led.

Slegtens stamfar er, som nævnt, presten **Arne Olufssøn, d. 1641** i Steigen. Hans haandskrift og navnetræk¹ var saadan [fjernet]:

Naar han fødtes og hvorfra han kom har man ikke sikker greie paa, og ingen protokoller kan nu gi oplysning herom. Men det har været fortalt i slegten fra gammelt av, at han var fra Leksvik ved Trondhjem². Han har vel da gaat paa Trondhjems kathedralskole og derfra like over i prestestilling. For paa den tid fik de norske prester som regel ingen universitetsutdannelse, men tokes blandt disciplene ved en latinskole, oftest stiftets latinskole; i Trondhjems stift, hvortil den gang Nordlandene hørte, var dette jevnlig tilfældet - skriver rektor Erichsen i sin Trondhjems kathedralskoles historie. Kanske har Arne været i Nordland allerede som «skoledegn»; for blandt de indtægter som latinskolen den gang skaffet sig,

var den saakaldte sognegang til bedste for eleverne. To og to reiste de to ganger om aaret omkring i bygdene og samlet til skolen. De fik kost hos presterne og bønderne og skrapet med sig fisk og korn. De muntret med sang og nyheter fra verden derute, og de præket stundom i stedet for presterne. Like til de fjerneste sogn i Nordlandene kom de undertiden, og da gik halve aaret med til reisen.

Herr³ Arne nævnes første gang ved slutten av 1500-tallet som kapellan den anden efter reformationen - til Vaagan i Lødingens sogn. Den gang (og til 1731) var Lødingen et præbendekald under biskopen i Trondhjem, som altsaa var sognets egentlige prest. Men bispen hadde til stedfortræder en vicepastor, og denne igjen hadde under sig kapellaner, Slike kapellaner fungerte dog i virkeligheten som sogneprester for sine menigheter, ialfald naar veien var lang mellem hovedsogn og anneks. Og langt og veirhaardt var det mellem Lødingen og Vaagan. Derfor hadde vistnok kapellanen i Vaagan, som betjente hele tre kirker: Vaagan, Gimsøy og Skroven, en noksaa selvstændig stilling.

Men stedet var neppe tiltrækkende ved den tid. efter hvad Erik Schønnebo's samtidige beskrivelse av Lofoten og Vesteraalen 1591 oplyser. «Dette Fiskeværd Voge haver i gamle Dage været en Kiøbstæd, men nu er det icke andet paa denne Dag end et armt Fiskeværd og der boer ickun 10 eller 12 arme elendige Stavkarle.» Denne Erik Hanssøn Schønnebo var av dansk lavadel, men moderen norsk Først var han foged paa Nordmøre, og fra 1571 til sin død i 90-aarene foged i Lofoten og Vesteraalen, Om hans storslagne bryllup 26/8 1565 i Bergen med Brynhilde Benkestok, d. 1567, se Absalon Pedersøns dagbok. I sit distrikt reiste han meget omkring, og skriver ver saaledes om det: «Gud naade den som nød er til at fremdrage sin Tiid og Alder udi denne ælendige Lands Ende, for den Jammer og Ynk som mand hører og seer dagligdags paa dette fattige Folk, maae komme et Menniske til at græde uden han ellers haver et Steenhierte.»

1599 blev hr. Arne av sognepresten i Steigen kaldet til residerende pastor i Hammerø, nu Hamarøy, formodentlig efter - som vanlig - først at ha holdt prøvepræken for menigheten, og forpligtet sig til «ikke at drage Bøndernes Hjerter eller Sogneprestens Rettigheter fra denne, men in summa sig som en Søn mod sin Fader i alle Maader at forholde». Og her oplevde han det svære frostaar 1601, da «over all Nordland intet Korn blev ufordærvet og ganske lidet modnet». Ifølge den trondhjemske reformats 1589 omfattet Steigen 3 kirker: Laskestad, Ledingen, Hammerø, med 2 prester: sognepresten og en i Hammerø bosat resid. pastor. Hvert tredje aar skulde disse ha lov til at seile til Bergen for at ordne sit mellemværende med kjøpmændene, og naar da den ene var fraværende, skulde den anden betjene alle tre kirker. Pastoren i Hammerø besørget, som andre residerter, alle anneksets forretninger, og hadde intet med hovedsognet at gjøre utenfor den tid sognepresten var paa Bergensreise. Han hadde de uvisse indtægter: «hvad kirken og alteret giver», men sognepresten de faste, landskyld og tiende. Paa Presteide stod residentens prestegaard. Ikke før i 1809 blev Hammerø eget sognekald.

1614, mens Isak Grønbeck var biskop i Trondhjem, valgte menigheten hr. Arne til sogneprest i Steigen, den fjerde i rækken av de lutherske prester. De 3 første efter reformationen var: Joen ukjent, Mikkel Olufssøn 1560-99, Abel Broch 1599-1613. Prestevalget var indirekte, idet sognemændene valgte 7 av de ældste og mest anseede mænd i sognet til sammen med provsten at utse presten, og valget maatte stadfæstes av lensherren; efter suverænitetens indførelse hadde kongen jus patronatus.

Her i Steigen blev Arne Olufssøn resten av sit liv, til han døde 1641; i mange aar var han tillike provst i Saltens provsti. Hver 3dje søndag holdt han gudstjeneste i Ledingens eller nu kaldt Leiranger anneks. Den tiende han fik var «ungefær 25 tdr. korn, 3 1/2 vog ost og 38 vog fisk». Prestegaard var den gang som nu det vakre *Laskestad* paa Engeløy (oprindelig Ongul, d.e. angel) under den prægtige Prestekonetind, 648 m., og Hanekamtind, 542 m. Om gaarden læser man i førnævnte reformats at dersteds saaes 42 tdr. byg og 2 tdr. rug, og holdes 24 melkekjør.

Vistnok har Arne her paa Laskestad hat besøk baade av *Isak Grønbeck* i 1600 og 1608, av den bekjendte

Anders Arrebo i 1619 og av dennes eftermand paa bispestolen *Peder Schjelderup*, som gjentagende gjorde visitatsreiser nordover. De har neppe reist forbi et sted som Engeløen, hvor de baade hadde prest og lagmand at besøke.

Ikke langt fra Laskestad ligger nemlig *Steig*. Denne gaard er ældgammel. Længe før den sikre historie bodde mægtige høvdinger her, og sagnet fortæller om kong Sigar, fader til Signy, Hagbards elskede; flere stedsnavn paa øen er knyttet til dette sagn, vi har baade Sigarshaug og Signelilsal og Hagbardsholm og Hakvaag. Men som bekjendt er der mange steder i **Norge**, Sverige, Danmark som dette sagn er knyttet til. Paa Engeløy er gravhauger, og her er gjort vigtige gravfund fra bronsealder og ældre jernalder - ja, hvad endnu interessantere er, man har sidste sommer fundet flere stenalder-pladser, som viser at de gamle Steigfjæringer har været fastboende med jordbruk og fiskeri med dragnot; ogsaa ved Skotstinderne (ved Grøtøy) er avdækket en slik boplads. I Harald Haarfagres dage bodde her Lodin som var blandt de første utvandrere til Island. Under Gunhilds-sønnerne og Haakon jarl nævnes hersen Sigurd Steikling paa Steig. Og i Magnus Barfots og sønners dage bodde paa Steig den mægtige lendermand Sigurd Ranesson og senere hans søn Niculas Skjaldvorsson. Utenfor Steigberget blev 1183 Vidkunn Erlingsson til Bjarkøy dræpt under kampene mellem Magnus Erlingsson og Sverre, og denne siste lagde under kronen den gamle ættegaard Steig.

Paa Steig holdtes det gamle Steigar-ting for Haalogaland. Og paa Steig blev der 19/6 1432 sluttet en overenskomst mellem: paa almuens side Bjørn Olufsson Bagge (væbner), Asbjørn Haraldsson, Andor Arnesson og Barder Amundsson - paa erkebiskop Aslak Bolts side kannikerne Vinaldr Steinfoinnsson, Torstein Niclison, Jon Paalsson. Ifølge den skulde hver mand i Steigen yde 2 fiske aarlig eller deres værdi som Olavs-fé og til korsbrødrene i Nidaros Michaels-korn for de messer, som disse daglig skal læse i domkirken, en messe for alle levende og en for de henfarne kristne sjæle.

Steig var residens for lagmanden over Nordlandene like til lagstolenes op i hævelse i 1797. Her stod ogsaa lagtinghuset, hvor tingene holdtes hvert aar paa St. Botolfs dag den 17/6 og, efter 1738, ogsaa medio oktober. For en saadan høst session egnet dog tinghuset sig litet, da det var uten ovn, og heller ikke fik ovn i henhold til reskr. 27/6 1738: «det findes uforføndent at-forsyne Laugthingshuset i Nordlandene med nogen Kakkellovn og Varme, allerhelst da samme Hus ligger Laugmandens Residensgaard saa ganske nær, at han, naar Kulden indfalder, kan holde Laugthinget i sit eget Hus.»

I Arne Olufssøns tid var *Jørgen Henrik-søn Staur* lagmand mellem 1616 og i 1648; han eiet og drev ogsaa den adelige sædegaard Skaanland i Steigen, og han fik 1636 privilegium paa drift av Balskobberverk i Ofoten, paa den tid verdens nordligste og i drift omtr. 40 aar. Da lagmanden i 1619 i Steigens kirke blev viet til *Kairen Schønnebøl*, datter av den forrige lagmand *Peder Hansson Schønnebøl*, og da hans datter efter første egteskap, *Maren Slanr. i 1632* egtet fru Karens bror *Manderup Schønnebøl*, senere lagmand, var det begere ganger vistnok hr. Arne som forrettet vielsen. Fru Karen døde allerede i 1627 og bisattes i Steigens kirke.

Et vidnesbyrd om Arnes anseelse har man deri, at han 1/9 1618 nævnes som fadder i Bodø kirke for lensherren *Frants Kaas's* søn Claus; de andre faddere var lagmand Jørgen Staur, presten Mauritz Rasch til Rødøy, foged i Lofoten Anders Kare og Jens Durup i Selvær.

Med hvem Arne Olufssøn var gift vites ikke. 2 barn av ham kjendes, nemlig sønnerne Nils og Hertvig, l. n. 2 og 3.

2det led.

L. n. 1

Arne Olufssøns 2 barn:

2. 1. Nils Arnesøn fødtes 1608 og blev jordet i Steigen 1690 dom. 10 trin., 81 aar 6 mdr. 3 uker gml.

Han drev stort jordbruk; for 1667 sees han, av en matrikel over gaarde i Salten, at ha brukt gaardene Dyping, Lervik, Myklebostad og Vik («dette er af Boesidderen rydet och forbedret») og i 1690 gaardene Storsæter og Vik. Ellers vites intet om ham. Formodentlig var det en datter av ham, *Maren Nilsdaller*, som var gift med gaardbruker *Carl Olsen* (d. 1721) paa Os i Folden; dissers søn *Enok Carlsen* kaldes nemlig under et makeskifte i 1721 fætter til Oluf Hartvigson (i virkeligheten efter denne antagelse kun halv-fætter, idet hans mor og Oluf H. i saa fald var søskenbarn).

3. 2. Hertvig Arnesøn, f. 1611, d. 24/5 1691 paa Laskestad, 80 aar gml., provst. Paa mandtalslisterne 1665 og 1666 skriver han sig saaledes [fjernet].

En almindelig skik paa den tid var det at sende gutter som skulde studere til danske latinskoler, og saaledes sattes Hertvig paa Fredriksbergs skole. 25 aar gml. blir han 12/5 1636 student ved Kjøbenhavns universitet og anføres i matrikkelen under navnene *Hardovicus Arnonis filius* og *Hardericus Arnoldi Norlandensis*. Da frd. 1/11 1629 paala alle vordende prester at ta teologisk eksamen ved universitetet, er han formodentlig 1638 eller 1639 blit kandidat og er derpaa reist hjem for at bli farens eftermand i kaldet. 1640 blir han huskapellan og 1641, ved farens død, sogneprest til Steigen. I mange aar tillike provst i Salten.

I hele 50 aar og under 5 biskoper i Trondhjem: Bredal, de Fine, Pontoppidan, [side 14] Schletter og Krog, var han i denne prestestilling, men fra 1683 maatte han dog «i hans høie Alderdomb og Svaghed» la sønnen Arent styre kaldet alene.

Hr. Hertvig sat i gode kaar, men hvad han tjente gik for en stor del med til reparationer av Steigens kirke. Ti han og menigheten laa i stadig kamp med naturkræfterne om deres gudshus. Av et kongebrev i 1568 ser vi, at kirken var «meget bygfalden og uden stor Bekostning ikke snart kan hielpis»; derfor skulde alle dens indtægter være skattefri i to aar, og for at paaskynde arbeidet skulde desuten kronens part av tienden gaa til kirken i et aar. Den blev vel da reparert omhyggelig. Men i det næste aarhundrede var ulykken ute gang paa gang. Først tok stormen taket halvt av kirken i 1649. Saa slog lynet ned i den 13/12 1657, og den blev «gandske opbrændt med alle sine Ornamerter, saa intet blev tilovers uden den blotte forbrændte Mur». En ny kirke reistes og stod færdig 1660, men 1663 rev stormen atter taket av. Og alle disse gange la presten ut pengene til kirkens istandsættelse, tils. 555 rdlr. -Nlere evnet han heller ikke, og 555 rdlr. var ikke smaatterier i den tid, naar man ser at alt Schønnebøl-godset blev i 1722 solgt for 500 rdlr. Da derfor kirken for 4de gang, 1/2 1686, ødelagdes i storm, maatte han sammen med 8 bønder 26/8 1686 søke kongen om hjælp. Men det varte længe. for den gjenreistes; først 19/11 1687 fik biskop og amtmand ordre til «at gjøre en tidelig Taxt berøver», og endnu 1690 var intet arbeide sat igang. «Kirkens jammerlige Tilstand, som i saa mange Aar har staaet uden Tag i Storm og Blæst, i Sne og Slud og Regn kand. Enhver indse; alle hendes Ornamerter er og totaliter fordærvet. Gudstienisten har siden den Tid været forrettet en Stund i Stege-gaard, men siden i Laugthingshuset, saa hvad Fortræd det er for den, som betiener, formedelst den store Trang, er Gud alene bekiendt.»

Petter Dass har i sin «**Nordlands Trompet**» følgende vers (fra ca. 1690) om Steig-Kirken:

Den Kirke paa Stegen er bygget af Sten,
men Taget er nogle Gang brækket til Men
af stormende Vinde hin' kaade;

man haver det tømret og gjort det vel fast,
 men kort Tid derefter af Veiret omkast;
 naar Æolus tager at svinge
 og kommer med brusende Bulder for Dag,
 da skaanes ei Huse, ei Tømmer, ei Tag,
 han kan os ret mesterlig tvinge.

Hertvig fik neppe se kirken i bruk igjen før sin død og har saaledes faat erfare, at «Nordlands prester danser ei paa roser og violer», som Petter Dass synger.

Foruten prestegaarden Laskestad brukte ved den tid sognepresten ogsaa nabogaarden Myklebostad, men «naar der er Presteenke, faar hun af Møchelhostad 3 Vog til Enkesæde». I førnævnte matrikel av 1667 anføres, at der paa Laskestad saaes 16 tdr. og fødes 16 kjør, 6 ungnøt, 18 sauer, 12 gjeter og 4 hester samt paa Møchelbostad, prestens borhold, henholdsvis 8 tdr, 12 kjør, 8 ungnøt, 12 sauer, 9 gjeter og 1 hest. Skjønt hr. Hertvigs jordbruk ikke var litet, var kanskje indtægterne i fisk større. Og fisken førtes til Bergen i prestens egen jægt. Men med prestejægten kunde ogsaa bygdens folk faa fragte sin fisk, naar de betalte litt og hjalp til at sætte jægten ut om vaaren og ind om høsten, og presternes jægtebruk blev derfor snart stort. 1653 sættes der en stopper for dette: «udi Betragtning at en Del Geistlige skal begynde et stort Jægtebrug, Borgerskabet udi vore Kjøbstæder Bergen og Trondhjem ikke til ringe Indpas udi deres Handel og velherbragte Privilegier, saa ville Vi naadigst, at ingen Sogneprest herefter mere maa godtgjøres end en Jægt paa 1000 Voger Fiskes Drægtighed og resid. Capellan paa 600 eller 800 Voger Fiskes Drægtighed.» Og 1739 blev det forbudt baade geistlige og verdslige statstjenere at drive jægtebruk, alene handelsmænd og bønder skulde ha lov til det.

Forbindelsen med utenverdenen fاندل sted gjennom disse bergensreiser, men dertil kom i hr. Hertvigs tid *den første regelmæssige postgang*. Reskr. 10/3 1663 bestemmer nemlig, at der fra Trondhjem nordover skal sendes post 2 à 3 ganger aarlig: Bodøgaard skulde være utgangspunkt og 6 eller 9 mand postkarle, hvorav halvparten skulde fore posten nord til fogedgaarden Ervik i Trondenes og 3 mand derfra til Finnmarken. Det andet halve mandskap skulde føre posten sydover fra Bodø til Dønnes

eller Næsne og 3 mand derfra til Namdalen og Trondhjem. Posten drog om presten og lagmanden paa Engeløy, og det sier sig selv, at disse har glædet sig meget over denne betydningsfulde reform, selv om postdagene var saa sørgelig faa. Denne postgang begynner 1665 og hadde følgende utvikling i aarene fremover: 1723-42 aarlig 2-4 ture Trondhjem-Vardøhus; 1743 hver anden maaned i 2 ruter T.hjem-Alten og Alten-østover; 1750-59 aarlig 5 ture T.hjem-Vardø; 1760-76 aarlig 3-1 ture i samme rute;

1777 hver 6te uke med 24 uker underveis; 1804 hver 3dje uke Bindalen-Alten-, 1831 hver 2den uke Bindalen-Bodø. Saa begynner 1838 dampskibsfarten. 1701 er der «postbønder» paa Leines, Holkestad, Hakvaag, Hougen, Bø.

Som før sagt, var presten og lagmanden naboer, og det er neppe tvilsomt, at der dem imellem var jevnlig omgang, naar lagmanden var hjemme paa Steig. Lagmand i hr. Hertvigs tid var først *Jørgen H. Staur*, saa *Mandei-up Pedersøn Schønnebøl*. Denne sidste var gift med sin formands datter *Maren Jørgensdatter Staur*, og de hadde ikke mindre end 15 barn, mens prestefolket nøiet sig med 12. Foruten sædegaarden Skaanland eiet Manderup ogsaa den fri hovedgaard Bertnes ved Bodø⁴. Efter ham kom *Christen Munchegaard* som lagmand. Hertvig Arnesøn døde 24/5 1691, 80 aar gml. «Mortem placide obiit. Trin. Søndag blev hans Liig nedsat i Kirken og Liigprædiken forrettet om Mandagen af Hr. Jens

Schjelderup efter hans egen Begjæring» (sistnævnte var resid. pastor i Hammerø). Hans i olje malte portræt viser en kraftig gammel mand med gode, milde træk. Omtrent 1650 egtet han **Ingeborg Blix**, f. 1632. d. i Steigen 5/2 1714, datter av sognepresten til Bodø Hans Lauritzen Blix og Ingeborg Svendsdtr. Hans liksten med hel uthuggen figur staar i Bodin kirkes mur. De hadde 12 barn, 7 sønner og 5 døtre, l. n. 4-15.

3dje led. i

L n. 3. - 1. 2.

Hertvig Arnesøns og Ingeborg Blix's 12 barn:

4. 1. Inger Hartvigsdatter, f. 1651, d. 1710 i Skjerstad.

4/11 1671 blev hun trolovet⁵ og flg. aar gift med presten til Skjerstad **Peder Nielson Schjelderup**, søn av presten Niels S. og sønnesøn av Trondhjems-biskopen Peder S.; han var født i juli 1644, blev vicepastor til Skjerstad 1670 og døde i dette kald 1713. Om dette egtepar skriver den senere prest C. F. Hagerup i kaldsboken: «Hans Ministerialbøger vidne om hans overordentlige Flittighed og Nidkjærhed i hans Embede. Han berettes at have været liden af Vækst, men besiddet stærkt Maal til at prædike. Han siges -at have været en skjæmetsom og omgjængelig Mand og var lærd efter de Tidens Maade. Om hans Hustru berettes intet ondt, hvilket kan tjene til Vidnesbyrd om noget godt. At de begge har været gode Husholdere, vidner deres efterladte mere end 1300 Rdl. frit Bo, Hvortil kunde meget bidrage tarvelige Tider, lette Levemaade, lange Betjeningstid, samt at han eiede og drev foruden Præstegaarden ogsaa den halve og omsider hele Øvre Skjerstad tilligemed hele Røviken, der i den Tid var vurderet for 100 Rdl. Hr. Peder avlede med sin Hustru 13 Børn.»

Av disse kjendes 9, l. n. 16-24.

5. 2. Hans Hartvigson, f. 1653, d. 1675, prest.

Sin skoleutdannelse fik han i Bergens latinske, og i juli 1671 blev han sammen med broren Arent immatrikulert ved Kjøbenhavns universitet under navnet Johannes Hardovicus; den store naturforsker dr. Rasmus Bartholin var hans præceptor. Efter endt teologisk eksamen blev han 1675 ansat hos sin far som huskapellan, d. e. personel kapellan. Huskapellanerne kaldtes av sognepresten selv og maatte før ordinationen præsenteres for menigheten. Oftest var de ugifte og fik frit ophold hos sognepresten samt dertil aarlig 12 riksdaler, en støvlehud og en offerdag. De maatte «afholde sig fra al Modvillighed mod Prestens Husgesinde og love ikke uden dennes Vidende at gifte sig ind i hans Hus og Brød, men holde sig tugtelig udi Enlighed, til Gud hannem. et andet Stykke Brød beskjerer».

Kun kort var hr. Hans' levetid; allerede samme aar døde han paa Laskestad kort for jul, ugift. I

6. 3. Arent Hartvigson, f. 2/5 1654, d. 13/2 1744 paa Laskestad, nær 90 aar gml., provst.

«I sine første Aar blev han oplært i Dansken af Stedets Klokker Peder Andersen, men ved Aarenes Tiltagelse i 6 Aar informeret af Student Peder Knab og siden i sit 14de Aar indsat i Bergens latinske Skole, hvor han under Rector mag. *Claus Blechingberg* og Conrector ni ag. *Edvard Edwardsen* erholdt Sted paa den nederste Part i Mesterlektien.» Man hadde det stridere den tid end nu med skolegangen, for kl. 6 om morgenen begyndte man, og 4 a 5 em. sluttet man, med middagshvil 10-12. 1671 drog han til Kjøbenhavn, og i juli s. a. immatrikuleredes han som student under navnet Arnoldus Hardovicus, kun 17 aar gml. Til præceptor tok han professoren i hebraisk *Jørgen Hansen*. Under sit to aarige ophold ved universitetet bodde han som andre fattige studenter paa kommunitetet. 11/6 1673 tok han sin attestats

eller eksamen under professorerne *Witzlebius* og *Schletter* (senere biskop i Trondhjem), og reiste saa høsten samme aar hjem, «hvor han idelig forblev til 1676, da han af sin Fader blev vokeret og den 7de Juni ordineret af Biskop Erik Pontoppidan og fik samme Høst, 3dje August, kongelig Benaadning paa Successionen efter sin Fader.» Nu var nemlig enevoldsmagten indført og kongelige eksspectancebreve paa embederne ophævede efterhvert menigheternes kaldsret.

21/8 1692 indsattes han av biskop dr. *Peder Krog* som sogneprest til Steigen, og 27/8 1696 beskikkedes han til provst i Salten. Like til sin død, altsaa i samfulde 68 aar, var «velærværdige, hæderlige og vellærde» herr Arent prest paa Laskestad, men «kunde dog - siger kaldsbogen - i de sidste 10 Aar for Alderdoms og Svagheds Skyld. lidet eller intet udrette».

Det sees av vedkommende visitatsbøger at være holdt bispevisitats hos ham av dr. *Eiler Hagerup* 6/7 1734, 9/7 1738 Og 1/7 1742. Om den første heter det: «Lenes Kirke bygget fra ny samme Sommer. Capellanen Niels Hegelund prædikede passabelt. Almuen befandtes at læse Børnelærdommen op rigtig nok, men de Fleste uden Forstand. Finnefolcket var bedre end Nordmændene og deres Missionarius Jacob Parelius examinerede dem smuct. Provsten Arent Hartvigsen frasagde sig Provstiet for sin Alderdoms Skyld». Tidligere havde biskop *Krog* været paa Laskestad 1692, 1696, 1700 og 1705. Det sees, at biskop Hagerups reise i 1734 varte fra 12/4 til 30/8.

Av nævnte kapellan hadde Arent store ubehageligheter i sin sidste levetid. *Niels Hegelund* var født 1700 og gift med provstens søsterdatter *Ingeborg Cathrine Jentoft*. Han hadde i 1726 truffet avtale med provsten om at være kapellan mot at faa kaldets halve indkomster, hadde 1727 faat sin vokation og var 1728 ifl. kgl. tilladelse blit ordineret av hr. Arent. Men «som jeg ved min Tiltrædelse til Embedet har ladet mig ved Provstens Broder Hr. Ole Hartvigsons Mellemlhandling persuadere til i Stedet for den halve Indkomst at modtage 80 Rdl. og fri Kost i Hr. Provstens Hus aarlig», - fik han kun denne godtgjørelse i tiden fra 1728 til 1/7 1735, da han som følge av sit egteskap forlot prestegaarden. Imidlertid angret han paa sin eftergivenhet og krævet derfor av boet i 1744 640 rdlr.

Værre var det dog, at ved forestillinger til bispem fik han sin principal paa en maate avsat i 1741, og sig selv indsat i embedet, saaledes at han skulde nyte dets halve visse og samtlige uvisse indkomster. Utvilsomt var dette et beføiet skridt, ti gamleprovsten var nu saa gammel, at han ifølge traditionen maatte bæres op paa prækestolen. Men han var dog endnu saa pas kraftig, at han sendte kongen en skarp protest. 1/3 1743 skriver biskop *Hagerup* til general-kirkeinspektions-kollegiet:

«Mig er og tilsendt Sognepræst Hr. Arndt Hartvigsens Klage den 13 Oct. 1742. Derpaa kunde jeg icke svare førend fra Saltens Provstie (var) indhented nogen Underretning, hvorefter befindes, at de Beskyldninger over Hr. Niels Hegelund ere ugrundede og passionerede. Det kand icke negtes, at dend gamle Mand for sin høve Alder og lange Tienistes Skyld fortjener Medynk men mest fordi band har hverken Hustrue eller Børn, som kand se ham tilgode i hans Svaghed. Hand formener sig graveret dermed, at Capellanen Hegelund er, paa Missionscollegii grundige Forslag, allernaadigst denomineret til Sognepræst, at han ikkun skal nyde den halfve Deel af de visse Indkomster til sin Subsistence, hvilken Deel tilligemed Præstegaarden kand være nok for en eenlig svagelig Mand til sin Underholdning -- men hand er egentlig graveret derved, at hand har en ond og uduelig Broder⁶ i sit Huus, hvilken er Autor for denne Klage og for disse Sandhedsvidner, hvilken vilde fremdeles, under Hr. Arent Hartvigsens Nafn, have Disposition over Capellanens Embede i Menigheden sanit over alle Indkomsterne at beholde. Paa hvad Maade dend gamle Sognepræst i saa Fald staaer til at hjelpe, det kand jeg icke udfinde. Jeg formener, at hand er hiulpen velbeholden i dend værende Tilstand og kand dermed lade sig nøje - for Resten bliver han i sin Attraae icke hiulpen uden at det til Hr. Hegelund meddelte Kaldsbrev bliver revoceret. Hvilket til Kgl. allernaadigst Velbehag allerunderdanigst henstilles.»

Herpaa fulgte der 1/5 1743 en kgl. befaling fra Christian VI, der bestemte, at Niels Hegelund ikke før Arent Hartvigsons død skulde succedere ham, at imidlertid den gamle mand skulde nyte alle sine rettigheter med prestegaarden samt at Hegelund straks skulde indsende sit vokations brev til cancelliet. Imens var biskop Hagerup død 15/4 1743. Hegelund blev Steigens næste prest.

I Arent Hartvigsons senere prestetid falder de forskjellige vigtige reformer, som pietismen under Christian VI fik gjennemført: saaledes indføres konfirmationen 1736, to aar senere tages Pontoppidans forklaring i bruk, og 1741 utkommer konventikelpakaten mot «skadelige gudelige forsamlinger». Tiden var overtroisk⁷, og satan med alle sine aander vandret ut og ind blandt menneskene. Ogsaa i Steigen. Hr. Arent fik med ham at gjøre i 1687 i en celexer, av Petter Dass⁸ i «Nordlands Trompet» besungen sak, som er utførlig fremstillet av Øverland i hans Norges historie, bind IV, side 666-70: Paa Skaalvold i Ledingen spøkte det gjennom lang tid, det dundret i veggene og klynket med barnerøst: Nillemor, Nillemor, jeg vil ha sue (die). Paa forespørsel sa stemmen, at den var en fordømt aand, som var avlet av Nillemor og Mads Titing, ombragt av moren og lagt under en berghelle. Nu maatte presten ta sig av saken. Tilslut gik Nille Jensdatter til bekjendelse, blev dømt fra livet og henrettet. 3/9 1708 finder vi hr. Arent præsiderende paa et geistlig ting paa Skjerstad prestegaard i sak mellem presten Johannes Hagerup (se l. n. 18) og opsitterne paa Øvre Skjerstad Jon Christensen samt hans «slemme Kvinde» Berit Holgersdatter; dommen «advarede dem alvorligen, at de efter dags ville vandre varligen i sin Christendom og omgaaes deres Sjælesørger med større Ærbødighed, Høflighed og Lydighed, som det sømmer sig smukke Guds Børn og skikkelige Tilhørere».

Fra provstens private liv fortæller slegtsagnet følgende interiør. En gang i et gilde kom oberst Schønnebøl - enten det nu var lagmanden *Frederik Henrik Schønnebøl* eller en av hans brødre - og hr. Arent i sterkt klammeri. Obersten trak sin kaarde, men presten, som i sine yngre dage var en kraftig kar, grep en diger fleskeskinke paa bordet. Saa bar det løs, og enden blev, at presten mistet en finger paa høire haand. Længe var de nu uvenner. Men saa hændte det nogen tid efter, at de drog samtidig med hver sin jægt til Bergen. Schønnebøls jægt forliste og han selv reddedes av presten. Det bragte forsoning og venskap, og til bevis herpaa lot de sig male i Bergen og portrætterne opbænge i Steigens kirke. Sagnet tør kanskje være sandhet. Portrætterne hang side om side like til kirkens ombygning i sekstiaarene. Prestens billede viser, at han manglet langfinger. Men oberstens portræt, som denne boks forfatter mindes at ha set ofte, og som gjengav en yngre rask mand i uniform og med kaarde - formodentlig er det lagmandsuniformen, som i sagnet har gjort Schønnebøl til oberst - det er nu desværre forsvundet. Arent Hartvigson var ugift. Mot slegten var han visselig en god mand. Da det saaledes var gaat ut for broren Christopher, tok han ham og hans datter Sara Pain til sig og hadde dem i huset i 9 aar indtil sin død; omtrent alle sine klær foræerte han denne bror paa sykeleiet. Hans brorsønner Hans og Christen Hartvigson (1. n. 54 og 57) var længe i hans tjeneste. Hans brordatter Ingeborg Jentoft (1. n. 65) var i de siste 9 aar matmor i huset og styrte det, hvorfor hun av boet krævet 16 rdlr. aaret i løn.

Det sees at han i 1701 hadde paa Laskestad «5 drenge og 1 jægt, hvormed seiles til Bergen en gang om aaret til egen og almuens nødtørft».

I prestegaarden var der følgende rum: storstuen, kammeret ved storstuen, jomfru Jentofts kammer, dagligstuen, kammeret ved stuen, den lille stue ved dagligstuen. Saaledes var storstuen møbleret: et rundt bord overtrukket med russlær og med tilhørende stol, et firkantet stebord indlagt i træ, en gammel seng, et ekeskap indlagt med ibenholt, et litet tabulet, et gammelt speil, fem stole, tre gamle skilderier samt justisraad Jentoft's skilderi. Og i dagligstuen: et stort bord med russlærs træk, et stebord «i støcker brudt», to smaa bord, et stort skap med fire døre, to andre skape, stoler.

Provstens bibliotek var paa 230 bind, hvoriblandt Arild Huitfeldts Krønike, Arrebos Hexaereron Rythmico-Danicum, teologiske bøker paa latin, engelsk og dansk etc.

Av sølv og guld var der ikke litet i prestehuset: 3 sølvkander, vegtige 80, 79 og 7 lod, og den ene med Arent Hartvigsons navn i lokket, 3 sølvlokkede krus, 12 sølvbægere, hvoriblandt et med alle brødrenes navn og vegtig 12 lod samt et med alle søstrenes navn⁹, 1 par skospænder av sølv, 18 sølvskeer¹⁰, 6 teskeer, 1 tandstikkerhus, 1 gammeldags lommeur av sølv med kjede, «hvilket sal. provsten paa sit yderste forærede til sin brordatter Sara Pain for sin opvartning udi hans lange alderdoms svaghet», 1

sølvtabaksdaase med skildpadde i lokket, som «blev foræret hr. Johan Georg Rasch, der gjorde preste-likhtjeneste», 1 par gammeldagse kniver med sølv beslaat, 2 par guldnebbes annullerte (d. e. ringformige), 1 liten guldring med en liten diamant «foræret hans forstanderske jomfru Jentoft til nytaarsgave», 1 par guldknapper «foræret Sara Pain».

Hvordan provsten gik klædt, faar man et indblik i gjennem følgende korte liste over hans klær: to kjoler, en peluches vest, et par peluches bukser med sølvknapper, fløiels kasket, fløielskalot; av førnævnte portræt sees, at han brukte paryk.

Arent Hartvigson, som i 1720 ilignedes at svare krigsstyr av 300 rdlr, formue, eiet en mængde gaarde. Ved skjøte 12/10 1720 kjøpte han av fru Schønneboels arvinger boets jordegods i Lofoten og Salten for 500 rdlr¹¹. 1723 hadde han helt eller delvis Leines, Steinsland indre, Underaasen, Vaag, Brutlien, Eng øvre, Finset, Halsen, Haug, Hillingen, Kaldvaag ytre, Langbak, Nordvaag, Rølien, Røsviken, Skottestad, Sirines, Strømfjord samt Rødtangen lakseelv «som bruges af Profsten». Ved sin død hadde han: i Ledingen fjerding Helnes, Husøen, Leines, Sund; i Engel fjerding Aasen, Berg, Haug, Laukbakken, Lervik, Røtnes, Skaanland, Steinsland, Vaag, Vinsnes ; i Hammerø fjerding Brutlien, Drag, Dyping, Fikkestad, Finset, Frulien, Haakenhals, Halsen, Hillingen, Hjelmel', Kaldvaag. Langbak, Nordvaag, Rølien, Røsviken, Røtnes øvre, Sirines, Skottestad, Stokke, Størviken, Strømfjord; i Lødingen Andersvaag og Haug; i Lofoten Bunes, Garnes, Henningsvær Hokland, Reppe, Rise, Vaterfjord. Flere av disse, gaarde var dog overdrat slegten, uten at hjemmelen var bragt i orden før skiftet.

Hans gaardsbruk omfattet ved hans død 45 kjør og kalve, 59 sauer, 61 gjeter og 4 svin. Hans sjøbruk 1 jægt, 6 haater, 15 sildgarn, 1 laksenot og 1 rorbod i Vaagan.

Boet efter ham opgjordes med samlet formue 1873 rdlr, og samlet gjæld 1106 rdlr., et meget vidløftig skifte, som begyndte 7/4 1744 (vurderingsmænd Rasmus Grøtøen og Morten Liland) og endte 24/8 1745.

7. 4. Oluf Hartvigson, f. 1656, d. 1746 paa Grøtøen, 90 aar gml., kjøbmand.

Han bosatte sig omtr. 1690 paa Grøtøy, som siden paa 10 aar nær, 1793-1803, uavbrutt har været i slegtens besiddelse indtil 1923.

Øens navn kommer av grjøt = sten, altsaa Grjøtøy, stenøen, da den er dannet væsentligst av berghauger, og jordbunden i de faa dalsækninger flesteds er urdet og fylt med rullesten.

Øen ligger nordligst i Leiranger sogn i Steigens prestegjæld, inde i et mylder av øer og holmer og skjær, like under de høie, underlig dannede Skotstinder, den høieste er 747 m. Foran ligger brede Vestfjorden og hele Lofotvæggen fra Røst til Hinnøens fjeld, mens de ansigt-forinende Steigfjeld paa Engeløy mot nord danner den maleriske avslutning paa den uendelige række av tinder. Vidsynet er enestaaende herlig, «et av Norges, maaske av hele klodens pragtfuldeste naturskuespil, vakrest i midnatsolens belysning eller ved solnedgang», skriver dr. Yngvar Nielsen i sin reisebok. Ogsaa et andet citat bør tages med. Den danske digter Henrik Pontoppidan skriver i sin «Vinterreise» følgende: «Naar man ser Lofoten blaane frem med sine hvite tinder, blir man taus. Selv en saadan halvmørk vinterdag midt i det berygtede Vestfjord-gap hvor Atlanterhavdønningen sætter ind. med sin fulde kraft, føles det her som om man la virkelighetens verden bak sig og styret ind i drømmenes luftige rike. Denne svømmende fjeldrække der fra Norges krumme nakke er slynget ut i havet som en flyvende manke, bevogter indgangen til et eventyrland, Det blir saa høitidelig stille i en.» Øens beliggenhet gjorde den til et naturlig gjennomfartsted og holdested for færdselen nordover og sydover; særlig har fra umindelige tider lofotfiskerne holdt rast her før de sætter ut paa store fjorden.

Grøtøy er ganske liten, bare 1,5 km. lang, 1/2 km. bred, 52 m. høi. Dens myrjord er opdyrket saa langt gjørlig for avling av poteter, byg, havre.

Første gang øen nævnes i de kilder som nu haves, er 1614 ; da hørte den under Nordskot. I mandtallet 1665 staar: «Grøtøyen. 7 voger. Opsitter Christoffer Asbjørnsen, 53 aar.» Men omkring 1690 og til uti sidste halvdel av det følgende aarhundrede var det «prestebølet, som eiede og byggede» øen. Oluf H. bygslet saaledes stedet av sin far presten. Han var dog ikke alene om at bo der. Foruten en husmand, Peder Carlsen, levde ogsaa *Anders Rasmussen* paa øen, en velstaaende trondhjemsborger, som skjænket Ledingens kirke en liten altertavle og et døpebækken av tin, og som døde 1710, 71 aar gml. Hans søn *Rasmus Andersen*, Rasmusvolden»s navnefar, levde likeledes paa Grøtøy til sin død 1769. Om øen heter det 1723: «Den har Kværn og Fiskeri til ringe Bordhold. 2 Kjør, 1 Ungfæ, 4 Sauer, ingen Hest. I god Solgang meget tør og sandig, icke sønderlig til Korn, er letvunden.»

Paa dette sted drev altsaa Oluf - eller Ole (Olle) som han ogsaa kaldes - handel og jægtebruk. Et gammelt nøst av svært tømmer stod paa Grøtøy som minde om ham, indtil det strøk med i den store brand 1/16 1912. Det var i hans tid at det ved frd. 7/8 1697 blev forbudt nordlænderne at sende sine varer andetsteds end til Bergen og Trondhjem - senere skjærpet til at der ikke maatte handles med andre kjøbmænd i Bergen end dem til hvem de stod i gjæld. Om vinteren var han i Lofoten under fisket; 1694 og 1695 nævnes «Ole Hartvics Grøttøen» og «Hartvic Hartvics Laskestad» som faddere i Vaagans kirke. Under folketællingen i 1701 hadde han i huset «to Tienistedrenger og sin Kieristes (d. e. hustrus) Broder Jochum Leth studiosus» (1. n. 47). Av gaarde hadde han mange ved sin død: Vaag, Laukbakken, Sund og Løvøy i Engel fjerding, Husøy i Ledingen, Strømfjord i Hamarøy, Andersvaag og Haug i Lødingen, Røviken i Skjerstad, Strandaa i Folden.

Han var to ganger gift: a) ca. 1692 med **Maren Pedersdatter Leth**, f. 1659, j. i Ledingen 1717 dom. 18 trin., 58 aar gml.¹²

Hun var fra Bergens stift. De hadde 5 barn, 1. n. 25-29. b) i 1722 dom. 23 trin. med **Apollona Schøning**, f. paa Sand (Tjeldøen) «Natten til den Mandag som indfaldt den 23 Julii 1694»; j. paa Foldens kirkegaard 12/12 1784, 90 1/2 aar gml.

Hun var datter av Jacob Eliassen **Schøning** paa nævnte gaard Sand og hustru Karen Jacobsdatter (1. n. 302). Da faren i 1718 flyttet fra Sand, eller tidligere, kom Apollona til sin farbror presten Elias **Schøning** i Vaagan, for i hans kirke fandt trolovelsen sted 1722 1. trin. ved Arent Hartvigsøn, som hjemme lyser messefald, «saasom jeg var kaldet af Hr. Elia **Schøning** at forrette min kiære Broder Oluf Hartvigsøns Trolovelse med hans kiære søster Apelone Jacobsdatter **Schøning**.» Vielsen foregik i Ledingens kirke¹³. Oluf Hartvigsøn var da en gammel mand, 66 aar, men usedvanlig kraftig maa han ha været. 24 aar levde han i sit andet egteskap, og sit sidste barn fik han 80 aar gml. (datteren Hardovika, som blev 76 aar).

Efter hans død fik enken 11/11 1746 kgl. bevilling til at, sitte i uskifte og til senere at holde samfrændeskifte. En slags deling fandt sted i 1765; men det egentlige skifte holdtes først i mai 1777, da arvingerne møttes i Grøtøy: nemlig sønnen presten Jacob **Schøning** paa reisen fra Finmarken til sit nye embede i Bamle, svigersønnen Arnt Mørch fra Røsviken, svigersønnen Hans Hvid fra Svinvær samt for sønnen Arent, der var død for 3 aar siden, Ole, Meldal **Schøning** paa egne og søskens vegne.

Imidlertid hadde Apollona allerede i 1754 overdrat handelen og jægtebruket i Grøtøy til nævnte søn Arent og selv bosat sig i Vaag paa Engeløy, hvor hun levde rask og rørig i 25 aar, saa det ord gik i sognet, at døden gjestet hver gaard, men til Vaag vovet den sig ikke. Sommeren 1779 flyttet hun til sin svigersøn Mørch og levde i hans hus resten av sine dage (han krævede 20 rdlr. aarlig av boet for dette underhold). Boet viste et overskud av 1075 rdlr. Blandt hendes gangklær nævnes: en sort fløiels kaape med hermelins bræm og grønt taftes får, en damaskes kaape med kattuns fôr og hermelins bræm, flere

sorte fløiels hætter osv. - en fin og stor garderobe. Det anføres ogsaa at paa Grøtøy stod hende tilhørende: et chatol med høit skap av valnøttræ, to store og smukke speil i valnøt samt 6 høiryggede stoler med russlær i ryggen og sætet.

Med Apollona hadde Oluf Hartvigson 6 barn, som altsaa alle tok navnet **Schøning** til familienavn, se l. n. 30-35.

8. 5. Sven Hartvigson nævnes, foruten paa det foran omtalte sølvbæger, ogsaa i Steigens kirkebok som fadder 1686, 1688, 1690 og 1692. Blandt arvingerne paa skiftet 1744 efter broren Arent forekommer hverken han eller barn av ham, saa han maa være død forinden og barnløs. En familieoptegnelse sier om ham: «bosat i Holland og der fader til en fornem søn». Men dette er vistnok kun eventyr, bygget paa broren Christophers reise til Holland. Rimeligere er en anden tradition: at han bodde paa Myklebostad, i hvor det gik ut for ham, og saa flyttet han til Finnvik i Skotsfjorden.

9. 6. Maren Hartvigsdatter. Hendes fødsels- og dødsaar¹⁴ kjendes ikke; av døtrene var hun næstældst. Omtrent 1680 egtet hun **Hans Joensen Finwegaard**, f. 1648, d. 1718 eller litt før, søn. av Joen Kjeldsen i Trondhjem. De bodde paa Finnset i Hamarøy og synes at ha været velstaaende. Under folketællingen 1701 hadde han «Jegt, som hand til sin egen Fornødenhed bruger paa Bergen, saa og Thendring paa Findmarchen.» Som flere andre nordlandske handelsmænd ved den tid tok han 26/5 1687 horgerskap i Bergen under Bergens stads segl, men vedblev at bo paa sit «borgerleye» Finnset.

Maren, som var død under førnævnte skifte efter broren, hadde i dette egteskap 11 barn, l. n. 36-46. Formodentlig har hun været et kjærlig og elskværdig menneske, da det er paafaldende, hvor mange av hendes søskendes barn opkaldtes efter hende.

10. 7. Ingeborg Hartvigsdatter, d. 1734 i Steigen.

Hun blev 1690 18 sønd. trin. i Steigens kirke gift med presten til Borge i Lofoten **Hans Hansen Jentoft** og var hans anden hustru. Født i Bud 1641, blev han 1663 teologisk kandidat, 1670 prest i Borge og døde dersteds 1718. Hans slegt og Laskestadslegten blev gjennom egteskaper nøie knyttet til hinanden, ti - foruten hans eget giftermaal med Ingeborg - var desuten -av hans barn i første egteskap (med *Maren Graae*) to døtre gift med Ingeborgs brødre Hartvig og Mogens og en son med hendes søster Øllegaard.

Efter sin mands død flyttet Ingeborg til Steigen, i hvis kirke «den ærbaarne, dydædle og gudelskende» frue blev gravsat 9/5 1734 dom. misericord. Formodentlig levet hun sine sidste dage i huset hos sin datter Ingeborg Hegelund. I sit egteskap hadde hun 4 barn, l. n. 47-50.

11. 8. Hartvig Hartvigson f. 1664, d. 7/3 1725, gaardbruker.

Han bodde paa Myklebostad paa Engeløy, hvor han 1701 hadde hele 6 tjenestedrenger; desuten eiet han mange gaarder omkring i Steigen, Hamarøy og Borge og var en velstandskar. Boet viste formue 1582 rdlr. og gjæld 440 rdlr.

1695 egtet Hartvig den 18-aarige **Berete Margareta Jentoft**, f. ca. 1678, datter av førnævnte prest Jentoft, og hadde med hende 8 barn, l. n. 51-58. Han «omkom blandt de blaae Bølger udi Vaagens Fiskerie, hans Hus til største Bedrøvelse», og blev 2. sønd. efter paaske jordet i Vaagan. Enken egtet senere, ca. 1730, lensmanden i Steigen *Henrik Klæboe* (1700-70) og bodde paa Lervik, hvor hun døde ca. 1743.

12. 9. Elen Hartvigsdatter, d. 1728.

Hun var to ganger gift:

a) 1693 dom. 22 trin. i Steigens kirke med sorenskriver i Salten **Christen Hveding** (farfar gjennom sit første egteskap til professor Schönings hustru). De, bodde paa Sommerset i Hamarøy og hadde 2 barn, 1. n. 59-60. Men allerede ved paasketider 1696 døde han; Arent Hartvigson lyser messefald -for-. at overvære begravelsen. Fru Elen blev ogsaa siden boende, paa Sommerset, hvor hun 1701 hadde 4 tjenestedrenger, indtil hun b) høsten 1703 i Ofoten egtet presten dersteds **Mats Olafsen Homble**. Ogsaa han var enkemand. Egteskapet var barnløst og han døde ca. 1721.

13. 10. Øllegaard Hartvigsdatter, f. 1667, d. 1739.

Sit navn har hun formodentlig faat fra lagmand Schønnebøls, hvor der.-ogsaa var en datter Øllegaard. Hendes mand var **Hans Jentoft**, f. 1675, student fra Trondhjem 1693, sogneprest til Hassing i Danmark 1702 og til Nykjøbing 1723, d. 16/10 1727. Som før nævnt var han søn av presten Jentoft i Borge. De hadde kun et barn, 1. n. 61.

14. 11. Mogens Hartvigson, f. 1668, kjøbmand.

Sin handel og sit jægtebruk drev han i Lyngvær i Lofoten, hvor han døde efter 1745¹⁵. 1699 egtet han i Borge **Anna Jentoft**, f. 1680 og d. 1755, søster av foranstaaende Hans J. De hadde 5 barn, 1. n. 62-66.

15. 12. Christopher Hartvigson, f. ca. 1670, d. 1748 i Bergen, guldsmed.

1686-91 gik han i lære hos guldsmed Michel Olsen i Bergen, og efter et besøk hjemme i anledning av farens død - 1692 er han fadder i Steigenskirke - reiste han utenlands. Baade i Holland, England, Skotland og Irland arbeidet han som svend, gjorde i Dublin sit mesterstykke, fik borgerskap og blev indskrevet som mester i guldsmedlauget dersteds. 1716 vendte han tilbake til fædrelandet og begjærte sig optatt i samme laug i Bergen. Men skjønt han tilbød sig at arbeide et helt aar som mestersvend hos en av mestrene eller at gjøre sit mesterstykke straks, forlangte lauet, at han skulde ,lovligere og forsvarligere end skeet er, bevise, at han havde været en fast og lovlig Amtsmester og var lovlig demitteret». Det kom nu til en vidløftig proces. Oldermannen Peder Jørgensen oplyste, at for tiden var der ikke plads ledig hos byens mestre, men saasart det kunde ske, skulde Hartvigson faa sitte mesteraar. Der tilføies: «desforuden haver han til denne Tid i disse Krigstider¹⁶ ikke baaret nogen Byrde med mig eller de andre i Amtet, hvoraf nogle Mestere er saa. blottet, at de nu maa arbeide hos andre.» H. oplyste, at han forlot Dublin «dels og allermest formedelst Kjærlighed til mit Fædreland, dels paa Grund af den indbyrdes Ruptur,¹⁷ som forleden Aar udi store Britannien blev opvakt», hvortil oldermannen bemerket, at «man skulde komme ide Tanker, at han derudi og har maattet være interesseret». H. skaffet notarialattest fra oldermannen og gardeinen i Dublin om, at han var «en Amtsbroder af samme Amt og en Kunstner vel øvet udi bemeldte Kunst» - han førte ogsaa som vidner to bergenske skippere: Gunder Berentsen og Jacob von Erpecom, som hadde faret paa Dublin og ofte besøkt ham der som mester. Men lauet gav sig ikke. Det procederte trods alt paa, at intet var bevist. Efter en række retsmøter blev der 4/4 1718 avsagt dom: lauet tilpligtedes at indta H. i amtet uten noget mesteraar at stande eller noget mesterstykke at gjøre, og oldermannen maatte for unødige trætte bøte 2 rdlr. og betale H. 8 rdlr. i omkostninger. Imidlertid hadde Hartvigson 25/6 1717 tat borgerskap og blev 30/8 1718 indskrevet i lauet. Et arbeide av halil er visselig det før nævnte sølvbæger paa Grøtøy samt de forskjellige sølvsaker som, med Anna Frey Schøning kom til Danmark (se 1. n. 82).

Hans hustru het **Sara (Jakobsdatter) Pain** og tilhørte, ifølge kirkeboken, den reformerte kirke. Hun var sandsynligvis fra Irland (eller Skotland). 1/6 1733 jordedes hun paa korskirkegaarden i Bergen («Christopher Hartvigsons Kone fra Skostrædet»). De hadde 4 barn, 1. n. 67-70.

Christophers økonomiske stilling var nu blit meget mislig og 173.5) blev han og datteren Sara «indtagen

af Barmhjertighed» i brorens hus paa Laskestad; hvor de andre barn gjorde av sig, sees ikke. Her var han ved hr. Arents død i 1744, men flyttet straks efter tilbake til Bergen. 29/5 1748 jordedes han paa domkirkegaarden sammesteds, og barnene, som alle var hjemme, meddelte skifteretten, at «deres Fader sig hverken Hus eller andre Effekter haver efterladt, men af dem er bleven opholdet og til Jorden besørget».

4de led.

L. n. 4 - 1. 2. 1

Inger Hartvigsdatter og Peder Schjelderups 13 barn, hvorav dog kun 9 kjendes:

16. 1. Hartvig Schjelderup, f. 1673, hører ved Bergens katedralskole.

17. 2. Nils Schjelderup, f. 1674, var ifl. kaldsboken «en stor prædikant og siges morderisk ombragt i Bergen».

18. 3. Anna Schjelderup, f. 1676, d. 1741 paa Rørstad i Folden, 3 gange gift og med 3 prester: a) 1709 med *Johannes Hagerup*, f. 1683, d. 1720, prest til Skjerstad efter svigerfaren. 2 barn. Det gik underlig for sig paa prestegaarden i de dage hvis det er sandt hvad den senere prest C. F. Hagerup 1761-69 skrev i kaldsboken: «Paa de Tider skjenkedes og solgtes der paa Prestegaarden Øl og Brendevin ved Kirken»; b) 1721 med *Kjeld Stub*, f. 1680, d. 1724, han var Skjerstads næste prest og dattersøn av den berømte Kjeld Stub; c) 1726 med *Johannes Rasch*, f. 1678, d. 1744, fra 1715 prest til Folden og var fra Lolland i Danmark.

19. 4. Hans Schjelderup, f. 1678.

20. 5. Søren Schjelderup, f. 1679, død paa reise, ugift.

21. 6. Karen Schjelderup, f. 1682, -1 1769, blev 1715 gift med skipper *Lars Nielsen* paa Ytre Kvarøy 1644-1729 og siden med skipper og handelsmand *Anders Larsen* paa Ytre Onøy i Lurøy 1695-1750.

22. 7. Jørgen Schjelderup, f. 1683, fik ansættelse paa Kongens flaate, d. 1719.

23. 8. Peder Schjelderup, f. 1685, d. 1739. Om ham fortæller Hagerup i kaldsboken: «han har efterladt sig et slet Eftermæle for en slem og vanartig Natur. Medens han var hjemme paa Skjærstad, blev han mistænkt for at borre af Had en ny Jægt paa Mjønes Hul i Hul, saa at den maatte ophugges. Han blev Jægteskipper i Folden og gifted sig med en bemidlet Enke *Malene Quants*, som Dagen før hun døde lod sig bære paa Staburet for at overse til Afsked sine Midler og Eiendele, men det fik og Arvingen at flyve ved Peders Drukkenskab og Lidderlighed. Dog skal han ved sin Fattigdom have endet sine Dage i Skikkelighed. Anden Gang giftede han sig med Fogden Bredahls Datter Johanna Bredahl, med hvem mange Børn.» Hvor meget sandt det er i dette, er ikke godt at vite; men ialfald er ikke beretningen korrekt, hvad Schjelderups hustruer angaar. Han blev nemlig gift a) med nævnte **Johanna Bredal**, d. i Folden 1727, 34 aar gml., 3 barn, og b) 1728 med **Elen Hammerfald**, d. 1784, 93 aar gml., 5 barn.

Ran bodde paa Kvarv i Folden, hvor han 11/7 1720 tilskjøter «sin Morbroder ærlig og velagte Mand Ole Hertvigsen den Gaard Røvigen i Skjærstad, som han havde kjøbt af sin Broder Jørgen».

24. 9. Elen Schjelderup, f. 1689, d. 1717 ved drukning i Skjerstad.

L. n. 7 - 1. 2. 4.

Oluf Hartvigsons og Maren Letts 5 barn,

sammes og Apollona Schønings 6 barn:

25. 1. Søn, efter hvis fødsel moren indførtes i Steigens kirke 1693 dom. 21 trin. Formodentlig død kort efter.

26. 2. Ingeborg Olsdatter, f. 1695.

Hun egtet 1721 22 trin. i Ledingens kirke med kgl. tilladelse sin fætter **Hartvig Hartvigson** (1. n. 52) fra Myklebostad og flyttet samme aar med ham til hans nye gaard Stokke ved Tjeldsundet. «Den dydædle Matrone» overlevet sin fars død i 1746, men hvorlænge vites ikke.

27. 3. Peder Olsen, f. 1696. 1699.

28. 4. Peder Olsen, f. 1699, 1738.

Han bodde paa gaarden Hellenes eller Helnes i Ledingen, som faren tilskjøtet ham 30/10 1723, og omkom paa sjøen i 1738 med sine to sønner *Hans* og *Hartvig*, 15 og 12 aar gamle. Hans hustru var **Maren Hartvigsdatter** (1. n. 53) fra Myklebostad, altsaa hans kusine, som han egtet 1722 22 trin., søndagen før hans gamle far anden gang giftet sig. Enken blev senere gift med *Elias Larsen*, med hvem hun vedblev at bo paa Helnes, og døde 1758. Hun og Peder Olsen havde 4 barn, nemlig foruten de før nævnte to sønner ogsaa døtrene *Maren Leth* og *Hedvig*, som likeledes døde før moren og uten livsarvinger, saa hermed ophørte denne gren av slegten. Egteskapet med Elias Larsen var barnløst.

29. 5 Hartvig Olsen, f. 1701, d. 1733, ugift.

30. 6. Maren Leth Schøning, f. i Ledingen 22/5 1723, 6 dage gml.

31. 7. Maren Leth Schøning, f. 1724, d. 1754.

I Ledingens kirke egtet hun 15/7 1752 skipper **Hans Aars Hass** fra Søvik paa Helgeland, hvor forældrene kjøbmand Jens H. og Margrete Falch bodde. Kort efter flyttet de til Røviken i Skjerstad, som Maren fik i arv efter sin far ved skjøte 31/1 1753. Men egteskapet varte bare to aar og hadde mange sorger. Baade mistet de nemlig sit lille barn *Johan Peter Thains Hass*, f. 1753, og levet de ogsaa i meget daarlige økonomiske kaar. Hass, som efter Marens død giftet sig med datter av presten i Skjerstad, og blev jordet i Skjerstad 18/7 s. a., *Elsebe Maria Celius*, døde i juli 1763 paa tur til Finmarken, 46 aar gml.,

32. 8. Arent Schøning, b. i Ledingen 2/8 1727, d. paa Grøtøy febr. 1774, 46 aar gml. Han var altsaa en fætter av professor Gerhard Schøning.

Det er far fortalt, at Arent i 1754 i 27 aars alderen overtok handelen og jægtebruket i Grøtøy efter sin mor; i fogedregnskapet det følgende aar anføres, at han betaler av egen jægt og handling 4 rdlr. Men Grøtøy var, som alt nævnt, prestegods og bare tilbygset Oluf Hartvigson og efterkomniere. Dette forhold faldt ikke i Arents smak og han søkte derfor, med anbefaling av presten Kempe, under 1/6 1762 om tilladelse til at makeskifte sin gaard Nordre Stensland mot Grøtøy. 12/11 1762 *utfærdigedes saa følgende resolution, der var hjemmelen for sleglens eiendomsret til Grøtøy:*

«Vii Friderich den Femte af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers etc. gjøre alle

vitterligt: at eftersom Arent Schøning for Os underdanigst haver andraget, at Gaarden Grøtøen, der skylder en halv Vog Fiskes Leje og er beneficieret til Steegens Kald udi Saltens Provstie i Nordlandene, ligger ham meget beleilig, baade i Henseende til Boepæl og andre Omstændigheder, hvorfore hand derhos alter underdanigst haver begjært at maatte mageskifte bemelte Gaard iniod een hans Ejendoms Gaard, Nord Steensland kaldet, der ligeledes ligger i Steegens Kald, og skylder dobbelt saa meget, nemlig een hel Vag Fiskes Leje; da som det af den fra Os elskede Friderich Rantzou, Vores Stiftbefahlingsmand over Trundhiems Stift og Amtmand over Trunhiems Amt, og doctor theologiæ Johan Erent Gunnerus, Biskop over bemelte Trunhiems Stift, herover indhentede Erklæring erfahres, at Præsterne i Steegens Kald kand være vel tient med dette Mageskifte; Saa ville Vil allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og liermed bevilge og tillade, at fornævnte Arent Schøning maa overdrages bemelte Gaard Grøtøen, imod at han til Steegens Kald afstaar og overdrager forberørte hans Ejendomsgaard Nord Steensland kaldet, som skylder een Vog Fiskes Leje. Forbydendes alle og Enhver herimod, eftersom foreskrevet staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade, givet paa Vort Slot Fredensborg d. 12 Novemberis Anno 1762, Under Vor kongelig Haand og Signet. Friederich R. / J. L v. Holsteen.»

Ogsaa andre gaarde kjøpte Arent. Saaledes 1760 av Ingeborg Catharine sal. Nils Hegelund for 200 rdl. courant Brutlien, Fikkestad, Haakenhals, Hilling, Langbak, Nordvaag, Rølien, Sirines, alle i Hamarøy, samt Nordre Stensland i Steigen (makeskiftedes altsaa med Grøtøy). Leines gaard hadde han allerede faat 1737, da gamle provsten tilskjøtet «med alle Lotter og Lunder min Odelsjord Leines, skyldende 6 Voger Fiskes Landskyld til min liden Brodersøn Aren Olsen, som efter mig er opkaldet». 1759 kjøpte han Helines i Ledingen av boet efter sin halvbrors enke. 1772 Nes i Hamarøy Ved sin død hadde han foruten nævnte gaarder ogsaa Liland i Engelfjerding og Gulbrandsøen i Vaagan.

1762 18/10 fik Arent kgl. bevilling «paa at holde ved Stedet Kabelvaag og en Fjerdings Veis Cireumference deromkring et Kroe og Gjestgiverie og de Reisende saavelsom Andre med behørende Logementer samt Spise og Drikke Vahre til Nædtørftighed og for en billig Betaling betjene, saa og udi Fiskeriets Tiid falholde Tobak, Klæder og Fiskeredskaber, for den Takst, som nuværende eller herefter kommende Amtmand aarligen derpaa efter Markeds Pris sætter, imod deraf at svare til Vores Casse seksten Rigsdaler aarlig Afgift, samt med Vilkaar, at han der ved Stædet maa brygge Øll til Kroeholdets Fornødenhed, men skal derimod aldeles være forbuden at brænde Brændevin.» Men saameget mere solgtes der brændevin baade av Arent og av de andre handelsmænd i Kabelvaag Hans Ulrich Frey, Christen Hveding og Hysing, saa. presten dersteds Sigvard Kildal (1. n. 47) fandt sig endog beføiet til i sin præken at stemple disse forretninger som satans synagoger. De angrepne sendte da presten en fællesnote, datert Kabelvaag 2den mars 1764: «Velædle, velærværdige Hr. Kildal! Min ærbødige Erindring til Deres Velærværdighed i mit forrige Brev var at besvares, som jeg ej er værdiget, giver mig Anledning til dette, nemlig at utbeede mig Deres Villie til Meddelelse over Deres udførte Ord afvigte Søndag Sexagesima i Deres Prædiken, at vores Handelshuuser, eller hvor vi solte Brændevin, var Satans Synagoger. Saa nidkier De nu er og, lader sig for det Onde at afvende, at fremme Guds Ære, Næstens Kiærlighed at befordre, saa. nidkiær er vi og for vor Salighed og Ære at redde, med Intention vor nødlidende Næste med -vor ringe Formue deres Tarv og Trang at hielpe, uden en høkelsk Hellighed og ærværdig Mine bedæket med Falskhed og Bagtale mod vores Liv i Orden og uden Orden, - o.s.v., en lang protest, hvori videre hævdes, at da hans majestæt av naade har forundt dem dette sted til en liten handel og da hans vilje er en del av Guds vilje, kan da denne handel være synd? og deres huse og idrætter djævelens? Sluttelig citeres Christian Vs lov 11, 4, 8 om presterne: «de skulde ei heller sige, hvad dennem selv lyster». Brevet, der er skrevet av Schøning og ikke meget smigrende for hans stilkunst, findes i Trondhjems videnskapsselskaps arkiv.

Som dygtig forretningsmand har Arent Schøning været omtalt ned igjennem slegten. Ogsaa som stolt og myndig. Baade det citerte brev og dette, at han 1759 blev publice absolvert, viser, at han i meget var av et lidenskapelig, ubehersket naturel. Et utslag av hans selvfølelse har man i følgende historie, om den ellers er sand: En sommer kom bispen fra Trondhjem -- det var vel Gunnerus - paa sin visitatsreise til Grøtøy og som han sitter i stuen hos Arent, sier han: «hu, disse nordlandske huse, man kan jo ikke puste ud i dem, saa. lave er stuerne!» Bispen reiste videre nordover, men Arent sendte jægten. sin til Namdalen

etter tømmer, rev taket av sit gamle hus og bygget stuen høi gjennom to stokverk. Da saa bispen ulpaa høsten kom tilbake fra Finmarken, tok Arent imot ham i døren: «nu vil jeg haabe, Deres velærværdighed kan puste ud i mit hus.» Og bispen svarte: «ja. nu har De i sandhed bygget et luftslot.» Senere blev stuen atter lavloftet og soverum indredet over den, men like til 1863 var den i bruk.

«En formuende og velfornerne borger», kalder Arents svigersøn Bødtker ham, og det synes litet tvilsomt, at han har nydt anseelse. Handelsmænd med jægtebruk stod i høi kurs i de dage, som nordlændingens ord til presten viser: «I er for god til at være prest, far, I skulde være skipper.» Jægteartiklerne av 1739 bestemte, at jægtebruk skulde agtes som bondebruk og at skipperens descendenter skulde ha hævdsret paa bruket, saalænge de forsynte sine befragtere med forsvarlige fartøier og ikke ellers forurettet dem; skedde det, kunde skipperen dømmes fra sit jægtebruk. De befragtere, som hørte under et jægtelægd, maatte ikke la sine varer transportere paa en fremmed skippers jægt; ellers maatte befragteren betale en mulkt av 1 rdlr., og erstatte sin skipper fragten, mens den fremmede skipper maatte erlægge 4 rdlr. for hver fremmed befragter. Skipper i den tids sprogbruk svarte saaledes nærmest til handelsmand.

Grøtøyslegten var utgaat fra Laskestad, og forbindelsen mellem kjøbmandens i Grøtøy og prestens paa Laskestad fortsattes nedigjennem tiderne med stadig omgang mellem begge familier. I Arents levetid var der ofte skifte av prester: efter den førnævnte Nils *Hegelund* 1744-52 kom *Erik Berg* 1752-60, saa *Cornelius Kempe* 1760-65, «den gode musikus» som paa grund av drik matte ta avsked, saa *Albert Jersin* 1766-71 og saa *Henning Kaurin* 1771-82. Lagmændene *Peter Thams* 1739-58 og *Peder Rist* 1758-87 var flere gange faddere paa Grøtøy.

Samme dag, som søsteren i Ledingens kirke egtet Hass, den 15/7 1752, blev Arent, ifølge kongebrev, i huset paa Grøtøy viet til **Sophie Maria Meldal**, datter av «den mageløse, fromme og retsindige lærer» Ole Meldal, sogneprest til Bodø, og Gidsken Juel. Hun var født 1731. Et sagtmodig og fromt menneske, sies det. Baade mand og hustru, døde av tyfus i samme uke i februar 1774; men først 25de april blev de jordet paa Ledingens kirkegaard, ti alle mand i sognet var paa fiske i Lofoten og ingen kunde ro likene til kirken. Der var 7 barn, l. n. 71-77.

Skiftet efter dem, hvor Henning Kaurin og Christen Hveding møtte som formyndere for barnene, sluttet 23/5 1776; 19/6 og 28/10 1775 var der stor auktion paa Grøtøy over indbo og andre eiendele.

33. 9. **Karen Sophie Schøning**, f. omtr. 1730, d. paa Svinvær 1795, 63 aar gml.

Hun blev 21/4 1750 trolovet og 9/7 s. a. gift i Grøtøy med **Hans Blix Hvid**, f. 1715, søn av stiftsskriver i Salten Michel H. paa Mjønes i Skjerstad og Anne Eriksdatter Blix. Først bodde de paa Mjønes, men 1758 solgte Hvid denne sin odelsgaard. til sorenskriver Schøning og flyttet til Svinvær i Rødøy sogn, som han hadde kjøpt paa auktion efter Peder J. Juel. «Hans Hvid -staar der i fogedregnskapet 1758 - er iaar bleven Beboer af denne Gaard Svinvær og har fra Salten bragt med sig en Jægt, befragtet til Bergen, men ingen Handel ført.» Senere opføres han med den vanlige skat av 2 rdlr. for jægt og 2 rdlr. for handel. 26/5 1777 faar velagtbare og velfornemme Hans Hvid av Trondhjems præsident, borgermester og raad bevilling til at drive borgerlig bruk og handel paa handelsleiet Svinvær; han blev saaledes saakaldt trondhjemsborger, d. v. s en handelsmand som hadde borgerskap i Trondhjem, men drev handel i de trondhjemske borgerleier i Nordland. Det skedde i henhold til byens gamle handelsprivilegier og blev ikke avskaffet før ved lov av 27/7 1830.

Hvid døde antagelig vinteren eller vaaren 1788, og enken flyttet da vistnok foreløbig til Bergen til sin datter Anne. Herfra utfærdigedes ialfald skjøtet 29/10 1788 paa borgerleiet til sønnen Michael.

Karen nævnes som «en streng, men flink og duelig kvinde». Skiftet efter hende begyndte i Svinvær mai 1793 ifølge Ole Hvids rekvisition av 28/4 saa formodentlig døde hun i april d. a.; liket nedsattes i Rødøy kirke. Blandt guldsaker efter hende nævnes et par braseletter med spænder og løper, 7 guldringe og et par

guld-ørenslinger; blandt sølvsaker en kaffekande til 68 lod.

Hun og Hvid hadde 4 barn, l. n. 78-81.

34. 10. Jacob Ellas Schøning, f. 22/6 1733, d. 26/4 1793, 59 aar gml., provst.

Hjemme blev han undervist av fætteren Claus Schøning, efterat denne var blit student, og av den pers. kapellan J. Thams, som dimitterte ham til universitetet 1756. Derpaa reiste han hjem til moren paa Vaag, var der et par aars tid, preket oftere i kirken og vendte 1758 tilbake til Kjøbenhavn. I december s.a. tok han eksam. philos. og i juni 1759 med non teologisk embedseksamen. Atter var han hjemme et aars tid, før han 1761 preket til dimis i Kjøbenhavn med karakteren haud illaud. Efter et kortere vikariat i Vaagan blev han 11/9 1761 missionær tilKjelvik, 1766 sogneprest til Kjøllefjord og Lebesby, 1772 provst i ØstFinmarken og 5/3 1777 sogneprest til Bamle. I «Gamle efterretninger om geistligheden i Nedre Telemark og Bamle» (Oslo statsarkiv) heter det om ham: «Han viste sig som en meget uordentlig Mand, hvorfor Biskop Schmidt foranstaltet at han sattes under Provsteret, men af denne kom der imidlertid intet og han vedblev sit Embede mod at holde Kapellan Hvori hans brøde bestod sees ikke. I førstningen av 1785 rammedes han av et slagtilfælde, som berøvet ham tungens bruk, og nu maatte han derfor resignere, i naade entlediget, med 200 rdlr. aarlig pension av eftermanden. Hans sidste 8 leveaar har neppe været blide. Han flyttet til Stathelle og døde der. Boet viste paa skiftet 24/12 1793 bare 151 rdlr., hvorfra gik 96 til begravelse m. v.

Paa den lange vei mellem Kjøllefjord og Bamle i 1777 kom han indom Grøtøy og deltok i samfrændeskiftet efter sin far. Selv var han dengang enkemand og hans brorbarn paa Grøtøy var forældreløse; han tok da to av døtrene med sig sydover. Til boet efter sin mor sendte han 1785 en fordring paa 30 rdlr. for overlatt russemel, men den blev avvist, da «den røber hans enten store Taabelighed eller utidige Løst, til en uretmæssig Gevinst».

Provstens hustru het **Magdalene Cornelia Frey**, datter av trondhjemsborgeren Hans Ulrich Frey paa Finnesset i Vaagan og Anna Toresdatter.

Født 1736 døde hun i Kjøllefjord 11/9 1772 og efterlot sig en datter, l. n. 82. 3

35. 11. Hardovika Schøning, f. 1736, d. 13/4 1813 i Røsviken (Folden), 76 aar gml.

Hendes far var en olding paa 80 aar, da hun kom til verden, og hendes mand Arnt Mørch var 23 aar ældre end hende, saa nær omgang med mandlig ungdom faldt litet i hendes livslod. Derfor høres det ikke urimelig, naar det fortælles, at hun av sin slegt blev tvunget til at egte den rike kjøbmand i Røsviken.

Han var født 11/12 1713 i Bergen og søn av Abel M. fra Bremen, der bosatte sig som kjøbmand først i Bergen og siden paa Saltnesset i Saltdalen. Først egtet Arnt Mørch Siri Anna *Renner* fra Kvaløy og hadde med hende 5 døtre. Dernæst blev han 6/7 1764 i huset paa Grøtøy viet til Hardovika, som fødte ham en datter Abelone Cathrine, l. n. 83.

Om Mørch fortæller sorenskriver Rosenvinge i 1790 følgende: «1778 fik Skipper Arnt Mørch Bevilling til at opsætte Sag paa Ørnes i Foldenfjord for at opnytte en nærliggende Almindingskov kaldet Kobvatnes. Denne Skov var aldeles ikke ubetydelig og bestod mest af Furu af bedste Slags Malm, som gav ypperlige Planker og Bord. Men Mørch som ingen Regler havde og fri Raadighed, nedhuggede Skoven paa kort Tid, saa nu intet sees uden Stubber og Marken bestrøet med forraadnet Tømmer, som han havde forsømt at bringe til Sagen. Med saadant Sagbrug var Sognet ikke tjent og man fortrød nu for silde, at Mørch var overladt Dispositionen over Kongens Eiendom, til sin Fordel men Landets Skade.»

Mørch døde i Røsviken 1/6 1785 og Hardovika overlevet ham saaledes i 28 aar, bosat sammesteds. Hun

lever av jordbruk og gjæstgiveri, staar det i folketællingen 1801.

L. n. 9 - 1.2.6.

Maren Hartvigsdatters og Hans Finwegaards 11 barn:

36. 1. **Joen Finwegaard**, f. 1682, d. mellem 1729 og 45.

37. 2. **Siselle Finwegaard**, som var gift med lensmand i Hamarøy Anders Schjelderup, 1684-1751, en søn av presten sammesteds Jens S. (bror av prest. Peder S., l. n. 4). Skifte «*efter hende og hendes derefter afdøde Mand, holdtes 1751. 7 barn.*

38. 3. **Ingeborg Finwegaard**, * Anders Persen paa Nes i Hamarøy.

39. 4. **Hartvig Finwegaard**, f 1688, d. før 1745, barnløs.

40. 5. **Hans Finwegaard**, f. 1690, likesaa.

41. 6. **Povel Finwegaard**, f. 1691, likesaa.

42. 7. **Peder Finwegaard**, f. 1692, levet under skiftet efter morbroren 1745.

43. 8. **Arnt Finwegaard**, f. 1694, d. før 1745, barnløs.

44. 9. **Beata Finwegaard**, * Jacob Andersen paa Helland i Hamarøy.

45. 10. **Christen Finwegaard**, f. 1698, d. før 1745, barnløs.

46. 11. **Margrete Finwegaard**, g.m. Benjamin Giæver i Trondhjem.

L. n. 10 - 1.2.7.

Ingeborg Hartvigsdatters og Hans Jentofts 4 barn:

47. 1. **Maren Jentoft**, f. 7/6 1691, d. sommeren 1754 i Vaagan.

Hun var gift to gange. Først med **Jochum Leth** ifølge kgl. tilladelse i 1722. Denne mand, som kom i 3-dobbelt svogerskapsforbindelse med Hartvigsøn-slegten: gjennom sin første hustru Anna Hveding (l. n. 60), gjennom denne sin anden hustru og gjennom sin søster Maren (l. n. 7), var fra Bergens stift, f. 1671, student 1696, kapellan til Ofoten 1712 og resid. pastor sammesteds 1721. I Hammonds missionshistorie nævnes han som den, der gjorde al mulig motstand mot finnemissionen. Han døde 5/6 1742 og hadde i dette egteskap 5 barn.

Enken egtet saa 1752 presten til Vaagan **Sigvard Kildal**, f. i Kristiansand 1704, d. 1771, en bror av Simon Kildal, prest i Trondenes; men allerede to aar efter døde hun og jordedes i Kirkevaag. Kildal, som først hadde været gift med *Secilie Marie Parelius*, d. 1751,¹⁸ tok sig nu sin tredje hustru *Isabella Teslman*, d. 1775.

48. 2. **Hartvig Jentoft**, f. 1693, d. 1/12 1739.

1 1721 fulgte han med *Hans Egede* til Grønland. Som bokholder og kjøbinand bodde han i Godthaab, Grønlands første kjøbmand, men allerede 1724 vendte han tilbake til Kjøbenhavn og sammen med ham 2 eskimoer, for hvem der gjordes store festligheter (se Øverlands historie V side 1029). Han bodde siden i Petviken (Buksnes) og egtet enken **Maren Røst** og etter hendes død 1737 enken **Karen Schøning** paa Bolle, en søster av førnævnte Apollona Schøning se 1. n. 301. Begge egteskap var barnløse. Han omkom paa sjøen.

49. 3. Ingeborg Cathrine Jentoft, f. 1695, d. 14/3 1764 i Steigen.

Hun var i barnløst egteskap med den foran oftere omtalte prest til Steigen **Niels Hegelund**, f. 1700, d. 1752, og levet sine sidste aar paa enkeseetet Myklebostad i stor velstand. Til «Kongen» forærte hun ikke mindre end 4000 rdlr., efter de tiders pengeverdi en meget stor sum, men sognets fattige testamenterte hun 100 rdlr., hvorav renterne skulde utdeles aarlig. Allikevel var boet efter hendes død 2900 rdlr.¹⁹

50. 4. Elisabeth Jentoft, døde 16 aar gml.

L. n. 11 - 1. 2. 8.

Hartvig Hartvigsons og Berete Jentofts 8 barn:

51. 1. Hartvig Hartvigson, d. 1697, 17 dage gml.

52. 2. Hartvig Hartvigson, f. 1698, d. 1735.

Som før nævnt var hans hustru **Ingeborg Olsdatter** fra Grøtøy (1. n. 26) og hans bopæl gaarden Stokke ved Tjeldsundet av 3 vogs skyld, tilskjøtet ham 12/10 1721 av farbroren provst Arent. De hadde 3 døtre, hvorav den ene døde tidlig, og de to andre het *Elen* og *Maren*. Han likesom hans far forulykket vinteren 1735 i Østnesfjorden og blev jordet 3dje paaskedag. Der var en masse sølv efter ham paa skiftet 13/10 samme aar.

53. 3. Maren Hartvigsdatter, f. 1700, d. 1758.

1722 egtet hun fætteren **Peder Olsen** fra Grøtøy (1. n. 28) og bodde med ham paa Helnes i Leiranger. 4 barn, som alle døde før moren.

54. 4. Hans Hartvigson, f. 1702, d. 1745.

Barnløs. Paa skiftet efter faren fik han sig utlagt gaardene Vinsnes i Engel fjerding og Hjelman i Hamarøy fjerding. Men han bodde neppe paa nogen av disse, ialfald opholdt han sig 1739-44 paa Laskestad hos sin onkel.

55. 5. Ingeborg Hartvigsdatter, f. 1705, d. 1774.

Av farens bo fik hun gaardene Fikkestad, Haakenhals og Husby i Hamarøy samt i morgengave forlods 50 rdlr. da hun 1726 dom. 3 trin. blev gift med klokker i Steigen **Arnt Olsen** paa Myklebostad. De hadde 8 barn. Efter hans død 1754 egtet hun høsten flg. aar **Nils Abrahamsen**, Myklebostad, d. 1795.

56. 6. Christopher Hartvigson, f. 1708, d. 1780.

Formodentlig bodde han paa Røtnes, som han fik sig utlagt efter faren. Han jordedes paa Steigens kirkegaard 1780, 6te søndag trin., og hans hustru samme aar i paasken, 40 aar gml.

57. 7. Christen Hveding, f. 1710, j. 1784 i Steigen.

Under det store skifte efter onkelen Arent nævnes han som fordringshaver for lon i 5 aar å 20 rdlr., da han «har staaet i Hr. Provstens Tieniste og endnu forbliver ved Prestegaarden en kort Tid». Samme aar 1744 11/6 blev han i Foldens kirke viet til **Elsebe Rasch**, f. 1721, datter av presten Johannes R. (1. n. 18) og dennes første hustru Christine Blostrup.

Seigneur Hveding - han antar dette navn ca. 1760 og kaldes siden altid saadan i alle offentlige protokoller o.l. - bodde paa Løvøy i Steigen og var en meget rik og mægtig mand; i det uendelige nævnes han i kirkebøkerne som fadder og forlover. Øen var kirkegods, men Hveding fik den 1782 til eiendom, og 1784 fik hans hustru ved skjøte fra Apollona Schøning det ene pund fiskes leie i øen, som hun og hendes mand. hadde eiet. Fru Elsebe overlevet sin mand. i 12 aar til 1796.

58. 8. Margrete Hartvigsdatter, d. 19 trin. 1716, fik likesom søsteren 50 rdlr. forlods i morgengave av farens bo samt gaarden Haug i Steigen, og var gift med lensmand i Buksnes **Peder Erichsen Locher** paa Ure.

L. n. 12 - 1.2.9.

Elen Hartvigsdatters og Christen Hvedings 2 barn:

59. 1. Hartvig Hveding, f. 1694, d. 1744.

Av sin morbror provsten kjøpte han 1721 gaarden Rambo i Tjeldsundets fjerding,' og 1725 trolovedes han med **Sophie Iversdatter** fra Myklebostad paa Tjeldøen. 2 barn, *Christen* og *Elen*.

60. 2. Anna Benedicta Hveding, d. 1720.

Hun var gift med førnævnte prest i Ofoten **Jochum Leth** (1. n. 47) og hadde med ham 2 barn, *Peder* (1. n. 65) og *Ingeborg*.

L. n. 13 - 1.2.10.

Øllegaard Hartvigsdatters og Hans Jentofts barn:

61. Maren Jentoft, f. i Hassing prestegaard og d. 1743 i Hvidberg prestegaard i Jylland. Hendes mand var nemlig magister **Vilhelm Rogert**, prest til Hvidberg. 1 søn og 3 døtre.

L. n. 14 - 1.2.11.

Mogens Hartvigsøns og Anna Jentofts 5 barn, som alle kaldte sig Jentoft:

62. 1. Hartvig Jentoft, f. 4/3 1704, d. 28/7 1784, kjøbmand.

Han bodde i Petviken i Buksnes og var en rik mand og stor eien domsbesidder. Hans hustru var førnævnte (1. n. 57) Elsebe Raschs søster **Sara Rasch**, f. 9/6 1714, d. 17/1 1785. De blev gift i Folden 19/10 1740 og fra dem nedstammer Jentoftslegten. *Et av barnene var Bergitte Sofie Jentoft, som blev husfrue paa Grøtøy, gift med Ole Meldal Schøning* (1. n. 72).

63. 2. Hans Jentoft, f. 1705, d. ca. 1769.

Han bodde først i Henningsvær og senere, efter farens død, i Lyngvær. To gange var han gift, nemlig a) 1739 med sin brorkones søster **Anna Marie Rasch**, f. 1717, d. ca. 1760 og b) med **Anna Cathrine Kildal**, f. 1740 og d. 1799, datter av presten Sigvard Kildal og Secilie Parelius (1. n. 47).

64. 3. Maren Jentoft, g.m. handelsmand paa Sundklakken i Vaagan **Peder Harr**.

65. 4. Ingeborg Jentoft styrte huset for sin gamle onkel provsten paa Laskestad i de siste 9 aar av hans levetid, og kort efter hans død egtet hun 1744 i Vaagan en bror av hendes to brødres hustruer **Johan Georg Rasch**, prest til Folden efter sin far, f. 19/11 1715, d. 2/7 1757. Anden gang blev hun i sit hus paa Helnes i Leiranger 1762 gift med presten til Kvædfjord **Peder Leth**, f. 26/2 1718, d. 17/9 1779, son av Jochum Leth og Anna Hveding (1. n. 60).

66. 5. Elisabet Jentoft, f. 10/8 1712, d. 14/12 1795, 83 aar gml., g. 1744 med handelsmand paa Aakvik i Herø (Helgeland) **Peter Angell**, f. 1713, d. 22/11 1804, søn av Rasmus Angell og Judithe Olquarts (digterens søster).

L. n. 15 - 1. 2. 12.

Christopher Hartvigsøns og Sara Pains 4 barn, hvorav ialfald den ældste antok morens navn:

67. 1. Sara Pain fødtes formodentlig i Dublin og opholdt sig, som før nævnt, efter morens død i sin onkel provstens hus paa Laskestad mellem 1735 og 1744. Hun egtet 13/12 1747 i Bergens domkirke en enkemand matros **Ole Poulsen Berg** og hadde med ham en søn Ole Arnt; ved hans daap 11/6 1750 var fadderne: branddirektørs kone Anna Petersens, Karen Elchiers, oberoauditør Hatz Holtzrod, Jens Holm og Frantz Schulz.

68. 2. Isabella, blir av skifteretten i 1748 opført som 25 aar gml., men var for modentlig født ca. 1718.

69. 3. Ingeborg, døpt i korskirken i Bergen 7/4 1720, men gjøres av nævnte skifte ret 5 aar yngre.

70. 4. Hartvig, døpt i korskirken sst. 25/4 1725.

5te led.

L. n. 32 - 1. 2. 4. 8.

Arent Schönings og Sophie Meldals 7 barn:

71. Gidsken Kirstine Juel Schøning, f. 19/12 1753, d. 9/3 1835 i Bergen, 81 aar gml.

I Steigens kirke blev Stine (saa kaldtes hun) døpt 14/2 1754 og konfirmert 1770; kort efter begyndte hendes livs gjenvordigheter. Bare 20 aar gml. mistet hun, som nævnt, sin far og mor samtidig (1774) og maatte overta omsorgen for sine tre, endnu ikke voksne søstre og for husstellet. Sammen med søstrene brøt hun 3 aar senere op fra hjemmet og fulgte farbroren, provst Jacob (1. n. 34) sydover; Elen blev hos tanten i Svinvær, Apollone havnet hos presten Meldal i Borgund, men Stine og Maren drog med til Bamle. Her blev hun forlovet med en teologisk kandidat, men han døde ikke længe efter, og hendes sorg var grænseløs, saa hun avla løfte om aldrig at gifte sig. Senere fik onkelen 1785 slag og maatte ta avsked; formodentlig pleiedes han av Stine i sin siste levetid. I flere aar derefter bodde hun i Volden hos sin søster Maren Bødtker og flyttet 1801 med hende til Bergen, hvor ogsaa søsteren Apollone Høgh tok bopæl 1805. Det kan vel antages at søstrene her i Bergen har levet et godt samliv efter i saa lange tider at ha været fra hinanden og fristet omvekslende skjæbner. Men Stine skulde endnu faa prøve ulykken. I 1813 tapte hun under pengereduktionen sin hele formue; paa sine gamle dage blev hun hjulpet fra Grøtøy

og skriver 7/1 1830 til sin brorsøn Arent: «Du bærer min Faders Navn og du sorger faderlig for mig.» Sin vistnok kjæreste søster Maren maatte hun følge til graven 1810; ogsaa Apollone skulde hun overleve, omend kun nogen dage. Det kan saaledes nok forstaaes, naar det i likverset over hende i «Bergens Adresseavis, heter, at den «gode Gamle var træt af Livets Møie og smilte mod Døden». Dødsfaldet avertertes av søsterdatteren fru Torp, i hvis hus hun bodde; hun jordedes paa nykirkegaarden 17/3 1835.

72. Ole Meldal Schøning, f. ca. 1/7 1755, d. 19/4 1785 paa Grøtøy, 29 aar gml., kjøbmand.

Det er ikke ganske paa det rene, hvilken datum er hans fødselsdag, men i Leines kirke blev han døpt nævnte aar 7 sønd. trin. d.e. sist i juli omtrent, og hans alder angives ved hans død til 29 aar 9 maaneder.

Endnu ikke 19 aar overtok han ved farens død handelen og bruket i Grøtøy, og hare 22 aar gml. holdt han 29/10 1777 i Petviken bryllup med sit næstsøskenbarn **Bergitte Sophie Jentoft**, datter av Hartvig J. og Sara Rasch; sgnr. Christen Hveding av Løvøen og sgnr. Mogens Jentoft kaverte. Tidligere hadde han været trolovet med søsteren Ingeborg Marie, der døde i mars 1777. Fru Bergitte var næsten to aar ældre end sin mand, f. 15/9 1753, var høi og statelig, men ikke synderlig vakker, og hadde faat sin utdannelse i Bergen.

De to unge satte altsaa hus paa Grøtøy, hvor der kort før var ryddet op i de forviklede arveaffærer: boet efter faren opgjordes i mai 1776 -- herunder fik Ole paa sin part, foruten «Grøtøen med Huse og Pertinentier til evindeligg Odel og Eiendom» for 1150 rdlr. (skjøte 3/10), ogsaa gaardene Helnes, Hillingen og Haakenhals - og samfrændeskiftet efter farfaren holdtes mai 1777. Men paa Grøtøy var nu ogsaa familiekredsen blit indsnevret til det nygifte par alene: far og mor død, søstrene spredt om i landet og ogsaa den ærværdige gamle Apollona ute av sognet, i Røsvik. Snart økedes dog atter kredsen: først tvillinger og saa slag i slag fire barn til, av hvilke 6 dog de 3 døde som aarsgamle. Se l. n. 84-89.

Det fortælles om Ole, at han var en stille mand av samme bløte gemyt som moren. Maaske var han ikke sterk, maaske har ogsaa anstrengelsen ved, saa ung og uerfaren, at overta forretningen været ham for svær: nok er det, han fik blodstyrtning, døde og blev 6. sønd. e. paaske 1785 gravfæstet paa Leines kirkegaard. Et hurtig ført liv: tidlig prøvet i livets alvor, tidlig gift og tidlig færdig med livet. Men dog har han været av den allerstørste betydning for slægten. *Ti han var i Norge den eneste mand ved den lid med navnet Schøning og med mandlige arvinger.*

Fra denne tid er der en interessant «Jord Beskrivelse over Steegens Præstegield», forfattet 1783 av «presten», d. e. formodentlig [Esten Steen](#)²⁰ som var Steigens prest 1782-91. Den er, saavidt vites, ikke trykt, men skal nedenfor citeres brudstykkevis efter manuskriptet i Videnskapernes selskap i Trondhjem:

«Grøtøen er omtrent 1/4 Miil i Omkreds og omgives med mange indre ubeboede Øer. Den skylder 1/2 Vog, beboes af Selveieren, som er Jægtskipper og Giæstgiver. Jorden er der kun maadelig og der er ikke det mindste Brændefang paa Øen. - - - Naar undtages Laugmanden, Præsten og de to Giæstgivere²¹ saa bestaar Præstegieldets Indbyggere for Besten af Bønder eller Søe-Finner. - - - De (d e. bønderne) ere i Henseende til Legemets Dannelselse i Almindelighed velkåbte, men dorske og seendragtige til saavel deres Haandteringers soni Pligters Udøvelse. De synes at vanslægte fra den gamle norske Trofasthed og Behjertighed - Huusholdningen er hos de fleste uordentlig. - - - Man kan slet ikke tilskrive disse Indbyggere Overdaadighed eller Umaadelighed i Klæder, Mad og Drikke. Mændene saavel som Quinderne klæde sig gerneenligst med Vadmél og uldne Stoffe, soim af nogle forarbeides biemme, af Andre kjøbes fra Bergen, og deres fornemste Stadsklæder bestaaer, Mændenes af grove og korte Klædestrøier og Buxer, hvorover trækkes Kuffer af Vadmél og Buxer af Læret eller saakaldet Kanifas, Quindernes Klæder saasom Kaaber, Trøyer og Skiørt af Kalemank og Kartun, naar de ere noget formuende, men nieget sielden sees et Silkes Klædebon paa Nogen, undtagen Silkes Tørklæder. - - - De gjøre 4 Maaltiider om Dagen» d. er kl. 4-5 mrg frokost med smør og brød, kl. 10 durmaal med fisk og melk eller (om vinteren) salt sild og suppe, kl. 3 1/2 non med kjøt eller flesk eller rav (rækling) og, brød, aftensmaten ined grøt og melk eller fisk og melk.

Skiftet efter Ole Schøning sluttet 11/5 1786 med netto 4474 rdlr., og enken fik sig utlagt Grøtøy for 1100

rdlr.

Hun var da allerede trolovet paany med Jon Rener *Dybfest*, f. 1755. og hjemmeviedes kort efter, lste trin, 1786. Han var en saakaldt utliggerborger, av dem som ifølge Trondhjems privilegier av 1732 hos magistraten fik borgerbrev paa ret til i 3 somre at reise omkring i Nordlandene paa kjøbmandskap. Som saadan var han ogsaa kommet til Grøtøy og hadde lært fru Bergitte at kjende. Om ham fortælles at han var viden kjendt for sin overordentlige styrke, bl. a. bar han sine kone paa strake armer rundt stuen. Han solgte 21/4 1793 Grøtøy til *Andreas Falster*²² søn av presten i Trondenes Hans F., for 2300 rdlr. dansk courant kontant, og for første gang gik saaledes øen ut av slegtens besiddelse, et *forhold* der *vedvarte til 1803*. Dybfest og hustru var imidlertid tilflyttet Finnesset i Vaagan, som han kjøpte tillikemed Digermulen allerede høsten 1791. Paa begge steder drev han handel og her paa Finnesset døde han 1794.

I dette sit andet egteskap hadde Bergitte Jentoft 3 barn: a) *Hans Erik Dybfest*, d. 1786 23 trin., d. ca. 1820 i Digermulen som handelsmand, * 11/5 1807 Gertrud Ursin. b) *Ovidia Meldal Dybfest*, f. 1788, d. 11/2 1822, 1: handelsmand paa Stokmarknes Christen *Munch Grønbech*, d. 1819. c) *Mons Jentoft Dybfest*. f. 1791, d. s. a.

Høsten før sin død hadde Dybfest engagert en nær slegtning av sig, *Lars Nicolay Rener* som betjent. Søn av Trondhjemsborgeren Anders Rener, handelsmand paa Kjeøy, og Mai-en Lund. Han styrte nu forretningen for enken i nogen tid og blev 1796 hendes 3dje mand, skjønt han, f. 2/2 1769, var mere end 15 aar yngre end hende. Nobel og god, saa han av stedbarnene omfattedes med inderlig kjærlighet - dygtig og rik og anset i vide kredser, saa han baade møtte som suppleant for Nordland paa det første ordentlige storting 1815-16 og 1840 sattes ind i den kgl. kommission til revision av lovgivningen om lofotfisket: saaledes er hans eftermæle. Efter sin hustrus død flyttet han til Henningsvær og egtet 1830 enken efter kjøbmand dersteds *Jørgen Zahl Karen Robertine Hasselberg*. Her døde han 14/6 1844.

Bergitte Jentoft, hvis 3dje egteskap var barnløst, døde 24/3 1827, 73 aar gml., under et ophold i Sund hos sin datter fru Drejer. «Saa blid og rolig hendes Vandel var i Livet, var og hendes Død», heter det i mandens dødsannonce.

73. 3. Hartvig Schøning, f. 1756, døde paa Rørstad prestegaard i Folden 1772, 16 aar gml., av smaaopperne. Sandsynligvis var han i prestens hus for sin utdannelses skyld.

74. 4. Maren Leth Schøning, f. 1758, d. 19/12 1810 i Bergen, 52 aar gml.

Som alt oftere nævnt fulgte hun 1777 med sin farbror ned til Bamle, hvor hun blev kjendt med og 2/11 1777 egtet presten i Skien **Frederik Adrian Bødtker**. Der var en betydelig aldersforskjel mellem dem, han var nemlig f. 16/4 1729, og desuten hadde han i sit første egteskap med Elisabet Marie Dischington (f. 1732, d. 25/2 1776) 12 barn, saa det var ingen let opgave den nitten-aarige stedmor tok paa sig. Egteskapets begyndelse var heller ikke god, ti ikke mange dage efter bryllupet brændte Skien den 24/11 og dermed ogsaa prestegaarden.

Bødtker, som var cand. theol. med non fra 1752, hadde været prest paa Tromsø 1753-64 og i Suldal 1764-75, for han kom til Skien. Dette sidste embede makeskiftet (!) han 1784 med Voldens prestekald, i hvilket han fik mange gjenvordigheter paa sine gamle dage. Prest og menighet kom nemlig i heftig strid sammen. Kapellanen *Arentz* stillet sig paa almuens side og forholdet mellem ham og presten blev sluttelig saa spendt, at han rømte fra prestegaarden og fik sin avsked. Nu blev *L. Rodtwitt* kapellan, men han var «en meget daarlig lærer» og menighetens forbitrelse vokste. Den klaget til bispem over prestens makelighet da der i 2 aar ikke var holdt konfirmation, over de hyppige messefald og over hans pengebegjærighet ved utførelsen av embedsforretninger. Provsteforhør optokes og Bødtker fik ifølge cancelliresol. 11/9 1800 en skarp irettesættelse av biskopen. «Under disse Sindets og Hjertets Krænkelser

afkræftedes den gamle Provst og døde 25/2 1801.» «Han var - heter det - en nidkjær Religionslærer, fast og urokkelig i sin Karakter og i sine Bestemmelser, og han anvendte en utrættelig Flid med Ungdommens Undervis

ning, idet hans Konfirmander maatte indprente sig Christendommen i et saa klart Lys og i en saa tydelig Form, at ingen før hans Tid har kunnet efter Pontoppidans Forklaring tolke sig saa korrekt, som de der blev undervist af denne Prest.»

Fru Maren flyttet som enke til Bergen og kjøpte sig hus i Markeveien. Her døde hun. Svigersønnen, den for nævnte prest Rodtwitt, skrev i «Bergens Adresseavis» (nr. 2 for 1811) følgende dødsvers over hende:

«Blidhed i Omgang

Retskaffenhed. i Vandel

Trofasthed i Venskab

Gjorde hende agtet og elsket i den snevre Kreds, hvori hun virkede.

Hun var i ægteskabelig Kjærlighed et lysende Mønster,

I moderlig Æmhed næsten mageløs,

I Lidelser taalmodig,

Mod Trængende hjælpsom og medlidende,

Mod Feilende kjærlig og overbærende,

Mod Undergivne lemfædig og mild,

I sit hele Forhold et lysende Exempel paa Guds frygt og Dyd,

I at opfylde Husmoderens vigtige Pligter utrættelig,

Og med disse sjeldne Fortrin stedse beskeden.»

Og paa gravplaten blev der sat:

«Hun blev Moder til 7 Børn, hvoraf 6 overlevede hende. Disse, mod hvilke, hendes Moderømhed var stedse udnierket stor, ihukonine med 2de af hennes høitelskende Stedbørn hennes vennehulde Omgang. I 10 Aar Enke var hun en av dem, der holdt sig nær til Gud, viste sig rolig i hans milde Førelser og var særdeles godgjørende mod Lidende. Børns oprigtige Kjærlighed lindrede for hende Enkestandens Møier og gjorde hende fornøiet i deres Kreds.»

Om disse 7 barn se l. n. 90-96.

Ved de norske kvinders utstilling i Chicago 1893 var blandt de ældste saker et «Silkeskjørt broderet af Maren Leth Schøning, Søndmør, 1750» (aarstallet feilagtig).

75. 5. Apollone Catharine Schøning, f. 1760, d. 26/2 1835 i Bergen, 74 aar gml.

Hun skriver sig selv, paa sine gamle dager: Apoline C. sal. Høghs. Paa skiftet efter faren fik hun gaardene Leines og Brutlien, som hendes mand i 1786 solgte til løytnant Bendix Lodevig Pflueg. Efter opbruddet fra Grøtøy i 1777 fik hun midlertidig et hjem hos sin morfars brorsøn *Chr. Fr. Meldal*, prest i Borgund paa Søndmør. Han var gift med Elisabet Høgh, og i dette hus traf hun sammen med fruens bror

Jørgen Høgh, som blev hendes mand i 1782. Han tilhørte den gamle slekt Høgh til Vegesund og var søn av handelsmand Jørgen Høgh i Ørstenvik og Ragnhild Margrete Wiig av den rike Wiigslegt paa Søndmøre.

I Grimergaarden i Aalesund drev Høgh en stor omfattende handelsforretning og eiet desuten gaardene Ørstenvik, Laugstør, Hovdenak, Vatøen, Skeide og Flem paa Søndmør samt kirken i Ørsten. Han var født 1754 og 1796 døde han, jordet 10/6. Enken sat med boet til 1803, da der skiftedes og Apolline fik en beholden formue av over 4000 rdlr.

I Ørsten kirke var der, ialfald til 1910, en trearmet lysekroner av messing, hvorpaa. var indgravert: Foræret af Apollona sal. Høghs, født Schøning 1799

Hun kom under paavirkning av Hans Nilsen Hauge og han fik hende til at skille sig av med slegstens gamle gaard Ørstenvik, og derfor næret hendes sønner altid et bittert hat til Hauge.

1805 flyttet hun til Bergen og drev kolonial- og vinhandel. Først i Markeveien, hvor hun eiet hus: «4 kakkellovnsværelser, 2 sengkamre. 2 kjøkkener, 2 spiskamre, kjelder under huset og indmuret bryggepande, 2de brønde med flere bekvemmeligheter.» Senere, fra 1814, i Kortpihlsmuget. Handelen gik dog ikke godt og formuen svandt ind, saa boet ved hendes død var fallit. Formodentlig blev hun som alle andre handlende i Bergen følelig rammet av statsbankerotten i 1813; varene maatte ved den tid kun sælges efter en viss takst, og overtraadtes denne blev butikken lukket og mulkt ilagt. Blandt gjenstande, hun averterer tilsalgs, var i 1805 en sølvkroner med halskjede og et sølvbelte. Barnenes skjæbne tynget nok ogsaa sterkt hendes sind: en søn druknet som barn, og begge døtrene levet i saa ulykkelige egteskap, at de endog skiltes fra sine mænd, i de tider en stor sjeldenhet. Efter 4 ukers smertefuldt sykeleie døde Apolline i februar 1835 og blev jordet paa Nykirkegaarden 6/3. «Din Kamp, din Strid er over; forbi er nu den Smerte, der ængstedt dit Hjerte», stod der paa gravplaten. Hun hadde 6 barn, l. n. 97-102.

76. 6. Marta Ursin Schøning, f. 1762 og jordet paa Leines kirkegaard 16/4 s. a.

77. 7. Elen Kirstine Meldal Schøning, f. 1764, d. 1812, 48 aar gml.

Paa sin lod fik. hun i arv gaardene Fikkestad, Haugen og Nes i Hamarøy, som hun 1787 solgte til sorenskriver i Salten Rosenvinge. Sin barndom og ungdom efter forældrenes død tilbragte hun i Svinvær hos onkelen og tanten, og blev her i sit 20de aar gift med dissens søn **Michael Hvid** som var født 1758 og hadde handelen i Svinvær efter sin far; se ellers om ham l. n. 81. Elen var, skriver sønnen, en gudfrygtig og dydig egtfælle, en god mor og en duelig kvinde. Hun hadde 9 barn, l. n. 103-111.

L. n. 33 - 1. 2. 4. 9.

Karen Schønings og Hans Hvids 4 barn:

78. 1. Olava Anna Maria Hvid, f 1750 og ikke længe efter død.

79. 2. Ole Hartvig Hvid, f. 1751, d. 3/9 1808.

Ifølge kgl. bevilling av 8/3 1777 drev han handel i Selsøvik paa Helgeland, men 1802 flyttet han til Balstadøen i Buksnes. Her døde han. Kort før hans død brændte hans gaard, hvorved «alt det Guld som fandtes i Boet, lige til den salig Mands Ærme- og Halseknapper blev et Rov for Luerne». Boet viste et underskud paa over 11 000 rdlr. (!). Hans egteskap 1777 med **Karen Mechlenborg**, som var født ca. 1750 og døde 1799 i Selsøvik, var barnløst; hun var datter av handelsmand i Gaasvær (Melø) Christen M. og Karen Ellingsdatter (av slægten Benkestok).

80. 3. Anne Blix Hvid, f. 21/7 1755, d. 25/9 1817 i Bergen.

Hun var 2 gange gift: a) ca. 1777 med **Johan Christopher Rogge**, kjøbmand i Bergen, 3 sønner og 2 døtre, b) 11/2 1785 med **Peter Jürgensen**, likeledes kjøbmand i Bergen, d. 11/5 1793, 1 søn.

81. 4. Michael Hvid, f. 1758, d. 19/4 1847 i Svinvær, 89 aar gml.

Han var gift med **Elen Schøning**, se l. n. 77. 10/6 1788 fik han bevilling paa at drive handel og gjestgiveri i Svinvær og samme aars høst fik han skjøte, dat. Bergen 29/10 fra sin mor og medarvinger paa Svinvær borgerleie; dette laa under Svinvær gaard, som før hadde tilhørt familien Juel og nu eiedes av justisraad og sorenskriver *Brodtkorb*. Av sønnen Johan Brodtkorb kjøpte Hvid gaarden med Ottervær 1/1 1803. 10 aar senere overgav han stedet og handelen til sin søn Arnt mot kaar hos ham. Av alle hans 9 barn levet kun 2 ved hans død,

L. n. 34 - 1. 2. 4. 10.

Jacob Schønings og Magdalene Freys eneste barn:

82. Anna Marie Frey Schøning, f. i Kjøllefjord 23/10 1769, d. 19/3 1831, 61 aar gml.

paa Aaserup enkesæte paa Lolland. Hun var gift med sogneprest i Danmark **Gavert Nielsen**, f. i Kjøbenhavn 30/12 1764 og d. i Thirsted (Lolland) 12/10 1826. Ham traf hun i Kristiania hvor den unge teolog var huslærer og de giftet sig antagelig noget før han i 1792 hadde tat teologisk embedseksamen, Saa var han prest til Dollerup i Viborg (Jylland) 1792-98, og saa hadde han til sin død to prestekald paa Lolland.

I hendes danske descendens har man endnu endel sølvsaker som hun tok med sig til sit nye hjem fra sin gamle aandssvækkede far, og som efter traditionen skal være arbeider av Christopher Hartvigson (l. n. 15), nemlig: en æske i rokokko inscriptions ib. sal. O. H. S. og A. S. samt A. M. F. S. 1776 (en gave fra Oluf Hartvigson og Apollona Schøning til sønnedatteren), to spiseskeer inscrib. P. S. M. og M. M., en tekande, en sukkerskaal og en fløtekande, alt av sølv.

Presteparret hadde 8 barn:

- 1) Steen Nielsen, f. og d. 1792.
- 2) Friederick Herman Nielsen 1793-1863, eier av Aaserup gaard og gift med Maren Jørgensen 1805-83.
- 3) Jacobine Elise Nielsen 1796-1848, gift med godsforvalter etc. Johan Lützen 1795-1866.²³
- 4) Peter Tetens Nielsen 1798-1852, kansellisekretær, og gift med Anna Grundtvig d. 1864.
- 5) Henriette Cornelia Nielsen 1801-95, ugift.
- 6) Vilhelm Nielsen 1803-35, militærlæge, ugift.
- 7) Ludvig Nielsen 1804-36, skolelærer, ugift.
- 8) Wigadine Caroline Nielsen, 1806-49, gift Med Joachim Büchmann, 1818-51, skolebestyrer.

L. n. 35 - 1. 2. 4. 11.

Hardovika Schönings og Arnt Mørchs eneste barn:

83. Abelona Cathrina Mørch, f. 21/6 1767. I 1801 og 1806 nævnes hun blandt fadderne i Foldens kirke, men findes hverken blandt de gifte 1801-36 eller blandt døde 1806-40.

6te led.

L. In. 72. - 1. 2. 4. 8. 2.

Ole Meldal Schönings og Bergitte Jentofts 6 barn:

84. 85. 1 og 2. Arne og Hartvig Schøning, tvillinger, fødtes 1778 og døde begge ikke længe efter: Arne allerede samme aar, 2 maaneder gml., og Hartvig det følgende aar, 1 aar gml.

86. 3 Ingeborg Marie Schøning fødtes vaaren 1779 og jordedes samtidig med broren Hartvig, 6 sønd. trin.

87. 4. Sophie Marie Schøning, f. 1780, d. i Grong 19/12 1848, 68 aar gml.

Efter at være konfirmert i Vaagans kirke opholdt hun sig i 2 à 3 aar i Trondhjem for sin utdannelses skyld. 1810 egtet hun kjøbmand **Jens Poter Bing Drejer**, f. oktbr. 1778, søn av presten til Øksnes Jens Peter D. og Anna Elisabet Klæboe. En virksom og urolig natur og en dygtig mand, som arbeidet sig op til rigdom. Han var handelsmand i Sund i Flakstad og eide ogsaa Reine samt den betydelige kirketienende i Flakstad og Moskenes. I firtiaarene kjøpte han sig store skoger i Grong, drev sagbruk og bosatte sig paa gaarden Aasmulen i Harran sogn. Der døde først hans hustru og saa, 5/5 1853, han. Begge jordedes paa Gartlands kirkegaard i Grong.²⁴

Hun var sykkelig og tungsindig. I sin ungdom hadde hun været for lovet med en bror av sin stedfar Rener, men forbindelsen blev brudt for en rik enkes skyld. Dette gav hende en sorg for livet. To sønner mistet hun ogsaa i et og samme aar (1834), den ene ved kuldseiling. Og da hendes mand kom i en lang proces om en mislig handel, fik hun atter tunge dage.

Deres 5 barn, se l. n. 112-116.

88. 5. Arent Schøning, f. paa Grøtøy 31/12 1781, d. sst. 24/10 1848, 66 aar gml., kjøbmand.

Da hans hjemmedaap stadfæstedes i Steigens kirke 5 fastesønd., fik han navnet Arne, men Arent skrev han sig altid. Sin barndom og ungdom, efter Grøtøyens salg i 1793, tilbragte han paa Finneset. i Vaagan hos sine stedfædre Dybfest og Rener. Men, knap voksen, gik han 1800 ivei med egen handel. Nævnte aar 7/6 utfærdigedes der nemlig kgl. bevilling for Arent Olsøn Schøning til at drive gjestgiveri og handel med klædevarer, fiskeredskaper o.s.v. paa Helnes i Leiranger, hvilken gaard sammen med Haakenhals og Sirines i Hamarøy var blit ham utlagt paa skiftet efter faren. Hans næste skridt var at ta *sine fædres hjem Grøtøy tilbake med odel for 1850 rdlr.* Skjøtet er datert 13/11 1803 og tinglyst 4/6 1804, og bevillingen paa handelen er utstedt 20/9 1804. Forretningen i Helnes lot han styre ved en kommis.

Da Arent. i juni 1804 tilflyttet Grøtøy og begyndte sin handelsvirksomhet, hadde der i nogen aar været gode tider i Nordland. Fisket i Lofoten hadde slaat godt til, og av sild var der særlig i 1801 og 1802 en saadan masse at «alle fjorde stod fulde og strandbreddene laa dækket med død sild». Men herligheten avløstes snart av elendighet. Fra 1807 avtok fisket i en merkelig grad, saa det i de følgende 6 aar var mindre end i mands minde og bare halvparten eller snarere tredjeparten av det vanlige antal jægter drog

til stevne i Bergen. Stadige misvekstaar var der ogsaa ; særlig var som bekjendt 1812 et frygtelig uaar. Og til alt dette kom saa virkningerne av krigen i disse aar, føleligere for Nordland end for nogen anden av landets egne.

Der blev mangel paa hamp til fiskesnøre. Fisken blev ikke efterspurt og tapte sin handelsværdi. Kornet steg voldsomt i pris, da det var vanskelig at faa det nordover. Mens for 1 tønne betaltes med 3 vog fisk, maatte der nu 30 voger til. Og der blev en dyrtid, som bragte mange til tiggerstaven. Kongen sendte to gange 6000 rdlr. til Nord-Norge, hvorav Nordland fik 3800, men det monnet litet. 1810 skriver biskop Krogh, at der er utsigt til almindelig hungersnød, da vinteren meldte sig i september, kornet stod grønt og 6 ukers regn hadde umuliggjort høbergningen. 1811 blev neppe en tredjedel av Helgeland tilsaaet. Folk døde av sult. I Vesteraalen dræpte en mand. sin søn for at slippe at underholde ham, og en kone satte sit barn ut paa en holme. Alene i Alstadhaug døde 28 av sult, og en tredjedel av menigheten gik om og tippet. Mynt blev en stor sjeldenhet og fiendtlige krydsere tok jægterne.

Saadan var disse aar, hvori Arent kjæmpet sin nye forretning frem Det gik dog trods alt bra. Til sine 4 bruk føiet han Hillingen, som han avkjøpte sin bror Hartvig for 300 rdlr. i 1809, og Skjelstad. Og boet opgjordes ved skiftet 24/5 1813 efter hans første hustru til 7962 rdlr., hvorav dog Grøtøyen 2400 rdlr.

Men saa slog krigen ogsaa ham. Straks efter sit andet bryllup i 1813 reiste han ned til 2det stevne i Bergen. Med jægten sin fuld av varer vendte han tilbake, men nord i bergensleden møtte han engelskmanden. Jægten tokes og Arnt maatte gaa i prisonen²⁵ i England. Her sat han til freden i Kiel 1814. Med tomme hænder kom han tilbake til Bergen og søkte hjelp; bare en kuffert med klær og, gjemt blandt disse, en sølvøse hadde han berget ut av plyndringen. Forgjæves gik han fra kjøbmand til kjøbmand, indtil endelig Hambro forstrakte ham med et større laan. Saa drog han hjem til Grøtøy, hvor man hadde været uten underretning om ham og derfor antat ham for omkommet. Familien var under fraværet understøttet av Rener. Traditionen fortæller, at han kom hjem julaften, netop som helgen var begyndt og man sat og talte om hans sørgelige forsvinden. Dette kan nok ogsaa være rigtig; ti overførelsen til Norge av alle fanger foregik sandsynligvis fra Chatham i september 1814 -- efter hvad prof. Yngvar Nielsen har fortalt denne boks forfatter.

Det var nu at begynde saa omtrent fra nyt av. Men Arents jernvilje gav ikke tapt. Skjønt tungt gik det. 1825 skriver han: «Gud se i Naade til os i Nordland, Fiskende og Handlende- Skatter og Afgifter udpantes til sidste Rest.» 1826: «Nordland er nu i en saadan sørgelig Forfatning, at der vist mange maa sulte og dø af Hunger; baade Handelsmanden og Bonden maa nu gaa med Betlestaven.» 1828: «Her er yderst trykkede Tider i Nordland formedelst slette Fiskepriser, saa endog Velstandsmænd har næsten tabt sin hele Formue.» Han holdt imidlertid ut. 1828 begyndte han sildeekspeditioner med slup, i flere aar dog med daarlig resultat. 1833 sendte han fartøi til Spitsbergen paa hvalrosfangst. Han sørget for, at han aldri blev avhængig av Bergen, men lot kjøbmændene i Bergen, Trondhjem og Kristiansund konkurrere om fisken. Under denne sin virksomhet hadde han stor støtte i sine sønner *Ole* og *Søren*; de reiste sørover med jægten - «Johanna Sophia» het deri -, enten til lste stev i april-mai med sild, rogn og ti-an eller navnlig til 2det stevne i juli-august,²⁶ med rundfisk, raaskjær, rav, rækling og tran. Tilbake førtes kornvarer, mel, salt, hamp o.s.v. Som en særlig hurtig tilbakereise noteres 9 døgn. Og med jægten fulgte ogsaa passagerer, saaledes høsten 1831 og døtre av presten Schjelderup i Lødingen, formodentlig var Ole og Søren med samtidig for Arent skriver til presten: «Stedse vil det være mig en faderlig Glæde, hvis mine sønner kunde opføre sig saaledes at Deres Døtre eller lignende Passagerer vilde bære dem med sit behagelige Selskab.»

En slik reise var ellers ikke videre behagelig, ialfald paa nedreise til Bergen. «Det var som at seile i en flytende stabel av tørfisk. Akterut et litet rum for passagerer. I dette trange avlukke var fiskelukten kvælende tung.» Saaledes har en gammel dame som hadde gjort reisen med en Nordlandsjægt skildret den for Koren-Wiberg (se hans bok Det Bergenske D/S Selskab).

Der handles: i Bergen med Alb. Mohn, Jakob Helmers, E. H. Hambro, Herm. v. Tangen, Chr. Martens o. fl.; i Kristiansund med Knudtzon; i Trondhjem med Menckes Sønner & Co., C. Lorck & Sønner, Jensen & Co., Hoe & Co., P. O. Aune, Lysholm; i Tromsø med Conr. Berg, Killengren, Dreyer, Clodius, Mack o.s.v. Av korrespondencen sees ogsaa at embedsmændene rundt om Grøtøy jevnlig kjøpte sine varer her hos Schøning.

20/11 1838 indrømmedes der anløb av dampskib («Prins Gustav») og Arent blev ekspeditør mot at faa indskrivilings- og veiepenges. Amtmand Blom (Eidsvoldsmænd) hadde, efter sin store reise 1827 gjennem Nordland og Lapmarken til Stockholm, paa stortinget stillet forslag om at undersøke «hvorvidt et dampfartøi til postens og reisendes befordring mellem Hammerfest og Trondhjem maatte være anvendelig og hvad det vilde koste.» Forslaget blev støttet av J. A. Hielm, H. Foss ni. fl., og stortinget vedtok det i mai 1836. Samme aars høst blev der saa bevilget 15000 spd. aarlig i 3 aar til et skib paa 70-80 hestekræfter for denne rute, og i England byggedes «Prins Gustav» paa 215 tons for 51600 spd. Første tur gik fra Trondhjem 5/3 1838 og ifølge ruten skulde Grøtøysundet passeres søndagen 11te mars omtr. 12 middag. Til en begyndelse var Løvøy og ikke Grøtøy anløpssted. Tur hver 3dje uke, men om vinteren 5 mdrs. stans. Om vaaren 10 dager fra Trondhjem til Tromsø og om sommeren 9 dager til Hammerfest. «Fartøiet hvilte» - rutens ord -- paa hver tur i Gutvik, Bodø, Skraaven, Tromsø. Det sees at f. eks. 1847 blev Grøtøy anløpet paa nordgaaende av «Prins Gustav», kaptein Gottwaldt, 12/3, & 26/4 17/5 & 28/6, 19/7 & 30/8, 21/9, 16/10.

20/1 1832 hadde Arent søkt om postaaferi, da de nærmeste posthuse paa Kjærringøy og Løvøy laa saa langt borte, men først ved skrivelse 15/3 1839 fra finansdepartementet fik han ansøkingen indvilget, idet Løvøys postaaferi blev flyttet til Grøtøy. 1830 bygget han sig et nyt pakhus. Og sine beboelseshuse utvidet han, uvisst naar, ved at opføre en storstuebygning med gjesterum, som forhandtes med den gamle stuebygning ved en hoi bro. Disse ganske eiendommelige bygninger stod til ned i syttiaarene og laa bak det nuværende hovedhus. Desværre mangler der fotografier av dem.

Av jordegods tilla han sig gaardene Grubstad, Gylset, Myklebostad, Saurfjord, Sund og Nordskot i Leiranger, Skotsfjord, Laukbakken og Engelvær i Steigen samt Haugen i Hamarøy.

Da Arent overtok Grøtøy i 1803 var der paa Steigen skedd den støre forandring, at lagmandsembedet var nedlagt i 1797 og at der 1/9 1799 var holdt auktion over lagmandsgaarden med alt underliggende gods. Men paa Laskestad bodde presten *Simon Kildal* fra 1791 og til 1809. Han førte en svær husholdning, efter hvad folketællingen 1801 meddeler. Det var: presten 41 aar gml. og hans hustru Maren, f. Kaurin, 28 aar, 4 barn, 9 tjenestefolk, i huset «av carité» 3 enker resp. 82, 60 og 57 aar, «en Olding, 73 Aar, Johan Ostrokolztje, Jordgraver, «af Geburt Preusser og udtjent Soldat», videre konens søskendebarn og hushjælp samt endelig til information Hartvig Schøning, 17 aar gml.

De følgende prester i Steigen i Arents tid var *Gerhard Suhrlund*, 1810-27, *Christian Stoltenberg*, 1827-38, *Martin Sigholt*, 1838-49.

Leiranger fik en ny kirke paa Leines 1805. Den rummet 350 og nedbrændte natten til 5/5 1909. En gang før hadde den været i fare, tilsyneladende, efter hvad Arent skriver 6/6 1831 til «høistærede Ven Hr. Buck, Tromsø», i følgende fornøielige brev: «Kunde De uden Fortrydelse gjøre mig den Tjeneste at skille mig af med de svære Vokslys paa 32" som jeg i 1829 kjøpte hos Dem? Da vi paa Nytaarsdagen skulde tænde dem i Lenes Kjærke, brændte de saa at baade Prest og Kirke skulde have gaaet i Lue og Kirken blev fuld af Røk og Damp, saa at vi straks maatte slukke dem. Aarsagen var at Raget i dem var saa gresselig tykt at de luede saa forfærdelig, men det lader til at være egte godt Voks i dem.»

Som kjendt er, blev Norges Bank i 1816 opprettet ved tvungne indskud av bl. a. sølv. Det kostet Grøtøy som andre hjem i de dage en hel del gammelt arvesølv, sølvkander, sølvskeer, sølvgafler og sølvsmykker

m. v.

Litt efter litt og sikkert gik det fremover med forretningen, saa da Arent sluttet var han en meget velstaaende mand. Dette skedde i 1846. Under 19/11 Og 3/12 nævnte aar solgte han Grøtøy med fartøier, inventar og varelager til sine sønner Søren og John for 24 118 spd., hvorav for Grøtøy 4000 spd. Selv hadde han en fornemmelse av, at hans levedage nu ikke vilde bli mange - hans helbred var svak - og derfor drog han det følgende aar omkring til alle sine barn for at ta farvel; ogsaa til sin datter i Lübeck. Efter 3-4 ukers sykeleie døde han 24/10 1848 av brystsygdom og blev 15/11 jordet paa Steigens kirkegaard.

Enken averterer 5/11, dødsfaldet saaledes (se «Mrgbl.» 17/12):

«Det blev min tunge Lod sørgeligst at bekjendtgjøre for Slægt og Venner, at min inderlig elskede Mand. Arnt Schøning i sin Alderdoms 66 Aar 9 Maaneder 24 Dage ved en blid og rolig Død, efter flere Aars svagelige Helbred, den 24 f. M. forlod dette Liv, efterat jeg i noget over 35 Aar havde deelt Jordelivets Glæder og Sorger med ham. Gudfrygtig i Vandel, øm og kjærlig som Ægtefælle og Fader, retsindig og stræbsom som Borger og Familieforsørger, haaber jeg at Gud har modtaget hans Aand, hvor han blandt flere forudgangne Kjære i Guds Evighed gjenfinder sin første, elskede Hustru Anna Johanne født Angell og Søn Eilert H. Schøning, hvorimod 5 gjenlevende Sønner og 3 Døtre med mig savne og begræde ham henede»

Arent var et utpræget karaktermenneske, fast og bestemt i sine meninger, ofte indtil stivtind. Men ogsaa retsindig og mot fattigfolk meget godgjørende. Høist ærbødig i sine henvendelser til myndighetene: «Velædle Hr. Pastor», «Hr. Amtmand og Ridder Berg», «Til Nordlands høie Amt», «Deres Velbaarenhed Hr. Sorenskriver Rist» o.s.v. I selskabelig omgang jovial; ved kortene og toddyen lot han gjerne sit saftige lune ha frit løp. Fra hans Hamburgerophold i 1847 fortælles følgende episode: i hotellet lot han en nat sin velspækkede lommebok ligge i frakkelommen og om morgenen tok tjeneren frakken ut til børsting. Men saa husket Arent paa pengeboken og uten betænkning løp han i bare skjorten ned over trapperne efter tjeneren, som trodde han var gal, og ogsaa løp; tysk kunde han ikke, men frakken fik han revet til sig og med den sprang han op paa værelset igjen. Aldrig tillot han, at soveværelserne opvarmedes undtagen lørdag kveld, og ildhuset skaffet ham mange ærgrelser: «i ildhuset er det som i helvede, der brænder det stadig». Han var ikke høi, men velbygget og med rikt sort haar. Hans og hans 2den hustrus oljemalte portrætter henger paa Grøtøy. Det er kopier, tat i Hamburg; originalerne, malt av presten Stoltenbergs døvstumme bror, den udmerkede portrætmaler Mathias Stoltenberg (1799 - 1871), er i slegten Schjødts eie.

Ogsaa i det offentlige liv var Arent litt med. 1829 og maaske flere gange var han valgmand. 14/5 1838 blev han ved det førstevalg efter den nye formandskapslov repræsentant i herredsstyrelsen, men sat i denne kun i 2 aar. 1842 og følgende aar var han forlikelseskommissær. I 40-aarene ogsaa kasserer og regnskapsfører for Leirangers kirkekassee. Av selskapet for Norges Vel var han medlem.

Det er ikke at undres paa at amtmanden raadfører sig med Arent i viktige spørsmål om handel og fiske. I 1831 avgir han en uttalelse om forslag til lov angaaende tilvirkning av stokfisk og klipfisk. Han finder ikke at loven blir til nogen nytte for fiskerne, den brukte tilvirkning er bra, det er enhver om at gjøre at man faar den størst mulige fordel av varerne, og det vil ogsaa fiskerne sørge for uten noget lovpaabud. Flere av bestemmelseerne i lovtitkastet vil det være umulig at etterkomme. I 1837 blir han spurt om gagnligheten eller skadeligheten av en mere almindelig handel i Lofotens fiskevær under vinterfisket og fiskehentningen. Visstnok var det ham bekjendt, skriver han, at flertallet av de avgivne betænkninger anbefalte en fri handel under fisket, men ikke under fiskehentningen. I det sidste var han enig, men i det første ganske uenig. Som mangeaarig handelsmand hadde han staat i flersidig berøring med den nordlandske almue og herved lært at kjende dens karakter, og det var ham ubehagelig at betegne denne som i høi grad letsindig med hensyn til at stifte gjæld saa længe kredit faaes og hos forskjellige handelsmænd. Der tænkes ikke paa hvordan gjelden skal avgjøres. Det var ikke nødvendighetsvarer han

herved sigtet til, men der var blandt almuen en over haandtagende og for dens baade økonomiske og moralske velvære saare skadelig hang til luksus og slikkerier. Ikke bare i Lofoten under fisket og fiskehentningen, men i hele Nordlands amt i alle dets fjorder og bugter er der sommer og høst omstreifende handlende skippere, særlig fra Bergen, Kristiansund og Trondhjem som har paavirket almuens karakter i saa henseende. Derpaa følger en lang utredning av hvad der kan sies mol og for en slik lov, og han konkluderer med at han er overbevist om at den i tilfælde vil være til skade for de nordlandske fiskere, men til gagn for omflakkende spekulanter.

I mai 1833 blev der gjort et jordfund paa Grøtøy, hvorom indlittertes: «100 Skridt fra Fjøset fandtes ved Pløining 1/4 Alen under Jorden et voksent Menneskes Benrad i sammenbøiet Stilling samt en liden Øks og en Kniv begge rustne.»

Arent Schøning var to gange gift. Først 21/9 1804 paa Huseby i Hadsel med **Anna Johanne Margrete Angell**, datter av presten til Bø i Vesteraalen Jokum Lorentz A. og Magdalene Irgens. Anna fødtes i Bø 28/8 1781 og døde i Grøtøy paa barselseng 2/12 1811, 30 aar gml., j. paa Steigens kirkegaard 17/12 En vakker dame av myndig væsen. Noget billede av liende findes ikke.

Naar Længsels Suk og Smertens Klage, Naar Taarer ofrede dit Savn, Ei skjænker os dig nier tilbage, Ei vrister dig af Dødens Favn, En Blomst da Venskab sætter paa din Grav Og sukker paa den brudte Vandringsstav, Mens Tanken svæver did, hvor du fandt Freden, Mod Lysets Hjem, mod Evigheden, staar det paa gravplaten. 3 sønner og 2 døtre efterlot hun sig, l. n. 117-121.

Arents anden hustru var **Johanne Sophie Amalie Normann**, f. 21/4 1784, datter av handelsmanden paa det vidunderlig vakre Røkenes i Trondenes Søren Brønlund N. 1753-1828, og Johanne Elisabeth Rafn 1761-1835. 4/8 1813 stod bryllupet paa Røkenes. Det egteskap kom han aldrig at angre paa, selv om «alt hvad jeg har modtaget fa min Kones Forældre i Arv er en Sølvkande som af dem selv blev min Kone leveret (brev 9/3 36). Denne kande er nu hos fru Arentine og har initialerne J. R. og S. B.: Jacob Rafn og Sophie Burchard. Fru Johanne hørte til en slegt - Røkenesætten som i høi grad er præget av hjertets godhet. «Hendes Liv var stedse indviet til Fromhed og Dyd», heter det med rette paa gravplaten; efter alles samstemmige vidnesbyrd var hun et elskelig, varmhjertet menneske, som altid gjorde godt, hvor hun møtte nød og sorg, og var en udmerket mor for alle sine barn og stedbarn. En gammel morbror av hende, Niels Rafn, bodde ogsaa paa Grøtøy, «da han var forladt af alle og ingen af hans Slegtninge vilde antage ham», og her døde han 5/11 1832, ugift.

21/7 1853 døde fru Johanne 69 aar gml. av mavekræft efter svære lidelser og blev jordsat paa Steigens kirkegaard.

I dette egteskap var der 4 barn, l. n. 122-125.

89. 6. Hartvig Jentoft Schøning, f. paa Grøtøy 23/9 1784, d. paa Godenes 16/12 1871, 87 aar gml., kjøbmand.

Gjennem to led hadde det nit været bruk i familien at Ia anden søn studere, og saa fulgte man skikken ogsaa i dette tredje led: efter at være blit undervist av presten Kildal paa Laskestad sattes Hartvig august 1802 ind i Bergens latinskole tinder rektor Arentz. i Men hans fremskredne alder og hans eksamensvidtnesbyrd i de følgende 3 aar: «noget godt haab», gav ikke opfordring til at fortsætte og han forlot skolen 1806.

Indtil 1813 arbeidet han derefter i sin stedfar Reners forretning og begyndte saa paa egen haand. Først forpagtet han hele Svolve og derpaa kjøpte han 1819 av Renner Finnesset. Med bevilling av 1820 drev han her og i Kabelvaag handel til 1861, da han solgte stedet til sin ældste søn Ole.

Sine gamle dage tilbragte han mest paa Godenes i Bodin sogn hos sin anden søn Christian. Men naar ensomheten og stilheten her blev den livlige gamle fortrykkende, fartet han omkring til slegten, snart til Finnesset, hvor han hver vinter maatte hen i fisketiden, snart til Grøtøy eller Tromsø. «Gamle onkel Hartvig» var altid velkommen med sit gode humør, sin pratsomhet og sine mange romaner. «Han var - skriver sønnen - en forsigtig mand, som ikke vilde vove noget, og i det hele gammeldags, var av en hæderlig moralsk karakter. Mundtlig udtrykte han sig ikke godt, men i skriftlig fremstilling var han dygtig. Naar noget gik ham imod, tok han det altid med ro.» Han ligger paa Vaagans kirkegaard, hvor han jordedes 8/1 1872.

1821 egtet Hartvig **Sophie Bergitte Stav**, datter av skipper og nordlandshandler i Trondhjem Ove S. og hustru, født Nissen. Født 1788, kom hun som husholderske til Klæboe i Brettesnes og 1817 til Renner paa Finnesset. Her blev hun altsaa gift og her bodde hun til sin død i juli 1864.

Deres 5 barn, se 1. n. 126-130.

L. n. 74. - 1. 2. 4. 8. 4.

Maren Schønings og Frederik Bødtker 7 barn:

90. 1. Sophie Marie Meldal Bødtker, f. 1778, d. 1781.

91. 2. Apollone Cathrine Schønning Bødtker, d. 25/1 1780, d. 11/1 1861.

Hun egtet 17/9 1801 **Laurentius Augustinus Rodtwitt**, f. 1773, som hadde været hendes fars kapellan og siden var sogneprest til Vannelven, hvor han blev sindssyk; han døde i Bergen 1829. 6 barn.

92. 3. Sophie Marie Meldal Bødtker, f. 1782, d. 1/4 1828. Hun egtet 21/1 1814 kjøbmand i Bergen **Ulrik Thorsen**.

93. 4. Henning Arent Schønning Bødtker, f. 20/11 1785, d. 23/11 1865. Han egtet 1812 **Dorothea Reutzer**, og hadde med hende 13 barn. Først kjøbmand og siden stadsmægler i Bergen.

94. 5. Peder Krogh Bødtker, f. 1787, d. 10/7 1855 Han var likeledes først kjøbmand og siden skolelærer i Bergen. Hans hustru var **Rebekka Koch**.

95. 6. Oline Kristine Meldal Bødtker, f. 1790, d. 1862. 1810 egtet hun kjøbmand i Bergen ritmester **Nils Svenning Torp**, f. 1782 og d. 1827. En dattersøn av hende var skuespiller Garman.

96. 7. Elias Gerhard Schønning Bødtker, f. 1793, d. 1837. Han var kontorist i Bergen og i barnløst egteskap med sin svigerinde **Ingeborg Johanne Rodtwitt**.

L. n. 75 - 1.2.4.8.5.

Apolline Schønings og Jørgen Høghs 6 barn:

97. 1. Arnt Jørgen Høgh, f. 1783, d. 29/7 1862.

Han var handelsmand paa Vatøen i Ulstein (Søndmør) og gift med **Hanna Dorothea Røring**. 3 barn.

98. 2. Ole Meldal Høgh, f. 1784, d. 29/1 1865.

Sit handelssted Haakensholm i Ulstein forlot han oktober 1808 og drog med fartøi og varer til østlandet

for at handle. Efter hvad der fortælles i slegten blev han med en fuldladet jagt kapret utenfor Stad under krigen med England, og sat i 5 aar i prisonen. I familiens eie er 3 akvareller som har tilhørt ham, og den ene av disse gjengir fangeskibet «Bahama paa Gillinghams bugt»; paa det var det han sat fanget. Siden blev han maaler i Langesund og døde ber. Han blev gift 15/12 1814 med **Karen Kirstine Olsdatter** av Langesund, f. 1788, og hadde 3 sønner og 4 døtre.

99. 3. Randine Margrete Høgh, f. 1785.

Hun egtet 4/5 1811 i Bergens domkirke assessor **Conrad Krüger** f. 1764 og d. 13/1 1842, en meget rik mand, men ogsaa en stor særling. Egteskapet var ulykkelig og opløstes allerede 2 aar senere. 1 søn²⁷. Derpaa blev hun gift med en prest **Nordin i Stockholm**.

100. 4. Severin Martinus Meldal Høgh, f. 1787, d. 1788. Blandt fadderne nævnes tanten Elen Hvid.

101. 5. Sophie Marie Meldal Høgh, f. 1789, d. 15/4 1860 i Bergen.

13/10 1809 viedes hun i Bergens domkirke til kjøbmand **Johan Philip Prante**, f. 1787 og d. 1879. Efter 3 barns fødsel blev ogsaa Sophie Høgh skilt fra sin mand ved kgl. resol. 10/10 1818. Saa egtet hun 3/2 1820 i korskirken **Nils Henrik Geelmuyden Bang**, kaptein i arméen, f. 1798, d. 1848.

102. 6. Severin Martinus Meldal Høgh, f. 1793, d. 1802 ved drukning.

I anledning av hans sørgelige død hadde den poetiske L. Rodtwitt i «Bergens Adresseavis» et langt likvers, som hitsættes, da det er meget karakteristisk for den tids smag:

«Yngling - hvor usikre er dit Livs flygtige Timer? - Du blomstrer yndig som Foraarets Rose - du gjør Regning paa lang Levealder - men Døden lurer ofte bag næste Klokkeslag. - Du var Moders Haab og Venners Glæde -- men du blev det for at saare desto dybere - ved en hastig og lynsnar Død.» - Saa tilraaber dig Støvet af Severin Mathæus Høgh - som midt i Børnealderens favreste Dage - opslugtes af Aalesundets skummende Bølger - efterat han omtrent 10 Aar - havde været en øm Moders Glæde - en haabefuld Plante i et veldyrket Blomsterbed - Han bevarede et stort Haab for Fremtiden, - et godt Hjerte - og meget lovende Forstands Evner fremskinnede allerede af hans lyse, skyldfrie Aasyn -og frydfuld dvælede Moderhertet ved denne skjønne tanke: - «denne Plante skal bære mig modne Frugter, naar Alderens Sølv omslynger min Isse.» -- Men ak, Døden spottede hendes gladeste Forhaabninger - og indhyllet i Sørgefior maa hun strø Blomster - paa hans tause Gra høi.»

L. n. 77 - 1. 2. 4. 8. 7.

Elen Schønings og Michael Hvids 9 barn:

103. 1. Arnt Schønning Hvid, f. 1785, d. to aar gml.

104. 2. Hans Blix Hvid, f. 1786, d. 22/1 1836, kjøbmand.

Han bodde i Svinvær, som han 12/11 1813 kjøpte av sin far. Formodentlig gik det ut for ham, ti 1833 fik broren Arnt auktionsskjøte paa stedet. Han var ugift.

105. 3. Arnt Schønning Hvid, f. 29/12 1788, d. 24/9 1876 i Brønnø, 87 aar gml., kjøbmand.

Han var gift med **Hanna Zahl**, d. i Svinvær 3/10 1861, 59 aar gml.; 6 barn. Paa Rødøy ældste kirkegaard viste indtil 80-aarene rester av en mur, 1/2 alen høi og belagt med pandesten, familiens gravsted, men nu er denne levning borte.

106. 4. Karen Sophie Schønning Hvid, f. ca. 1792, d. ugift i Selsøvik for 1847.

107. 5. Hartvig Olaus Hvid, f. ca. 1797, var skibsfører fra Bergen, forliste i Spanske sjøen og omkom, likeledes før 1847; ugift.

108. 6. Anne Blix Hvid, f. ca. 1799, d. 1890 paa Askøen ved Bergen, 1820 * rebslager i Bergen **Ole Møller**, med hvem hun i 1885 holdt jernbryllup.

109. 7. Johan Christian Hvid, f. ca. 1800, d. ugift paa Tjøtøy 1836.

110. 8. Elen Sophie Meldal Hvid, døde 4 aar gml.

111. 9. Mine Eleonore Hvid, f. ca. 1802. d. i Svinvær 15/2 1836.

7de led.

L. n. 87. - 1. 2. 4. 8. 2. 4.

Sophie Schönings og Jens Drejers 5 barn:

112. 1. Jens Henrik Klæboe Dreyer, f. 14/4 1811, d. 6/1 1882.

Han var kjøbmand i Henningsvær og regnet for Nordlands rikeste mand. Sit navn skrev han motsat faren med "y". 25/5 1842 egtet han **Bergitte Lucie Zahl**, f. 12/3 1823 og d. i Bergen 12/1 1893, datter av kjøbmand i Henningsvær Jørgen Z. og Karen Hasselberg (se 1. n. 72). De hadde ikke barn.

113. 2. Ole Johan Nicolay Dreyer, f. 22/9 1814, d. 18/5 1834.

114. 3. Bergitte Sophie Jentoft Dreyer, f. 18/12 1815, d. 1/8 1853 i Snaasa, hvor linn opholdt sig en kort tid for sin helbreds skyld. Hun blev 30/5 1843 hjemmeviet til kjøbmand i Reine **Erik Lund**, f. 22/2 1814, d. 17/2 1900, søn av kjøbmand sst. Erik L. og hustru, født Knoph 2 barn.

115. 4. Anna Lorentze Sverdrup Dreyer, f. 5/4 1818, d. i Bergen 21/5 1898.

Hendes mand var **Erasmus Schjelderup Greger**, f. 18/6 1814, d. i Bergen 25/3 1890. Først drev han handel i Forviken paa Helgeland, siden i Namsos, men med daarlig resultat. Han bodde derefter hos Dreyer i Henningsvær og flyttet, efter dennes død og efter delvis at ha arvet ham, til Bergen. 9 barn.

116. 5. Lars Renner Dreyer, f. 23/12 1822, omkom paa reise til Bodø 11/11 1834.

L. n. 88. - 1. 2. 4. 8. 2. 5.

Arent Schönings og Anna Angells 5 barn:

sammes og Johanne Normanns 4 barn:

1. Bergitte Sophie Schøning, f 30/6 1805 paa Grøtøy, d. 20/6 1891 i Hamburg, 86 aar gml.

24/2 1835 hjemmeviedes hun til skibsfører **Gerrit Simons** fra Hamburg, søn av Johannes S. og hustru Anna Cathrine. Han var født 1797 og kom første gang til Grøtøy som skibbrudde mand. 16/12 1828 om morgenen drev nemlig under en svær storm fregatskibet «Ocean», ført av kaptein Simons og lastet med

4500 tdr. rug, paa reise fra Archangelsk til London, ind til Aspnes i Leirangerfjorden og blev her vrak. Kapteinen reiste til Grøtøy og fik den nødvendige hjælp. Men skibsvraket kjøpte Arent Schøning for 260 spd.

Efter bryllupet bosatte de sig i Hamburg. Han vedblev at fare tilsjøs, ofte paa fjerne farvand, men gigt tvang ham til at slutte, og de levet siden av sine midler. Snart var de bosat i Altona, snart i Lübeck, snart i Kristiania; vinteren 1841-42 tilbragte de paa Grøtøy. Han døde 1861. En mand av godslig naturel. Det samme kan ikke sies om fru Bergitte: en dame med et heftig temperament og av megen skjønnhet. Som enke levet hun dels i Kjøbenhavn, dels i Hamburg.

En søn, se l. n. 131.

118. 2. Ole Meldal Schøning, f. 8/4 1807 paa Grøtøy, d. 16/5 1887 i Tromsø, 80 aar gml., kjøbm.

Efter i flere aar at ha gaat paa borgerskolen i Bergen og særlig nydt godt av Lyder Sagens fortræffelige undervisning, arbeidet han, omtrent fra 1827, i farens forretning. Om vinteren laa han i Lofoten og Finmarken, og om sommeren drog han til stevne i Bergen og Trondhjem. 1833 tok han borgerskap i Tromsø, men var efter mange aars handel uheldig og maatte-1853 overgi sit bo til konkurs behandling. Værre var det dog at hans øiensygd, maaske særlig under sorgen over hustruens død, tiltok og gjorde ham ganske og aldeles blind trods en operation i Berlin 1847. Desuagtet fortsatte han i den gamle koselige Schøning-gaarden handelen i Tromsø, økonomisk støttet fra Grøtøy, og like til det siste var han hyppig paa reiser: snart oppe i Berlevaag eller Gamvik, hvor han under fisket gjorde indkjøp for Arent Schønings Søner, snart nede i Grøtøy, hvor han hl. a. var arkitekt ved opførelsen av den nuværende hovedbygning. Evnerik var han og interessert for alle spørmaal som var oppe i tiden; politisk utpreget konservativ. Han syslet adskillig med genealogiske studier over sin slegt og har, i forbindelse med daværende telegrafbestyrer Jens Collin, fortjenesten av - i stamtavle 1869 - at ha fastslaat sin mors slegtsskap med Thomas Angell og derigjennem hendes descendents ret til at nyte godt av hans legatmidler («Klostret»). Det skyldes ogsaa ikke mindst impulser fra ham, at denne slegtshistorie er blit utarbeidet. Høi av vekst og kraftig bygget. Under blindheten var hans følelsessans utviklet til det utrolige. Selv vekslet han mynt, og selv hentet han de forskjellige sorter vin og øl op fra kjelderne til kunderne; som kuriosum kan ogsaa nævnes, at hans høire tommelfinger var, ute i tuppen, halvt avbrændt og forkullet som følge av at han uavladelig tændte sin pipe, for hans store pratsomhet lot den aldrig faa brænde i ro. Han blev jordet paa Tromsø kirkegaard 20/5 1887.

17/7 1835 egtet Ole paa Tromsø **Bergitte Isakelle Ebeltoft**, datter av kjøbmand Andreas E. og Elen Helene Borchmann fra Hitteren. Hun var født 12/4 1813 og blev kun 28 aar gml., ti 15/5 1841 døde denne smukke og elskværdige unge frue.

2 sønner og 2 døtre, se l. n. 132-135.

119. 3. Eiler Hagerup Schøning, f. paa Grøtøy 16/10 1808, d. sst. 2/1 1843, 34 aar gml., prest.

Han opkaldtes efter morens stedfar, foged E. H. Krog i Vesteraalen. Sin læretid gik han igjennem hos presten Sommerfelt i Saltdalen, paa latinskolen i Bergen august 1822-sommeren 1824 («godt haab») samt hos presten Stang i Nannestad. Og av sistnævnte dimittertes han til universitetet 1829. Exam. artium non contemn., exam. philos. haud illaud., exam. theol. 1837 haud illaud. - Hans meget lange studietid skyldtes sygd (en nervefeber) der ogsaa røvet ham hans smukke krøllete haar og tvang ham til paryk. 5000 spd. kostet hans studeringer.

Hjemreisen efter embedseksamen gik ikke den like vei, men fra Trondhjem «formedelst det ubehagelige veir» ind i Sverige og over Haparanda til Tromsø og Grøtøy. 13/8 1838 blev han pers. kapellan hos presten i Lødingen, men saa rammedes han av et slagtilfælde og fik 23/4 1842 avsked i naade. I sognet

het det at en finn hadde sat trolddom paa ham, fordi han negtet at la datteren bli konfirmert. Sine siste dage levet han paa Grøtøy lam og elendig, indtil døden friet ham; paa Steigens kirkegaard jordedes han 11/1. Ugift.

120. 4. Magdalene Irgens Schøning, f. 3/1 1810 paa Grøtøy, d. 10/2 1883 i Tromsø, 73 aar gml.

Efter konfirmationen var hun et par aar i Trondhjem i major Sommerfelts hus og 1838-39 hos søsteren i Hamburg. 7/1 1841 hjemmeviedes hun til kjøbmand **John Røst Schjelderup**, søn av kjøbmand paa Vinje John S. og Sara Susanna Bing Dreier, søster av førnævnte Jens D. (1. n. 87). Han var født 14/10 1813 og døde i mars 1874. Først blev han utlært i Bergen som snekker, og gik saa ind i farens forretning. Handel drev han paa Vinje i Bø og siden i Skjoldvær. Efter hans død flyttet Magdalene til Tromsø og bodde hos sin datter. Driftig og dygtig var hun, og i sine unge dage udmerket hun sig, trods sin spinkle vekst, ved en sjelden legemsstyrke.

5 barn 1. n. 137-141.

121. 5. Joachim Andreas Angell Schøning, f. paa Grøtøy 2/12 1811, d. i Hillingen (Hamarøy) 30/7 1882, 70 aar gml., kjøbmand.

En time efter hans fødsel døde hans mor. Efter endt privatundervisning var han i Reners handelsforretning i Henningsvær 1830-37. Det følgende aar begyndte han egen handel i Svartsund (Hadsel), og 1851 flyttet han til Skjoldvær (Vaagan). Begge steder gik det dog daarlig., og boet kom under konkurs. «Begge var de meget arbeidsomme, men altid arbeidet de uten held,» skrives der om ham og konen.

Saa blev han 1857 gaardbruger. og bosatte sig paa Hillingen, som han hadde arvet efter sin mor, men følgende aar solgte til Grøtøyhuset. Siden bodde han her som bygselmand, og her døde han og jordedes paa Hamarøy kirkegaard 7/8. I Hamarøy deltok han nogen tid i det kommunale liv, var ordfører i herredsstyrelsen, valgmand m. v.

I Reners hus egtet Joachim 19/6 1835 **Laurine Magdalene Winther**, datter av skrædder i Kristiansund Lars W. og hustru Marit. Hun var født 28/8 1809, og kom til Rener som husholderske. 29/10 1885 døde hun i Hillingen. 6 sønner og 4 døtre, 1. n. 142--151.

122. 6. Anna Johanne Schøning, f. paa Grøtøy 4/5 1814, d. i Kristiania 22/9 1854, 40 aar gml.

Hos sorenskriveren i Salten var ca. 1840 **Simon Peter Schjødt**, født i Jostedalen 12/5 1815, hvor faren presten Holger Halling S. og Lovisa Augusta Wiborg ved den tid bodde. Han hadde gaat i malerlære i Trondhjem, da presten kun vilde ha haandverkere av sine sønner, men likte sig ikke og rømte. Saa arbeidet han som betjent paa sorenskriverkontoret i Salten, forlovet sig og tok norsk juridisk eksamen. Bryllupet stod i Grøtøy 1/6 1841. Da var han blit fuldmægtig i Rakkestad, og her bosatte de nygifte sig. Siden flyttet de til Drøbak og derpaa til Kristiania, hvor Schjødt i 1851 blev beskikket til prokurator og eiet gaarden Brogaten 8. Men længe fik de ikke leve sammen her. 2 aar efter døde nemlig hans med alle hjertets gode egenskaper utrustede hustru, og samme aar mistet han ogsaa sine to yngste bai-n. Hun var elsket av alle og ikke mindst av brødrene, som paa skiftet 31/8 1854 efter moren lot hende faa like arvelod med sig. Ialt hadde de 7 barn sammen, 1. n. 152-158.

Schjødt indgik senere, 13/7 1856, egeskap med *Emilie Andrea Schriver*, datter av kjøbmand Rasmus S. og Juliane Sofie Gellertsen, f. 20/4 1830 og d. 10/8 1879 ved et sjeldent ulykkestilfælde, idet under en tanduttrækning tanden glap av tangen og faldt ned i lungen. Deres eneste barn var den landskjendte og ansette høiesteretsadvokat *Annæus Schjødt*, f. 2/5 1857, d. 24/4 1923. Hans far døde i Kristiania allerede 1/3 1859, bare 43 aar gml.

123. 7. Søren Brønlund Schøning, f. paa Grøtøy 13/1 1816, d. 4/1 1861 sst., 45 aar gml., kjøbm.

Sit navn fik han efter morfaren. Der bodde dengang paa Storsæter i Steigen en fallert tysk kjøbmand fra Bergen, *Wilhelm Tietjens*, som hver vinter blev brukt paa Grøtøy til huslærer. Som han hadde git de ældre barn i huset deres første undervisning, saa blev han ogsaa i flere aar lærer for Søren og hans yngre bror John. Senere avløstes han av en lærer *Hans Bye*. Mere undervisning end den tarvelige som disse lærere kunde gi, faldt det ikke i de to brødres lod at faa, og trods deres senere selverhvervede kundskaper glemte de aldrig hele sit liv igjennem den mangelfulde skolegang de hadde hat i sin ungdom. Saa meget strengere blev livets skole for Søren. Fra ung av og til sin død levet han et vedholdende og intenst arbeidsliv, sent og tidlig paafærde.

Da hans bror Ole i 1833 forlot Grøtøy, blev det Søren hvem stevneturene væsentligst paalaa. Det var ham dog ikke imot, for sjøen elsket han og sjømand var han med liv og lyst; selv var han høvedsmand paa baaten og selv fører og kjendtmand paa jægten, «kjendt langs hele seilleden», og mange er de historier som gaar om hans sjømandsdygtighet. Han likte sig, heter det, bedre paa seilfartøi end paa dampskib, «for der er saa meget kluds med dampskibene». Ialfald to ganger forliste han totalt: den ene gang ute paa Folden - da kom han ind til Brønnøy; den anden gang utenfor Kabelvaag en vinterkveld i 1836 - da mistet han jægt og last, og derfor maatte han, under fisket fremover vinteren, gang paa gang reise over Vestfjorden for at hente salt i Grøtøy, men aldrig hadde han mere end én mand med sig i fembøringen.

Sammen med broren John kjøpte han, som før nævnt, 3/12 1846 av faren Grøtøy gaard og handel. Saa begyndte de da egen forretning og underskrev i de følgende aar: p. p. Arent Schøning. 11/8 1847 hadde de nemlig forgjæves søkt om bevilling til handelen, idet avslaget formodentlig begrudedes deri, at den gamle indehaver levet. Men 11/6 1849 kom bevillingen og 1/1 1850 trær nu firmaet Ai Schønings Sønner for første gang frem. Det har sin interesse at se, til hvilke handelshuse anmeldelsen sendes: i Bergen til Alb. Mohn & Sønner, Oluf Wingaard, E. Wallendahl, C. Sundt, C. Ege, H. Helland, Krøepelien; i Trondhjem til C. Thaulow, Jensen & Co, Lorck & Sønner; i Kristiansund Nic. Knudtson, Pareflus & Co., Hans Dahl. Men ogsaa med andre forretninger stod firmaet i forbindelse, en lang række i de forskjellige byer. 4/6 1850 gir enken og de myndige arvinger skjøte til Søren og John paa Grøtøy for 4000 spd.

Brødrene gik straks igang med at utvide sine forretningslokaler; 1850 opførtes en «krambod» og kort efter en pakbod paa Manshausholmen.

Istedenfor de gamle fartøier, jægten «Sophie Jørgine» og jagten «Lykkens Prøve» anskaffedes galeasen «Falken», skipper Langsæth (som allerede i 1843 blev antat i firmaets tjeneste), og galeasjægten «Carolina», men begge disse forliste i oktober 1854 paa tur til Bergen; saa i 1855 jægten «Forsøget» 14 corn.læster for 850 spd., jægten «Karen Dorthea» 301/2 c.l. for 2100 spd. og galeasen «Neptunus» 32 c.l. for 2800 spd. Dette sidste fartøi sendtes samme aars høst med Langsæth som kaptein til Arkangelsk, hvor det frøs inde og maatte overvintre. Sammenhængen med denne ekspedition var, at russiske produkter steg overordentlig i pris i Vesteuropa som følge av Krimkrigen, hvorfor man allevegne hentet varer fra russiske havne og lagret dem; men freden kom pludselig kort efter og tapet var stort paa alle hold.

Statens dampskibsfart blev nu utvidet til 14-daglig fra vaaren 1851; fra mai 1853 utstrækkes ruten til Vadsø i 7 mdr.; fra 1856 blir den mellom Bergen-Trondhjem-Hammerfest 14-daglig i februar og mars, ukentlig i april-august, 14-daglig septbr.-oktbr. og sidst i aaret en ekstratur «for vinterforsyningens skyld»; fra høsten 1859 hele vinteren (novbr.-januar) hver 3dje uke. I 1851 begyndte ogsaa det private skib «Nidelven» at anløpe.

Sildefisket, som gjennom mange aar hadde været rikt og indbringende, svandt i femtiaarene ind til en ubetydelighet. I Lofoten hadde man 11/2 1848 en forfærdelig dag - 500 mand kom bort paa Vestfjorden under en rasende storm. Lofotfisket var varierende: snart litet godt snart middels snart ualmindelig rikt (1855), men priserne holdt sig, særlig 1856-60, høie. Det allermeste av firmaets fisk tilvirkedes som klipfisk og handelen hermed tok stort opsving som følge av, at Romsdalsbyerne begyndte at konkurrere med Bergen i varens eksport; firmaets klipfisk gik fornemmelig til Kristiansund. Det hjemmefiskede blev derimot tilberedt som rundfisk og førtes til Bergen. Nu vaaknet ogsaa sansen for nyttiggjørelse av fiskeavfaldet, og høsten 1855 stiftedes i Kristiania selskapet til fabrikation av fiskeguano. Søren fik «af Medborgere det Tillidshverv at møde for dem i Direktionsmødet» og kræve fabrikken lagt i Lofoten istedetfor etsteds sørpaa; det lyktes ogsaa, for 1856 begynder Lerosens fabrik.

Aarveien var i disse aar ogsaa variabel; i 1856 og 57 var der misvekst, men saa kom flere gode aar og særlig var 1860 et kronaar, hvis make man ikke kunde mindes.

Løvøy var engang Christen Hartvigson Hvedings eiendom (se l. nr. 57 foran) og efter ham blev stedet overtat av sønnen Johan Rasch Hveding, d. 1797. Hans hustru Birgitte Cecilie Hveding giftet sig saa 28/1 1800 med Hans Olai Ellingsen fra Bodin, 1771-1804, som blev boende paa Løvøy som skipper og gjestgiver. «Før hadde der været stor rigdom og velstand i Løvøy, men nu var det forbi - boet efter Johan Rasch Hveding viste ved skiftet 22/1 1800 et underskud av henved 1 1/2 tusen riksdaler og ogsaa Ellingsens bo var fallit. Saa gik det gamle handelssted over til en Christopher Brateng, og det skyldtes dennes gode ven Hans N. Hauge som under sin reise i Nordland hadde faat det paa haanden.» Se slegten Benkestok s. 146. Men ogsaa Brateng gik det ut med og ved auktion i 1852 blev Løvøy kjøpt av A. S. S. for ca. 2000 spd. med den tanke at oprette en filial dersteds, som John skulde overta. Men derav blev dog intet og 1855 om høsten solgtes atter handelsstedet til skipper *Jens Dahl* fra Bergen. Han med familie bodde siden til hans død i Løvøy og var omgangsfæller med Grøtøy-folket. Ogsaa flere andre gaarder kom ind under firmaets eie; ved skiftet 1862 hadde det saaledes foruten Grøtøy (taksert til 5000 spd.) ogsaa helt eller delvis Brennvik, Engelvær, Espenes, Grubstad, Grønning, Holkestad, Laukbakken, Lervik, Maaløy, Myklebostad, Nordskot, Røtnes, Saur, Skar, Skotsfjord, Steigen og Sund, Hillingen, Haugen, Lien og Svartfjeld, Nordfolden samt Fernris og Leikvold (i Gilleskaal).

Ved ihærdig arbeide og dygtig forretningsførsel drev saaledes brødrene fællesboet frem fra en ringe begyndelse efter den store utskiftning i 1849 og 1854, saa det ved Søren's død i 1861 efter en billig takst viste en beholden formue paa 65200 spd. «Brødrene hævede firmaet til det mest anseede navn i Nordlands handelsverden», skriver «Nordlands Amts-tidende».

Steigens sparebank²⁸ kom istand efter Søren's initiativ og, senere har den altid hat sit sæte paa Grøtøy. Bankens plan blev stadfæstet ved kgl. resol. av 12/5 1860 og dens 4 første direktører var Søren S., John S., lensmand Halvorsen, gaardbruker Jonas Svendsen. John blev formand og var det til sin død. Ellers hadde Søren ingen kommunale ombud, med undtagelse av at han i 5-6 aar var kirkeverge. Til tingmand foresloges han oftere i aviserne, men for et saadant hverv hadde han skræk og hindret, at der blev noget av det. Derimot lot han sig, motstræbende, beskikke til medlem av den ved kgl. resol. 11/5 1855 nedsatte kommission, som skulde utarbeide ny lov for lofotfisket. Dens formand var *Ketil Motzfeldt* og dens øvrige medlemmer handelsmændene Vetlesen (Strømmen), Wolff (Storvaagen), Tegnmann (Balstad) og Schjønning (Stamsund), gaardbruker Stoltenberg, kirkesanger Augustinussen og cand. jur. Berg. Kommissionen holdt møte i Trondhjem i august 1855 og avgav sin indstilling 27/9 1856, et flertals- og et mindretalsforslag.

Hvad Søren skriver om disse forslag i et brev til sin bror Ole fortjener at anføres, da det baade i meget karakteriserer hans aandelige fysiognomi og desuten. har adskillig almindelig interesse:

«Det ene af disse Forslag (Mindretallets) grunder sig væsentlig paa det hidtil Bestaaende, dog med nogle flere

Indskrænkninger og høiere Mulkter end som hidtil. Dette vil efter min ringe Mening muligens kunne have passet i 1700, men langt fra ikke til Nutidens Forholde. Den driftige Mand bliver Hænderne bundne paa, Kappelysten hos vor Almue nedtrykt, istedenfor den formentlig burde opmuntres, og dertil kommer, at Perioder utvilsomt vil indtræffe, hvor en større Del af den fiskesøgende Almue vil blive ganske udelukket fra denne Erhvervskilde. I de sidste 27 Aar er Baadantallet i Lofoden forøget onitrent 100 % og vil formentlig fremdeles forøges, For dette Forslag var Augustinussen, Wetlesen og Wolff. Den første er vist en dygtig mand med en klar Forstand, men mangler al Erfaring for Driften i Lofoden; hvad han vidste, havde hans Næsnefjerdinger fortalt ham, og dette samt disses Anskuelser vilde han ikke fravige. Den anden gik, mellem os sagt, ganske i den førstes Ledebaand. da denne utvilsomt, uagtet han ikke har havt Anledning til Uddannelse i Ungdommen. do.- er ham ganske overlegen. Den 3die var meget stiv og paaholdende paa alt gammelt Bestaaende og vilde ikke løse en Tomme af de gamle Indskrænkninger. Gaar dette Forslag igjennem i Thinget, vil det upaatvivleligt blive en Ulykke for vor Almue, der bliver langt slettere tjent med denne Lov end med den hidtil bestaaende. At der ikke vil blive udrettet eller fisket mere end 2/3 af, hvad der kunde fiskes, og at mange ikke vil fiske mere end de bliver ilagt Mulkter, er utvilsomt. Naar jeg udenfor Kommissionen paa to Mands Haand talte med Motzfeldt om dette Forslag og Muligheden af, at det kunde gaa igjennem, svarede han: De skal faa Lov at hænge mig den Dag, det bliver sanktioneret til Lov. Det andet Forslag, der blev udarbejdet, grunder sig paa Frihed, Løsning af de gamle Baand d. v. s. Havstrækningen frigivet, Sæt og Signalvæsen hævet og kuns Straffe stipuleret for Forbrydelser, ikke for at en Mand er driftig, o.s.v.»

Han fortæller videre, at det holdt haardt at faa Motzfeldt med paa forbud mot natror og skille mellem natline og garn samt at han, for ordens overholdelse, foreslog husleien stipulert og forbud sat mot at ta ut paa sjøen i stormende veir, men begge forslag møtte avgjort motstand hos Motzfeldt og faldt.

Den emanerte lov 1857 kaldtes friloven, fordi den fastslog frit hav og frit fiske motsat 1816-lovens deling av havet mellem værene og redskaperne, og Søren Schøning hadde, efter Motzfeldts sigende, en fremtrædende andel i denne. I disse grundprinsipier har den nye lov av 1897 ikke gjort nogen ændring.

Deltagelse i det offentlige liv var ham, som sagt, absolut imot. Alene det stille virke paa egne enemerker stemte med hans naturel. Han var i dette grei og praktisk, gik bent frem og hatet alle omsvøb, men var samtidig stedse velvillig og yderst hensynsfuld. I omgangen med bønderne var han «den gemene mand» og intet arbeide holdt han sig for god til, var det saa end at tjærebrede jægten eller gane fisken. Dommen over ham og hans livs virke faldt enstemmig, og her skal 3 av hans samtidige faa ordet. *Erik Lund* i Reine skriver 1898: «han var en ualmindelig vennesæl, elskværdig og behagelig mand, hvem jeg følte mig sterkt hendragen til.» Lensmand *Kjelsberg* i Lødingen, hans svoger: «han var en driftsherre av lste klasse, kjendt og agtet viden om.» C. Sundt, den fremragende kjøbmand i Bergen: «det var en mand, jeg vil give karakteren av lste klasse med stjerne.» «En vennesæl og begavet mand, der længe vil mindes i Nordland», skriver «Nordl. Amtstid.» 1871.

Under opholdet i Lofoten vinteren 1857 paadrog Søren sig en haardnakket forkjølelse, som han i sin ringeagt for medicin ikke enset. Den gik over til lungetæring. Men allikevel var han i Lofoten de to følgende vintre. Forgjæves konsulerte han professor Voss sommeren 1860, allerede januar følgende aar døde han nogen dage før han fylgte 45 aar og blev jordet paa Steigens kirkegaard. Til minde om ham skjænket enken en daabsengel med døpefat til Leiranger kirke. Dette dødsfald var for firmaet et haardt slag., da Søren var den ledende i det.

20/10 1847 egtet Søren Schøning sin kusine **Sophie Amalie Normann**, datter av handelsmand paa Røkenes Jacob Parelius N., 1782-1854, og Maren Marie **Kildal, 1792-1880**, presten **Simon K.s** datter. Sophie fødtes 30/8 1826 og kom allerede som barn, 11 aar gml., til huset paa Grøtøy.

Som husfrue her hadde hun og hendes mand en hyggelig og hyppig omgang med presten Bugges paa Laskestad og doktor Ekrolls paa Lervik i Steigen. I den tid var det ikke altid greit at ordne sig, naar fiskeralmuen drog forbi til og fra Lofoten, for de hadde da ikke hus paa baatene sine og optil 1000 mand maatte der derfor skaffes rum til omkring paa loftene; senere, ca. 1860, byggedes det store logihus for fiskere, «hellandshuset» : Helgelands huset.

Saa var det ogsaa utrustningen med kost til de mange forskjellige ekspeditioner som hvilte paa den unge husmor, baade naar det gjaldt Lofotfisket ogsildefisket og stevneturene. Og ofte hændte det at postskibet «hvilte» om natten i Grøtøy, og at da passagererne kom iland for at gaa til dækket bord. Det var meget at staa i, stor husholdning, mange folk i arbeide paa land og sjø. Der var stor slagting i oktbr., vanlig 6 kuer, men en gang, i 1871, gik tallet op til 12; om sommeren blev kjøttet opbevaret i blikspand i brønden; hermetik kom først senere. Men av talgen støptes lys i lange baner, til bruk under den lange mørke- i tid i alle rum undtat stuen hvor moderatør-lamperne brændte.

Som enke flyttet Sophie høsten 1862 til Tromsø. Det var 7/10 hun forlot Grøtøy med 5 barn, lærerinden jomfru Sophie Greger, pike og Rasmus flyttemand. Dampskibet «Nordcap», kaptein Bodom, brukte 2 døgn før de kom frem. Imidlertid var hun paa Grøtøy blit kjendt med den nye distriktslæge i Steigen Christian Paul *Egede Nissen*, f. 1/11 1835 og d. i Trondhjem 25/2 1891, søn av distriktslæge Christian Heinrich N. fra Holstein og Fayette Glahn Ørbech fra Danmark (sistnævnte var datterdatter av Paul Egede, søn av grønlandsapostelen Hans Egede). Til ham blev hun viet paa Røkenes (Trondenes) 20/8 1863, Efter i en meget tidlig alder at ha tat medicinsk embedseksamen (1858) var Nissen læge i Lofoten og i Brønnøy. Høsten 1860 reiste han til Italien og lot sig hverve blandt Garibaldi's tropper paa dennes tog fra Sicilien til Neapel. Høsten 1861 blev han distriktslæge i Steigen, 1863-67 var han læge i Tromsø og tilbragte herunder med sin hustru vinteren 1866-67 i utlandet for sine studiers skyld. 1867 utnævntes han til kompanikirurg i Trondhjemske brigade og avancerte senere i samme til korpslæge. Med sin familie flyttet han vaaren 1868 til Trondhjem.

Barnene i dette fru Sophies andet egteskap er: 1. *Pauline Fayette Nissen*, f. 15/7 1864 og * 28/5 1889 med sin fætter læge *Henrik Nissen*; de bor i Minneapolis, Minn., U. S. A. 2. *Søren Christian Henrik Egede Nissen*, som har antat navnet *Severus*, f. 20/1 1866, cand. theol. og * 16/4 1892 *Krisline Barmann* fra Kristiansund; de bor i Oslo, hvorfra han styrer barnehjennene Francke og Bernardo. 3. *Adam Hjalmar Egede Nissen*, den kjendte politiker og kommunist, f. 29/6 1868, cand. philos. og * 7/5 1892 *Georga Ellertsen* fra Bergen; han er nu postmester i Stavanger.

Efter for anden gang at være blit enke bodde fru Sophie et aar hos sin datter i Amerika (1894-95). Vaaren 1896 solgte hun sit hus i Trondhjem og flyttet til Kristiania, men allerede senhøstes samme aar brøt hun paany op og bosatte sig paa Grøtøy, hvor hendes ældste datter da var blit enke. Her vidnet længe «mormorlunden» om hendes altid levende interesse for dyrkning og planting. Vaaren 1902 forlot hun Grøtøy for godt og levet resten av sit liv i Kristiania. Juli 1911, mens hun gjestet hos sin ældste søn, rammedes hun av hjerneslag og blev lam i hele venstre siden; de følgende maaneder var hun paa Lovisenberg sykehus, og her døde hun 6/6 1912, 85 aar gml. Et hjertevarmt menneske gik med hende bort. 11/6 fandt kremation sted i Kristiania, Og 25/6 blev liendes askeurne sat ned i hendes første mands grav paa Steigens kirkegaard.

Om Søren Schønings og Sophie Normanns 6 barn se 1. n. 159-64.

124. 8. Lars Nicolai Renner Schøning, f. paa Grøtøy 18/1 1819, d. i Oslo 15/10 1893, 74 aar gammel, rektor og provst.

13 aar gml. kom han, sammen med fættren Ole Meldal Schøning, til presten Hansen i Bindalen for sin utdannelses skyld, og blev 2 aar efter, i 1834, elev av Tromsø latinskole. Dimitteret herfra tok han exam. art. 1839, exam. philos. 1840 og exam. philol. mai 1844, alle med laudabilis. Efter et vikariat ved Tromsø skole i 1845 blev han s. a. førstelærer og inspektør ved Ringerikes realskole. 3/10 1846 fik han kgl. konstitution som adjunkt i Stavanger og 8/3 1848 likesaa i Bergen, blev 23/3 1852 utnævnt til virkelig adjunkt dersteds og 28/5 s. a. til overlærer i Trondhjem. Dette siste embede tiltraadte han imidlertid ikke, men blev 13/1 1853 konstitueret og 16/4 s. a. utnævnt til overlærer i Bergen.

Her utgav han to skolebøker: «Phædri fabularum Æsopiarum libri quinque» med anmerkninger (Æsops fabler) 1851. Denne bok var meget brukt i latinskolerne og kom ut i flere oplag. I 1854 utgav han anmerkninger til de to første bøker av «Ovids metamorphoses».

Han gjennomgik i Bergen en religiøs vækkelse, som fik stor indflydelse paa hans senere liv. Han fik trang til at studere teologi og bli prest. Men der var store hindringer. Han var blit 35 aar gml. og hadde hustru og flere barn, og han hadde ikke raad til at holde vikar ved skolen. Men han tok energisk fat paa det teologiske studium og forsømte ikke en time paa skolen. Han maatte vækkes tidlig om morgenen for at kunne læse, for han gik paa skolen, saa han fik for lite nattesøvn. Han fuldførte studiet ved selvstudium uten at ha hørt en forelæsning paa universitetet. Derefter var der den vanskelighet at han ikke kunde ta eksamen paa de fastsatte tider, da han ikke kunde holde vikar under sit fravær. Der maatte holdes ekstra eksamen i ferien for hans skyld. Han fik saa teologisk eksamen 1858 med laudabilis. Tilhørerne syntes det var rart, at professoren i kirkehistorie R. Tønder Nissen (senere kirkestatsraad) sa «du» til kandidaten, som da var 39 aar gammel og litt ældre end professoren. De hadde været ungdomsvenner.

Det forcerte studium var overanstrengende for ham. Han merket det ikke før efter eksamen. Da han aaret efter tok praktisk teologisk eksamen med haud, kjendte han sig træt i hodet.

Da han nu hadde faat sine teologiske eksamener, søkte han endel prestekald for at bli prest. Men han kunde ikke saa snart faa presteembede, fordi hans medansøkere, som hadde tat teologisk eksamen i sin ungdom, hadde stor anciennitet forut for ham; hans filologiske anciennitet medregnedes ikke.

Efter denne skuffelse opgav han tanken om prestelig virksomhet. Han blev utnævnt til rektor ved Stavangers latinskole 24/10 1863. Ved sin avsked fra Bergens latinskole fik han som erindringsgave et kobberstik i ramme efter Rubens's altertavle i Antwerpen, Jesu nedtagelse av korset, og vakre biskuitfigurer av Apollo og Minerva. Dette skulde betegne, at han hadde baade kirkelige og klassiske interesser.

Han var en energisk og administrativ dygtig rektor. Hans undervisning var grundig og klar. Da skolen hadde en meget dygtig latinlærer, lot han ham beholde latinundervisningen, uagtet han selv som en særdeles flink latiner helst hadde tat dette fag. Han tok istedet undervisningen i norsk. Hans norskundervisning kom til at bære frugt for norsk litteratur ved dens indflydelse paa hans elev Alexander Kielland. Da rektoren mange aar senere bodde i Kristiania som pensionist, kom en statelig og vakker herre til ham en dag han sat paa en bænk ved fæstningen: «Tør jeg spørre, er det ikke rektor Schøning? Kan rektoren kjende mig igjen?» Nei, det kunde han ikke. «Mit navn er Alexander Kielland.» Rektoren glædet sig over gjensynet og roste sproget i Kiellands bøker. Kielland svarte at han hadde rektoren at takke for sin stil og forklarte det. Dette glædet den beskedne gamle norsklærer. Han skrev et brev til Kielland og fik følgende svar, skrevet i Kjøbenhavn 28de oktober 1885:

«Kjære hr. rektor! Mange tak for Deres gode brev av 6te oktober baade fordi De vurderer mit arbeide saa høit og fordi De har bevaret mig i venlig erindring fra skolen. De maa nemlig vide, at jeg altid fortæller, hvorledes rektor Schøning lærte mig at elske stilens simpelhet og at foragte blomster og kunstige billeder. Vi havde skrevet over emnet: Hvorfor er det godt for mennesket, at det ikke kjender fremtiden? -- og jeg hadde skrevet en rigtig præmiestil, saaledes som vi hadde lært at skrive under Ole Langfeldt Boye, med roser og tidsler, skraaplan og høi moral i enden. Men hvor De, hr. rektor, gjorde nar af mig! De skjændte og De lo, og jeg sad ganske forbløffet, thi jeg var vant til ros for norsk stil. Men da jeg hadde faat tilstrækkelig paa hovedet, sagde De: «Din historiske stil var derimod en av de bedste, vil du ikke læse den høit for os.» Jeg fik saaledes opreisning i samme stund og dette har jeg aldrig glemt Dem: at De engang for alle kurerede mig for den overlæssede og svulstige stil og at De gjorde det paa en maade, som gav mig baade forstaaelse og tillid. Hvis De derfor synes, at min stil er aaben og klar, saa har De ret til at glæde Dem som den, der i en god stund fik bøiet en discipel ind i en god retning og discipelen er Dem bestandig taknemmelig og hengiven. Modtag min ærbødige hilsen.»²⁹

I Stavanger kjendte Lars sig træt av skolelivet, og hans hu stod atter igjen til at bli prest. Efter 3 aars arbeide som rektor blev han 16/8 1866 utnævnt til sogneprest til Bodø. Da rektoren sa farvel med Stavanger skole, gav eleverne ham en kostbar sølvvase som uttryk for deres taknemmelighet.

Bodø sognekald var dengang meget stort. Det omfattet baade Bodø by og det store landdistrikt, som nu er særskilt sognekald og kaldes Bodin. Der var ikke kirke i byen; prestegaard og kirke var i Bodin.

Han var provst i søndre Saltens provsti fra 18/2 1871 til 13/8 1874.

Som prest var han avholdt. Av væsen var han stille, fordringsfri og elskværdig. Han tænkte grundig og dypt og hadde altid megen sans for høiere aandinteressener. Han var human og nobel, og det blev sagt om ham, at han tænkte fint og følte fint. Han hadde kjærlig interesse for sin menighet. I den private sjælepleie veiledet han med forstaaelse. Hans prækenes var grundig gjennomtænkte og fuldt ut evangelisk-lutherske. De vidnet om dyp aandelig erfaring og var derfor meget opbyggelige. Men foredraget var monotont, fordi han var overanstrengt. Han led av blodstigning til hodet og var derfor nødt til al være bundet til papiret. Den bekjendte læge i Kristiania professor Voss sa, at han hadde ødelagt sig selv dengang han studerte teologi; han var jo 47 aar gml., da han blev prest og overtok det store presteembede.

Han tok avsked 13/7 1877, fra 1ste januar 1878 at regne. Stortinget gav ham 2200 kr. i pension, som i den tid var regnet som en høi pension.

Sine sidste aar levet han i Kristiania som pensionist. Han fulgte interessert med i tidens bevægelser; mens han tidligere hadde været høiremand, sluttet han sig nu til venstre og hadde megen omgang med sin ungdomsven statsminister Steen og med stortingspræsident Sivert Nielsen. Som den eneste geistlige var han med blandt de 62 mænd som 7/3 1884 tok det i den tids Kristiania meget dristige skridt at indby til dannelse av en liberal forening «som protest mot de opfordringer til lovbrud, som er fremkomne i anledning av riksrettens dom, samt mot den agitation som er sat igang og som ikke kan andet end svække agtelsen for vore forfatningsmæssige institutioner.» Ved stortingsvalgene var han senere venstres valgmandskandidat. Men da Johan Sverdrups ministerium la skuffelsens tyngsel over venstres rækker, led han ovsten skibbrud i sin sterke tro paa de politiske fremskridtstankers virkeliggjørelse. Og han blev taus om politiske forhold og det offentlige liv. Han følte sig træt og gammel, og saa bragte en lungebetændelse ham døden høsten 1893.

Han var gift med **Catharina Helene Normann**, datter av skibskaptein i Kristiansund Martinus Andreas N. og Anna Kristine Løkke. Trine var født i Kristiansund 2/10 1817. De blev gift 18/4 1845. Med denne sin gode og kjærlige hustru levet han i et sjelden lykkelig samliv. De var meget forskjellige av væsen. Hun var livlig og kvik, mens han var stille og alvorlig. Hun var praktisk, men han var som en bokeDS mand upraktisk i hverdagslivets anliggender, Hun var en kjærlig mor for sine barn og var høiagtet og avholdt av alle som kjendte hende. Huri overlevet ham i 5 aar og vedblev at bo i Kristiania. I sine siste aar var hun sterkt plaget av gigt. Hun døde av mavekatarr med avkræftelse og hjertelammelse 8/7 1898. De er begge jordet paa Vor Frelses gravlund.

De hadde 9 barn, se I n. 165-73.

125. 9. John Dybfest Schøning, f. paa Grøtøy 19/8 1820, d. sst. 6/6 1871, 50 aar gml., kjøbmand.

Om hans ungdom og forretningsvirksomhet sammen med «min kjæreste broder» Søren er skrevet foran. Da han ved dennes død i 1861 stod som eneste indehaver av firmaet Arent Schønings Sønner, følte han sig, med sin ængstelige og sykkelige natur, meget trykket under ansvaret for forretningens vedvarende trivsel, og han engagerte derfor allerede det følgende aar sin brorsøn Gerhard som souschef. De første aar var heller ikke gode. Kolde og korte somre med mislig aarsvekst, tildels uaar (1865 og 1867). Daarlig

lofotfiske. Bra sildefiske i 1861 og 1862, men siden svart. Senere rettet dog forholdene sig, og John døde som en velstandskar.

I flere henseender var hans forretningstid bemerkelsesværdig i Grøtøy historie. Men hans største skridt var dog at bygge for egen regning et dampskib for kystfart Kristiania-Tromsø; skibet paabegyndtes ved Akers mek. verksted i februar 1871, og løp paa vandet 10/10 s. a., kaldet «John Schøning» til ære for sin nylig avdøde eier; det kostet 24400 spd. Dette var et foretagende av vidtrækkende betydning. Det var nemlig begyndelsen til en omlægning av nordlandshandelen.

Hittil hadde der ikke været nogen regelmæssig fart mellem Nordland og Kristiania, saa Bergen og Trondhjem var omtrent alene om at forsyne Nordland med varer. Nu derimot løsnedes de ældgamle forretningsbaand, og i stedse stigende grad vendte Nordland sig mot Kristiania. Foranledningen til at John saaledes gik i spidsen paa den nye handelsvei var antagelig nærmest strid med de Bergenske og Nordenfjeldske dampskibsselskaper. Disse hadde fra juni 1865 overtat farten paa Nordland i henhold til stort.besl. 7/1 1863. Ukentlig rute 15/2-31/8, fjortendaglig i resten av aaret, men fra septbr. 1868 ukentlig fart ogsaa om vinteren. Det var et stort fremskridt mot før og til lette for handelen, da det ubetydelige lasterum i de tidligere statens skibe ikke tillot synderlig vareførsel, Men selskaperne eller deres førere stillet sig i begyndelsen ikke saa imøtekommende mot nordlændingerne, som disse med rette eller urette krævet, og saaledes blev ogsaa forholdet til Grøtøy mislig. I to aar, 1867 og 68, blev stedet endog sløifet og det borteliggende Maaløy anløpt, skjønt baade ekspeditionen av skibene og posten vedblev at være paa Grøtøy. Et forhold som var til like stor ulempe for begge parter.

Nødvendigheten av at staa i telegrafisk forbindelse med fiskepladsene og handelscentrerne stod snart klart for John, og han søkte 1868 om telegraf. Men dens komme skulde han ikke faa opleve.

Fra vaaren 1862 til høsten 1863 bygget han den nuværende hovedbygning paa Grøtøy. Dens arkitekt var ialfald tildels Johns blinde bror Ole. Det gamle, høist interessante stuehus fik staa til 1873. Dengang blev det sagt at det var omtrent 200 aar gammelt, d.v.s. opført av Oluf Hartvigson eller i hans tid. Formodentlig blev først «baarstuen» (borgstuen) bygget hvor senere tjenerskapet holdt til, og saa utvidedes huset med «gamlehuset», og i Arents tid (1. n. 88) kom til «storstuehuset» med en bro mellem disse to sidste bygninger. «Gamlehuset» hadde i 1. etage en stue tvers igjennem bygningen med vinduer mot syd og nord, og her stod et 8-dags slagur (nu hos bokens forfatter) forarbeidet i «Errøes-kjøping av A. Clausen Fabricius»³⁰, videre to soverum. og kjøkkenet - i 2. etage den saakaldte «salen» ogsaa tversover og med takmaleri, et soverum. og et klædeskammer - paa kvisten et soverum. «Storstuehuset» i 1. etage en sal trukket med hvit lærret, og i 2. etage et soverum og et klædesrum. I hver av de to saler stod tre gjestesenger, og den presten laa i var bygget høiere end de andre. Naar der var mange gjester, maatte storstuehuset tages i bruk. Sengerne var brede, der laa to å tre i hver.

Ogsaa for gaardsbruket hadde John stor interesse og iverksatte et betydelig avgrøftningsarbeide. 1862 traadte han ind i interessentskapet Lyngværs Guanofabrik, som det følgende aar blev utvidet med fabrikering av fiskemel. I hans tid blev Steigens nye kirke opført og 14/11 1869 indviet.

I kommunens anliggender tok han litet del. Alene i 1867 og 68 var han medlem av formandskapet. I nogen tid kasserer for Leirangers kirke-, skole- og fattigvæsen. Fra 1860 til sin død formand. i direktionen for Steigens Sparebank.

John døde efter haarde lidelser vaaren 1871 og fandt sin sidste hvile paa Steigens kirkegaard. Han var ugift. Hans av presten Jensen malte portræt er i fru Arentines eie.

Aldrig hadde han følt sig frisk. I sin ungdom led han meget under sterke hodesmerter, enkelte ganger med blodspytning, og fremover aarene var han sykelig. Mismod og tungsind tok ham ofte sterkt,

stundom i en foruroligende grad. Fremtiden var ham da mørk, og fortiden bortkastet. Men saa kunde han ogsaa i de lyse dage være livlig og elskværdig. Særlig naar han kom sammen med den joviale distriktslæge *Fogn* eller den gemytlige bergensskipper *Dahl* paa Løvøy eller den kunstelskende presten *Fredr. Jensen* paa Laskestad, som altid syslet med malerkunsten og som i sine yngre dage hadde været leder av Bergens nationale scene. John hadde som sine søsken faat i arv fra moren hendes stille, bramfrie væsen og varme hjertelag. Hans hus stod altid under gjestfrihetens tegn, og mangelen torn maatte tages, i den første tid av hans husbestyrerinde enkefru Simonette Christensen og senere av den unge fru Arentine. Gamle «tante Lorentze», 3: Kildal, tok han til sig, og hun blev paa Grøtøy til sin død i 1878, 79 aar gml., interessert for katter, og levende i minder fra sine unge straalende dage. Hvad der særlig karakteriserte John var hans utprægede slegtsfølelse. I egen tanke var han nærmest kun en forvalter av et familiegods, og det var meget om at gjøre at dette maatte bevares mest mulig ubeskaaret til bedste for slegten. Ut fra samme opfatning var han ogsaa i høi grad godgjørende mot alle dem i ætten, som trængte hjælp, og de var mange. Men altid gav han i stilhet og skjult. «Nordlands Amtstidende» skriver ved hans død: «De mange rundt om i landet der har lært John Schønning at kjende som forretningsven og som den gjæstfrie vært, vil mottage budskabet om hans bortgang med deltagelse, men dybere vil de manges sorg være der i ham har tabt sin forsorg og trofaste hjælpere, der stedse var rede til at glemme egne lidelser over andres. Hos dem, der stod i personligt venskabsforhold til ham, vil han efterlade et velgjørende minde om en fra hjertets og 'karakterens side ren og nobel personlighed.» Under 8/10 1868 hadde han oprettet et testament, hvorefter Gerhard skulde være hans universalarving: «Jeg John D. Schønning, Indehaver af Firma Arent Schønning's Sønner, erklærer herved som min sidste Vilje, at efter mine Dage skal alt, hvad jeg maatte efterlade mig, det være sig faste eller løse Eiendele, udestaaende Gjæld, Conlanter eller hvilketsomhelst andet af hvad Navn nævnes kan - intet i nogen Maade undtaget - udelt tilfalde og tilhøre Gerhard Schønning imod at han overtager samtlige mit Boes Passiva.» Testamentet er skrevet egenhændig av John, attestert av Christen Andersen av Grøtøy og E. Hansen av Lavangnes samt publiceret paa høsttinget for Steigens tinglag den 9/9 1871. Det er f. t. hos denne boks forf.

L. n. 89 - 1. 2. 4. 8. 2. 6.

Hartvig Schønning og Sophie Stavs 5 barn:

126. 1. Ole Meldal Schønning, f. paa Finneset 24/5 1822, d. i Kjøbenhavn 3/2 1900, 77 aar gml., kjøbmand.

Det er allerede nævnt at han sammen med sin fætter Lars tilbragte to aar, 1832-34, hos presten Hansen i Bindalen for at faa undervisning. Siden gik han til 1840 paa Tromsø latinskole. Efter i nogen aar at ha arbeidet hos sin far og siden handlet paa egen haand (fra omtr. 1850), kjøpte han 1861 av faren Finneset med handel og herligheter for 6000 spd. Det gik dog ikke bra til en begyndelse, for efter et aars tid blev konkurs nødvendig for ham. Men siden erhvervet han sig en betragtelig formue, navnlig efterat Kabelvaag skjøt vekst paa hans grund. Selv vedblev han at bo paa Finneset, indtil han 1898 om høsten solgte stedet til M. Ekroll fra Skraaven for 75000 kr. og med sin hustru tilflyttet Kjøbenhavn, hvor datteren Sofie var gift. Her døde han og blev jordsat paa Fredriksberg kirkegaard.

I Vaagan var han overformynder og forlikskommissær. Han var en ivrig venstremand i de dages kamp om absolut veto og riksrret. Sterkt interessert var han ogsaa i forædlingen av fiskeprodukter (fabrikken i Lyngvær, se under l. n. 134), En livsglad, humorfyldt mand, indtil aarenes tyngsel la sig over ham.

29/7 1856 egtet han **Marit Johnsen**, f. 25/5 1830, datter av gaardbruker paa Øien i Lom Jon Johnsen og Ingrid Larsdatter. Hun hadde mellem stenene foran huset paa Finneset skapt sig en vidt bekjendt herlig have med det rikeste blomsterflor, særlig av roser. Hvad hun fik ut av sin have var det rene eventyr. Sine sidste aar levet hun dels i Svolvevær, dels i Kjøbenhavn, og her døde hun 10/2 1919.

Kun et barn, l. n. 174.

127. 2. Nikoline Lorentse Schøning, f. 1824 og d. 1837.

128. 3. Ove Schøning, f. 1/1 1826, aarsgammel.

129. 4. Ove Schøning, f. 8/1 1829, likeledes aarsgammel.

130. 5. Christian Gerhard Schøning, f. 2/9 1830 paa Finneset, d. i Stavanger 26/7 1901, 70 aar gml.

Mellem 1842 og 45 var han elev av Tromsø latinskole. Derpaa arbeidet han i farens forretning og styrte denne i 50-aarene. Ogsaa efter salget i 1861 vedblev han og faren at bo paa Finneset, men da han i 1864 giftet sig, maatte han se sig om efter ny bopæl og valgte gaarden Godenes i Bodin, som han for en del kjøpte i 1866. Her blev han i 6 aar. Dette sted laa imidlertid for avsides for ham, og han kjøpte derfor 1872 gaarden Halsan i nærheten av Levanger. Men her var klimaet hans hustru for skarpt, og lægen raadet til mildere luft.

Da var det at en koloni Søndmøring, og deriblandt en familie fra Levanger, drog til Natal, og efter et aars korrespondance med sidstnævnte tok Christian og hustru den beslutning at følge efter. I juni 1884 brøt de op. Med 3 barn, 2 drenger, 1 pike og alt indbo, fra teskeer til pianoforte, i 10 svære kasser og en hel del kufferter. Over Trondhjem, Hull og London gik reisen, uten at de kunde et ord engelsk: en uke var de i London, og saa med dampskib til Durban i Natal og med okseskyds i 9 dage 16 norske mil ind i landet og sydover til floden Umzimkulu, hvor den nævnte norske koloni hadde slaat sig ned. Men Natallivet rummet flere ubehageligheter og besværligheter end tillokkelser for folk i deres fremskredne alder; de fandt slanger under pianoet og stod fremmed for de nye bruksmaater. Derfor besluttet de allerede i februar det følgende aar at vende hjem igjen. Indboet realiserste de for det meste, og saa drog de atter avsted over Durban, Southampton, London og Hull til Stavanger. Dette eksperiment hadde kostet dem 10000 kr.

I Stavanger kjøpte Christian sig hus og drev kommissionsforretning og handel med uldvarer. Men dette kastet litet av sig, og han solgte derfor atter huset og flyttet til Sandefjord 1895 for at ha badegjester i logi. Men badesæsongen var kun 3 maaneder og byen i den øvrige aarstid utdød, saa chanserne for arbeide til døtrene var ringe. Derfor vendte familien 1896 tilbake til Stavanger. 1898 forsøkte de sig i Bergen, men opholdet her varte kun et halvt aar. De bodde saa atter i Stavanger.

Christian Schøning egtet 5/8 1864 **Inger Marie Hoas**, f. 1/12 1835, datter av korpsbøsse-maker i Trondhjem Endre H. og Synnøve Sjølland. Hun kom til Nordland som husholderske i hans brors hus.

Hun døde i Stavanger 3/5 1917. Begge hviler de i Ladegaardens kirkegaard.

Deres 4 døtre, l. n. 175-178.

8de led.

L. n. 117 - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 1.

Bergitte Schønings og Gerrit Simons eneste barn:

131. Arent Johan Simons fødtes i Grøtøy 9/1 1842 og døde i 12-13 aars alderen; han var krøbling.

L. n. 118 - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 2.

Ole Schönings og Bergitte Ebeltofts 4 barn:

132. 1. Arentine Andrea Schøning, f i Tromsø 22/5 1836, d. sst. 3/6 1891, 55 aar gml .

Tina - saa kaldtes hun altid - var i flere aar lærerinde ved Tromsø pikeskole, men sluttet hermed for at hjælpe sin blinde far med forretningen som hans sekretær. Og i de sidste aar styrte hun ogsaa huset. En meget intelligent dame med lys forstand og smittende latter; en usedvanlig korpulens voldte tilslut hendes død. Hun er jordet paa Tromsø kirkegaard. Ugift.

133. 2. Helene Johanne Schøning, f. i Tromsø 28/8 1837, d. sst. 25/9 1902, 64 aar gml.

22/10 1863 blev Lena gift med kjøbmand, fransk konsularagent **Wilhelm Henrik Klerck Mack**, f. 12/11 1838, søn av kjøbmand i Tromsø Johan Friedrich Daniel M. og Nanna Sabine Klerck. Efter at være blit revet med av den store krise som i syttiaarene rammet Tromsø handelsverden, sluttet Mack med handelen og blev dampskibsekspeditor sammesteds. I de sidste aar drev han en agentur- og speditjonsforretning, og 24/9 1902 døde han. Dette pludselige dødsfald gik saa sterkt ind paa Lena at hun følgende dag faldt om av hjertelammelse. Vakker, kjærlig og fin, tilgivende og opofrende, saa lød alles dom om hende.

Egteskapet var barnløst, men høsten 1870 adopterte de lille Magna, se 1. n. 164.

134. 3. Gerhard Schøning, f. i Tromsø 4/2 1839, d. paa Grøtøy 2/9 1896, 57 aar gml., kjøbmand.

Sin skolegang paa Tromsø latinskole sluttet han allerede i 1855 og fik s. a. ansættelse ved C. Sundts store forretning i Bergen. Her blev han i 6 aar. Saa tok han over til England, var der i 1/4 aar, mest i Manchester, og besluttet at reise til Australia for at bryte sig en bane. Allerede stod han reiseferdig i Liverpool vaaren 1862, da tilbud naadde ham fra fårbrøren om plads i Grøtøy. Efter nogen betænkning slog han til, og mai s. a. begyndte han sit arbeide hos Arent Schönings Sønner.

Under særlig florissante forhold var det at han 1871 begyndte paa egen haand, og under hans fremragende ledelse av firmaet hadde dette en glanstid som aldrig tilforn. Der blev aar efter aar fremover et storsildfiske, hvis make man ikke hadde oplevet, og det bragte med sig et endnu uhørt liv og rørelse i Nordland. Og Gerhard var ikke den som lot nogen anledning til fordelagtig kjøp gaa unyttet hen. Men det var ham ikke nok at skaffe sig sild, han vilde ogsaa modernisere dens behandling. Derfor gjorde han flere reiser til Skotland og Tyskland for at studere de forskjellige metoder for sildenedlæg ning. Sin sild eksporterte han direkte til Hamburg eller havnene ved Østersjøen. Sin klipfisk sendte han lil Kristiansund, fornemmelig til Christian Johnsen. Ogsaa dens behandling ønsket han at reformere, og han tok til det øiemed i sine sidste aar en islænding i sin tjeneste. Men rundfisker sendte han bundtet til Hamburg med dampskibe.

De dage var nemlig nu ganske forbi, da avskibningen skedde løs i jægter, og da Bergen helt eller delvis omsatte firmaets fisk. Mindst mulig be fatning med Bergen var i det hele tat et av hans forretningsprinciper; han trodde stort om Nordlands fremtid, naar det bare kom paa egne be_n uten avhængighet av andre.

Mens alle disse brancher av fiskeribedriften gav ham stort utbytte, hadde han derimot bare tap av den forædling av fiskeprodukter han drev i Lyngvær sammen med Bordevich og Ole Schøning (Finnesset). Der tilvirkedes fiskemel, kaviar, kaffeskind og guano. I januar 1857 blev «Møllecompagniet» i Lyngvær (Lofoten) dannet av følgende interessenter: O. M Schøning (Finnesset) Johan Bordevich (Lyngvær), N. Schjøning (Stamsund) og C. J. Tenggren (svensk). Der blev bygget hus og anskaffet maskiner og forpactet vasdrag. Men indtægterne var smaa, og det besluttedes da i 1864 at igangsætte et guanoanlæg

sammesteds. Nu blev ogsaa Schönings Sønner deleiere. Følgende aar enedes man om at føre op en fabrik for tilvirkning av fiskemel under ledelse av Tenggren, og han sendtes i 1872 til utstillingen i Kjøbenhavn med melprodukter. For 1872 blev gevinsten gjort op med 910 spd. for fiskemelet og 9800 spd. for guanoen. Men trods modernisering av fabrikken og sterk agitation for dens produkter baade inden- og utenlands (bl. a. i Schweiz) maatte fabrikken stanse i 1884. Syv aar senere besluttet Gerhard og Ole Meldal - nu de eneste eiere - at forsøke paany. Atter engagertes Tenggren og ved siden av ham Jacob Wisløff (søn av presten); den sidste skulde «føre fuldt opsyn med fabrikken og anvendelsen av pengene, og fungere som kasserer og bokholder og korrespondent samt ha ene procura». Men det gik ikke, Wisløff var ikke den rette mand, og ikke længe før sin død maatte Gerhard overta fabrikken alene, og senere blev den solgt.

Uveir om vinteren er selvsagt ingen sjeldenhet i disse trakter. Men den storm som rok op den 15/1 1893 var forfærdelig. Kort efter at fiskerflaaten hadde forlatt Grøtøy kom stormen pludselig og vældig, 5 baater med 13 mand forliste, og i Lofoten kom 106 mand bort. Ofte var det en mængde baater som samtidig laa i Grøtøy-sundet, før de satte ut paa Vestfjorden. En gang, i 1876, blev de tallet til 500, og de baater som passerte sundet i fisketiden til midten av februar, var 1524. Det var i de vakre fembøringers og otringers tid, og saaledes et stolt syn.

Ved siden av bondehandelen drev Gerhard ogsaa en stor en-grosforretning, idet han i vid utstrækning forsynte landhandlerne med varer. Av kul og salt holdt han stadig store lagre, og hvert aar kom skibe med saadan last direkte fra utførselsstederne.

Ogsaa med dampskibsrederi befattet Gerhard sig. For sildetrafikken lot han 1873 bygge i Trondhjem dampskibet «Grøtø», dr. 45 reg. tons. Det kostet 11200 spd. og førtes i alle aar av *Christopher Pedersen*. Han levet ogsaa sin alderdoms dage paa Grøtøy, og døde her i mai 1921, over 91 aar gml.

De vidunderlige sommerturer som bokens forfatter gjorde saa mang en gang med «Grøtø» rundt om i fjordene, nordenfor og søndenfor, sammen med familien og presten Wisløffs - de staar for ham som noget av det herligste og muntreste han har oplevet.

Videre hadde Gerhard det før nævnte dampskib «John Schøning», der satte en milepæl i Nordlandshandelens historie; idéen hertil var vistnok hans eller muligens hans bror Bergitons. Det gjorde briljante affærer og viste sig snart for litet. Derfor solgtes det til Sverige, og et nyt, større «John Schøning» indtok 1875 dets plads. Det kan ogsaa nævnes at han var en av de første hertillands som anskaffet sig, fra Hamburg, en petroleumsbaat. Men koffen «Allida Catharina» dannet bindeleddet med fortiden; den slæptes som handelsfartøi og lasteskute mellem Grøtøy og Lofoten og Finmarken og Kristiansund -«den artigste skuta langs heile kysten», sa nylig en lods som er nordlænding.

1873 aapnedes telegrafen i Grøtøy, og 1895 anlagdes, efter Gerhards initiativ, telefonledning melleni nær sagt alle sognets gaarde. Han hadde ogsaa før sin død den glæde at se sit arbeide for opmudring og renskning av sundene omkring Grøtøy realiseret; i aarene 1894-1905 skedde det med en samlet utgift for staten av 122300 kr.

De mange gaarde, firmaet eiet ved hans overtagelse av det, solgte han efterhvert, men da han døde stod endnu igjen helt eller delvis Helnes, Levik, Nordskot, Engelvær, Laukbak, Hillingen, Røkenes og Gamvik.

Hans byggevirksomhet paa Grøtøy var stor. Telegrafstationshuset opførte han og uthusene ombygget han, desværre paa bekostning av de interessante to gamle stuebygninger. Kramboden og kontoret utvidet han, gav pakboden paa Manshausholmen et mægtig omfang og murte kai sammesteds for kullager. En av hans kjæreste sysler var at plante alléer paa øen; skuffelse paa skuffelse hadde han herunder, men han gav ikke tapt og det lyktes tilslut for en del. Hans hustru hadde større held med sin domæne, haven. Men

naturen selv var den dygtigste gartner av disse tre; der vokste op vildt en mængde løvtrær, saa Grøtøen som endnu i sekstiaarene alene kunde fremvise tre trær (i ytterhaugen, i storhaugen og paa nøsttaket), nu snart er tæt bevokset omkring i alle haugerne. Øen fødte i denne tid 8 kyr, 1 trækokse, ca. 10 sauer og 2 griser.

Sammen med sin intime ven, den for sit havestel paa Laskestad landskjendte provsten Wisløff (prest i Steigen 1871-93) tok Gerhard Schøning adskillig del i bygdens kommunale liv. Saaledes var han 1879-84 medlem av formandskapet og herunder ordfører 1879-80 og viceordfører 1881 -84; fra 1885 til sin død sat han i repræsentantskapet. Kommunekasserer var han hele tiden fra 1873, og banken styrte han fra 1871.

Intet under at et saa virksomt ført liv fik offentlig paaskjønnelse. Han blev 20/1 1894 ridder av St. Olavsordenen for almenlyttig virksomhet. 6

For sine utstillinger av fiskeprodukter fik han i Chicago 1893 guldmedalje, i Tromsø 1894 sølvmedalje og i Kiel 1896 likeledes sølvmedalje.

Gerhard rammedes 2/9 1896 uventet av hjerteslag og døde faa timer efter. Under stor høitidelighet blev han 12/9 jordet paa Steigens kirkegaard baaret ut fra kirken av herredsstyret in corpore.

Bare én mening kan der være om at Gerhard Schøning var en i fremtrædende grad flink forretningsmand, som i saa maate gjerne gik foran med fremskridt og utvikling. «Aftenposten» 1896 skriver: «han var en sjelden dygtig handelsmand, og hans anseelse strakte sig langt utover det amt hvori han har nedlagt frugterne av sit energiske arbeide». Ellers var han av konservative anskuelser. Livsglad og elskværdig og med et distingveret ydre. For sit hjem, sin slegt og sine venner en god mand.

Hans hustru var hans søskendbarn, **Arentine Schøning**, f. 1/7 1849, datter av Søren Schøning og Sophie Normann. Efter skolegang paa Grøtøy og marin. E i Tromsø opholdt hun sig 1865--66 i pensionat i Sellby ved Hull for sprogets skyld. 2/10 1868 blev hun i Trondhjem hjemmeviet til Gerhard og tilflyttede atter sit barndomshjem Grøtøy, hvor hun som hustru har hat et stort og viktig virke. Alle de mangfoldige som har været i hendes hjem enten som gjester eller knyttet til huset og forretningen, har beundret hendes sjeldne evne til at administrere alt med stille ro og klok omtanke, og de har været hende taknemmelig for al den hygge og varme som samværet med det fine, elskelige menneske altid skapte.

Efter mandens død tik Arentine bevilling til at sitte i uskifte, og med hjælp av sin bror Arent og sin søn Arne som prokurister (firmaanmeldelse 3/10 1896) fortsatte hun firmaets forretninger indtil videre.

Hun er fremdeles bosat, med sin ældste datter, paa Grøtøy.

Gerhards og Arentines 7 barn, se l. n. 179-185.

135. 4. Bergiton Isak Schøning, f. i Tromsø 16/4 1841, i Oslo 27/7 1882, 41 aar gml., skibskaptein og kontorchef.

Hans barndom var en række kaate guttestreker, og hans livsvei blev sjøen. Bare 15 aar gml. gik han ut i langfart, og 23 aar gml. var han fører av Tromsøbriggen «Polynia» i fragtfart mellem Europa og Amerika særlig mellem Brasilien og Middelhavslandene.

Hos denne boks forfatter lever endnu friskt et barndomsminde fra sommeren 1867, da den vakre, sjøfriske unge mand kom for fulde seil ind Tromsøundet efter flere aars fravær, med en besætning ombord av de forskjelligste nationaliteter, og deriblandt ogsaa hans trofaste negerstewart. Det var endnu i de poesifulde seilskibes dage, hele Tromsø var paa benene, og fest holdtes efter fest hvor damerne

kappedes om at hylde sin helt. Den høst sat han hjemme og forlovet sig med sin kusine Matilde. Da han utpaa vinteren skulde ut igjen, indtraf det med et rasende uveir, saa han maatte gjøre vendereise og fik høre meget ilde for dette. Men da kastet han atter loss. Og der blev mytteri ombord, slagsmaal hvori bare 2den styrmand stod paa hans side, forhør o.s.v., og med nyt mandskap kom han avsted, ; mens det andet mandskap fik høiesteretsdom over sig.

Han skulde dog ikke faa seile længe. For, uvorren som han var i alt, paadrog han sig en sterk forkjølelse der gik over til lungetæring, og nødte ham til 1869 at slutte med sjøen foreløbig. Han til bragte med sin hustru vinteren 1869-70 i Hyères i Syd-Frankrike; der mistet de sit første barn. 1871 gjenoptok han sit sjømandsliv, men nu som kaptein ombord i det første dampskib, «John Schøning». 1875 gik han over til det nye og større damp- i skib av samme navn. Dette - nu eies det av Bergenske Dampskibsselskab og heter «Juno» - blev bygget april -oktober nævnte aar i Greenock under hans tilsyn for 72300 spd. Dets største redere var Gerhard og Bergiton, men ogsaa flere nordlandske handelsmænd, saasom Dreyer i Henningsvær, hadde aktier; dog disponerte de to første skibet alene. Januar 1878 gik det ind i det nydannede BergenskNordlandske dampskibsselskab (med skibene «Michael Krohn», «Præsident Christie», «Jonas Lie», «John Schøning» og senere «Ole Bull»); for dette selskap blev nu Bergiton først ekspeditør i Bergen og senere kontorchef sst. Hertil var han flyttet fra Oslo allerede i 1874.

«Han har», skriver «Bergensposten», «i den tid han ledede selskabets affærer, tilvundet sig almindelig agtelse og anerkjendelse for sin dygtighet.» Kystfartens utvikling var hans tanke sent og tidlig, og han har indlagt sig stor fortjeneste av denne. En av hans idéer var turistfart paa Spitsbergen, men hans tidlige død hindret ham i at realisere den.

Sygdommen herjet nemlig stadig i hans bryst og gjorde ham stedse mindre arbeidsfør. Flere sommerophold i Gudbrandsdalen gav kun en kort lindring, og efter store lidelser døde han paa gjennemreise i Oslo en høi-sommerdag 1882, endnu en ung mand.

Bergiton Schøning var i utpræget grad en handlingens mand, en helstøpt karakter med en skarp intelligens og en ubøielig energi, et livfuldt og heftig temperament - Gud naade den av hans underordnede som viste sig efterlaten! - grei og bestemt, i de glade stunder overgIVEN lystig.

I frimurerlivet var han en ivrig deltager, og var ved sin død oppe i en av de høiere grader. Hans portræt er malet, et av Ragnhild Beichmann (det er hos hans datter) og et andet av Fredrikke Schjøtt (det er hos fru Arentine).

21/10 1868 egtet Bergiton i Nørrebro kirke i Kjøbenhavn sin kusine **Matilde Johanne Schøning**, søster av brorens hustru. Hun var født 15/8 1850, og hadde efter endt skolegang opholdt sig 1866-67 i samme engelske pensionat som søsteren. Bare 18 aar gammel blev hun altsaa gift. Bryllupet stod hos hendes stedfars slegtning, assessor Glahn paa kalkbrænderiet i Kjøbenhavn, hvor hun og Bergiton satte hinanden stevne. Bryllupsreisen gik til Rio Janeiro.

Efter hans død opholdt Matilde sig med barnene et aars tid paa Grøtøy, og tilflyttet sommeren 1883 Oslo. En hjertefeil som hun bar paa efter en giftfeber i barndommen, gjorde hende sykkelig, og hun døde av blodsygdommen. leukæmi efter lange og store lidelser 24/9 1892. Til sin sidste stund var hun et elskelig menneske, paa hvem Welhavens ord passer:

Kan du igjennem din strid og din daad
redde det barnlige skjær til det sidste,
da bar du regnbuen over din graad,

da bar du glorien over din kiste.

De hadde 4 barn, I n. 186-189.

Ole Schønning hadde ogsaa en naturlig datter

136. 5. Anna Dorteia Schønning, f. 8/12 1850 i Tromsø, d. 4/11 1891 paa Grøtøy, 40 aar gml.

Hendes mor var farens husbestyrerinde, den dygtige *Gerhardine Marie Moe* fra Trondhjem, f. 1819, d. 1874; hun kom til Schønning da han var blit enkemand, og var der til sin død. Anka, saa kaldtes datteren altid, bar navnet Schønning, og regnedes i enliver henseende like med sine søsken. En dame av et fint væsen og et melankolsk sind. Lungetæring endte hendes liv i 1891. Hendes grav er i Tromsø.

L. n. 120. - 2. 4. 8. 2. 5. 4.

Magdalene Schønings og John Schjelderups 5 barn:

137. 1. Bergitte Isakelle Schjelderup, f. i Vinje 15/10 1841, 14/4 1908 i Tromsø.

Hun blev 12/8 1863 gift med kjøbmand paa Tromsø **Hans Andreas Giæver**, f. 17/11 1835, d. 4/5 1908, søn av kjøbmand sst. Hans Martinus G. og Theodora Ingeborganna Holst. 4 sønner.

138. 2. Sara Susanne Schjelderup, f. 1/10 1843, d. 18/4 1847.

139. 3. Arnt Johan Schjelderup, f. i Vinje 5/11, 1845, d. 25/3 1906 i Oslo.

Han gjennemgik krigsskolen og blev officer 1869. Kavalleriet valgte han til sit vaaben. 25/7 1881 blev han premierløytnant, 1/1 1889 ritmester ved 1ste eskadron av trondhjemske landevernkorps med bopæl i Stenkjær og senere i Trondhjem, derpaa kvartermester ved akershusiske landevernkorps. Han opholdt sig vinteren 1870-71 i München, hvor han i 4-5 maaneder fulgte og delvis deltok i øvelserne ved 1ste kyrasserregiment men dog fornemmelig studerte utdannelse av die Ersatzmannschaften. Vaaren 1871 tilbragte han i Nord-Italien. 1874-75 var han av helbredshensyn i Syd-Frankrike, Italien, Schweiz og England. Gjentagende var han i Tyskland. Under manøvrerne i Stjørdalen 1890 hadde han det uheld at hesten snublet med ham, idet to kavalleriavdelinger støtte sammen, og dette gav ham et knæk særlig paa synet som han aldrig forvant. Han var ivrig frimurer, vakker og briljerende i sin optræden, godslig og gemytlig, ikke synderlig evnerik, men «hjertet det var godt».

18/7 1883 egtet han **Bolette Christiane Normann**, f. 19/3 1862, datter av kjøbmand i Valdresund. Even N. og Anna Schølberg. Hun døde i Oslo 12/2 1924. Egteskapet var barnløst.

140. 4. Sara Susanne Schjelderup, f. 12/5 1847, d. 19/6 1861.

141. 5. Søren Oluf Christian Schjelderup, f. 1/8 1849, d. 22/1 1850.

L. n. 121. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5.

Joachim Schønings og Laurine Winthers 10 barn:

142. 1. Martin Andreas Schønning, f. i Henningsvær 3/4 1836, d. 17/9 1841.

143. 2. Anna Johanne Sofie Schønning, f. i Henningsvær 24/2 1837, d. 26/2 1910, 73 aar gml.

Mellem 1863 og 71 levet hun paa Grøtøy, mellem 1871 og 90 i Lødingshavn hos broren, senere i Trondhjem. Oktober 1892 fik hun nemlig plads i Thomas Angells stiftelse for gamle kvinder, «klostret» kaldet. Her døde hun og blev jordsat paa domkirkegaarden.

144. 3. Arnt Schøning, f. i Svartsund 24/9 1838, kjøbmand. d. 22/1 1906 i Lødingen, 67 aar gammel.

Først gik han paa almueskole i Hadsel, og kom saa 1852 sammen med 5 andre gutter til presten Koren i Saltdalen, men lærte hos denne, efter eget sigende, kun at læse i bibelen fra ende til anden. Han kom derpaa 1854 til handelen i Grøtøy, styrte i flere aar lofotekspeditionerne o.s.v. Men som forlovet mand maatte han imidlertid se sig om efter eget handelssted, og det blev da til at han vaaren 1869 bosatte sig i Lødingshavn. Det var en lykkelig idé, som skyldtes hans onkel Johns skarpsyn. Dengang' var dette sted en.dnu uheboet og upaaagtet, men vokset siden frem til at være et av Nordlands knutepunkter med talrike dampskibsanløp og, fra 1875, med en svær centraltelegrafstation. Her bygget han sig store huse og en dampskibskai, og drev en betydelig handel. Han blev en velstaaende mand.

Men i hans sidste leveaar gik det tilbake med forretningen; hans to svigersønner som skulde bjælpe ham, var ham ikke til nytte, og selv led han tinder svigtende syn, saa han til slut var næsten blind. I avisernes nekrologer omtales han som «en av Nordlands større næringsdrivende og «en fremskudt forretningsmand, hvis bortgang føles som et stort lap for vor nordlige landsdel».

En god støtte hadde han i sin dygtige og varmhjertede hustru **Maren Marie Angell Christensen**, som han egtet i Steigens kirke 1/5 1869. Hun var datter av proprietær i Aarbogen i Lødingen Simon Kildal C. og Simonette Mette Marie Normann fra Røkenes, var født 1/5 1848 og døde 7/7 1889 i Lødingen.

Deres 3 døtre, l. n. 190-192.

145. 4. Gerhard Martin Andreas Schøning, f. i Svartsund 30/3 1841, d. 27/7 1916, 75 aar gml., telegrafist.

Han var til 1860 elev av Tromsø seminarium, tok 21/12 1870 efter et to-maanedlig kursus telegrafeksamen. og var siden længe fisketelegrafist med mange konstitutioner tinder ledighet i telegrafstillinger nordenfjelds. Mellom hver tjeneste arbeidet han paa svigerfarens gaard Vikan i Brønnøy, hvor han ogsaa var bosat med sin familie. Høsten 1898 blev han ansat som postaaapner og telegraf bestyrer i Selsøvik, og i 1913 som bestyrer av telegraf- og telefoncentralen paa Tormes i N. Helgeland. Denne stilling hadde han til sin død. Han var en stilfarende og fredsæl mand som efterlot sig bare venner.

19/5 1874 egtet Gerhard den hare 16 aar gamle **Angeline Leonora Amundsen**, f. 13/4 1858, datter av kirkesanger i Brønnøy Johan A. og Marie Lokke. Hun flyttet efter mandens død til Oslo og bor endnu her.

2 barn. l. n. 193-194.

146. 5. Martin Richard Schøning, f. i Svartsund 23/3 1842, d. i Hillingen 6/9 1862, ugift.

147. 6. Joachime Magdalene Schøning, f. i Svartsund 6/7 1843, d. 3/2 1913 i Oslo, 69 aar gml.

Kima egtet 7/6 1872 i Bø kirke handels mand Nils Andreas Rolandsen, f. 26/6 1832, 27/12 1911 søn av Roland Nilsen i Bindalen og Maren Hansen. De bodde og handlet paa den ute i havet liggende Gaukværø i Bø i Vesteraalen. 1899 tilflyttet de Oslo. Her strævet de haardt for at skaffe sig et tarvelig utkomme særlig med bakning og ombringelse av flatbrød. Kima var et meget sympatisk og strævsomt menneske, som ikke hadde det let i livet, mange barn, og mange av disse døde, smaa kaar. Hun og manden jordsat

paa Sofienberg kirkegaard.

Deres 9 barn se L n. 195-203.

148. 7. Kari Ludvig Schøning, f. i Svartsund 6/5 1845, d. 23/1 1905 i Hillingen, 59 aar gml

Efter at ha gennemgaaet almueskolen drev han fiske og bodde i Brennvik i Hamarøy. Senere gaardbruger i Hillingen sst. I mange aar led han under forfærdelige gigtsmerter, som tvang ham til at holde sengen, og tilslut, sammen med nyresygdom, tok hans liv. Hans grav er ved Sagfjorden kapel i Hamarøy,

Kari var to ganger gift. Før 27/7 1876 i Hamarøy kirke med Matilde Jensen Skaanland fra Steigen, datter av gaardbruger Ole Jensen og Guren Norman. Hun var født 16/7 1851 og døde 9/7 1877. De hadde en datter, l. n. 204.

Hans andet egteskap 1880 var i sme kirke med Matilde Svensen fra Namdalseidet, hvor forældrene Ole Svensen og hustru Marta bodde; hun er født 3/12 1855 og bor fremdeles i Hillingen hos sin søn Arnt. I samfulde 29 aar har hun været syk og nerveslitt.

Deres 6 barn se l. n. 205-210.

149. 8. Amalie Dorthea Schøning, f. 24/2 1846, d. 5/4 1848.

150. 9. Sophus Johan Schøning, f. i Svartsund 17/7 1850, d. 14/5 1912, 61 aar gml., telegrafbestyrer.

Hans skolegang fandt sted paa Røros og 1867-69 i Trondhjem paa realskolen. September sidstn. aar tok han telegrafeksamen i Stavanger og fik 1/11 1869 ansættelse i telegrafetaten.

Først i Arendal, flyttedes mai 1872 til Oslo, blev 1/10 1876 stationsbestyrer i Namsos og 1/5 1894 det samme i Larvik. Under sit ophold i Namsos var han i flere aar kommunerevisor, i 6 aar 1888-94 kommunerepresentant og i 4 aar overformynder.

Han hadde sterke historiske interesser, og i sin livsgjerning var han en i høi grad samvittighetsfull, agtpaagivende mand. Efter lang sykkelighet (tuberkulose) døde han i Larvik og hviler med sin hustru i Undersbo kirkegaard i Larvik.

I Oslo kirke blev han 7/12 1877 gift med telegrafistinde **Jacobine Henriette Aubert**, f. 16/1 1849, d. 13/11 1912, datter av arméintendant Henrik Arnold Thaulow A. og Karen Johanne Olsen.

De hadde kun en søn, l. n. 211.

151. 10. Amalie Bergitte Dorthea Schøning, f. i Skjoldvær 15/12 1851, d. 13/2 1914, 62 aar gml.

Efter skolegang paa Røros 1863-65 og i Trondhjem 1865-67 bodde hun paa Grøtøy og tok sin del i husstellet like til vaaren 1910, da hun optokes i Thomas Angells hus i Trondhjem, og her døde hun av tuberkulose; hviler paa domkirkegaarden.

L. n. 122. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 6.

Anna Schønings og Simon Schjødts 7 barn:

152. 1. Holger Halfdan Schjødt, f. i Rakkestad 3/1 1843, d. i Oslo 26/4 1896, 53 aar gml.,

telegrafrevisor.

Halfdan blev student 1861 og tok 1868 juridisk-embedseksamen med haud illaud. 1872 fik han ansættelse i telegrafvæsenets revision og vedblev i denne stilling til sin død. Ugift.

153. 2. Augusta Sofie Wiborg Schjødt, f. i Drøbak 23/8 1845, d. 27/1 1919 i Oslo, 73 aar gml., og bisat i krematoriet 31/1. Telegrafistinde. 1865 om høsten tok hun telegrafeksamen, var 1866-70 bestyrerinde i Hølen og Son, 1871-93 i Oslo, 1893-95 i Førde (Søndfjord) og saa i Porsgrund. Januar 1902 blev hun ansat paa telegrafdirektørens kontor, og 1910 tok hun avsked. Augusta var meget anset for sin skarpe intelligens.

154. 3. Arnolda Schøning Schjødt, f i Drøbak 28/2 1847, d. 2/4 1922 i Oslo, 75 aar gml, telegrafistinde. Efter 1871 at ha tat telegrafeksamen tjenstgjorde hun 1872 i Egersund, 1872-73 i Trondhjem, 1873-74 i Skien, 1874-81 i Arendal og 1881-1920 i Oslo. Her døde hun, og blev 7/4 bisat i krematoriet. Hun var en underlig blanding av klokskap og naivitet, med sterke følelser og en skarp tunge. Altid præciserte hun at hun tilhørte slegten Schøning.

155. 4. Harek Schjødt, f. i Drøbak 21/4 1849, d. i Oslo 19/11 1875, 26 aar gml, politifuldmægtig.

Exam. art. 1866, exam. philos. 1867 og exam. jurid. 1871, alle med laud. Kort efter konstitueredes han ved politiet i Oslo som fuldmægtig, og var dette til sin død, av hjerteslag, i 1875. Ugift.

156. 5. Rolf Schjødt, f. i Drøbak 14/2 1851 d. 6/9 1921 i Oslo, 70 aar gml., telegrafbestyrer. Han gjennomgik borger- og realskolen i Oslo, og tok derefter 1867 tit tilsjøs. Men sjølivet smakte ham ikke. 1870 underkastet han sig derfor telegrafeksamen og blev fra 1/1 1871 ansat ved Bodø telegrafstation, hvor han senere avancerte til bestyrer. Fra 1875 tillike kasserer og bokholder for Saltens dampskibsselskap.

Høsten 1910 blev han overflyttet til Kristiansand, og 1921 tok han avsked og flyttet til Oslo, hvor han og søsteren Arnolda bodde sammen nogen faa maaneder. For allerede om høsten døde han pludselig av hjerteslag. Han nød stor anseelse saavel i sit fag som utenfor dette.

11/4 1878 egtet han i Lade kirke **Anna Gundersen**, f. 11/1 1857, datter av gaardbruker paa Rønningsletten. i Strinden Endre G. og Gurine Hansen Mære. Fru Anna døde efter en operation i Oslo 7/4 1912.

Deres barn er Anna *Emilie*, f. 1/6 1881, * 27/6 1914 med skibsreder i Stavanger Torjer Meling. *Gunhild*, f. 28/9 1884, * 18/9 1913 med skibsreder i Kristiansand William Dahl-Hansen. Rolf, f. 24/1 1902, ugift, f. t. bosat i Rio de Janeiro.

157. 6. Johanne Bergitte Schjødt, f. 25/8 1852, d. 15/1 1854.

158. 7. Johanne Bergitte Schjødt, f. 16/5 1854, d. 10/9 1854.

L. n 123. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 7.

Søren Schønings og Sophie Normanns 6 barn:

159. 1. Arentine Schøning, f. paa Grøtøy 1/7 1849. Om hende se under l. n. 134.

160. 2. Matilde Johanne Schøning, f. paa Grøtøy 15/8 1850, d. i Oslo 24/9 1892, 42 aar gml. Om hende se under l. n. 135.

161. 3. Johanne Sofie Schøning, f. paa Grøtøy 26/7 1853, d. 12/10 1910, 57 aar gml.

Nanna - hendes altid benyttede navn - kom efter endt skolegang i Tromsø til frk. Zahles institut i Kjøbenhavn, og var her vaaren 1867 til høsten 1868. 1874 tok hun i Trondhjem lærerindeeksamen, og arbeidet i nogen aar ved folkeskolen sst. 15/7 1878 blev hun i Trondhjems domkirke viet til sogneprest **Anton Christian Severin Johnson**, søn av havnedirektør Georg Daniel Barth J. og Wilhelmine Hansen. Han var enkemand med 7 barn efler *Decima Secunda Lange*, datter av provst Alexander L. Sin nye forlovelse deklarererte han for menigheten fra prækestolen i Baklandets kirke (Trondhjem).

Johnson fødtes 14/10 1832 i Lyngdal, blev student 1849 og teologisk kandidat 1853, med laud til begge eksaminer. Først tænkte han at gaa samme vei som sin bekjendte bror Gisle J. og forberede sig til et professorat; fra begyndelsen av 1855 til sidst i 1862 var han nemlig universitetsstipendiat, og opholdt sig hosten 1857 til sommeren 1859 i utlandet for sine studiers skyld. Men saa brøt han av og gik over til den prestelige gjerning. 4/10 1862 blev han sogneprest til Lilleelvedalen, 29/7 1874 likesaa til Baklandet i Trondhjem, 5/4 1879 likesaa til Ilen sst. Efter ansøknig fik han 7/3 1896 avsked i naade fra 1/5, og erholdt av stortinget følgende aar 1800 kr. i aarlig pension med vidnesbyrd om at ha været «en sjelden dygtig og nidkjær prest» Hans forkyndelse var dypt præget av hans sterke personlighet og brændende tro, derfor var ogsaa tilstrømningen til hans kirker stor.

Efter avskeden brøt Nanna og Johnson op fra sit mangeaarige koselige hjem paa Møllehaugen i Ilen og tilbragte et aar, 1896-97, i Næsseby i Varanger hos svigersønnen, presten Brandt. Derpaa bosatte de sig i Oslo. Vaaren 1899 var de paa reise i Tyskland, Schweiz og Italien.

Johnson døde 15/10 1899 i Oslo. Med udmerkede aandsevner var hos ham forbundet et rikt hjerte.

Nanna vedblev at bo i Oslo med avbrytelse under besøk hos sønnen i Lebesby og andre. Hun var meget intelligent, interessert i tidens rørelser, med hang til at leve med i alt. Hendes livslyst fol-det sig ut efter mandens bortgang, det var som hadde hun noget at ta igjen. Men saa kom døden; suktersyken tok hendes liv pludselig, under besøk i Orkedalen hos sønnens svigerforeldre. Hun og hendes mand hviler i Krist kirkegaard, Oslo.

En søn i egteskapet med Nanna, se l. n. 212.

162. 4. Jakob Marius Schøning, f. 25/2 1856 paa Grøtøy, postmester.

Det underlige fornavn Marius er en sammensætning av hans mormors navne Maren Marie. Hans forældre trodde at denne deres første søn skulde fortsætte sine forfædres virke paa Grøtøy. Men skjæbnen vilde det anderledes.

Efter at ha gaat 1862-68 paa Tromsø latinskole og 1868-74 paa Trondhjems kathedralskole under den som fortræffelig pædagog landskjendte rektor *Müller* blev han sidstnævnte aar student (aarets magister bibendi), 1875 cand. philos.. hosten 1879 cand. jur., med laud til alle eksaminer. Som student var han 1875 med paa det sidste almindelige studentertog til Upsala og Stockholm, og for sin helbreds skyld tilbragte han vaaren 1877 i Italien, Østerrike og Tyskland.

Sin praktiske juridiske utdannelse fik han som edsv. fuldmægtig august 1880 til februar 1881 hos sorenskriver Schnitler i Holt (Tvedestrand), som konstitueret sorenskriver februar-august 1881 efter sin principals død, samt som edsv. fuldmægtig septbr. 1881 til juli 1882 hos skifteforvalteren i Oslo Graff, En stund tænkte han at gaa advokatveien og hadde allerede faat ansættelse som fuldmægtig hos regjeringsadvokat Lasson, men opgav denne stilling før den var tiltraadt.

Juli 1882 gik han ind i marine- og postdepartementets postavdeling og fik plads i 1.

administrationskontor. Allerede 1/1 1885 blev han konstitueret og 8/5 1885 utnævnt til byraachef for 3. kontor, som han høsten 1887 ombyttet med 1. kontor (utenlandskontoret). I sine departementsdage var han sekretær i komiteen av 1882 om opprettelse av en postsparbank, og han skrev i «Dagbl.» flere artikler om reformer i departementstjenesten. Da der saa 1888 blev opnævnt en stor komité for «utarbeidelse av en hensigtsmæssigere og billigere arbeidsordning i regjeringens kontorer», blev han medlem av denne.

Novbr. 1884 var han med sin hustru blandt indbyderne til at danne Norsk kvindesaks-forening. Og 7/2 1889 blev han suppleant i styret for Norsk likbrændingsforening, som stiftedes samme dag.

Imidlertid vokste stadig hos ham trangen til at komme bort fra det departementale formvæsen ut til det praktiske liv og det mere selvstændige virke. Saa blev han da 13/4 1889 utnævnt til postmester i Bergen, og tiltraadte embedet 1/7 s. a.

Som postmester planla han et nyt posthus, var formand i komiteen av 1890 for bedømmelse av konkurrence-utkastene og senere i byggekomiteen; huset blev færdig vaaren 1894. Videre arbeidet han for tidsmessige postforbindelser med utland og indland, og i hans svære embedsdistrikt (Søndre og Nordre Bergenhus amter) fik han opprettet en mængde bipostruter, og tallet av postaanpnerier øket fra 226 til 380. 1893 var han formand i en departemental komité ang. postetatens lønnings-, ansættelsesog forfremmelsesvilkaar.

Ogsaa utenfor sit postvirke hadde han her i Bergen mange jern i ilden. Saaledes sat han febr. 1891-93 i direktionen for Den nationale Scene. Han tok ogsaa adskillig del i det politiske og kommunale liv, med foredrag og taler paa folkemøter og i klubber. 1894 og 1897 var han valgmand, og blev 1894 (i konkurrence med haandverkernes kandidat) 2. suppleant til stortinget, idet han bestemt avsløt at la sig stille av arbeiderne som tingmand. Han møtte paa stortingene 1895 (april-juli incl.), 1896 (juli), 1897 (juli); paa det førstnævnte deltok han i de store unionelle avgjørelser den 7. juni og flg. dage.

1894 valgtes han ind i Bergens formandskap og interesserte sig her sterkt for bespisning av trængende barn i folkeskolen; der blev 1895 nedsat en komité om dette med ham som formand, og han fik det følgende aar saken ført igjennem. Videre sat han i byens reguleringskommission, var forstander for Hans Tanks og hustrus legat, var distriktsforstander i fattigvæsenet efter indførelsen av Elberfeld-systemet. 1898 blev han kongevalgt suppleant i styret for Hypotekbankens bergenske afdeling, og 1899 valgtes han av bystyret til medlem av forstanderskapet for Bergens kathedralskole.

Med aarhundredet endte hans Bergens-saga. 11/9 1900 blev han postmester i Oslo, og en av de første dage i januar følgende aar reiste han fra Bergen. Med dypt vemod forlot han den gamle interessante by mellem de syv fjelde hvor han hadde virket i næsten 12 aar, og hvorfra han førte med sig en rigdom av lyse, herlige minder; i fuldt maal strømmet bergensk og vestlandsk elskværdighet mot ham ved hans avreise.

Da han overtok det nye embede, var lokale-forholdene i posthuset meget slette, og blandt hans første tiltak var derfor dette at faa telegrafstyret ut av huset. En ildebrand hos telegrafanlægget kom ham til hjælp høsten 1902, og saa flyttet telegrafstyret ut og huset omindrededes med større lokaler for posten.

Nu kom der en pause i postvirket. Han blev nemlig 22/10 1903 statsraad og chef for «Departementet for utenrikske saker, handel, sjøfart og industri». Det var Hagerups ministerium, det hvis viktigste opgave var at ordne unionsforholdet til Sverige. I den stortingssession som fulgte var det særlig tre større saker som faldt paa hans kappe -det var loven om hvalfredning og det var en ny traktat med Spanien og det var brændevinsloven av 1904. Behandlingen av denne sidste lov indbragte ham «en avskyresolution» i et telegram til statsministeren 14/8 1904 fra Sven Aarrestad, hvori stod: Et folkestevne paa 5 å 6000 personer samlet i Kristiansund i anl. av det norske totalavholdsselskaps 37. landsmøte, finder - med

henblik paa statsraad Schønings optræden under rusdrikslovens behandling paa sidste storting - at burde uttale, at man anser det for et slag i ansigtet paa de synsmaater der er raadende hos mere end tre fjerdeparter av Norges vælgerbefolkning, at denne spritinteressenes talsmand fremdeles har plads ved H. Maj. Kongens raadsbord. Og videre stod der, at uttalelsen vedtokes mot én stemme(!). Septbr. 1904 gik Schønning over til statsraad-avdelingen i Stockholm og deltok her i det historiske svensk-norske statsraadsmøte 1/2 1905 under kong Oscars præsidium, da unionsforhandlingerne blev gravlagt. Sammen med Christian Michelsen søkte han avsked som statsraad 11/2 1905, fordi stillingen inden regjeringen ikke var saadan at den kunde møte det unionsopgjør som nu nærmet sig, og dette skridt hadde til følge at allerede næste dag indgav den øvrige regjering ansøknin om avgang.

11/3 1905 blev han atter postmester i Oslo og var leder av hovedstadens postvæsen under den rivende utvikling som fulgte i de mange aar fremover. Hans største arbeide var reisningen av byens nye posthus; det var et sammenhengende slitsomt arbeide fra 1909 til 1924 og det ved siden av styret av kontoret. Om denne sak skrev han i aviserne og holdt foredrag for stortinget og handelsstanden og haandverkerne. Han var formand i følgende komiteer: plankomiteen 1909-10, programkomiteen 1911, to domskomiteer 1911-12 ang. arkitekt-konkurransen, byggekomiteen 1914 -24. Og for at studere moderne posthus reiste han 1911 omkring i Sverige, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, U. S. A. samt 1919 til Stockholm. Den endelige aapning av posthuset fandt sted 23 1924 i overvær av kongen, regjeringen, stortinget og en lang række andre indbudne. Postmesteren holdt aapningstalen. Husets arkitekt er 11. E. Jacobsen. Det er efter aapningen studert av mange utenlandske postfolk med offentlig opdrag, og kostet som følge av den vældige prisstigning under verdenskrigen omtr. 91/2 mill. kr. Foruten postkontoret har poststyret og hele handelsdepartementet lokaler i huset.

Ogsaa av komiteen for et nyt toldhus - det i Schweigaardsgt. - var postmesteren medlem i flere aar.

1918 3/12 blev postmesteren opnævnt som formand i den av handelsdepartementet nedsatte komité paa 8 medlemmer «for at gi en utredning med forslag ang. ordningen av postvæsenets administration». Juli s. a. valgtes han ind i repræsentantskapet for «Det norske luftfartrederi». Juni 1926 anmodet-det schweiziske postvæseu ham om at delta som sakkyndig i bedømmelsen av planerne for et nyt posthus i Zürich, men han avslog. Norske Postmesteres Forening blev efter hans initiativ stiftet oktbr. 1912, og han var foreningens formand 1912-14 og 1916-19.

Utenfor sit faglige virke var postmesteren særlig interessert for fremme av kremations-saken. Han var med i byggekomiteen for krematoriet, var foreningens formand 1909-18, og holdt mange foredrag om saken omkring i byerne. Den nu gjældende liberale lov om likbrænding av 1913 har han en væsentlig andel i.

Ifølge loven om aldersgrænse for offentlige tjenestemænd skulde postmesteren ha fratraadt sit embede 25/2 1926. Men høsten 1925 anmodet «undertegnede organisationer som repræsenterer samtlige tjenestemænd ved Oslo postkontor samt etatens landsorganisationer» departementet om at la ham forbli i tjenesten indtil videre. Og dette henstillet saa til ham at fortsætte endnu et aar efter aldersgrænsen. Han samtykket i dette, men søkte følgende høst avsked og fik denne fra 1/1 1927 at regne.

Det kan maaske interessere at se hvilken utvikling Oslo postvæsen hadde i hans embedstid:

1901 1926

Personalet ved kontoret . . . 357 1043

» i distriktet . . . 193 376

Regnskapets balancesum . . Mill. 7.9 Mill. 79,0

Frimerkesalget » 1.3 » 10.1

Indbet. indenrikske anvisn. . » 3.2 » 50.3

Mittet » 5,5 » 64,9

Ved flere anledninger har pressen fældt en samstemmig dom om postmesterens livsvirke. Men bokens forfatter finder det litet sømmelig at citere noget av alt dette, og det er alene under store betænkeligheter at han i det følgende nævner de æresbevisninger og de æresgaver som han har mottatt:

1899 R. St. O. O. for fortjenstfuld embedsvirksomhet. 1924 K. St. O. O. for fortjenester som postmester. 1904 Stk. Isabel la Catolica. 1926 15/10 kgl. resol. om avskeden, hvormed samtidig «tilkjendegives Dem H. M. Kongens anerkjendelse av Deres store fortjeneste saavel -av Oslo postvæsen og dets utvikling som av Deres betydelige fortjeneste av det norske postvæsen i det hele».

Ved fratrædelsen i Bergen: fra amtstingene i Søndre og Nordre Bergenhus amter takkeskrivelser undertegnet av samtlige ordførere, - fra Bergens Handelsforening et stort maleri av Amaldus Nielsen med plate inscrib. «med tak for nidkjær embedsvirksomhet», - fra kontorpersonalet 2 sølvkandelabre med det gamle og det nye posthus indgravert, - fra postbudene en vinkande av sølv indgrav. „med tak for fortjenstfuldt arbeide i foreningens interesse», - fra postaapnerne en frugt vase av sølv, - fra postførerne et sølvbæger og en merskumspipe med sølvlok, - fra rengjøringskonen en sukkerske av sølv, - fra postmesteren i Haugesund en frugt vase «som tegn paa min taknemmelighet fordi De har lært mig at arbeide med lyst og interesse i postfaget», - fra postaapneren i Eikefjord et massivt sølvpenneskaft «i kjær erindring om hvad De har gjort for postgangen her i Eikefjord».

Fra Norske Postmesteres Forening 1914 et skrivebord med kontorstol - 1923 æresmedlem av foreningen.

Paa 50-aarsdagen 1906: fra kontorpersonalet en krystalskaal.

I sølvbryllupets anledning 1907: fra d. s. en sølvbolle og en adresse med 106 underskrifter, kunstnerisk utstyrt, i mappe, - fra postbudene en kande og to lysestaker i keisertin.

Paa 60-aarsdagen 1916: fra kontorpersonalet en stor sølvbolle, - fra pakmestrene en blomster-pokal av sølv, - fra postbudene to blomsterbægre av sølv.

Ved avslutningen 1926: fra reise- og kontorpersonalet «til vor avholdte chef» (indgravert) et kaffeservice av sølv (kande, sukkerskaal, fløtemugge og ske, kakefat og spade, stort bret), -- fra postpakmestrenes landsforbund, Oslo kreds, en blomsterpokal. av sølv, - fra Oslo postpakmesterforening et sølvfat, - fra Oslo bankobudforening en adresse med 36 underskrifter, paa kalveskind kunstnerisk utstyrt, i mappe - fra 5 bankobud en blomstervase i keisertin, - fra oldfruen og rengjøringspersonalet et stort blomsterglas av krystal, - fra postaapnerne i Akershus fylke en stor sølvbolle, fra Oplandske postaapnerforening en stor cigarkasse i sølv, - fra Akers formandskap en takkeskrivelse.

Da posthuset stod færdig, skjænket postfolkene det en byste i bronze av postmesteren, formet av Gustav Vigeland og opstillet i den store publikumshal; paa sokkelen staar: «Postmester Jakob Schøning. Reist av postkontorets personale 25. februar 1925.»

Postmesteren har skrevet om mangt og meget i de forskjelligste dagsaviser: departementstjenesten, postale spørsmåal, kommunikations-ordninger, politik (navnlig høsten 1905 i «Aftp.»), sociale krav, literatur m. v.; i «Samtiden» 1905, «7de juni» og 1909 «Ministerkrisen i 1861»; om likbrænding i «Damealmanakken» 1912 og 1913 og i «Halvorsens lommealmanak» 1911, 1912, 1914.

Høsten 1905 var han blandt dem som underskrev opropet til det norske folk om at stemme for republik,

og han reiste om paa landsbygden og holdt foredrag for samme.

Som skolegut skrev han skolesamfundet «Societas Nidarosiensis»s historie og utgav «Mindeblade» fra det samme samfund.

Baade betænkningen om postetatens lønningsvilkaar m. v. av 1893 (stortingsdokument) og den om folkeskolebarns bespisning av 1896 (kommunedokument) har han skrevet, og i alt væsentlig ogsaa den av 1919 om en omordning av postvæsenets administration m. v. (stortingsdokument). Han har videre utgit «Norske Posttjenestemænd 1814--87», Kria. 1888, samt «Slægten Schøning 1599-1899», Bergen 1899. Maaske vil engang utkomme hans dagbøker fra hans stortings- og statsraadsliv.

22/8 1882 blev Jakob i Trefoldighets kirke i Oslo viet til **Caroline Jacobine Motzfeldt Müller** f. 8/10 1857, datter av før nævnte rektor i Trondhjem, senere i Oslo, Carl Arnoldus M. og Arnoldine v. Westen Sylow Kjeldsberg³¹. Calla er opvokset i et meget musikinteressert hjem, faren spilte godt klavér og broren violoncell. Da hun saa i sit 11. aar begyndte at spille violin, kom snart en trio i stand. Først var det kompositioner av hendes lærer Udbye, senere av Hummel, Haydn, Mozart og Beethoven. 14 aar gml. fulgte hun sin far til Oslo, og spilte da 4 mdr. med Fredrik Ursin. Saa studerte hnn 21/2 aar i Leipzig og Berlin, og deltok derefter meget i musiklivet. Til sine bedste minder regner hun at hun i musikforeningen i Oslo spillet Bruchs g-moll violinkoncert med orkester under Johan Svendsens ledelse, og i Bergen primo-violinen i Sindings kvintet med Erika Nissen ved flygelet; den blev spillet fire aftener under stor tilslutning. I Bergen var hun ogsaa i flere vintre med i en strykekvartet med John Grieg som cellist, og i orkesteret spillet hun ofte med, samtidig som hun hadde mange elever.

6 barn, 1. n. 213-18.

163. 5. Harald Schøning, f. 21/2 1858, d. 7/3 s. a., j. paa Leines kirkegaard.

164. 6. Arent Annæus Schøning, f. paa Grøtøy 13/7 1859, kjøbmand³².

Han gjennomgik realskolen i Trondhjem og 1875-77 handelsgymnasiet i Oslo, hvor han tok avgangseksamen med karakteren meget godt. Aarene 1878 83 tilbragte han, paa en avbrytelse nær i 1881, i utlandet paa handelskontorer o. l., var i Tyskland (Hamburg og Stettin), Frankrike (Paris, Bordeaux og Cette), England (London), Spanien (Bilbao, Santander og Barcelona).

Høsten 1883 kom han til Grøtøy som handelsfuldmægtig og var i denne stilling. til 1891 om høsten, da han etablerte en fiskeforretning i Trondhjem. Et aar efter opløstes firmaet, og han tilflyttet Oslo hvor han drev sin egen agentur- og kommissionsforretning. Da 1896 hans svoger Gerhard døde, fulgte han sin søsters anmodning om at komme til Grøtøy og var i 6 aar medstyrer i firmaet Arent Schønings Sønner. Under vanskelige forhold arbeidet han dersteds: daarlig lofotfiske (i 1898 og 1899 bare 14 å 15 mill. torsk mot gjennemsnittlig 25 mil.), litet eller intet sildefiske og slette aaringer paa landjorden. Værst var det i 1900, det store naar i Nord-Norge. Om dette skrev dengang «Mrgbl.» følgende: «Der indløper efterhaanden den ene alarmerende efterretning efter den ,inden. Vinteren var overmaade streng og haardnakket; det varte meget længe før sneen svandt og vaaren fik overtaket. Den lange vinter forarsaket fornød. Sommeren kom omsider, men saa regnfuld, sur og kald at den gjorde liten nytte for sig. Saa raatnet da høet paa hesjen, og utsig og poteteshøst blev terne for en rik korn ødelagt. I Tromsø saa man næsten ikke solskin hele juli, mens nedbøren meget ofte kom som sne, saa markerne ofte var dækket helt ned i fjæren. Til al denne ulykke kommer da at omtrent alle aarets fiskerier er mislykket. Høstsildfisket er saaledes neppe mere end halvparten saa stort som ifjor. Alt ialt er saaledes utsigterne for folk i Nordland meget triste, og et tor derfor vel hælde at mangt et sørgelig budskap vil indløpe utover vinteren»

Vaaren 1899 fik Arent et fartøi «Flygel» anskaffet for fiske paa bankerne mange mil utenfor Røst. Og i det følgende aar blev ogsaa dampbaaten «Grøtø» benyttet til dette fiske. «Aftp.» hadde i 1905 et brev fra Røst, hvori staar: «Nu er det omtrent 5 aar siden en driftig Aalesundsfisker Joakim Brusdal gjorde det første havfiskeforsøk ut for Røst med en dæksbaat der hørte hjemme i Grøtøy. Forsøket lykkedes og er nu efterfulgt av mange andre.» Men ved siden av sin altid levende interesse for fiskeribedriften hadde han ogsaa aapent øie for nødvendigheten av at sognets landbonæring blev utviklet, og mens hans hustru drev et rationelt hønseri arbeidet han selv paa oprettelse av meierier m. v.

Vaaren 1902 forlot Arent Grøtøy, og kjøpte i mai en handelsforretning i Fredriksværn, men denne solgte han atter i 1907, og flyttet nu til Oslo og drev lier agenturvirksomhet. Høsten 1909 kjøpte han en forretning i- kolonial i Kragerø, og vaaren 1911 overtok han atter sin tidligere forretning i Fredriksværn. Her er han siden blit boende og her eier han hus.

Arent blev 5/8 1887 gift i Tromsø kirke med **Magna Mack**, f. 16/12 1866. Hun er datter av gaardbruker i Maalselven Ole Jakobsen og hustru Anna, og blev, som før nævnt, 4 aar gml. adopteret av konsul W. Mack og Lena Schøning. Efter endt skolegang i Tromsø utdannedes hun 1882-84 i frk. Vonens institut paa Steien i Dalsfjord.

2 barn, 1. n. 219-220.

L. n. 124. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8.

Lars Schønings og Catharina Normanns 9 barn:

165. 1. Arntine Johanne Schøning, f. 22/1 1846, d. 21/7 s. a.

166. 2. Martinius Christian Schøning, f. i Stavanger 14/6 1847, d. 23/7 1919, 72 aar gml, prest.

Christian gik paa Bergens og Stavangers latinskoler og blev dimitteret fra denne sidste til universitetet 1865. Exam. philos. 1866, exam. theol. 1871. Til alle disse eksaminer hadde han laudabilis.

Han blev 3/1 1874 utnævnt til sogneprest til Rauland i Telemark 9/11 1878 kateket i Ekersund, 21/5 1882 sogneprest i Hosanger, Mo og Eksingedalen, 29/4 1888 kaldskapellan paa Kongsberg, 19/11 1892 sogneprest til Hobøl og Tomter.

Under sit ophold i Hosanger var han er. flittig medarbeider i «Bergensposten». I 1896 skrev han artikler i «Verdens Gang», bl. a. «Er unitarierne kristne?», «Den sande og den falske teologi», «Likbrænding», og for denne sidste bevidnet Likbrændings-foreningen ham sin erkjendtlighet, «den var i alle henseender udmerket».

Med sin biskop, F. W. Bugge, kom han 1896 i en heftig strid i anledning av at han var anmeldt for brudd paa skriftemaalsritualet ved at holde skriftetalen efter istedenfor før skriftebønnen. Han skrev da i «Dagbl.» no. 26 for 1896: «Er angiveri hjemløst?» «Mrgbl.» stillet sig paa bispens side, og Schøning svarte i «Dagbl» no. 54 med:

«Til belysning af det statskirkelige hierarki». I dette opsæt og endmere i et andet i «Verd. Gang» «Den protestantiske opløsningsproces» indvarslet han ophøret av det biskopelige embede, «som er paa vei til at bli et rudimentært organ paa kirkelegemet». Han skrev ogsaa en brochure om saken, men før den blev trykt, døde bispen, og stridsskriftet kom derfor ikke ut. I 1900 utgav han boken «Mosebøkernes kilder», rosende anmeldt i «Dagbl.» og «V. G.»; i 1903 «David og salmerne» efter bibelkritisk opfatning, samt «Gamle og nye synspunkter for læsningen av det gamle testamente». Hobøls herredsstyre overdrog ham

at skrive bygdebeskrivelsen 1814-1914 med hensyn til de kirkelige forhold samt skole- og fattigvæsenet, og boken kom ut i 1914.

Allerede i Hosanger var han forlikskommissær, og i Hobøl var han det samme i en lang aarrække og desuten formand i skolestyre og fattigstyre; i sidste egenskap reddet han kommunen for betydelige utgifter ved sin ihærdige og skarpsindige behandling av vanskelige hjemstavnsaker som departementet gav ham medhold i.

I oktbr. 1903 oplevet han i Tomter kirke en uhyggelig scene. Under gudstjenesten kom nemlig en sindssyk mand løpende efter ham med en stor kniv i haanden og skrek: nei dette gaar ikke længer. Han hug erter presten, men rammet ikke; folk styrtet til, og den gale løp ut av kirken.

Presten tok avsked 12/10 1917 og flyttet til sin søn i Aker. Her holdt han for en forsamling av lærere foredrag om «Henrik Wergelands liv og digtning», senere trykt i «Riksmålsbladet» 1921. Han døde under badning i elven paa Hobøl prestegaard; kommunen bekostet begravelsen 30/7 paa Hobøl kirkegaard, og folk fra hele bygden møtte frem. «Han var en ualmindelig elskværdig mand som omfattedes med agtelse og kjærlighet i Hobøl», skrev «Mrgbl.» Datteren, fru Signe, omtaler sin far i disse ord: «Det var karakteristisk at hans foredrag om Wergeland var det sidste han syslet med. Han vendte tilbake til lyriken, var mest i slegt med de lyse og opbyggende magter i livet, skjønheten i Wergelands digtning strømmet gjennom hans sind. I tankegang og væsen var han nobel og stilfærdig, hans syn for estetiske værdier var utpræget, og han var i tale og skrift nøie med formen. Som prædikant virket han noget bunden, men det kunde ogsaa ha en anden grund, da hans teologiske syn var radikalt, saa han maatte lægge vekt paa formen. Men dette kom igjen i strid med hans frie aand og gjorde at han i pennen var skarp og ikke tok de hensyn som ellers stemte med hans natur. Han led under de vanskeligheter prestestillingen byr paa for en uavhengig sandhetssøkende aand. Politisk var han ogsaa radikalt interessert, og i vetostridens dage hændte det ham at en mægtig mand i menigheten ikke vilde motta sakramentet av ham som «venstreprest». Hans lyse sind fik altid overtaket om noget gik ham nær, han var i umiddelbar tro og tillit lik barnet, intet bød ham mere imot end baktalelser, han kunde ikke tro ondt om nogen. Det var saa betegnende for ham at, da han et aars tid bodde paa hotel i Oslo, lot han altid et etui med 12 spiseskeer av sølv, som han hadde faat i sin menighet paa 70-aarsdagen, staa paa bordet i hans værelse, og aldrig laaste han døren. Advaret svarede han: det har ingen risiko, og han blev ikke skuffet.

12/2 1874 egtet Christian i Askim kirke **Petra Fredrikke Amalie Olsen**, f. 10/12 1850, datter av sogneprest Rolf Andreas O. og Mentzine Engelke Rynning. Hun var en kvinde med mangesidig begavelse og stor energi, med et lyst og freidig livssyn og et varmt hjertelag. Menighetens syke og fattige var hun en trofast ven av, i missionsarbeidet den ledende; hun sat i vergeraadet og i tilsynet med fattiggaarden; driften av prestegaarden hvilte paa hende. Hun stiftet en sy- og læseforening i bygden, og var blandt il stifterne av Kvindenes lands-stemmeretsforening. Alene holdt hun søndagsskole for smaabarn, og mange var hendes foredrag i ungdomsforeninger rundt om. 1908 var hun deputeret til det kirkelige stiftsmøte. Intet under derfor at der paa hendes 60-aarsdag møtte i prestegaarden en talrik skare av bygdens folk med gaver til den populære prestefru -- to vakre armstaker i dragestil og gulvteppe - og med en varm tale av Hobøls ordfører; se bladet «Urd» 14/1 1911.

Fru Petra døde i Hobøl 30/12 1916 og blev jordsat sst. «Øvre Smaalenene» skrev i anledningen: «Hele Hobøl er i sorg som ved tapet av en kjær mor», og fru statsminister Quam la bl. a. en krans paa kisten fra Kvinde-stemmerets-foreningen.

6 barn, 1. n. 221-226.

167. 3. Arnt Johan Schøning, f. i Bergen 19/11 1848, provst. Nu slegstens ældste.

Efter endt skolegang paa Bergens og Stavangers latinskoler tok han exam. artium 1866, exam. philos. 1867, exam. theol. 1873 og praktisk teologisk eksamen 1874 med laud til alle eksaminer. Sin prestelige gjerning begyndte han som personel kapellan hos sin far i Bodø fra mars 1874. Han blev utnævnt 10/2 1877 til sogneprest til Hjørundfjord paa Sundmøre, 13/9 1884 til Eid og Staareim i Nordfjord, 28/7 1893 til stiftsprovst og sogneprest i Tromsø og 17/8 1905 til sogneprest i Eidanger. Ved bispevalget 1909 til Haalogalands bispedømme fik han de flestestemmer som no. 1 og næst flest «i sum» (d. e. no. 1. 2 og 3). Efter tidligere praksis skulde han ha blit biskop i Tromsø, men her kom hans alder i veien, han var 61 aar. Han tok avsked fra 1/8 1921 og flyttet til Drøbak, hvor han eier en vakker villa ved ljoerden.

I Bodø var han formand for Nordlands amts indremissionsforening, i Hjørundfjord for Søndre Søndmøres fællesforening for hedningemissionen og i Eid for Nordfjords fællesforening for hedningsmissionen. I Søndre Søndnøre og i Nordfjord var han stadig dirigent ved de store aarlige missionsmøter i disse distrikter. Baade i Hjørundfjord og Eid var han forlikskommisær. Formand i skolestyret var han i Hjørundfjord, Eid, Tromsø og Eidanger. Eids og Staareims menigheter gav ham guldur og guldkjede julaften 1891.

I Tromsø var han næstformand i det Norske missionselskaps kredsstyre, formand i det Norske bibelselskaps stiftskomite og i styret for det Lappiske barnehjem i Kvæningen.

I Eidanger var han formand for Skiens provstis fællesforening for hedningemissionen, for Vestfolds kreds av omstreifermissionen og for Eidangers kristelige ungdomsforening. Han fik av kvindeforeningerne sølvkaffeservice, av lærerne en sølvskaal, av ungdomsforeningen en elektrisk bordlampe og av Lillegaardens barnehjem et sølv-blomsterbæger.

Under hele sin prestedid interesserte han sig for kirkelig kunstartkæologi og gjorde i aaret 1900 en studiereise til Tyskland. Professor Nikolaus Müller i Berlin viste ham stor sympati. I Tromsø folkeakademi holdt han mange foredrag om kirkelig arkitektur, kristelig malerkunst og billedhuggerkunst. I kirkelige o. a. blade skrev han artikler bl. a. om følgende emner: Professor Erik Gerhard Schytte -Tysklands evangeliske foreninger for kirkelig kunst. -- Norsk evangelisk forening for kirkelig kunst (med opfordring til dannelse av en saadan forening). - Oldkirkens arkitektur. - H. Ibsen, Lille Eyolf. - Melankton og Diker. - Vøre kirkelige mindesmerkers bevaring. - kristelig-arkæologiske samlinger i Berlin, Dresden og Lübeck - Koret i Eidangers kirke. - Symbolske billeder i Skiens kirkes kor. - Alterskapet i Köping, den hellige Cyriakus. - Luther og Dürer. - Middelalderens billeder av Jesu lidelse og død. - Kirkelig arkæologi. -- Restaureringen av Eidangers kirkes interiør. (Ang. denne sak kom han i opposition til riksantikvaren.) - Drøbaks kirke, i «Norvegia sacra» 1924. - Maschius's kobberstik og rosevinduet i Trondhjems domkirke («Mrghbl.» 1927).

I artikelen «Vore kirkelige mindesmerkers bevaring», «Lutli. Kirkelidende» 5/2 1898, fremholdt han at kirkelig kunstartkæologi hør bli særskilt fag i det teologiske eksamensstudium. Arkitektforeningen i Oslo tok denne artikkel frem i et møte hvori diskussionen resulterte i at professoren i kunsthistorie Lorentz Dietrichson begyndte at holde kunstartkæologiske forelæsninger, som særlig var anlagt for teologiske studenter. Disse forelæsninger ligger til grund for professorens bok «Omrids av den kirkelige kunstartkæologi», 1902.

Ved hans avreise fra Tromsø blev der holdt stor avskedsfest for barn, og under denne som ogsaa ellers blev han varmt takket for sit «bramfrie, kjærlighetsfulde virke», «hans udmerkede egenskaper som prest og menneske hadde vundet alles hengivenhet og agtelse» Saaledes faldt dommen ogsaa i Eidanger: «Han vil staa for Eidanger menighet som den høit begavede personlighet med det edle, varme hjertelag som aldrig fik gjort nok godt for sin menighet. Paa en særlig vakker maate kom det frem i hans virksomhet som sjælesørger blandt de syke. I selvopofrende kjærlighet har hans arbeide været utført.»

1897 R. St. O. O. for fortjenstfullt embedsvirksomhet.

Prosten blev viet i Askim 27/7 1875 til **Mentzine Marie Olsen**, («Sinken»), f. 1854 i Fuse, søster av brorens hustru.

De har 5 barn, l. n. 227-231.

168. 4. Anton Christian Marius Schøning, f. i Bergen 6/5 1850, d. høsten s. a.

169. 5. Catharina Helene Schøning, f. sst. 30/8 1851, d. flg. aar.

170. 6. Catharina Helene Schøning, f. sst. 7/1 1853.

Trine, som har utdannet sig i musik hos fru Erika Nissen og navnlig hos fru Agathe Grøndahl, er lærerinde i pianospil. 1894-95, efter farens død, virket hun paa Tromsø, men flyttet tilbake igjen til Oslo. Efter morens død har hun mest boet hos sin bror Arnt, men i de senere aar i Bergen.

171. 7. Johanne Sofie Amalie Schøning, f. sst. 19/11 1855, d. i Bodø 9/2 1870, j. paa Steigens kirkegaard.

172. 8. Anna Johanne Sofie Schøning, f. sst. 1858, d. 1/2 aar gml.

173. 9. John Søren Schøning, f. sst. 24/8 1861, forretningsmand.

Han gikk paa Trondhjems latinskole og begyndte som ganske ung i forretningen hos manufakturhandler Bronn i Oslo. Efter to aars arbeide her gikk han ind paa handelsgymnasiet sst., hvor han 1883 tok avgangseksamen med meget godt. Saa hadde han et aars tid ansættelse hos vekselmægler I. M. Nielsen, var derpaa. en kort stund i en trælstforretning og saa 1884-89 i Backers skindvareforretning. Men han fandt imidlertid fremtidsutsigterne litet lyse for en gift mand, og drog til Amerika. Her likte han sig dog ikke, og efter et aars fravær, 1889-90, vendte han tilbake til Oslo. Han fikk plads som lærer ved Treiders handelsskole, var i denne stilling i 5 aar, 1891-95, og da han nu var paa det rene med at som lærer hadde han sit kald, aapnet han 1/9 1895 sin egen handelsskole, samtidig som han var lærer i handelsfag paa borger- og realskolen. Hans handelsskole var meget søkt. De 2-3 første aar hadde den omkring 200 elever om aaret, i 1899 over 400. En skildring av skolen og dens virksomhet med portræt av dens lærerstand findes i «Hver 8 dag» 1898.

Siden 1903 har John atter boet i Amerika, idet han i august d. a. blev ansat som bokholder hos firmaet Butter Brother i Chicago. Her arbeidet han sig op til førstemand paa et regnskapskontor med 30 mand, men i juli 1923 forlot han firmaet for at begynde farming i Chelsea, Wisc., hvor nemlig hans datter Helene hadde kjøpt en farm. Imidlertid nøtde hans hustrus sykdom ham til at vende tilbake til Chicago, og juli 1924 tik han atter stillingen hos nævnte firma, den han endnu har.

* 12/10 1889 i Oslo med **Josefine Henriette Jacobsen**, f. 30/4 1864, datter av barber Christian J. og Karen Sofie Hansen.

De har 3 barn, l. n. 232-234.

L. n. 126. - 1. 2. 4. 8. 2. 6. 1.

Ole Schönings og Marit Johnsens barn:

174. Sofie Bergitte Schøning, f. paa Finneset 27/9 1858.

Efter endt skolegang hjemme utdannet hun sig videre i Kjøbenhavn. Hun bodde herunder paa kalkbrænderiet hos assessor pharmaciæ Conslantin Johan Glahn og Erasmie Myhre, hvis søn **Hans Egede Glahn** hun egtet i Vaagan 30/7 1880. Han var født i Kjøbenhavn 7/9 1851. Var først skibskonstruktør, saa assistent ved fabriksinspektoratet sst. 1897-1901, fabriksinspektør 1901-13, elevatorinspektør 1913-21. Han døde 9/9 1925. En av baade unge og gamle meget avholdt mand, som i Glahnernes slegtbok faar en meget- sympatisk omtale.

Deres 5 barn, se 1. n. 235-239.

L. n. 130. - 1. 2. 4. 8. 2. 6. 5.

Christian Schønings og Marie Hoaas's 4 barn:

175. 1. Hedvig Sofie Stav Schøning, f. paa Finnesset 6/1 1866, d. 14/3 1908 i Stavanger.

Natalreisen med forældrene i 1884 fristet hende til 1894 atter at dra ditned, men hun kom snart tilbake igjen. Dette angret hun siden stedse og derfor satte hun høsten 1898 for 3. gang kursen til Sydafrika, hvor hun, efter et ophold i Durban, tok tjeneste i Johannesburg i Transvaal hos en jødisk millionær Med dem flyttet hun til Kapstaten, efterat krigen mellem England og Transvaal utbrøt høsten 1899. Saa kom hun atter hjem sidst paa aaret, med den tanke at lære sykepleie og praktisere den nede i Afrika; var i 1 1/2 aar paa Stavangers sykehus hos overlæge Cappelen, reiste atter for 4. gang nedover og blev ansat paa Nurses Institut i Durban. Men her paadrog hun sig en lungesygdøm. Kom syk hjem høsten 1904 og døde her. Et energisk menneske, hvad hendes forskjellige oplevelser i Afrika fuldt ut bekræftet.

176. 2. Signy Endrea Schøning, f. paa Godenes 16/2 1868.

Ogsaa hun lænkte at bli sykepleierske og var derfor en tid paa Lovisenberg (Oslo), men opgav forsøket. Hjemmet blev hendes virkefelt. Hendes syke søster og hendes gamle mor som enke trængte hjælp. Efter morens død fik hun plads paa et «Hjem for ældre damer» som sykepleierske, men har i de senere aar delt sin tid mellem husstel for en syk dame og et kjærlig tilsyn med søsteren Sofie.

177. 3. Marie Christine Schøning, f. sst. 20/9 1870, d. 20/6 1874.

178. 4. Sofie Marie Meldal Schøning, f. paa Halsan 3/5 1878.

Hun lærte bokholderi og hadde 1898 en kort lid plads i en modeforretning i Bergen, men sykelighet nødte hende til at slutte, og hun som var «solstraalen i hjemmet» lever som uhelbredelig sindssyk i Kvindeasylet ved Stavanger.

9de led.

L. n. 134. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 2. 3.

Gerhard Schønings og Arentine Schønings 7 barn:

179. 1. Olga Bergitte Schøning, f. paa Grøtøy 3/10 1870.

Olga opholdt sig 1885-87 i frk. Vonens institut, paa Steigen i Søndfjord, gik 1887-88 paa industriskole i Oslo, var 1891-92 i Tyskland (Hilden) og Schweiz (Lausanne) for sin utdannelses skyld samt tok vinteren 1897-98 i Oslo et kursus i kunstvævning. Ellers har hun hjemme været lærerinde for sine yngre søsken. Efter søsteren blev hun postaaapner i Grøtøy 1904 og har nu efter ansøking faat avsked som

følge av posthusets flytning over til Nordskot.

180. 2. Sofie Amalie Schøning, f. sst. 9/8 1872, d. 2/1 1904.

I frk. Vonens nævnte pensionat var Sofie 1887-88 og sammen med søsteren i utlandet 1891-92. Saa fik hun plads paa farens kontor, og efter hans død i 1896 blev hun kasserer i Steigens sparebank samt av deptet antat som postaapnerske i Grøtøy. For sygdoms skyld var hun fra høsten 1901 til sommeren 1903 paa sanatorierne Mesnalien og Jøsegaarden. Efter hjemkomsten gik det dog stadig nedover, og hun døde 2 nytaarsdag, men julaftenen lot hun sig bære ned i stuen for at se juletræet for sidste gang. Sofie ligger i familiegravstedet paa Steigen. Et elskværdig og meget intelligent menneske.

181. 3. Gudrun Schøning, f. sst. 20/1 1874.

Som elev fra fru Nielsens skole i Oslo tok hun 1894 real-artium med laud., flg. aar exam. philos. med laud. præceteris, decbr. 1902 medicinsk embedseks, med haud. Gudrun er den første og hittil eneste kvinne i slegten som har tat alle de akademiske grader ved universitetet. Sommeren 1902 vikarierte hun som distriktslæge i Steigen, og hadde som kandidat ansættelse ved Trondhjems sykehus i 1/2 aars tid. Men saa opgav hun lægens virke for at ofre sig helt for hus og hjem. Vaaren 1908 studerte hun dog barnesygdomme under professor Fehr i Heidelberg. 1919-22 var hun varamand ved kontrollen for Rotvold sindssykeasyl og 1921-22 medlem av kontrolkommissionen for Brøset pleiehjem for spedalske.

Hun egtet 12/3 1904 **Sem Einarsson Sæland**, f. 17/4 1874 paa gaarden Sæland i Time (Jæren) av forældre Einar Gunleivson S. og Ragnhild Lende. I sin ungdom arbeidet han hjemme, men tok saa studierne fat og blev 1894 realstudent med præceteris. Juli 1897 drog han til Island som huslærer hos hvalfanger Berg og blev der til høsten fig. aar; men sommeren s. a. deltok han i et college summer meeting i Edinburgh. Hosten 1899 var han med paa professor Birkelands nordlys-ekspedition til Finmark og bodde om vinteren paa toppen av fjeldet Halde ved Kaafjord. Saa blev han 1900 ansat som amanuensis ved universitetets fysiske institut og deltok som saadan i Birkelands 3dje nordlys-ekspedition i 1902, efter først i to maaneder om vaaren s. a. at ha studert ved det magnetiske observatorium i Potsdam. For denne ekspedition gjorde han først flere Finmarksreiser og satte igang nordlys-stationen Kaafjord, drog derpaa gjennom Finland og Rusland til Novaja Semlja. og inspicerte nordlys-stationen her. Senhøstes 1902 reiste han til Island og ledet stationen i Dyralfjord vinteren 1902-03

Embedseksamen i realfag tok han 1906 med laud. og laa derefter med statsstipendium 1907-08 og 1909-10 i Heidelberg og studerte under professor Lenard.

1/9 1909 professor i fysik ved Trondhjems tekn. høiskole og kort efter dens rektor. Som saadan utførte han et grundlæggende arbeide ved organisationen av høiskolen. Trondhjem representerte han ogsaa paa stortingene 1916-18 og opnaadde bl. a. bevilgning til et nyt fysisk institut for høiskolen. I nogen aar var han sterkt optat med planlæggelsen av dette og foretok saaledes febr-juli 1919 en studiereise til Amerika, besøkte de viktigste universiteter og tekniske* forskningsinstituter i Nord- og Øststaterne og i Kanada, samt deltok i Physical Society's og American Academy's aarsmøter i Washington. Somrene 1919 og 1920 ledet han ved høiskolen i Trondhjem feriekurser for fysiklærere ved de høiere skoler. Opførelsen av det fysiske institut blev paabegyndt 1921, men selv fik han ikke tat det i bruk og ikke helt gjennomført sine planer for indredningen, for 1922 utnævntes han til professor i fysik ved universitetet og bestyrer av dets fysiske institut A. - Han er videre medlem av kontrollen med myntlodder og vektbalancer ved myntverket paa Kongsberg; likesaa i opsynet med rikspotypene for maal og vekt; likesaa i gradmaalings-kommissionen; likesaa av Videnskaps-akademiet i Oslo og av det nyorganiserte Videnskapernes selskap i Trondhjem; formand i raadet for anvendt videnskap i Oslo. 21/10 1927 blev han av professorerne vist den tillit og den ære at de valgte ham til universitetets rektor for 3-aarsperioden 1928-30. «Han er en betydelig videnskapsmand og er fra sin rektortid i Trondhjem kjendt

som en dy tig administrator», skrev aviserne i anledningen.

R. St. O. O. 1910 for fortjenstfuld virksomhet. Hans literære virke er stort og omfatter baade videnskabelige avhandlinger og bidrag til tidsskrifter og dagspressen.

3 barn, l. n. 240-2-12.

182. 4. Arne Schøning, f. sst. 28/6 1875, d. 5/2 1918, kjøbmand.

Efter i nogen aar at ha gaat paa Trondhjems lalinskole, blev han elev av Oslo handelsgymnasium og tok her avgangseksamen 1893 med meget godt. 1894 reiste han til Tyskland og hadde ansættelse ved handelen i Celle og i Quedlinburg. 1896 vendte han hjem og blev efter sin fars død dette aar medstyrer sammen med onkelen Arent av den vidtløftige forretning, og da Arent i 1902 forlot Grøtøy, enestyrer. Vinteren 1897-98 tilbragte han i Bergen og arbeidet hos Sundt & co.

Den i 1873 opførte telegrafbygning brændte i 1907, og en ny opførtes. 1908 blev villaen «Haugen» bygget. Ved skjøte 18/1 1912 overdrog fru Arentine ham firmaet og alle dets faste eiendomme, nemlig Grøtøy, Helnes, Nordskot (to bruk), Finnvik (Vestre Laukbak), Engelvær samt etablissementet i Gamvik (Tana). Utpaa vaaren ogsaa dampskibet «Grøtø».

Der forbeholdtes hende og datter retten til at bo i villaen. I henhold til firma anmeldelse av januar s. a. uttraadte Arentine av firmaet.

Men inden aaret var omme blev fir maet rammet av et tungt slag. Søndagen 6/10 1912 var der stor ildebrand, og alle forretningshusene strøk med: kramboden, bryggehuset, hellandshuset og det gamle nøst fra Oluf Hartvigsons tid. Arne besluttet da at føre op et nyt forretningslokale paa Naustholmen og forbinde denne med Grøtøy ved en hengebro Saa skedde, og det følgende aar stod der færdig en stor butik- og lagerbygning med avdelinger for de forskjellige grener av forretningen. Og Steigens Sparebank fik lokale i huset. Foran dette en prægtig dampskibskai, hvor tre skibe kunde ligge samtidig, mens man før maatte ekspedere i baat ute i sundet. Alle Saltens D/S.-selskaps skibe, men av Bergenske og Nordenfjeldske bare den saakaldte to-rute hadde anløp. Videre fik Grøtøy nu sit eget elektricitetsverk drevet av en petroleumsmotor paa holmen.

Men alt dette kostet mange penge. Og verdenskrigen kom med sin sterke paakjending. Saa blev ogsaa Arne syk, en blindtarms-sygdom og en lever-sygdom rammet ham, og han døde i Bodø, hvorhen han var reist for at søke læge. Paa Steigens kirkegaard er hans grav. [33](#)

I det kommunale liv deltok Arne som ordfører i en periode (omkring 1903), og i sparebanken var han kasserer fra 1904 til sin død.

1903 stod paa Tromsø hans bryllup med **Charlotte Nielsen**, f. 7/7 1880 og datter av bundtmaker Martin N. og Sophie Elisabeth Fries. Hun hadde 1900-02 ansættelse ved telegrafan.

3 barn, l. n. 243-45.

Med amtets bevilling sat fru Charlotte i uskiftet bo og fortsatte forretningen med to prokurister, hvorav den ene var hendes bror Martin Nielsen. Men det gik nedover. Firmaet maatte 1921 Søke akkord, og den blev git i oktbr. med 32 pct. I sin indberetning uttaler akkordstyret bl. a.: «Som følge av Arne Schönings sykdom og død har firmaet ikke i fuldt maal kunnet utnytte krigskonjunkturene. I de sidste par aar har ekspeditionerne til Ishavet voldt store tap. Fetsildfisket slog 1920 ganske feil, og Lofotfisket gav litet utbytte til fiskerne som var firmaets kunder. Debitorernes betalingsevne gik dermed betydelig tilbake; der blev for litet kontanter, og utaalmodige kreditorer trykket paa firmaet. Dette har i sidste tid gjort

betydelige innskærnkninger paa alle hold, saa forretningen nu bare omfatter almindelig landhandel fra Grøtøy og fra filialen paa Myklebostad ved bunden av Leiranger-fjorden. Bokførselen har været nøiagtig». Status blev gjort op saaledes: samlede aktiva 308 845 kr., prioritert gjæld 198 498 kr., uprioritert gjæld 322293 kr., underskud 211946 kr.

Akkord var altsaa opnaadd, men den klartes ikke. 11/12 1923 blev firmaet tat under behandling som konkursbo, og endnu da dette skrives ei, boet ikke opgjort. Imidlertid hadde Nordlands Privatbank i henhold til pantobligation holdt auktion over selve øen med huse og tilliggende øer den 27/4 1923. Banken fik tilslaget for 66000 kr. plus fru Arentines - den er endnu eier av øen. Undtat fra salget kaar, og dette blev approbert, var husene paa Manshausen, men senere har banken kjøpt dem.

Den elskværdige og dygtige fru Charlotte flyttet 1923 til Tromsø, hvor hun nu og da vikarierer ved telegrafan.

Da Jacob Normann - mangeaarig handelsbetjent paa Grøtøy i Gerhards tid og nu forretningsmand i Baldwin, Wis, U. S. A. - fik underretningen om konkursen, skrev han: «Jeg faar ikke dette ind i mit hode, har ligget vaaken til langt paa nat og i tankerne set det pulserende liv som der var. Og nu skal dette være forbi? det er ubegripelig. Om høsten naar Manshausen yrte som en myretue med arbejdsfolk, om kvelden oplyst, somme tider maaneskin, og hundreder av lanterner, og der saltedes op til 10000 tønder sild. Om vinteren naar der laa saa tæt med baater og fartøier i begge sundene at man næsten kunde gaa fra den ene til den anden, og butikken saa stappende fuld av folk. Vaaren med fembøringlaster av tran og fisk fra alle kanter.»

Altsaa: Grøtøy er bankens eiendom indtil videre. Handelen som begyndte 1690, er ophørt. Telegrafan nedlagt. Posten overført fra 18/11 1926 til Morøy (Nordskott). Dampskibsanløpene likesaa, paa et par nær om uken indtil videre. Det er alt livets gang, intet varer evig. Tiderne skifter, og forholdene ændres. Det gamle store handelssted, vistnok Nord-Norges mest kjendte, er formodentlig for altid gaat ut av slegten Schøning.

183. 5. Søren Birger Schøning, f. 15/5 1877, d. 21/8 1878.

184. 6. Astrid Schøning, f. sst. 8/10 1879.

For sprogets skyld bodde hun vinteren og sommeren 1900 i London og 1920 i Paris.

26/7 1901 blev hun i Steigens kirke viet til **Marcus Hartmann Meisterlin**, f. 12/8 1867, søn av kjøbmand i Trondhjem Wilhelm M. og Marianne Hartmann. Efter en merkantil utdannelse gjennem 12 aar i indland og utland (England, Tyskland og Frankrike), og derunder i England at ha frekventert en teknisk skole i tekstil-fag, etablerte han i 1895 i Oslo en agentur- & kommissionforretning i tekstilvarebranchen. Han var den første som aapnet direkte forbindelse mellem de store engelske fabrikker og norske grossister i direkte konkurrance med store utenlandske kommissionærer, til hvem den norske handelsstand tidligere var bundet. Under verdenskrigen foretok han, efter opfordring av de ledende manufaktur-grossister, en reise til England for at lette importen til Norge, og dette lykkedes ham ogsaa under forhandlinger med de høieste autoriteter i London.

En sælsom oplevelse hadde han om formiddagen den 11/9 1903. Mens han en kort tid var fraværende fra sit kontor i Kongens gt. 20, brændte den store forretningsgaard ned, og hans kontordame og ni andre i huset fandt sin død i luerne; alle hans papirer og bøker brændte ogsaa.

Egteskapet barnløst.

185. 7. Ragna Schøning, f. sst. 22/9 1886.

Student 1905 (m. tf.), lærer paa Venset i Saltenfjord 1907-08, seminareksamen paa Hamar 1910, lærer 1910-11 ved frk. Christies skole i Trondhjem.

Under sit ophold i Paris fra høsten 1912 for sprogets skyld blev hun 4/2 1913 i den norske legation viet til **Jacob Halvorsen**, f. 9/11 1880 paa Kongsberg, søn av metod.prest Anders H. og Anna Margrete Larsdtr. Han arbeidet, efter at ha hat sin skolegang i Kristiansund, paa kontor i denne by fra 1894 - 1901 og dernæst i Spanien 1901-03 Blev saa ansat hos Arent Schönings Sønner i Grøtøy og var der til 1912. I disse aarene deltok han meget i det kommunale liv, var medlem av herredsstyret, var herredskasserer og tilsynsmand i R. F. A. Den første motorskøite i Leiranger blev anskaffet av ham i 1908. Saa flyttet han til Kristiansund i 1912 og blev disponent for A/S. Ingv. Klingenberg (eksport av klipfisk), fra 1924 som styrer av det omdannede firma A/S. Ingv. Klingenberg Successor.

Her i Kristiansund har han været en meget benyttet mand. Han var i 1917 formand i provianteringsraadet og hadde et vældig arbeide med rationeringens indførelse. Han kom med i bystyret, er siden 1923 medlem av formandskapet og for tiden vara-ordfører, medicin av budgetkomité, formand i valgkomité, vara-formand i den kommunale kinomatograf. Siden 1923 opnævnt av fylkesmanden som formand i styret for byens øl- og vinsamlag og fra 1925 medlem av ligningsraadet. Ogsaa mange andre kommunale tillidshverv har han hat. Fra 1918-25 medlem av Handels standsforeningens direktion, hvorav 5 aar som formand i den for byens hovednæring vanskeligste tid. Var ogsaa medlem av Norges Handelsstands Forbunds styre. Han har været medlem av 2 departementale komiteer for vrakerlov om sild og tønder og for klipfisken. Medlem av styret i fiskeriselskapet og av komiteerne for opprettelse av den nye bank i Kristiansund, for det netop anlagte store kjøleanlæg samt for telefonselskapet ved dettes forandring til helautomatisk.

Var desuten medlem av og dels formand i styre og repræsentantskap for D/S. «Vest-Norge», Kr.sunds D/S Rederi, Reassuranceselskabet Forsikringsselskabet (nu disses likvidationsstyrer), Blikvarefabriken, Baatbyggeriet, Kreditbanken og Sparebanken.

I 1914 før krigen opprettet han en filial av firmaet i Rio de Janeiro, og var ikke krigen kommet med dens senere eksportforbud her hjemme og dens umulige svingninger av pengeverdierne landene imellem, vilde antagelig firmaet faat et betydelig forsprang foran andre eksportører, da disses salg hovedsagelig gik over Hamburg og England. Filialen nedlagdes i 1923. I den anledning foretok han med sin hustru en reise til Rio, Santos og Sao-Paolo. Siden 1926 er han spansk vice-konsul.

3 barn, l. n. 246-248.

L. n. 135. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 2. 4.

Bergiton Schönings og Matilde Schönings 4 barn:

186. 1. Bergitte Isakelle Schøning, f. i Tromsø 27/8 1869 og d. i Hyères 7/4 1870.

187. 2. Søren Schøning, f. Oslo 6/6 1871 og d. sst. 11/9 1872.

188. 3. Agnes Schøning, f. sst. 15/10 1872.

Hun tok 1894 med udmerkelse avgangseksamen ved Askers seminarium. Siden har hun været lærerinde ved folkeskoler i Oslo.

Meget har hun reist og meget har hun oplevet, Sommeren 1900 var hun i Winterthur og Töss (Schweiz) hos sin mors slegtninger og la hjemveien over Oberammergau (Bayern) for at se de bekjendte passions-

skuespil. 1906 og 1908 i Danmark. 1910 deltager i det store nordiske lærermøte i Stockholm, hvor - som dønning efter 1905 -- dent norske nationalsang ikke blev sunget. 1913 og 1914 var hun i Amerika (Minneapolis), og paa hjemturen stanset hun en tid i London. Somrene 1926 og 1927 deltok hun i de teosofiske kongresser i Ommen (Holland), hvortil tusener kom fra omtrent alle jordens land og blandt disse ogsaa det teosofiske samfunds leder, den verdenskjendte Annie Besant, «pioneren, seeren, profeten», og inderen Krishnamurti, «den guddommelige inkarnation av verdenslæreren». Agnes er meget frisindet i religiøs henseende og fremskridtsvenlig paa alle maater; derfor er hun glidd ind i teosofien (guddommelig visdom), som efter hendes mening gir svar paa de fleste av livets gaater. Dens centrale lære er reinkarnationen, d. e. at menneskesjælen utvikles ved at gjennomgaa en flerhet av jordeliv, og den præker brorskapet mellem alle mennesker, uansett religion og folkerace.

Hun er sekretær i Oslo loge av ordenen «Stjernen i Øst», som har Krishnamurti til overhode, og som forkynder frembruddet av en ny tidsalder og en stor aandelig lærers nære komme. Politisk er Agnes socialist i utpræget grad.

189. 4. Sigurd Schøning, f. i Bergen 18/2 1874, d. 13/9 1904.

Hans billede sees under l. n. 164.

Fra Oslo kathedralskole blev han realstudent 1892 (meget godt), tok medicinsk eksamen 1902, blev 1899 vernepliktig sekondløitnant i arméens sanitetsvæsen. Fra juni 1899 til novembers utgang var han ansat som underlæge ved Lungegaardens tuberkulose- og epidemihospital i Bergen.

1903 reiste han over til Amerika og nedsatte sig i Minnesota, men døde her allerede næste aars høst. Ugift.

L. n. 144. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 3.

Arnt Schønings og Marie Christensens 3 barn:

190. 1. Signe Simonette Schøning, f. i Lødingen 15/10 1870, d. sst. 13/8 1926.

4/6 1890 blev hun i Lødingen gift med kjøbmand i Kløven (Senjen) **Carl Moe**, f. 24/7 1868. De fraflyttet 1898 om vaaren Kløven, idet han fik plads hos dampskibsekspeditor Rasmus Christensen i Hammerfest, hans kones morbror. Efter dennes død flyttet de sommeren 1900 til hendes far i Lødingen. Ikke længe efter reiste Moe tilsjøs og har siden ikke været hjemme. Hun døde efter lang tids sykkelighet.

Deres 6 barn, se l. n. 249-254.

191. 2. Dagny Jonette Schøning, f. sst. 18/5 1873, d. 14/1 1911 sst.

Hun blev utdannet i frk. Vonens institut i Søndfjord. 15/6 1894 egtet hun i Lødingens kirke sin fætter **Halfdan Hansen**, f. 9/3 1871, søn av bankkasserer Lars H. og Matilde Christensen paa Kulseng i Trondenes. Han arbeidet en tid i svigerfarens forretning, men forlot saa sin familie og har siden 1912 bodd i Kirkenes. Dagny led gjennom mange aar av lungesyken. Da hun døde tok den hjertevarme frk. Sofie Normann fra Røkenes, dengang og endnu telegrafist i Lødingen, barnene til sig, skaffet sig hils og gav dem et hjem.

4 barn, l. n. 255-258.

192. 3. Aslaug Magdalene Johanne Schøning, f. sst. 15/11 1879.

Hun har efter skolegang i Trondhjem gjennomgaat industriskolen i Oslo, tok 1901 telegrafeksamen og blev 1911 ansat ved telegrafan i Lødingen. Fra mai 1906 postaafter sst., men søkte av helbredshensyn avsked fra mai 1927. Handelen bortforpagtet hun og søsteren Signe efter farens død, men dampskibsekspektionen beholdt de. 4/5 1912 var en ulykkesdag for dem, ti da brændte deres stuebygning ned til grunden; siden er en ny opført.

Aslaug blev 13/1 1921 gift med skibsfører **Wilhelm Juliussen**, f. 1/5 1875, søn av skibsbygmester i Brevik Andreas J. og Aase Marie Halvorsen. I flere aar førte han skib mellem Kina, Japan og Kamtschatka, og under verdenskrigen blev hans skib «Sobral» torpedert 21/11 1917. Han fik derpaa ansættelse i statens skibsfarts-direktorat som inspektør, fôr atter tilsjøs, traf Aslaug i Rouen; de blev gift og blev boende i Lødingshavn. Her interesserte han sig meget for stedets fremgang, fik bygget oljetanker som han bestyrte, men hans plan om et stort kul-lager blev ikke realiseret før hans pludselige død 18/2 1926. Ogsaa havestellet tok han sig meget av-, han var en stor blomsterelsker. En elskværdig mand og «en meget dygtig, paapasselig, økonomisk kaptein».

2 barn, l. n. 259-260.

L. n. 145. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 4.

Gerhard Schønings og Angeline Amundsens 2 barn:

193. 1. Harald Bergiton Schønning, f. i Brønnøy 18/3 1875.

Sommeren 1901 begyndte han som postbud i Oslo og blev fast ansat 1903, avancerte 1/10 1913 til postpakmester og har som saadan arbeidet ved postkontorets pakkeavdeling. Hans hustru **Karen Marie Wahl**, f. 5/12 1878, er datter av skibsfører i Drammen Ellef W. og Thora Watne. De blev gift 22/4 1911 og har en datter l. n. 261.

194. 2. Helfrid Ragna Nathalie Schønning, f. sst. 28/8 1877, d. 2/9 1908 i Oslo.

L. n. 147. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 6.

Joachime Schønings og Nils Rolandsens 9 barn:

195. 1. Aksel Rolandsen, f. 1/7 1873, gik paa handelsskole i Oslo og hadde siden en agenturforretning dersteds. Men høsten 1899 reiste han til Australien, og siden har man intet hørt fra ham.

196. 2. Olaf Rolandsen, f. 23/10 1874, tok 1895 styrmandseksamen i Haugesund og var sjømand. Efter i flere aar at ha faret i langfart fik han 1897 ansættelse i Bergenske dampskibsselskab, men drog saa atter ut paa langreiser. Et ulykkestilfælde ombord, hvorved han brak foten, gjorde at han nu søkte arbeide i land og blev sommeren 1903 heisefører ved Oslo postkontor, fra 1/4 1905 postledsager sst. og avancerte 1/12 1914 til postpakmester ved postkontorets pakkeavdeling.

Han egtet 19/6 1906 **Thora Emilie Wahl**, f. 10/11 1880 og søster av Karen Wahl (l. n. 193). De har en søn, *Oddvar*, f. 8/6 1920.

197. 3. Magnus Rolandsen, f. 2/4 1876, d. 19/2 1918. Efter en tid at ha været ved handelen og saa ha arbeidet som murer, kom han til Oslo postkontor, først som postbud 1901 og saa som kontorbud fra 1/5 1907. Hans hustru **Anna Matilde Mortensen**, f. 1/9 1875, er datter av smed i Haugesund Sivert M. og Anna Ødegaard. De blev gift 8/8 1899 og hadde 5 barn. Enken har arbeide paa postkontoret med renholdet.

- 198. 4. Thora Rolandsen**, f. 6/4 1878, d. 15/12 1885 i tyfus samtidig med 2 yngre søsken
- 199. 5. Magdalene Johanne Rolandsen**, f. 23/5 1879, aandssvak og i fru Hjorths pleiehjem i Bærum.
- 200. 6. Aslaug Rolandsen**, f. 4/5 1881, d. 25/8 1883.
- 201. 7. Ragnhild Rolandsen**, f. 15/8 1882, d. 6/8 1907. Hun utvandret til Buenos Aires og fik plads som hushjælp hos generalkonsul Christophersen. 11/9 1904 blev hun gift med tysk restauratør sst. **Wilhelm Schnell**. Egteskapet barnløst.
- 202. 8. Hagbart Kristian Rolandsen**, f. 28/11 1883, d. 15/11 1885.
- 203. 9. Torolf Rolandsen**, f. 17/2 1885, d. 14/12 1885.

L. n. 148. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 7.

Karl Schønings og Matilde Skaanlands barn:

sammes og Matilde Svensens 6 barn:

- 204. 1. Matilde Karoline Schøning**, f. 9/7 1877 i Brennvik (Hamarøy). Hun blev 1908 ansat ved Narviks rikstelefon og er fremdeles der. Ugift.
- 205. 2. Laurine Magdalene Schøning**, f. 9/3 1881, d. 15/6 1882.
- 206. 3. Laurine Marie Schøning**, f. 3/1 1883 i Brennvik.

Laura egtet 11/5 1902 **Gustav Andersen** fra gaarden Kalvaagstrøm i Hamarøy, f. 3/2 1879. Først var han sjømand, saa i 4 aar forpagter i Hillingen, saa i nye 4 aar farmer i Amerika, saa lokomotivpudser i Narvik. 8/11 1918 kom han bort paa sjøen tæt ved hjemstedet. Han var en ivrig socialist og arbeidet meget for partiet. Enken bor nu med statspension i Hillingen, hvor hun av sine brødre fik et stykke jord til rydning endnu mens hendes mand levet, og hei- har der været arbeidet ihærdig saa der nu er en vakker plads og nye hus.

6 barn, 1. n. 262-267. De kalder sig Hilling.

- 207. 4. Johanna Alvilde Schøning**, f. 6/1 1887 i Brennvik.

17/12 1911 gift i Bodø med gaardbruker **Jonas Alf Ellingsen**, f. 6/8 1887 av foreldre Joakim Adelsten E. og Julie Hansen. Ellingsen tilhører den gamle nordlandske adelsæt Benkestok, og fru Julie er av slegten Schjelderup i Hamarøy, som nedstammer fra Trondhjemsbispens Peder Schjelderup. De bosatte sig paa Drag i Tysfjorden., av hvilken gaard Jonas fik halvparten som testamentarisk gave av sin farbror. Han har tat et kursus ved landbruksskolen i Bodø og er en driftig jordbruker som har hest og 6 storfæ og endel smaafæ paa eiendommen, og dertil en værdifuld skogstrækning.

6 barn, 1. n. 268-273.

- 208. 5. Arnt Olaus Schøning**, f. 4/11 1889 sst. Gaardbruker og handelsmand.

Efter sin, fars død i 1905 kjøpte han, sammen med sin bror Magnus, Hillingen. av A. S. S. i Grøtøy for 6000 kr., en billig kjøpesum og paa billige vilkaar (300 kr. aarlig i 20 aar). Saa tok da de to gutter, 16 og 15 aar var de bare, fat paa gaardsbruket, og de laa aldrig paa latsiden. Gaarden er nu betalt. To

vaaningshus er ført op, et for hver av dem. Jorden er drevet frem til det dobbelte av hvad den var da de begyndte. Deres hovednæring har været skogsdrift, og til gaarden hører et litet sagbruk, hvor de har skaaret op tømmer og solgt til husbyg. Navnlig gik dette godt i krigsaarene. Men brødrene nøiet sig ikke med dette. Paa Indhavet, nær deres bosted, aapnet de en handelsforretning i 1921 med deres søstersøn Arne som bestyrer, og i 1926 bygget de en ny butik. og et bryggehus med beboelsesrum ovenpaa. Nu staar en dampskibskai for tur. I løpet av sommeren 1927 starter de ogsaa en handelsforretning paa Haakenhals (ved Klingenberg) i Hamarøy.

I herredsstyret har Arnt siddet siden 1915 og i skolestyret siden 1922; flere andre tillidshverv har han hat i kommunen. Han har arbeidet meget for bedre kommunikasjoner i bygden. Postaapneriet Indhavet blev oprettet i januar 1927. Telefon er der nu paa Hillingen og paa Indhavet.

8/10 1911 egtet han **Oline Magdalene Olsen**, f. 12/2 1887 og datter av gaardbruker paa Stenbak i Hamarøy Cornelius O. og Anna Kristoffersen.

4 barn, 1. n. 274-277.

209. 6. Magnus Angell Schøning, f. 17/7 1891 sst.

Gaardbruker og handelsmand. Efter i 3 aar at ha været handelsbetjent hos Lind & co. paa Drag i Tysfjorden reiste han hjem, og sammen med sin bror gik hall igang med den mangesidige forretningen som er nævnt under foregaaende l. n. Handelen har firmanavnet M. Schøning.

Han blev 19/7 1918 gift med Anne Hass Ellingsen, f. 14/3 1890, en søster av Jonas E., 1. n. 207. Hun har gaat industriskolen i Kabelvaag og arbeidet ved rikstelefonen paa Drag og været husbestyrer i flere aar.

3 barn, se 1. n. 278-280.

210. 7. Marie Kristine Schøning, f. 24/4 1893 sst.

Hun har 1913-14 gaat paa landbruksskolen i Bodø, tok 1919 et telegrafkursus og var telegrafist paa Hamarøy til uti 1922. S.a. 24/11 egtet hun **Andreas Winther**, f. 28/5 1890, søn av Sivert W. og Amalie Bordevich. Efter i sin ungdom at ha været handelsbestyrer paa Røst er han nu gaardbruker paa farens gaard Sørkil.

3 barn, 1. n. 281-283.

L. n. 150. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 9.

Sophus Schønings og Jacobine Auberts barn:

211. Joachim Andreas Angell Schøning, f. i Namsos 23/9 1880, 25/10 1917.

Først var han ansat i Larviks privatbank, kom derpaa høsten 1899 som bokholder til et firma i Oslo, saa 1902 til en forretning i kjøtimport i Hamburg, og utvandret høsten 1905 til Chicago. Her blev han 12/1 1907 gift med Andrea Grønn fra Fredriksværn, men egteskapet opløstes allerede i 1909, og han vendte tilbake til Norge efter forældrenes død i 1912. Anden gang giftet han sig i mars 1914 i Oslo med Lilly Kirkeby, f. 13/11 1881 i Holmestrand. Han døde pludselig paa en restaurant i Oslo og blev bisat i krematoriet 30/10. Med sin første hustru, som nu er gift og bosat i Oslo, hadde han en datter, 1. n. 284.

L. n. 161 - 1.2. 4. 8. 2. 5. 7. 3.

Nanna Schønings og Anton Johnsons barn:

212. Anton Schøning Johnson, f. i Trondhjem 27/11 1879, prest.

Ved Trondhjems kathedralskole tok han exam. artium 1896, følgende aar exam. philos., juni 1902 teologisk embedseksamen. - alle med laudabilis.

Han blev 25/4 1903 utnævnt til pers. kap. i Nordre Aurdal, 1/4 1905 sogneprest i Lebesby, 12/7 1910 likesaa i Hornindal, 16/12 1916 likesaa i Oslo (Mattæus menighet).

Ved siden av sin egentlige prestegjerning har han altid hat mange andre gjøremaal. I Aurdal var han lærer ved middelskolen og bestyrer av folkebiblioteket. Lebesby formand i vergeraad og skolestyre, viceformand i fattigstyre og medlem av overligningen. I Hornindal formand i ungdomsforeningen, i skolestyret, i fattigstyret-, han var bygdens ordfører i 1914-16, formand i provianteringsraadet, anlægschef og direktør for elektricitetsverket, likesaa, for Nordfjord-Søndmøres automobilselskap, formand i amtets husmorskolestyre. I Oslo - for uten at være prest ved Mangelsgaarden og lærer ved den 2-aarige lærerskole og ved det praktisk-teologiske seminar - har han været og er medlem av en række lønningskomitéer og nu av presteforeningens faste økonomiske utvalg, formand i den kommunale komité for menighetsregulering, likesaa. i menighetsraadet, medlem av dettes fællesutvalg og av vergeraadet.

Et morsomt minde har han fra Hornindal, da verdenskrigen brøt ut 1914: «Som alle steder stod ogsaa Hornindal i panikkens tegn med run paa butikker etc. Jeg var av de første som indførte provianteringsdiktatur, resolverte ganske enkelt at handelsmændene ikke skulde sælge mel og korn til private. Sandelig lystret de, og panikken gav sig, men saa maatte jeg ogsaa høist personlig overta utrationeringen, de andre turde simpelthen ikke. Og saa at skaffe penger til kornindkjøp! Bygdens kontanter blev beslaglagt - kan jeg næsten si - men det var altfor litet; kredit eksisterte ikke, saa. jeg maatte ind til Oslo paa tiggertur. Statsministeren (Gunnar Knudsen) holdt en pen tale for mig om hvor bra det var at betale kontant og undgaa gjæld, inen da vi jo ikke kunde leve av den sandhet, maa jeg si jeg blev glad, da direktør Bomhoff som personlig velvilje endelig bevilget mig et laan i Norges bank.»

21/7 1905 egtet han sin kusine **Marie Helene Dortha Johnson, f. 18/12 1880**, datter av sogneprest i Orkedalen Gunnerus J. og Aagot Bugge. 4 barn.

L. n. 162. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 7. 4.

Jacob Schønings, og Caroline Müllers 6 barn:

213. 1. Kari Müller Schøning, f. i Oslo 22/5 1883, ingeniør.

Elev av de tekniske skoler, i Bergen 1898-1900 og i Oslo 1900-02, ved den siste tok han avgangseksamen (1.74). Juli 1902 - mai 1903 assistent ved sprængningen av Bergensbanens Gravehals-tunnel (5300 m.); han arbeidet paa fjeldets østside i Myrdalen og hadde en meget slitsom vinter med stadig storm, svære snemasser, vanskelige arbeidsforhold. Derpaa reiste han til Schweiz, var i Winterthur en kort tid volontør hos stadsingeniøren, hospiterte i Zürich et aar ved Polytechnicum og var saa i to aar ansat hos det store ingeniørfirma sst. Locher & co. Aug. 1906 kom han hjem og arbeidet med forskjellige reguleringer og fosseutbyg. Militærtjeneste sommeren 1907. Høsten s. a. ansat hos Badische Anilin & Sodafabrik, ved opmaalingen av Matre-anlæggene og fra mars 1908 som byggeleder ved de, store fabrikanlæg paa Saaheim (nu Rjukan). Her blev han til høsten 1912, dog med avbrytelse 1910-11 da han var chef, for anlægget Tyin--Aardal, dettes planlæggelse, og bygget slyngveien fra dalen op paa fjeldet. I sine Rjukandage blev han far for den solfest som senere er blit en fast aarlig institution paa Rjukan i mars, naar solen første gang viser sig over fjeldet.

Juni 1913 flyttet han til Lérida i Spanien, hvor han var ansat som chef-ingeniør, utsendt av Norsk Hydro, i Sociedad Ibérica del Azoe for opførelsen av dets salpeterfabrik etter Birkeland-Eydes metode. Men sommeren 1915 blev arbeidet indstillet som følge av verdenskrigen, da fabrikken var omtrent halvfærdig. Og han drog med hele sin stab av norske og delvis spanske funktionærer og en hel del spanske arbeidere til Pierrefitte i Frankrike (Hautes Pyrenées), hvor han var ansat som byggeleder for den fabrik Hydro skulde anlægge for tilvirkning av luftsalpetersyre. Fabrikken, som kostet ca. 4 mill. kroner, sattes igang efter bare 10 maaneders opførelse, og den arbeidet senere under hele krigen for den franske stat. Derefter kom han 1917 til Société Anonyme des Bauxites et Alumines, et datterselskap av A/S. Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co., og i Rousset (Bouches du Rhône, Provence) opførte han for dette en fabrik for aluminium-oxyd. Høsten 1918 var han i Paris under det lyske bombardement Sit virke i Rousset avsluttet han juli 1920 ved fabrikkens igangsættelse, kom til Oslo 16/7, men allerede nogen dage senere reiste han paa vegne av Hydro til Java og Sumatra for at undersøke muligheten for en utbygning av de store Asahan-vandfaldene (200000 hk.), med eventuelt tilhørende kvælstofffabrikker, paa Sumatra. Det var en større hollandsknorsk-engelsk ekspedition som drog avsted ind i det indre av det nordlige

Sumatra, og den hadde mange interessante oplevelser med marsch gjennom jungle og et besøk hos en indfødt høvding. Kommissionen var i audiens hos generalguvernøren for hollandsk Ostindien, grev Limburgstiruni, og med regjeringen dreves underhandlinger om koncession. Efter 4 gange at ha passert ekvator kom Karl ved juletider tilbake til Oslo.

Høsten 1921 ansattes han saa som leder av ombygningen av Bergens sporveie til dobbeltspor, og høsten 1923 av Akers ingeniørvæsen for at paaskynde arbeidet med sporveisanlægget til Ullevaal haveby. Vaaren 1924 var han av Norsk Hydro engagert for at undersøke muligheten for dette selskaps bygning av kvælstofffabrikker i Glaamfjord, var utset til chef for dette anlæg og var vaaren 1925 i samme anledning i Tyskland flere maaneder hos det store firma I. G. Farbenindustrie. Høsten 1925 drog han ut sammen med dr. Sam. Eyde, den anseete skaper av salpeterindustrien i Norge, som dennes medarbeider ved forskjellige teknisk-økonomiske under søkelses-arbeider, hvilket førte med sig et omflakkende liv i Tyskland, Frankrike, Italien, Belgien, Holland, England., og re sulterte i en flerhet av større indgaaende ælsto-frapporter om kv. - og fosfat-situationen rundt om i landene.

Høsten 1927 var han paa Spitsbergen i anledning av spørsmålet om at utvinde hanolje av kullene i Kingsbay-grubene; han blev nemlig engagert til som teknisk ekspert at foreta beregning over et slikt olje-anlæg.

Karl blev 17/7 1920 i Oslo borgerlig viet til spanierinden **Montserrat Fontanet**, f. 22/12 1893 i Manresa (Catalonien) av forældre Francisco F. og Marie Balsells.

Egteskapet barnløst.

214. 2. Kaare Schøning, f. i Oslo 13/12 1884, høiesteretsadvokat og skibsreder. 1902 tok han, realartium ved kathedralskolen i Oslo (m. tf.) og 1908 juridicum (laudabilis). Efter artium gik han ind paa krigsskolen og blev sommeren 1903 som nr. 1 vernepl. sekondløytnant i infanteriet, ansat i Tromsø stiftsforsvar, 1909 premierløytnant. Høsten 1908 autoriseres han som edsvoren fuldmægtig hos sorenskriver Malling i Eidsvold; vaaren 1909 blev han fuldmægtig i advokatfirmaet Krog, Schjødt og Strøm, og foretok som saadan jevnlig reiser i anl. av jernbanetakster. Juli 1913 blev han høiesteretsadvokat. Imidlertid var han vaaren s.a. ansat som sekret.-er i Nordisk Skibsrederforening, men allerede sommeren 1914 gik han tilbake til sin forrige principal F. A. Krog, og nu som hans kompanion, advokatfirmaet Krog & Schøning, Oslos ældste og yngste advokat dengang.

Saa kom det store skille i hans livsvirke. Det kjendte store skibsrederfirma Wilh. Wilhelmsen i Tønsberg tilbød ham stilling som kontorchef med procura, og han begyndte som saadan 1/4 1916, flyttet derfor til

Tønsberg, men vendte efter 1 1/2 aars ophold der tilbake til Oslo sammen med firmaet. Med stadig stigende anerkjendelse og indflydelse arbeidet han i firmaet, og fra 1/1 1927 blev

han optat som kompagnon. Med hans meget krævende arbeide følger ogsaa hyppige reiser til konferance med andre store rederier i Sverige, Danmark, Tyskland, England, U. S. A.

Skibsrederiet Wilh. Wilhelmsen er blandt verdens største. Det har, naar dette skrives, 57 skibe paa over 1/2 million tons (29 dampskibe og 28 motorskibe), og det har følgende oversjøiske linjer: 1) Norge-Sydafrika, 2) Norge --Australia, 3) Norge-Hollandsk Indien, 4) Norge - Britisk Indien og Birma, 5) Norge - China - Japan, 6) Norge-U. S. A., 7) Norge--Cuba-Mexico, 8) New Orleans - Danzig, 9) New York- Brasilien - Argentina, 10) La Plata -Kontinentalhavner, 11) Antwerpen - New York.

Kaare var januar 1912 en av stifterne av Advokat- og sakførerfuldmægtigenes forening og sat i styret av denne. I aarene 1917-21 var han formand i Norges Rederforbunds retsutvalg, og fra 1921 var han i samme forbunds centralstyre som repræsentant for Tønsberg kreds, indtil firmaet W. W. 1923 gik ut av rederforbundet. 1924-27 var han formand i Skattebetalernes Forening.

Advokaten har altid været meget musik-interessert, 1905 var han med i studenternes sangerfærd til Amerika, og i flere aar sat han i styret for disses sangforening. Fra 1924 er han næst-formand i Filharmoniske selskap i Oslo.

Han har skrevet en række sanger til festlige møter i nævnte sangforening og i den akademiske kvartet «Krigsraabet» (trykt som manuskript).

I dagspressen har han ofte skrevet indlæg om forskjellige aktuelle spørsmål, og i «Samtiden» 1923 har han under titelen «En forretningsmand» git en sympatisk skildring av den s. a. døde, fremragende skibsreder Halfdan Wilhelmsen.

28/4 1914 blev han i Oslo viet til **Ovidia Wilheimine Keyser Bjerknes**, datter av sekretær i landbruksdepartementet cand. jur. Isak B. og Ovidia Kaurin. Gjennem sin far i nær slegt med de kjendte matematiker Bjerknes, gjennem sin mor med de anseete slegter Kaurin og Keyser.

Ogsaa tidligere har der været forbindelse imellem slegterne Schøning (Normann) og Kaurin, da nemlig Kaares bedstemors (1. n. 123) bedstemor var Maren Testman. Kaurin 1772-1829, dtr. av presten Eiler Hagerup Kaurin 1745-1812 og gift med presten i Steigen, senere Trondenes, Simon Kildal.

Ovidia («Lillemama») er f. 9/2 1894 og student fra 1913 (m. tf.).

3 barn, l. n. 285-87.

215. 3. Ingerid Schøning, f. i Oslo 10/3 1887.

I Aarene 1905-08 gjennemgik hun skolestyrer Bergs kurs for lærerinder, og i 1910 var hun 1/2 aar i Oxford og London for studiers skyld. Sidste halvaar 1911 arbeidet hun ved biblioteket i Bergen. Lærer har hun været 1908-10 i Eidsvold, 1910-11 ved Berles skole i Oslo, 1912 paa skolen i RJukan. Derefter bodde hun hjemme; dels underviste hun privat, dels forberedte hun sig til artium. Denne tok hun sommeren 1913 (m. tf.).

Samme aar 8/8 blev hun borgerlig viet til cand. med. **Otto Christian Borchgrevink**, f. 17/11 1884, søn av statskonsulent Otto B. og Caroline Bornholdt. Efter at ha tat artium 1902 og enibedseksamen julen 1910, begge med laud, hadde han ansættelse hos distriktslægen i Ibestad O. Borcligrevink, var sept. 1912 til aug. 1913 kandidat ved Rikshospitalet, blev saa assistent hos kirurgen prof. P. Bull; dcebr. 1914

likesaa paa Rikshospitalets kirurg. avdel. B, og senere i samme stilling ved Ullevaal sykehus, 1/4 1919-1/4 1923 reservelæge ved dette sidste. Han har ogsaa i utlandet studert kirurgi, nemlig 1923 i Frankrike og England med Roll's legat, hvorpaa han nedsatte sig i Oslo som privatlæge. 1925 hjålpelærer i akiurgi ved Universitetet. 1927 hovedlæge i Riksforsikringsanstalten. Utenfor kirurgien er hans interesse studiet av zoologi og biologi, og han er i ferierne en ivrig jæger og fisker.

1 barn, 1. n. 288.

216. 4. Eirik Müller Schøning, f. i Oslo 20/1 1889, d. 27/8 1918, ingeniør.

Realartium 1907 ved kathedralskolen sst. (m. tf.) og derpaa ind paa den tekniske skole (der var endnu ingen høiskole), hvor han 1910 tok avgangseksamen som nr. 1 paa hygningslinjen. Sin praktiske utdannelse som ingeniør hadde han begyndt allerede i 1907 som assistent i Tyssedal ved tunnelarbeidet og i 1908 paa Hallingdalsfjeldet og i Lyseheia (Ryfylke), i 1909 paa Ringerike og i Lusterfjorden, 1910 om sommeren arbeidet han paa nivellement oppe ved Kvinas kilder (Knaben).

Men. saa grep utfierdstrangen ham. Sammen med sin ven, ingeniør Claus Røyem, drog han fra Oslo 3/10 1910 til Chile, en reise ut i det uvisse, for de hadde intet engagement, og til en begyndelse saa det mørkt ut. De naadde San Diago og først sist i denne maaned Iyktes det dem at bli ansat ved den longittidinale jernbanes anlæg i det nordlige Chiles ørken Atacama. Her bodde Eirik mest i en liten by Vallenar. Vaaren 1912 sluttet han, hadde saa arbeide ved havneanlægget i Valparaiso og derefter med jernbanebyg ved Concepcion i det sydlige Chile. Høsten 1912 reiste han gjennom Magellansstrædet til Fortaleza i Ceará (Brazil), hvor han hadde faat ansættelse ved jernbaneanlæg. Men arbeidet her, nogen dagsreiser inde i landet og næsten under ækvator, var ikke til at holde ut, og han kom 11/5 1913 tilbake til Oslo. At være uvirksom bød ham altid imot, og samme sommer var han derfor beskæftiget, først med vandstandsmaalinger av Strandeljorden (Valdres), saa med utstikning av en taugbane Grong-Bindalen. Høsten 1913 overtok han stilling ved kraftanlægget Rjukan II, og her paa Saaheim blev han til vaaren 1916 under sin fremragende chef ingeniør Gregussen Vogter. Han arbeidet med «rørgaten» som fører Maaneelven gjennom fjeldet fra Vemork ned til kraftstation 11. Da saa dette var tilendebragt, fik han ansættelse i A/S. Høyangfaldene og reiste til, Høyanger i Sogn. Dengang et anlæg i sin vorden. Det var et haardt slit oppe i fjeldet med sprængning for en rørgate o.l. Det var ham derfor kjærkommet, da det blev bestemt at han skulde reise til fabrikk-bygget i Rousset (Provence), som hans bror Karl ledet. Men netop da begyndte under verdenskrigen tyskerne sin ubegrænsede undervandskrig, og Eiriks rute gik fra Bergen om England til Frankrike. Efter mange viderværdigheter kom han sig avsted 30/3 1917. «Jeg kan ikke vike tilbake for bare én gang at risikere det som tusener sjømænd til stadighet utsætter sig for. Oprigtig talt glæder jeg mig som et barn. Gaar det galt, saa sørg ikke for meget.» Det var en høist farefuld reise med en engelsk lastebaot (postrutene var indstillet), og det tok 28 døgn før han naadde frem til Rousset. I Hull og i London blev han stoppet for nærmere legitimation; han hadde jo to tyske navn. Det blev ikke længe han fik leve nede i Provence. Det følgende aar, 1918, raste la grippe (influenza) omkring i landene, og Eirik blev et av dens ofre. Han døde i Marseille 27/8, bare 28 aar gml., og hans lik blev brændt i Oslo krematorium 17/1 1920.

Blandt de mange anerkjendende uttalelser i anledning av hans død skal her bare nævnes følgende av Gregussen Vogter: «Han var en overordentlig dygtig, energisk og freidig medarbeider, som gjorde anlæggene og mig personlig de største tjenester. Jeg saa i ham næsten en ideel ingeniørtype.» Sin violin førte han alltid med sig paa sin færd. rundt om i landene, og han malte 7 akvareller som fortæller med lyst humor, hvordan han flakket om. Hans liv fra vuggen til graven er utførlig skildret (manuskript) av hans far.

217. 5. Finn Müller Schøning, f. i Bergen 31/12 1891, forretningsmand.

Avgangseksamen ved Oslo Handelsgymnasium 1909 (m. tf.). Han har været beskæftiget væsentlig i papireksporten og har i stillings medfør foretaget flere reiser til Syd- og Nordamerika og Mexico, og ogsaa opholdt sig endel aar i Brasilien (Rio de Janeiro, Santos og S. Paulo). Nu bosittende i Oslo og ansat i Det Oversøiske Comp.s Handelsselskap. Ugift.

218. 6. Nana Schøning, f. i Bergen 28/10 1893, d. i Oslo 14/1 1922. 28 aar gml.

Efter endt skolegang i Oslo tok hun et kursus i stenografi og var i hele 1912 paa kontoret hos sakførerne Sundt & Sundt («en meget skattet medarbeider» sjaar det bl. a. i attesten).. Hun gik saa ind paa Ragna Nielsens skole (latinlinjen) for at ta artium; men kort før denne i 1914 maatte hun slutte som følge av lungesyke. De dage som gav rike løfter om fremtids lykke endte brat, og fra nu av blev det en kamp for livet gjennom 7-8 aar. Disse aarene tilbragte hun mest paa Mesnaliens kursted og efter høsten 1919 hjemme hos mor og far paa «Maaneland» i Aker hvor hun ogsaa døde. 20/1 1922 fandt kremationen sted.

«Hun staar for mig som det yndigste jeg kan tænke mig, og som det fine, eigode og samtidig sjælssterke menneske», heter det om hende. Hendes lyse, gode smil præget hende, og sin vei mot døden gik hun med en vidunderlig sindets ro.

Ogsaa om hende har hendes far skrevet utførlig, fra vuggen til graven (manuskript).

L. n. 164. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 7. 6.

Arnt Schønings og Magna Macks 2 barn:

219. 1. Einar Schøning, f. paa Grøtøy 27/3 1899.

Han tok 1917 realartium og gik saa et aar paa Treiders handelsskole i Oslo. 1920 blev han ansat i Den norske Kreditbank og var der til 1926, da han traadte ind i sin fars forretning i Fredriksvern. Et arbeide som er ham en kilde til stor glæde og tilfredshet. Som leilighetsdigter er han meget skattet. Ugift.

220. 2. Helene Sofie Schøning, f. sst. 23/3 1902.

Ansatt 1920 ved telegrafan i Fredriksvern. Hun blev 22/8 1925 gift med cand. med. **Jan Birger Jansen**, f. 25/9 1898 og søn av overlæge James Kristian J. og Ananda Jacobsen. Efter embedseksamen (laud.) blev Jan 1925 ansatt som prosekter ved universitetets anatomiske institutt, og høsten 1926 reiste han og frue til Chicago med et Rockefeller stipendium. Deres barn Grete Schøning Jansen er født i Chicago 21/10 1927.

I

L. n. 166. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8. 2.

Christian Schønings og Petra Olsens 6 barn:

221. 1. Signe Cathrine Schøning, f. 26/8 1875 i Rauland.

1896 guvernanteeksamen, 1898 lærereksamen ved Olaf Bergs skole (utmerket godt). Var siden lærer ved frk. Lindstrøms skole i Bergen, reiste 1900 til Oxford og studerte engelsk, var derefter lærer ved Ragna Nielsens skole i Oslo et par aar, utdannet sig saa som diakonisse paa Lovisenberg (Oslo) og var her til 1906. Som prestefrue har hun deltatt meget i det almindelige menighetsarbeide, og siden 1913 er hun sekretær og medlem i styret for «Doblougs legat til opdragelse av pikebarn». I «Kirke og Kultur» har hun 1913 skrevet en livsskildring fra Telemark paa dialekt, foruten flere andre opsæt. Hun er ivrig

socialdemokrat med interesse særlig for praktisk socialt fremskridtsarbeide.

20/8 1906 egtet Signe presten **Johan Løken**, f. 18/2 1865 i Oslo, son av tømmermand Ingebret Andresen og Inger Løken. Han tok artium i 1884 med præcet og blev 1890 cand. theol. med rent laud. Først var han lærer ved skoler i Oslo og ved seminariet i Kristiansand; en tid drev han som smaabruker i Nannestad, 1900 kaldskapellan i Aas, 1906 sogneprest til Lunde (Telemark), 1913 resid. kap. til Norderhov, 1918 sogneprest til Hobøl og Tomter. Paa grund av sykkelighet tok han avsked i 1925 og bosatte sig paa Kolbotn (Oppegaard). Ut fra et liberalt teologisk synspunkt har han sendt ut flere brochyre og skrevet mange avisartikler om religiøse spørsmåal.

Egteskapet barnløst, men i 1918 tok de til sig to smaa barn hvis forældre, arbeider Olausen og hustru, døde av spanskesyken: Harald, f. 29/3 1915 og Signe f. 13/7 1917. Disse kalder sig Løken, men er ikke adoptert efter loven.

222. 2. Rolf Schøning, f. 8/5 1879 i Egersund, d. 11/2 1880.

223. 3. Helene Schøning, f. 10/7 1880 sst.

Var i 1 1/2 aar i et tysk pensionat og efter at ha tat eksamen ved John Schønings handelsskole i Oslo, i 3 1/2 aar paa advokatkontor. Gift 11/8 1906 med **Georg Selmer**, f. 6/5 1876, søn av sogneprest Gustav Ambrosius S. og Helga Bordoe. Siden 1898 har han været i Stavangerske D/S-selskap, blev 1906 fører av «Kong Olaf» og 1916 av «Kong Haakon». De er bosat i Oslo. Ingen barn.

224. 4. Petra Pauline Schøning, f. 13/4 1883 i Hosanger.

Utdannet paa Hallings akademi og paa Industriskolen i Oslo. Efter farens flytning fra Hobøl var hun en tid paa Norsk Arbeidsgiverforenings kontor. Ugift.

225. 5. Johanne Sofie Amalie Schøning, f. 29/4 1885 sst. Hun har gjennomgaat husholdningsskole, industriskole, væveskole og er utdannet som massøse. Gift 22/6 1915 med **Alf Faanes**, f. 21/11 1880, søn av lensmand i Frosta Hans F. og Lovise Rochseth. Student 1904, cand. jur. 1909, o.r.sakfører 1913, ansat i socialdept. 1914 og byraaehf i dettes 3. medicinalkontor 1/7 1921. Se billederne næste side.

2 barn, 1. n. 289-290.

226. 6. Lars Christian Schøning, f. 19/7 1887 sst.

Efter at ha gjennomgaat vinterlandbruksskolen i Oslo styrte han i to aar Hobøl prestegaard, gik saa ind 9 paa høiskolen i Aas og uteksaminertes 1914 som landbrukskandidat. 1916-18 var han gaardbruker paa Nordstrand (Aker), og siden har han været gaardsbestyrer hos assessor Eid paa Hov i Land. Ugift.

L. n. 167. - 1.2.4.8.2.5.8.3.

Arnt Schønings og Mentzine Olsens 5 barn:

227. 1. Lars Nicolai Schøning, f. 3/10 1876 i Bodin, d. 15/3 1911 i Drøbak.

Han tok 1895 exam. art. med laud., men var siden altid syk paa sindet.

228. 2. Katharina Helene Schøning, f. 24/9 1879 i Hjørundfjord. Kathrine er uteksaminert fra Tromsø pikeskole og har hat huslig arbeide hos sine forældre.

229. 3. Rolf Andreas Schøning. f. 4/12 1880 sst., overtoldkontrollør. Latinstudent fra Tromsø skole 1899 laud., exam. philos. laud., cand. jur. 1906 haud. Efter et kursus paa Treiders handelsskole gik han 1907 ind i toldvæsenet i Oslo, blev 1908 ansat i Skien som toldassistent, 1910 overflyttet til Oslo og her forfremmet 1912 til toldkontrollør. Følgende aar fra Vi blev der paa Hamar oprettet et nyt toldsted, og organisationen av dette blev betrodd Rolf. Da han her utførte et udmerket arbeide - toldinspektørens vidnesbyrd - blev han toldstedets bestyrer, indtil han 1919 ansattes som overtoldkontrollør i Narvik. Ved avreisen skjenket Hamars handelsstand ham guldur med kjede, og toldpersonalet en spaserstok med sølvhaandtak. Januar 1925 opnævnte departementet ham til sekretær i toldvæsenets sparekomité.

* 4/1 1912 med **Anna Gina Lilletvedt**, f. 27/5 1885 paa østre Toten av forældre lærer Gunnar L. og Susanna Seierstad. De er barnløse.

230. 4. Mentzine Marie Schøning, f. 3/7 1882 sst.

Lærereksamen i Tromsø 1903, lærer ved Narvik skole s. a. og senere ved folkeskolerne i Tromsø, Porsgrund og Oslo. 1910 kursus ved den gymnastiske centralskole i Oslo.

* 25/8 1911 med kjøbmand paa Alteidet **Henrik Mathias Giæver**, f. 8/9 1853, søn av Peder G. og Christiane Rasch. Han var i 22 aar forlikskommisær, ordfører, direktør i Tromsø D/S-selskap, medlem av amtsutvalget m. v. 24/7 1921 døde han. 2 barn, 1. n. 291-292.

I 3 1/2 aar var saa fru Mentzine eneindehaver av firmaet, som tillike omfattet notbruk, gaardsdrift, post og dampskibsekspedition. 24/1 1925 egtet hun handelsmand paa Skorpa i Kvænangen **Gjert Christian Dahl Rasch**, f. 19/1 1871, søn av handelsmand Ole Meldahl Angell R. og Marie Dahl. Han har været ordfører, formand i fylkestinget, representant i Norges Brandkasse m. m. Ingen barn.

231. 5. Arnt Johan Schøning, f. 23/3 1889 paa Eid i Nordfjord, ligningschef.

Efter at ha gjennomgaat handelsgymnasiet i Oslo blev han 1912 kontorchef ved A/S. Brevik Blikvarefabrik, 1917 disponent for A/S. Nordenfjeldske Emballagefabrik i Bodø. Her har han nu været ligningschef og sekretær i formandskapet. 1921 anmodet høires centralstyre ham om at organisere valgkampen for høire og frisindede venstre i Nordland, og det gode resultat førte til at centralstyret oprettet et sekretariat for fylket med ham som sekretær. Under valgkampen i 1921, 1924 og 1927 holdt han foredrag rundt om i fylket,

Arnt er skjønliterær forfatter. 1916 utgav han paa Helge Erichsens forlag novellen «Erling Ørn», 1917 en samling skisser «Pasteller», 1920 «I ly av stormen». «Morgbl.»s literaturanmelder (C. J. Hambro) skrev om disse tre bøker bl. a.: «En dæmpet og melodisk stemme taler gjennom dem, et blekt og fint gemyt, en ung og endnu spinkel forfatter med sin egenart og med særprægede artistiske anlæg. Hans sprog er spinetagtig lyst-tonende, harmonisk og kunstnerisk avstemt; hans halvt religiøse, vemodige stemninger er fjernt fra landeveiene i norsk literatur. De følelser han skildrer er sky og ensomme menneskers fornemmelser, skjæbneangsten og uviljen mot det larmende.»

22/12 1916 egtet han **Kitty Thorsen**, f. i Brevik 18/7 1893, dtr. av garver Theodor Christian Th. og Kirsten Halvorsen. Hun blev 1911 uteksaminert fra handelsgymnasiet i Oslo, 1913 bokholder og kasserer ved Phønix papirfabrik i Drammen, 1916 bokholder ved Meraker smelteverk og senere lærer ved Skiens handelsskole.

2 barn, 1. n. 293-294.

L. n. 173 - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8. 9.

John Schønings og Josefine Jacobsens 3 barn:

232. 1. Arnt Lars Schøning, f. 23/8 1890 i Oslo.

Samtidig med at være lærer ved en skole i U. S. A. studerte Arnt teologi, i likhet med sin btedstefar, blev 1922 teologisk kandidat ved Yale universitet i New Haven (Conneticut) og 20/6 1923 ordinert til prest i Westerly (Rhode Island). Deltok i verdenskrigen 1917-19. * 22/6 1918 med **Mahel Elizabeth Ballou**. Barn 1. n. 295.

233. 2. Josefine Schøning, f. 21/9 1899 sst. Jossi er bokholder i Continental and Commercial Bank, Chicago. Ugift.

234. 3. Helene Schøning, f. 7/1 1894 sst. Hun hadde først kontorpost ved et elektrisk verk i Chicago, og i 1923 kjøpte hun en farm paa 40 acres i Chelsea, Wisconsin; den føder 2 hester, 7 kjør, griser og høns, og den driver hun. Ugift.

L. n. 174. - 1.2.4.8.2.6.1.1.

Sofie Schønings og Egede Glahns 5 barn:

235. 1. Margit Erasmie Glahn, f. 16/7 1881 i Kjøbenhavn, d. 27/12 1904 av lungesyke.

236. 2. Johanne Glahn, f. 27/8 1882 sst. Hun blev 16/3 1910 gift med ingeniør **Aage baron Haxthausen**, f. 18/12 1879 og son av bokholder cand. jur. Peter M. H, og Marie Lowzow. Barn Helge, f. 21/3 1911.

237. 3. Poul Egede Glahn, f. 4/12 1884 sst. og d. 14/6 1887.

238. 4. Sigurd Egede Glahn, f. 14/4 1888. Cand. philos., elektroingeniør fra den tekniske læreanstalt i Strelitz, 1912 ansat hos Siemens-Schuckert i Kjøbenhavn. Ugift.

239. 5. Ragnhild Egede Glahn, f. 23/12 1902, cand. philos., bibliotek-utdannet. 1926 ansat som assistent ved biblioteket i Sorø akademi. Ugift.

10de led.

L. n. 181. - 1.2.4.8.2.5.2.3.3.

Gudrun Schønings og Sem Sælends 3 barn:

240. 1. Ragnhild Sæland, f. 18/3 1905 i Oslo. Latinartium med m. tf. 1924, medicinsk embedseksamen 1. avdel. 1927.

241. 2. Gudrun Sofie Sæland, f. 27/12 1911 i Trondhjem.

242. 3. Einar Sæland, f. 3/4 1915 sst.

L. n. 182 - 4.2.4.8.2.5.2.3.4.

Arne Schønings og Charlotte Nielsens 3 barn:

243. 1. Gerhard Arnesøn Schøning, f. paa Grøtøy 29/4 1904.

Efter at ha tat handelsskole-eksamen i Trondhjem 1922 reiste han følgende vaar til Skotland og arbeidet i Leith hos en skibsmægler. Derefter fra vaaren 1924 til februar 1926 i sin onkel Halvorsens forretning i Kristiansund. Saa for sprogets skyld til Lissabon, og derpaa hos firmaet Jervell & Knudsen i Oporto til mars 1927. Under dette siste ophold oplevet han nogen revolutionsdage som var fæle: bombardement av byen, gevær- og mitraljøreild i gaterne, ca. 100 dræpt og mange hundrede saaret, gaterne oprevet og skyttergraver laget med sandsækker og pigtraad, mange huse ødelagt av granater. Kampen koncentrerte sig navnlig om en plads like ved det hotel hvor Gerhard bodde, men han kom selv ikke til skade.

Fra Oporto reiste han til Valladolid for at lære spansk, og er nu i en forretning i Kristiansund.

244. 2. Karen Sofie Schøning, f. sst. 13/8 1905.

Student 1924 (m. tf.) fra Trondhjems kathedralskole og seminar eksamen i Tromsø 1926. Guvernante hos distriktslægen i Luster (Sogn) 1926-27 og nu likesaa paa Skjervøy.

245. 3. Eli Schøning, f. 26/4 1908 paa Tromsø.

Student 1927 (m. tf) fra Tromsø latinskole.

L. n. 185. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 2. 3. 7.

Ragna Schønings og Jacob Halvorsens 3 barn:**246. 1. Anna Margrete Halvorsen**, f.. 9/12 1913 i Kristiansund.**247. 2. Sofie Arentine Halvorsen**, f. 23/9 1918 sst.**248. 3. Ragna Schøning Halvorsen**, f . 26/12 1920 sst.

L. n. 190. - 1. 2. 4 8. 2. 5. 5. 3. 1.

Signe Schønings og Carl Moes 6 barn:**249. 1. Marie Moe**, f. i Kløven 27/8 1894, d. sst. 18/12 s. a.**250. 2. Ingrid Marie Moe**, f. i Lødingen 29/1 1895.

* 3/8 1916 bankkasserer i Lødingen **Julius Hansen**, f. 3/8 1887 og søn av Hans Johansen Strand sst. og Bergitte Bendiksen. Han leiet 1926 forretningen i Lødingshavn (kolonial- og korteverer) og driver nu denne. 3 barn.

251. 3. Jakob Christian Moe, f. i Kløven 17/4 1896, har tat styrmandseksamen og har nu sammen med sin bror ledelsen av dampskibs-ekspeditionen i Lødingen. Ugift.**252. 4. Arnt Schøning**, f. sst. 29/5 1897. Han fik, med samtykke av alle slegtens mænd og kvinder , 19/5 1922 justis-deptets tilladelse til at, anta navnet Schøning som familienavn istedenfor Moe.

* 27/9 1923 med **Gudrun Elverum**, f. 4/9 1899, dtr. av fanejunker og gaard

bruker i Bardu Einar E. og Karen Anna Danielsen. Dampskibs-ekspeditionen har han leiet av fru Aslaug og er f. t. konstituert som postaaapner. De har en søn, Arnt Schøning, f. 2/7 1925.

253. 5. Hildur Schøning Moe, f. i Hammerfest 11/5 1899, hjemme hos sin søster Ingrid.

254. 6. Signe Simonette Moe, f. i Lødingen 30/12 1901, telegrafeksamen, ansat hos sin bror Arnt.

L. n. 191. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 3. 2.

Dagny Schønings og Halfdan Hansens 4 barn:

255. 1. Maren Marie Angell Schøning Kulseng-Hansen, f. i Lødingen 23/4 1895. Mia har tatt telegrafeksamen og har været ved rikstelefonen i Lødingen. Bor hos fru Aslaug.

256. 2. Ruth Kulseng-Hansen, f. sst. 15/6 1896. Telegrafeks. og ansat ved telegrafan i Lødingen.

257. 3. Magnus Jakob Kjelsberg Schøning Hansen, f. sst. 22/6 1898, d. 7/8 s. a.

258. 4. Gunvor Hansen, f. sst. 4/10 1899, telegrafeks., var en tid telegrafassistent i Lødingen og i Oslo, reiste 1924 til Amerika og blev 15/1 1926 gift med avdelingschef **Jørgen Wivesoll i St. Paul**.

L. n. 192 - 2. 4. 8. 2. 5. 5. 3. 3.

Aslaug Schønings og Wilhelm Juliussens 2 barn:

259. 1. Arne Schøning Juliussen, f. 7/3 1923, d. 28/5 s. a.

260. 2. Dagfinn Juliussen, f. 19/11 1924.

L. n. 193. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 4. 1.

Harald Schønings og Karen Wahls barn:

261. Gerd Margaret Schøning, f. 2/3 1918.

L. n. 206. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 7. 3

Laura Schønings og Gustav Andersens 6 barn, som har tatt Hilling til slektsnavn:

262. 1. Arne Godfred Hilling, f. 12/10 1902. 16 aar gml. maatte han ved farens pludselige død ut at tjene sit brød. Han begyndte som anlægsarbeider, gik senere ind paa en handelsskole og blev færdig med denne vaaren 1921. Da saa hans to morbrødre samme aars høst gik igang med en handel i Indhavet, blev Arne bestyrer av forretningen. Samtidig blev han dampskibsekspeditor og brevhusstyrer, og fra 1927 er han av poststyret konstituert som postaaapner i Indhavet.

263. 2. Magda Konstanse Hilling, f. 21/7 1904, d. 4/12 1921.

264. 3. Gudrun Lovise Hilling, f. 8/5 1905. Hun er utdannet ved folkehøiskolen i Vefsen og opholder sig hjemme siden 1925.

265. 4. Karl Ludvik Schøning Hilling, f. 23/9 1910, d. 22/4 1911.

266. 5. Karl Ludvik Schøning Hilling, f. 21/3 1912.

267. 6. Sverre Hitting, f. 30/9 1915, d. 14/12 1915.

L. n. 207. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 7. 4.

Johanne Schønings og Jonas Ellingsens 6 barn:

268. 1. Arne Julius Ellingsen, f. 21/5 1912.

269. 2. Julie Theodora Ellingsen, f. 3/12 1913

270. 3. Kari Mareli Ellingsen, f. 13/10 1916.

271. 4. Johan Mathias Ingeman Ellingsen, f. 21/11 1919.

272. 5. Matilde Magda Ellingsen, f. 26/3 1923.

273. 6. Einar Ellingsen, f. 27/10 1924.

L. n. 208. - 4. 8. 2. 5. 5. 7. 5.

Arnt Olaus Schønings og Oline Olsens 4 barn:

274. 1. Kari Magnus Schøning, f. 23/2 1912.

275. 2. Anna Konstanse Schøning, f. 21/6 1913.

276. 3. Einar Schøning, f. 28/10 1915.

277. 4. Solveig Schøning, f. 24/11 1922.

L. n. 209. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 7. 6.

Magnus Schønings og Anne Ellingsens 3 barn:

278. 1. Julie Matilde Schøning, f. 8/11 1918.

279. 2. Joakim Karl Schøning, f. 18/5 1921.

280. 3. Magda Konstanse Schøning, f. 10/4 1923.

L. n. 210. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 7. 7.

Marie Schønings og Andreas Winthers 3 barn:

281. 1. Thorleif Winther, f. 4/7 1923.

282. 2. Helene Winther, f. 13/10 1924.

283. 3. Margit Winther, f. 16/6 1926.

L. n. 211. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 5. 9.

Joachim Schønings og Andrea Grønns barn:

284. Ingrid Jacobine Angell Schøning, f 2/8 1907 i Chicago. Efter at ha tat eksamen i bokholderi er hun nu ansat paa kontor i Oslo.

L. n. 244. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 7. 4. 2.

Kaare Schønings og Ovidia Bjerknes's 3 barn:

285. 1. Jakob Marius Schøning, f. 15/2 1915.

286. 2. Ovidia («Vivi») Wilhelmine Keyser Schøning, f. 25/9 1917.

287. 3. Eirik Ulfeldt Schøning, f. 22/9 1925.

L. n. 215. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 7. 4.

Ingerid Schønings og Otto Borchgrevinks 3. barn:

288. Sven Borchgrevink, f 11/4 1925.

L. n. 225. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8. 2. 5.

Johanne Schønings og Alf Faanes's 2 barn:

289. 1. Haakon Schøning Faanes, f. 3/2.1916.

290. 2. Signe Randi Johanne Schøning Faanes, f. 3/7 1921.

L. n. 230. - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8. 3. 4.

Mentzine Schønings og Henrik Giævers 2 barn:

291. 1. Henrik Giæver, f. 2/9 1912, -1- 16/10 1917.

292. 2. Christiane Wilhelmine Rasch Giæver, f. 24/6 1916

L. n. 231 - 1. 2. 4. 8. 2. 5. 8. 3. 5.

Arnt Schönings og Kitty Thorsens 2 barn:**293. 1. Arnt Gerhard Schøning**, f. 4/4 1918.**294. 2. Einar Theodor Schøning**, f. 29/5 1920.L. n. 232. - 1. 2. 1. 8. 2. 5. 8. 9. 1.**Arnt Schönings og Mabel Ballous** barn:**295. John Ballou Schøning**, f. 25/4 1925.**SAND-ÆTTEN.**

Efter i det foregaaende at ha fulgt Grøtøy-ætten i 10 led nedover til disse dage, gaar vi nu igjen tilbake i tiden og skal omhandle den første slegt Schøning hertillands, fra hvilken Grøtøy-ætten altsaa har hentet sit navn og som efter sin første norske bopæl paa gaarden Sand i Hols anneks til Lødingen prestegjæld passende kan kaldes Sand-ætten til skille fra hin.

I Norge kan dens mandlige grener ikke følges længer nedover end til 3dje led, hvorimot dens kvindelige grener strækker sig videre og for en grens vedkommende, gjennom Apollona Schøning, forener sig med slegten fra Grøtøy.

De nu i Danmark levende medlemmer av ætten er ogsaa en kvindelig gi-en som nedstammer fra Anne Schøning (l. n. 312).

Som foran nævnt kom denne slegt til Norge omkring 1670 med **Jacob Eliassen Schøning** og den kom fra Jylland; formodentlig fra Ebeltoft eller deromkring i Randers amt og Viborg stift, siden han ialfald én gang har undertegnet sig Jacob Eliassen Ebeltoft. Det har ikke været mulig at finde noget om hans danske slegt. Ebeltofts kirkebøger begynder først 1692. Navnet er meget utbredt i Danmark og nok særlig i Jylland; i almindelighet skrives det Schionning. I 1500- og 1600-tallet var der - ifølge genealogen postmester Klitgaard i Jylland - i egnen mellem Aalborg og Viborg nogen storbonde-ætter av dette navn, og fra dem kom der fogder, forpagtere, prester og degne o.s.v. Den danske prestehistoriker Wiberg har om biskop i Viborg 1537-49 Jacob Skjønning (ogsaa skrevet Skoning) meddelt at navnet vistnok utledes av Skaane. Det synes mindre rimelig. Snarere maa man tro at navnet Schøning har sin oprindelse fra den tyske by Schöningen i Braunschweig. Der er og har været i Norge mange tyskere med dette slegtsnavn, og en stor slegt - Porsgrund-ætten - er av tysk oprindelse. Likesaa i Sverige hvor navnet forekommer ofte og altid er skrevet Schöning.

1ste led.

296. Jacob Eliassen Schøning, f. ca. 1641, d. ca. 1724.

Snart skriver han sig, som nævnt, Jacob Elias: Ebeltoft, snart saaledes som denne kopi av hans flotte haandskrift viser, snart endelig kun Jacob Eliassen. Se om navnebruken ved den tid, i hvad der er anført side 7.

Jacob Schøning kom til Sand paa Tjeldøen omkring 1670. Denne gaard hørte dengang under det store Irgens'ske gods i Nordland, som Joachim Irgens kjøpte av Fredrik III 12/1 1666 for 100000 rdl. Brukeren

svarte bygsel og landskyld dels til Irgens, dels til Trondhjems biskop, og desuten til kongen en «leylendingschatt», som 1671 utgjorde 5 ort, d.v.s. saa meget, at der hare av én gaard til i sognet svartes likesaa meget. Paa Sand og paa Hol bodde tidligere Jacob Andersen; men fra 1673 bruker denne kun Hol, mens Jacob Eliassen har Sand.

Under folketællingen 1701 angives Schøning at være 60 aar gml. og hadde da hjemme hos sig sin søn Jacob og 3 tjenestedrenge. Han kan ikke sees at ha drevet handel eller jægtebruk. Det fremgaar ellers av kirkebøkerne, at han stadig blev benyttet enten som kaveringsmand ved trolovelser eller som fadder ved barnedaab, saa man herav nok kan slutte, at han regnedes til bygdens honoratiores sammen med lensmanden Poffuel Andersen paa Stokke og presterne i Lødingen Hans Nyrop og Jacob Parelius.

Her paa Sand blev Schøning boende til 1718, men fra 1710 dog kuli som kaarmand; han hadde nemlig ifølge beviser av 21/1 1710 og april 1712 avstaat sin «bøgselsgaard» til Guren Jacobsdatter, Johs. Mikkelsen og Jon Steensen mot at faa bl. a. fôr til 3 kjøer og 1 tønne korns sæd. Formodentlig er han saa med hustru flyttet til sønnen Jacob paa Skarberget i Lødingen. Men denne flytning gav folkene paa Sand anledning til at negte ham koforet og saakornet. Det kom 1721 til en proces, som han vandt paa Myklebostad ting 25/10. Han var dengang saa gammel (80 aar), at han med føie kunde paaberope sig sin høie alderdom mot sakens utsættelse med fremmøte til et senere ting.

Dengang levde endnu hustruen. Naar de er død, kan ikke sees, da Lødingens kirkebøker for disse aar ikke eksisterer lenger³⁴ og skifteprotokollen er taus. Men endnu 10/11 1724 nævnes Jacob som utlægshaver paa skifte, og han var vel da endnu i live.

Hans hustru var **Karen Jacobsdatter** og de hadde 8 barn, hvorav dog kun 6 kjendes, l. n. 297-302. Kanske var Karen datter av forannævnte Jacob Andersen paa Hol.

2det led.

L. n. 296.

Jacob Schønings og Karen Jacobsdatters 6 barn:

297. 1. Mette Schøning, f. ca. 1671, d. 1745.

Hun var vistnok den ældste av de 6. Hjemme paa Sand sees hun at ha bodd. ialfald til 1698 -hun nævnes som altergjest hvert av aarene 1693-98 og som fadderske 1696 -, men senere er hun maaske blit gift paa Dragland i samme sogn; her døde hun og blev 2den søndag efter paaske 1745 gravfæstet ved Hols kirke, 74 aar gml.

298. 2. Elias Schøning, d. 1738 i Vaagan, prest.

Han gik paa skole i Aarhus og blev 17/7 1696 immatrikulert i Kjøbenhavn som Elias Jacobi Schøningius. 13/6 1704 blev han kapellan i Buksnes og 1718 kom han til Vaagan som residerende pastor efter Hans Egede. Da kaldet blev utskilt fra Lødingen 1735, blev han dets første sogneprest, og i dette embede var han resten av sit liv. Men det varte bare 3 aar. Hans dødsdag kjendes ikke, men 18de søndag trinitatis 1738 sees presten i Lødingen at ha været i hans begravelse.

Hr. Elias var en rik og mægtig mand. 1720 ilignes han krigsstyr paa 100 rdl. Som bevis for hans anseelse tor nævnes, at i disse aar en flerhet av barn i nabosognene faar i daaben hans navn, og hvis kirkebøkerne for Vaagan hadde eksistert, vilde visselig det samme ha vist sig at være end mere tilfældet inden selve sognet. «Han havde,» skriver professor Schøning om ham, «Ord for at være en lærd. Mand og havde

stedse fremmede Børn hos sig til Oplæring; i den ikke ret lange Tid, jeg nød hans Undervisning, profiterte jeg meget, i det latinske Sprog i Særdeleshed, men ogsaa udi gode Prygl, som han efter de Tidens Maade var temmelig rund i at uddele.» Og biskop Hagerup kalder ham, i sine reiseoptegnelser mellem 1731-35, for en «vakker, lærd. og brav Prestemand». I disse sidste fortælles følgende historie om ham: «Anno 1726 skal den samme onde Aand have foruroliget en Prestemands Hus i Vaagen i Nordlandene. Prestens Navn er Hr. Elias Schøning, end levende. Fra Kyndelsmisse til Paaske varede denne Uro. Hver Aften gryntede det i Stuedøren nu som en Gris, nu som et voksen Svin. En ung Dreng 14 Aar gml. blev sær angreben baade Dag og Nat, nu med at høre fortvivlede Ord Latin og Dansk, som bleve ham i Øret hvislede, nu med at slages, nu med at slæbes over Gaarden paa Marken, nu med at overgydes med Vand om Natten. Andre Folk maatte komme ham til Hjælp, lægge sig over Drengen for at frelse ham, hvilke da fik haarde Daske baade i Ansigtet og paa Ryggen. Presten selv maatte se paa alt dette, lagde Drengen hos sig i sit Kammer og maatte tidt holde ham i sit Favn, true den onde Aand og holde ud hele Natten. Da lodst Aanden ligesom være tvungen for en Tid, men begyndte saa atter igjen og i otte Uger lod ikke af at plage dette Hus. Drengen omkom siden paa Havet. Dette er Prestens egen Udsigende, som er en vel forsøgt, god og forstandig Mand.»

Som alt nævnt (side 24) blev Elias's søster Apollona trolovet i Vaagans kirke sommeren 1722 med Oluf Hartvigson paa Grøtøy.

Hr. Elias's hustru var **Anneken Ursin**, datter av presten til Buksnes Michal Bjørnsen, som latiniserte sit navn til Ursin. Egteskapet var barnløst. Som enke giftet fru Anneken sig med sorenskriveren i Vesteraalen *Claus Kjemmeler*, 1700-61. Hun døde 1753.

299. 3. Jacob Schøning, f. ca. 1677, d. 1729, gaardbruker.

Han opholdt sig, som nævnt, hjemme hos faren i 1701, «24 aar gml.», men tilflyttet som gift mand gaarden Ytre Skarberget i Tjellesundets fjerding. Formodentlig har han ved siden av gaardsbruket ogsaa drevet fiske, ti 1721 sees han at ha indstevnt Peder Baardsen, fordi denne var kommet tilkort som føringsmand av endel gods til Bergen. Oftest kaldes han Jacob Jacobsen.

Hans hustru het **Kirsten Clausdatter**, og de blev gift omtr. 1709; hun døde 24/3 1734.

De hadde 8 barn, l. n. 303-310.

Skifte efter Jacob holdtes 26/6 1729 og viste at boet var høist insolvent. Blandt sakerne nævnes to sølvskrin, merket J. J. S. S. og det andet K. E. G. H.

300. 4. Andreas Schøning, f. ca. 1680, d. 1740.

Han var handelsmand paa Skotnes (ved Balstad i Lofoten), som var kronens gods, og hadde desuten forpagtet saavel kongetienden i Lofoten og Vesteraalen som kirkens inkomster i Lofoten. I november 1739 sees han at faa dom over en hel del efterlatende debitorer til betaling av kirketienden.

Naar i 1740 han døde kan ikke findes. Ministerialboken er taus. Men i løpet av sommeren maa det vel være skedd, ti 26/4 1740 skriver bispen til ham om hans kirkeforpagtning og 28/7 s. a. sender den samme brev til sorenskriver Michel Ursin, at saafremt *enken* ikke kan stille kaution, maa der ske forandring og hver prest paata sig for sit prestegjæld at skaffe ham forpagtningens sum. Han er muligens omkommet paa en reise til Bergen for at avhænde al den fisk og tran hvormed tienden blev betalt; at han gjorde slike reiser sees av en forskrivning fra ham, dat. Kirkevaag 14/7 1737. Underlig er det forresten i saa fald at ikke hans berømte søn Gerhard i sin paabegyndte autobiografi nævner dette ulykkestilfælde. Maaske er dødsfaldet grunden til hans hustrus sygdom ved den tid, hvorom det heter i kirkeboken: «den 25de juli 1740 reiste jeg (presten) til Skotnes og meddelede den syge Marta Ursin Herrens Nadver».

Enken fik beholde, sammen med sin bror sorenskriver Bjørn Ursin, forpagtningen av en eller flere kirker, men levet dog - efter sønnens sigende - i meget slette omstændigheter. Skiftet efter Andreas Schøning kan ikke findes i protokoller e.1.

Han var altsaa gift med **Marta Ursin**, en søster av brorens hustru; hun levet endnu 1745. [35](#)

De hadde 7 barn, men derav kjendes kun de 5, 1. n. 311-315.

301. 5. **Karen Schøning**, f. 25/2 1691 paa Sand.

Hun var forældrenes 7de barn og døptes i Hols kirke 3dje paaskedag nævnte aar. Maaske har hun i sin ungdom bodd hos broren paa Skotnes, ti omtr. 1717 egtet hun **Edies Johansen** fra Flakstad, søn av Johannes Ediesen og Anna Lucasdatter paa Ytre Sand. De bodde paa gaarden Flakstad, hvor han døde før mai 1733 og efterlot sig 4 barn, 1. n. 316-319.

2den gang blev Karen ca. 1733 gift med **Peder Nielsen Friis** paa gaarden Bolle i Buksnes. Egteskapet var barnløst og han omkom paa sjøen allerede 1736 om vinteren. Paa skiftet 12/7 møtte hendes bror Elias som lagverge.

Endnu engang tok Kai-en sig en mand, idet hun sidst i 1737 egtet «velforneme» **Hartvig Hansen Jentoft**. Han er allerede omtalt under 1. n. 48. Dette egteskap var likeledes barnløst og kortvarig, ti 1/12 1739 «blev» ogsaa han paa sjøen. Skifte 6/12 1740.

Naar den «ærdyderige madame» Karen døde, vites ikke. Hun levet endnu 1743 paa Bolle. [36](#)

302. 6. **Apollona Schøning**, f. 23/7 1694 paa Sand, d. decbr. 1784 i Røsvik, 90'2 aar gml.

Forældrenes ottende og yngste barn. Hun døptes i Hols kirke 9de sønd. trin og hadde da fadderne: lensmand i Tjeldsundet Poffuel Andersen Stokke, Hans Sjursen Ramstad, Guren Jacobsdr. Steen Persøns fra Hol, Maren Hansdr. Jacob Jacobsens fra Sandnes og Birgit Steensdatter Hol. Gift 1722 med **Oluf Hartvigson**, Grøtøy.

Forøvrig er Apollona utførlig omtalt foran under 1. n. 7.

3dje led.

L. n.. 299. - 1.3.

Jacob Schønings og Kirsten Clausdatters 9 barn, av hvilke saavidt sees ingen skrev sig Schøning. Deres liv saavel som deres mulige descendenter er ganske ukjendt. De 8 levet endnu i 1734. Det 9des navn kjendes ikke, en datter død før moren:

303. 1. **Karen**, f. ca. 1710.

304. 2. **Elen**, f. ca. 1712.

305. 306. 3. **Mette** og 4. **Maria** tvillinger, f. ca. 1717.

307. 5. **Rachel**, f. ca. 1718.

308. 6. Roel, f. ca. 1720.

309. 7. Jacob, f. ca. 1724.

310. 8. Marta, f. ca. 1727.

L. n. 300. - 1.4.

Andreas Schönings og Marta Ursins 5 barn:

311. 1. Maren Schøning er formodentlig disses datter. Hun blev 3/10 1737 i Borge kirke trolovet med presten dersteds **Christopher Normann**, men ikke mange ukerne efter døde han og blev 11/11 gravfæstet.

312. 2. Anne Schøning, som 2 22/2 1743 i Buksnes kirke blev viet til møller paa Skotnes Oluf Woll.

De tilflyttet senere Trondhjem hvor han drev haandverk, og av deres barn kjendes en søn, l. n. 320.

313. 3. Gerhard Schøning, f. paa Skotnes 2/5 1722, d. i Kjøbenhavn 18/7 1780, 58 aar gml., rektor, professor, geheimearkivar.

Denne navngjetne nordlænding, slegtens stolthet, fik navnet Gert eller Gerhard efter presten i Vaagan Gert Estensen Derfor tok prestens gamle enke *Dorothea de Fine*, som bodde paa Finnesset, ham til sig, da han bare var 3 aar gml., og her blev han i omtrent 3 aar; i denne tid -- fortæller han i sin autobiografi, der slutter med hans 20de aar - hændte det ham engang at han faldt i sjøen ned fra en fjeldknaus, men heldigvis kom han godt fra det. Saa kom han hjem igjen til forældrene og blev hos dem til han var 10 aar gml. Da satte de ham i kost og skole, først hos presten i Buksnes *Leonhard Sidenius*, som underviste ham baade i latin og græsk og hebraisk, derefter i hans 15de aar hos farbroren hr. *Elias i Kirkevaag* (se side 141). Men allerede det følgende aar, 1738 om høsten, døde Elias, og Gerhard maatte atter hjem og var der vinteren igjennem. Imidlertid kviet forældrene sig naturligvis ved at la ham slutte med de paabegyndte studeringer, og det blev derfor til at moren drog med ham til Trondhjem vaaren 1739 og fik ham ind i katedralskolens 4de lektie. Rektor dengang var den bekjendte *Benjamin Dass*.

«Ved denne Forandring», skriver Schøning, «fik jeg ligesom et nyt Sind, og i den Sted, at jeg tilforn havde kun havt liden Lyst til Studeringer, blev jeg nu ganske indtagen deraf, dels fordi jeg nu ikke mere var i den haarde Tvang og slaviske Frygt som tilforn, dels og fornemmelig ved den stærke Æmulation, jeg havde, at distinguere mig fremfor mine Med discipler, hvilke i Begyndelsen vilde fixere mig, som den der nylig var kommen fra Landet og end fra Nordlandene, og over hvilke jeg paa den Maade søgte at hæve mig. Inden mindre end et Aars Forløb bragte jeg det derfor saa vidt, at skjønt jeg var blandt de allernederste, som dengang skulde flyttes op i den øverste Classe og vare 15 å 16 i Tallet, blev jeg, da Examen var holdt, den allerøverste» Uten eksamensprøve gav rektor ham dimission i mars 1742 «med saa godt og reputerligt Testimonio til Akademiet, som nogen kunde gives».

Før han nu imidlertid drog til Kjøbenhavn vilde han besøke sin mor, som i to aar hadde været enke. «Saa reiste jeg fra Trondhjem ind til Levanger, hvor Markedet holdtes, for at følge dem nordefter, som didhen fra Nordlandene vare ankomne. Men da jeg var kommen didhen, forandrede jeg mit Anlæg, saa at jeg fulgte Præsten i Beidstaden Hr. Elias Heltberg hjem til hans Gaard og reiste derfra dels tillands- og dels tilsøs til Fosnæs Præstegaard, hvor jeg kom i Selskab med en Sergeant, som reiste nord til Torgen paa Helgeland. Da jeg var kommen til Præsten i Brynøen Hr. Jacob Hersleb, fornam jeg, at efter en 14 Dages Forløb gik en Leilighed derfra lige nord til Stegen; hvorover jeg blev hos ham bemeldte Tid over og efter en Reise af 6 Uger,

Ovenstaaende billede er efter et maleri som eies av admiralinde Konow i Kjøbenhavn: og tidligere av hendes far museumsdirektør kammerherre Worsaae. Schønings signet som endnu er i Hans Schønings eie (l.n. 339) saa ut saaledes 10

hvorpaa jeg meget ondt maatte lide, kom endelig hjem til min Moders Gaard.» Her fandt han triste forhold. Moren var fattig' og kunde ikke hjælpe ham. Morbroren, soren-skriver i Vesteraalen Bjørn Ursin, hvis assistance han hadde haabet sikkert paa, var død kort før hans hjemkomst. Imidlertid fik han skrapet sammen 30 rdlr., og med disse i lommen forlot han pintsen 1742 Nordland, som han aldrig mere skulde vende tilbake til. Inden 8 dage var han i Bergen, og efter 3 ukers ophold her forsatte han direkte til Kjøbenhavn.

Da hadde han bare 14 rdlr. igjen, og derav gik straks de 5 til hans deposits den 31/7. Alene og pengelæns i rikernes hovedstad. Det er ikke underlig at han trykket og bekymringsfuld saa fremtiden imøte. I de første maaneder slet han sig igjennem ved at ta kondition hos en borger; mot frit logis skulde han undervise barnene i det danske. Og saa lysnet det: han kom paa kommunitetet og fik frit værelse paa regentsen og erholdt ved Dass' hjælp et stipendium paa 15 rdlr. aarlig i 2 aar. En fattig og overmaade skikkelig student var han aarene fremover, flittig og søkende kundskap i alle tidens fag. Først studerte han teologi og tok eksamen og og præket til dimis. Men istedetfor at ta prestekald foretrak han endnu en tid at leve av stipendier og informationer, skjønt hans stilling nok ofte var fortvilet. Dass ber for ham i brev til Gram av 1/7 1747 om plads paa collegio medico og sier deri at «hans Omstændigheder ere nu kun slette og Personen har desuden altid været meget undselig i at andrage sin Trang og tale for sig». Med begjærlighet kastet han sig over studiet av de forskjelligste fag: latin («han skrev en ren og god latinsk Stil og var der vel neppe nogen latinsk Autor, som han ei havde læst», skriver Suhm), græsk «i det græske Sprog var han meget bevandret og havde læst alle Historieskriverne samt Hornerus, Demosthenes o.s.v.», Suhm), hebraisk, oldnorsk, nyere sprog, filosofi, jurisprudence, matematik og naturvidenskap, men først og fremst historie. «Han afskyede», sier Suhm, «den dovne Tænkemaade, ikkun at studere én Ting, vel vidende at den ene Videnskab rækker den anden Haanden, og at de tilhobe indbyrdes trænge til hinanden.» Blandt mænd, hvis omgang og veiledning han i disse studieaar nøt godt av, kan merkes, foruten hans præceptor professor i historie *Møllmann*, ogsaa *Hans Gram* og *Jacob Langebek*, *Holberg* og *Erik Pontoppidan*. 1748 tok han magistergraden. 1750 utgav han sin første historiske avhandling.

Imidlertid tok Dass avsked som rektor i Trondhjem og fik Schøning til at melde sig til embedet. 15/1 1751 blev han utnævnt, endnu bare 28 aar gml. og 9 aar efter at han som discipel hadde forlatt skolen. Reisen opover, om sommeren s.a., skedde i følge med *Suhm*, den danske adelsmand og kammerjunker, som drog til Trondhjem alene med den hensigt «at angle efter den rige Karen Angell» for saaledes ubekymret at kunne dyrke den historiske videnskap, og som allerede 29/7 s. a. fik saken ordnet. Reisen gik over Fredrikshald, Moss og Kristiania.

Schønings første ord fra den nye lærestol, i hans tiltrædelsestale paa latin, var om det ønskelige i at sansen for lærdom og videnskapelighet maatte vækkes i fædrelandet. Og tro mot dette program virket han i Trondhjem i 14 aar. I Suhm hadde han en god ven og fortræffelig studiefælle; de kom sammen 2 ganger ukl. i mindst 4 timer hver gang. Han lærte Suhm oldnorsk, og med hinanden læste de engelsk og italiensk. Men navnlig studerte de historie, i fællesskap utgav de «Forbedringer til den gamle danske og norske Historie», og hver for sig forberedte de sig til sine senere hovedverker, «Norges historie» og «Danmarks historie». «Den seks Aar ældre Schøning», skriver professor L. Daae, «var rimeligvis den lærdeste og som den der selv hadde maattet kjæmpe sig frem, hadde han sikkert den grundigste Skole. Paa den anden Side hadde Suhm Fordelen af den uafhængige Rigmands Otium, han var istand til at forskrive Bøger og literære Hjelpemidler efter sit Hjertes Lyst, en uberegnelig Fordel ogsaa for Schønings Studier. Dertil kom ogsaa, at Suhm hadde et lettere og muntre Sind og vistnok arbeidede raskere end den anden.»

Til disse to sluttet sig siden biskop *Gunnerus*. Hans formand Fr. Nannestad hadde ligget i bitter strid med Schøning om forskjellige skoleforhold; men 1758 forflyttedes han til Kristianias bispestol, og den lærde Johan Ernst Gunnerus blev biskop i Trondhjem. Byen hadde saaledes et sjeldent videnskapelig trekløver i sin midte, og disse tre stiftet 1760 «Det trondhjemske lærde Selskab», som - fra 1767 kaldt «Det kgl. norske Videnskabers Selskab» - endnu bestaar og som var forløperen for det norske universitet. I dette selskaps skrifter skrev Schøning en hel del avhandlinger, dels historiske, dels landøkonomiske (om kornmagasiner, akerdyrkning, myrdyrkning).

Rektorembetet gav gode inntægter - ca. 1200 rdlr. foruten bolig og enkelte emolumenter --, saa Schøning kjøpte sig gaard i Trondhjem for 2300 rdlr.; han hadde ogsaa landsted, det nuværende Schøningdal i bymarken, som han fik i gave for sit arbeide ved hundredaarsfesten 1760 til minde om enevældets indførelse, og som han selv dyrket op.

I Trondhjem blev han ogsaa 1756 gift med datter av raadstuskriveren dersteds Jens Hveding.

Imidlertid besluttet Suhm og hustru sig til at forlate Trondhjem, ikke mindst paa grund av stridigheter med den gamle Thomas Angell, hendes farbror. Og da valgte ogsaa Schønings at flytte. 22/2 1765 utnævrites han til professor i historie og eloquents ved Sorø akademi, og sommeren s. a. reiste baade Suhms og Schønings nedover, de første til Kjøbenhavn, de sidste til Sorø.

Her forelæste Gerhard over historie og latinsk filologi Forresten fik han rikelig tid tilovers til studier og til literære arbeider; i disse aar var det, han utgav sin «Norges Riiges Historie» Og skrev sin avhandling om landets bebyggelse, hvori han hævdede den nu forlatte indvandringsteori, som 70 aar senere Keyser «opfandt» og hvorpaa den norske historiske skole bygget sin fremstilling av Nordens oldtid. Samtidige skildrer livet i Sorø som rent idyllisk, og Schønings førte et selskabelig hus; man har beretninger om flere av disse selskaper. Blandt hans venner i denne tid nævnes den juridiske professor John *Erichsen*, en islænding, og professor *Andreas Schytte*.

Kjøbenhavns universitet laa i de dage nede, og Gunnerus fik av Struensee i opdrag at reformere det. Gerhard Schøning foresloges til professor. Men Struensee styrtedes januar 1772 og der blev intet av det hele.

Derimot fik han sidstnævnte aar av kongen et stipendium paa 500 rdlr. for under en reise i Norge «at opsøge og samle, hvad endnu kunde være at finde enten den norske Historie eller vore Oldsager og andre saadanne Ting vedkommende». Stipendiet blev 1774 øket med 1000 rdlr. Han forlot nu Sorø 12/5 1773, sammen med sin hustru.- Og de kom ikke mere til at bo paa dette sted. Reisen gik nordover gjennom Sverige og over Kristiania, og efter en besværlig tur paa slette veier og i førefaldet naadde de Trondhjem 12/6.

I de følgende to aar fandt saa ni studiereiser sted i de fleste strøk av Trøndelagen samt Gudbrandsdalen og Hedemarken. Hans plan var derefter åt bereise Vestlandet. Men det blev der intet av, for i Kristiania paa tilbakereisen til Kjøbenhavn fik han aldeles uventet melding om at han 23/8 1775 var blit utnævnt til Langebeks eftermand som geheimearkivar og at han uopholdelig skulde tiltræde sin nye stilling. Sine reiser har han beskrevet, og disse beretninger er, for de nordenfjeldske reisere vedkommende, i 1910 utgit av Videnskapselskapet i Trondhjem i anledning av dets 150 aars jubilæum.

Uten at ha søkt om embedet var Schøning blit geheimearkivar. Det var imidlertid den mest anseete stilling en historiker kunde naa til, og med 1200 rdlr. var den avlønnnet. Han bosatte sig altsaa fra septbr. 1775 i Kjøbenhavn. Her traf han atter sin gamle ven Suhm, i hvis egteskabelige stridigheter han og hustru gjentagende maatte mægle, og hadde iøvrig omgang med de bekjendte videnskapsmænd *Luxdorf*, *Hjelmstjerne* og *Kofod-Ancher*. Sit historiske forfatterskap fortsatte han med utgivelsen av *Heimskringla*

i 3 bind paa oldnorsk og latin, en utgave som først 1868 er avløst av Ungers. 12/6 1776 blev han medlem av den Arnemagnæanske kommission.

3/4 1751 var han blit optat i det danske selskap til historiens og sprogets forbedring, 27/11 1758 likesaa i det kgl, danske videnskapernes selskap, 25/1 1772 likesaa i det historiske institut i Göttingen. 29/1 1774 fik han titelen justitsraad.

I geheimearkivets kolde rum paadrog Schøning sig sygdom. I april 1778 fik han en leverbetændelse, septbr. 1779 var han atter syk og juli 1780 hadde han blodstyrtning. Ikke mange dage efter døde han og blev gravsat i Frue kirke i Kjøbenhavn 24/7.

Sit store bibliotek paa 11000 bind testamenterte han til videnskapselskapet i Trondhjem, som til ære for hans minde arrangerte en fest 18/7 1781, hvor hans elev, mag. L. Wittrup, holdt mindetalen.

Gerhard Schøning var en noget blek og mager mand med et alvorlig ansigt, av middels høide, men spænstig og kraftig bygget. Fra Sorø fortælles det om ham, at han gik meget paa ski. «Jeg var af et Gemyt, som let kunde irriteres», sier han selv. Og Wittrup uttaler i sin mindetale: «stundom ønskede han sig et lettere Sind, en mere munter Lune, som ved at foragte Nedrigheder tugter dem langt bedre end ved at tage sig dem nær». Og fremdeles: «nu (d. e. efter hans tilbakekomst til Trondhjem i 1773) indtog han alle uden at gjøre sig Umag derfor; vort Trondhjem saa ham atter med en blid Munterhed, en sjelden Belevenhed, der ligesom aabnede for Verden hans ædle Bryst og lagde hans sande Gemytsbeskaffenhed kjendelig for Dagen.» Suhm skriver: «Han var en meget god Ægtefælle, imod sine Undergivne var han lemfældig, imod Fattige godgjørende, og hvor meget jeg end har kjendt ham, har jeg dog aldrig ved den ideligste Omgang kunnet opdage nogen Feil hos ham. Han var en Hader af alle unyttige Høflighedsbevisninger og Høitideligheder, af alle overflødige Zirather. Han var uden Stolthed og Indbildning om sig selv og meget tilbøielig til at sætte Pris paa andres Arbeider og til at rose dem.»

«Gerdt Schøning har et meget godt Hoved», skrev rektor Dass. Men J. N. Brun, Schønings elev i Trondhjem, fælder strengere dom: «af Naturen saa ganske uden Geni som nogen Adams Søn, men - Dass' Opdragelse og Yndling - blev han den Uforglemmelige, som Norge kjender og ærer.» Ordenes krashet avsvækker dommens betydning; de kan maaske forklares ut av Schønings mangel paa sans for skjønlitteraturen: «jeg har ikke den Lykke at kunne regne mig blandt Poeter og hverken Humeur eller naturlige Gaver til at gjøre Vers», sier han selv, og Suhm. tilføier: «han læste ikke Poeterne med den Henrykkelse som mange Andre og dømte maaske lidt for umildt om Komedier og Romaner.»

Av alle lærde satte han filosofen Leibnitz høiest og navnlig beundret han hans Theodicee. Ogsaa av Rousseaus, hans samtidiges, naturevangelium var han en tilhænger. Paa muligheten av den evige fred trodde han. «Den stridbare Theologi og den scholastiske Spidsfindighed» kunde han aldrig med, men «elskede tvertom Fred og Enfoldighed og ønskede stedse, at man alene var bleven ved Bibelens Ord uden at inklade sig i kunstige Beskrivelser og Udlæggelser.» Han trodde at religionen bestod mere i at handle end i at gruble. Da han laa paa sin dødsseng hændte det at en ung prest, engang hans discipel, trængte sig ind til ham, gjorde ham formaninger og bebreidelser og ytret tvil om hans rette tro; han fik tale ut, men da han gik utbrøt Schøning: «den pedant!»

Norge elsket han av hele sin sjæl. Han var, ogsaa i sine skrifter, til den grad norsk, at han gjerne vilde føre andre folks utspring tilbake til Norge. «At Normanner og Nordmænd», sier professor Daae, «var et og det samme, var for ham en given sag, men han gik endnu langt videre, idet han vilde godtgjøre, at Tysklands Saxer og Skotlands Pictar var kommet fra Norge og at baade de svenske Ynglinger og de danske Skjoldunger var Nordmænd. Han var ivrig for Norges Ære og tænkte høit om sine Landsmænds fordums Herlighed. Overalt var vor Schøning en ivrig Patriot.»

Gerhard. Schønings liv, personlighet, gjerning er skildret av:

a) Suhm i indledningen til bind 111 av «Norges Riiges Historie». Han kalder ham «vort Nordens Polybius». Og han gav ham følgende gravskrift³⁷: Flentibus musis - Langebeckio adempto - Apollo dizit - ne flete sorores - Schøningius vivit - nunc Schøningio sublato - plorantibus musis complorat Apollo - et tacet.

b) Wittrup i den foran nævnte mindetale 1781 i Trondhjem.

c) Prof. *Ludvig Daae* i en biografi 1880, utgit av Den norske historiske forening. Mens Keyser og Munch ikke engang nævner Schønings navn og mens Sars bare omtaler ham paa 3-4 linjer i sin norske historie, er der i Daaes bok git en sympatisk og anerkjendende dom over Schønings livsgjerning og en indgaaende skildring av hans liv; fra denne er det meste av det -foran fortalte hentet. Daae slutter saaledes: «Lykkelig vil den norske videnskapsmand fortjene at prises, der hundrede aar efter sin bortgang maatte fortjene at omfattes av hans landsmænd med den erkjendtlighet hvorpaa Gerhard Schøning har krav endnu i aaret 1880.»

d) Prof. *Halvdan Koht* i billedverket: «Vore Høvdinger» 1913. Her skriver han tilslut: «Forskningen efter sandhet var det høieste for ham. Hans uavhengige tanke reiste sig mot enhver autoritetstro. Hans mandige ærlighet krævede i alle forhold sandhet og naturlighet. Derfor blev han. en videnskapens banebryter. Og hans forskning samlet sig om Norge, hans nøkterne væsen og uttrykksniaate gjemte paa en varm drøm om det norske folks fremtid. Idet han selv grundla norsk historisk videnskap, hjalp han til at bygge vor selvstændige kultur. Hans forskning er et led i vor nationale nyreisning.»

I «Historisk Tidsskrift» 1914 skriver Koht: «Schønings Norges Historie gik ut paa at bevise at Norge var frihets hjem og kjæmpers fødeland. Det synes mig da aldeles paatagelig at denne bok, utkommet i oktbr. 1771 maa være den direkte kilde til Johan Nordal Bruns digt: «For Norge, kjæmpers fødeland» fra januar 1772. Endelig har Koht i «Haaløygminne» 1922 skrevet om Gerhard Schøning og sier bl. a.: «han er den største videnskapsmand som Haalogaland har fostret» og «nu staar det klart for os alle at han er en av dem som har grundlagt det nye Norge».

e) Prof. *Francis Bull* i boken «Fra Holberg til Nordal Brun» 1916 samt i «Romantikkens forberedelse», «Samtiden» 1919. Fra den siste avhandling hitsættes: «I Gerhard Schønings forfatterskap er den norske fædrelandsfølelse alt bestemmende. Den lyser over hans praktisk-patriotiske indlæg, den er med i hans glæde over den norske naturs eiendommelige skjønhed, og den fylder hans historiske arbeider. I tilknytning til Rousseau tror han paa en oprindelig guldalder, hvis gjenskin han endnu ser hos folket mellem fjeldene i hjemlandet, det fødeland for «folk av kjæmpeart», og i «Kong Hagen Adelsteen» tegner ban den ædle nordiske helt, et idealbillede som faar baade politisk og literær betydning for den følgende tid. Det er Schønings storhet at han knytter sine fortids drømme sammen med sine fremtids haap; ogsaa derved blir han en central skikkelse blandt dem som forbereder en, norsk romantik.»

Schønings avhandlinger og verker er i det væsentligste disse:

1744-47. 4 disputationes de origine philosophiæ orientalis, Kjh.

1750. Nogle Bemærkninger over vore gamle nordiske Forfædres Giftermaal og Brylluper, Kjh.

1751. Forsøg til de nordiske Landes, særdeles Norges, gamle Geographie, hvorved Finmarkens og hosliggende Lapmarkers gamle Grændser og Strekning, Indbyggernes Oprindelse, Landenes Ælde samt andre saa vel geographiske som politiske Omstændigheder undersøges, Kjh. Boken vakte en overordentlig opmerksomhet og oversattes til fransk og tysk.

1752. Nordlysets Ælde. Dansk Vidensk. Selsk. Skr. VII, 167-316. «Bogen havde en virkelig Værdi for

Naturvidenskaben», skriver H. C. Ørsted.

1757. Forbedringer til den gamle danske og norske Historie, Kjh.

1758. Agerdørkningens mulige Forbedring i Norge, Kjh.

1761. Beretning om Uaar og Misvext, særdeles i Thronhjems Stift. Thj. Selsk. Skr. 1, 129-162.

1761. Betænkning om offentlige Forraads-Huses Opretning og Indretning i Norge. Ibid I.

1761. Om de gamle Grækere og Romeres Kundskab om de nordiske Lande. Danske V. S. Skr. IX 151--360, X 206-47, XII 1-50. «En overmaade lærd Afhandling» (Suhm), «et af hans betydeligste og lærdeste Arbeider» (Daae).

1762. Be skrivelse over Thronhjems Domkirke, Thj. «For den Tid et merkeligt Arbeide og i sit Slags uden Sidestykke i de andre nordiske Lande; trods Manglerne vil Bogen beholde et blivende Værd» (N. Nicolaysen).

1762. Udtog af, hvad der angaaende Veirets og Luftens Forandringer er iagttaget i Thronhjem fra 1/10 1759 til 1/10 1761. Danske V. S. Skr. IX 596 fig.

1763. Om den venetianske Adelsmand Petri Quirini Skibbrud og Ophold paa Øen Røst i Lofoten 1432. Thj. S. Skr. 1195-157.

1763. Anmerkninger og Erindringer ved det over Norge nylig udgivne Kart. Ibid. 11 351-76.

1765. Beretn. om det Meldalske eller Løkkens Kobber-Verkes Opfindelse og Fremgang i de første Tider til Begyndelsen af 1659. Ibid. 111 296-375.

1765. Darii Hystaspis Tog til Scythien. Danske V. S. Skr. X 61-103. 1765-72. En række akademiske programmer og taler i Sorø dels paa latin og dels paa dansk.

1769. Afhandling om de Norskes og endel andre Nordiske Folkes Oprindelse m. v. Sorø.

1771, 1773 og 1781. Norges Riiges Historie, i 3 bind:

I. Riigets ældste Historie fra dets Begyndelse til Harald Haarfagers Tiider, 521 sider 4to.

II. Riigets Historie under Kong Harald Haarfagers og hans tvende Sønners Ericks og Hagens Regiering. 498 sider 4to.

III. Riigets Historie fra Hagen Adelstein-Fostres Død til Kong Olaf Trygguessøns Ankomst til Regieringen. 484 sider 4to (utgit efter hans død av Suhm).

Tanken var at fremstille Norges historie helt ned til nutiden og da at skildre de gamle nordmænds liv «ei alene i Felten, i Krigs- eller Statssager, men ogsaa i deres Haandteringer, deres Huus-væsen, deres Religion, deres Øvelser og Tænkemaade.» Dette store verk lykkets det ham dog ikke trods al flid at faa fuldføre. Suhm dømmer saaledes om den færdige del: «enhver upartisk og kyndig maa tilstaa, at alt hvad Skarpsindighed, Eftertanke, møisommelig Undersøgelse, udbredt Læsning, Sandhedskjærlighed kan tilveiebringe, er her tilveiebragt.» L. Daae udtaler: «Det vilde være en stor Uretfærdighed, om nogen vilde negte hans «Norges Riiges Historie» en Plads blandt vore monumentale Verker. Thi mellem de glædelige Tidens Tegn, som i Slutningen af det attende Aarhundrede bebudede Norges Opsving i det nittende, var det ikke det mindst betydningsfulde, at vort Land da for første Gang frembragte en lærd

Historiker, der indsatte et helt Liv paa at granske og fremstille dets Fortid. Hans Forsøg blev ufuldendt og det var ufuldkomment, men kun fordi Tiden til et saa uhyre Arbeide endnu ikke engang tilnærmelsesvis var kommen.»

1772. Olafsens og Povelsens Reise i Island 1752-57, i 2 kvartbind.

1777. Heimskringla eller Norges Kongesagaer af Snorre Sturlasøn, 3 foliobind, Kjh. En oldnorsk og en latinsk utgave.

1778. Reise gjennem en Deel af Norge, Kjh.

Efter Schönings død er trykt, foruten 3dje bind av «Norgeshistorien», ogsaa «Beregninger om Kornavlingen i Trondhjems Stift» 1589, 1625 og 1644, Hermoder 14, Kria., samt «Beretning om den thronhjemske Biskop A. Arreboes Afsættelse 622», Norske V. S. Skr. 1817 245-74. Men endnu ligger utrykt i det kgl. bibliotek i Kjøbenhavn en hel del arbeider av ham: «Beretningen om hans reise gjennem Gudbrandsdal og Hedmark»; «Trondhjems Bys Beskrivelse»; «De Normannis»; «Forelæsninger over den almindelige Historie fra Verdens Skabelse til omtr. 1500»; «Do. over den danske Historie til 1770»; «Do. over den europæiske Historie fra den westphalske Fred til 1748»; «Om Procopii Kundskab om vort Norden»; En mængde excerpter til norsk og dansk historie; 80 karter over Norge og dele derav, m. v.

Det er allerede fortalt at Gerhard blev gift under sit trondhjemsophold 5/5 1756 med **Fredrikke Hveding**, f. 1725, datter av Elisabet Herdal og raadstuskriver sst., justisraad Jens Hveding, der igjen var søn av den under I n. 12 omtalte sorenskriver H. i hans første egteskap. Efter sin mands død fik hun ved kabinetsordre en livsvarig pension av betydelig størrelse. Formodentlig bodde hun de første aar efter i Kjøbenhavn, men i juli 1788 tilflyttet hun Stavanger og var i huset hos sin bror lagmand Jacob Benzon Hveding. Her døde «den høyædle og vælbaarne Frue Justitsraadinde» allerede, 27/8 1788 i sin alders 63de aar og blev gravsat i Stavangers domkirke 1/9 «med alle kirkens klokker». En lang gravskrift over hende i domkirken findes indtat i «Personalthistorisk Tidsskrift» 111. 238.

Egteskabet var barnløst.

314. 4. Christian Friis Schøning var opkaldt efter onkelen Christian Friis, der var sorenskriver i Lofoten og gift med Rakel Ursin. Han omtales som Gerhards elev, da denne vinteren 1738-39 maatte opholde sig hjemme, men døde før den voksne alder.

315. 5. Claus Ursin Schøning, f. 1730, d. juli 1768, 38 aar gml., sorenskriver.

Han var den syvende og yngste av sine søskende. Som student i Kjøbenhavn assisterte han Jessen-Schardebøll med at samle materialier til et større verk om Norges geografi. Iøvrig studerte han jurisprudens og tok sin juridiske eksamen (indført ved frd. 10/2 1736). Med bidrag av sin bror Gerhard skrev han 1754 en avhandling paa latin om Norges skikkethet for akerbruk, «tractatus Oeconomico-Physicus de habitu Norvegicæ ad agriculturam». Den maa ha vakt opsigt, hvis det forholder sig saa at han ved dette banet sig vei til at bli dommer. Han utnævntes 3/10 1755, 25 aar gml., til sorenskriver i Salteri.

3 aar senere egtet han i Bodø kirke **Else Sophia Aagom**, en datter av hans formand i embedet Truls k. og Else Maria Helsted. Hun var født omtr. 1718, altsaa hele 12 aar ældre end sin mand, og hadde gjennom mange aar været i huset hos titulær biskop Friis paa Bodø prestegaard. Derfor testamenterte denne 1765 1200 rdlr. til fru Schøning eller datter «til Erindring om den Godhed, vi havde for hende, da hun var udi vores Hus og samme med Berømmelse forestod».

Sorenskriverens bodde paa Bertnes, som hadde været adelig sædegaard. i Schønnebøllenes eie (kfr. side 15), og hvorav Schøning eiet 3 vog 12 mark Det var et stort bruk, de her drev. Paa gaarden, der uti i vore

dage skal være delt mellem 12 opsittere, og paa Mjønes, som Schønning av kjøpte Hans Hvid (1. n. 33) 12/7 1758, holdtes der i 1768 tilsammen 4 hester, 31 kjør, 13 sauer, 22 gjeter og 6 griser. Ogsaa sjøbruk hadde de; skiftet viser at der i boet var 10 torskegarn, 3 sildegarn og 10 tdr. spansk salt. Skriverbaaten var en stor grønmalet husbaat; desuten fandtes 3 grønmalte otringer og en seksring. Naar egteparret skulde ut at kjøre, brukte de en grønmalet jernbeslagen karmslæde og ulveskind. med grønne klædeskanter og hvite snorer.

Det er ganske interessant at se hvordan et embedsmandshjem som Schønings ved den tid var 'utstyret'. I storstuen stod der en moderne dragkiste av valnøttræ paa 4 føtter og med en pyramide over; den var beslaat med forgyldt messing. Der var ogsaa 2 store speiler med rammer av valnøt, smuk forgylding omkring glasset og roset oppe i kronen, under speilet konsolbord paa 2 føtter og med messingbeslaatte skuffer. Paa bordene laa sort voksduk. 2 lænestoler var der og 12 stoler med gyldenlær stod langs veggene. I storstuekammeret fandtes et litet brunt speil 5 kvarter høit av mahogni, 6 nye høiryggete ryslærs stoler, et litet rundt blaåt og hvitt malet bord samt en rødmalet seng med en forsølvet og malet himmel over, hvorfra hang et rødt omhæng kantet med hvite silkesnorer. Dagligstuen var enkel, men visselig ogsaa koselig: 2 speiler, 5 kvarter høie, med forgyldte rammer og kroner, et stort malet slagbord og et mindre slagbord, en grønmalet dragkiste med 5 skuffer uten beslag, en skjænk med glasdører og med skap under, et litet nøkleskap, et stueur med en brunmalet kasse, 6 gamle ryslærs stoler og en gammel (beskadiget) lænestol. Paa salen stod en takseng med grønt raskes omhæng og hvite snorer, et firkantet lakeret og forgyldt bord med skuffe, et litet brunt nürnbergerspeil samt 6 nye høiryggete ryslærs stoler med krone. I det nye kammers et stort umalet slagbord, et gammelt brunt lakert slagbord, en stor brunmalet kiste samt atter 6 nye høiryggete stoler med vævet tøy i ryggen og sætet. Paa dagligstuesalen et stort sort lakert og forgyldt sølvskap, et litet chatol med dører og skuffer samt et stort blaamalet bord. I sengkammeret ved dagligstuen et skap, en uttræksseng med blaåt raskes omhæng o.s.v., og i de gamle værelser to umalte slagborde, to senger uten omhæng o.s.v.

Som man ser, manglet det ikke paa møbler. Samme velvære fandtes ogsaa i det øvrige bohove. Saaledes 3 bjørneskind, 18 duker, en masse lakener, dyner, bolstre o.s.v. Men særlig var sølvskapet paa dagligstuesalen rikt: et kaffe-- og teservice av sølv, hvori biskop Friis' vaaben var indstukket og bestaaende av kjedel (66 rdlr.), kande (24 rdlr.), 3 kaner (27 rdlr.), 2 sølvfater (19 rdlr.), 2 sukkerfater (7 rdlr.), spilkumme (11 rd r.), 2 tedaaser (9 rdlr.), 1 sukkerknipe (1 rdlr.) samt endelig 6 teskeer (2 rd r.). Fremdeles t2 par kniver og gafler med smukke og massive sølvskafter ; 1 par store forskjærerkniver og tilhørende gafler med samme slags skafter; et platmenage (27 rdlr.) med sølvfat, sennepskande med ske, eddikekande, oljekande og pepperbøsse, alt av sølv; en sukkerbøsse av sølv; 11/2 dusin sølvskæer av den nyeste engelske facon (33 rdlr.); 15 sølvteskeer; 18 forskjellige sølvskæer; potageske; fiskespade;-punscheøse; 4 saltkar; sukkerknipe; et sukkerfat (merket Ole Hansen Harr og Ingeborg Erichsdatter); 2 tedaaser av drevet arbeide; en liten rund tekande og spilkumme; en stor kande (22 rdlr.) av drevet arbeide og med følgende navne indstukket: Christen Hansen With og Divert Kaae 1723; en ganske kulerund skaal med lok og trende knapper baade nuder og over, indstukket paa lokket med vaaben og navnene Christopher Graae og Anne Lauritsdatter 1668 (27 rdlr.), 3 bægre; 2 krus med sølvlok; en rund æske.

Mindre rik har sorenskriveren været paa bøker. Der registrertes in folio 3 bind, in quarto 36 bind og in octavo 79 bind. Deriblandt bøker paa latin, tysk, engelsk og fransk. Man finder baade juridiske og andre bøker, saasom love og forordninger, kommentar over Ciceros taler, «Den europæiske Herold Doctor Fausti Bedrifter», «Strøms Sundmørs Beskrivelse», «Suhms og Schønings fællesarbeide», «Elementa philosophiæ moralis» m. fl.

Sorenskriverens garderobe fortjener ogsaa at medtages her. En fin brun klædeskjole med grønt damaskes fôr ; en grøn brocheret damaskes vest med couleurede blomster samt sort og hvitt fløiels fôr ; en hvit vatret moirés vest med couleuret søm omkring og taftes får; en rød damaskes vest med sort og hvitt

fløiels får; en fin hvit klædesklædning bestaaende av kjole, vest og bukser med silkeknapper; en gammel rød klædning med messingknapper; et par sorte klædesbukser; en gul damaskes schlafrock med blomstret sirtses fôr ; en gul damaskes undertrøie med olmerdugs fôr lommeur; en tombaks kaarde.

Det er neppe tvilsomt, at den unge skriveren, naar han i galla tok imot «biskopens» og andre gjester i sine stuer, har følt sig som en grand seigneur, og ofte var der nok gjestebud. Han har visselig ført et stort og flot hus, men over evne; ti han sees at ha pantsat en god del sølvtøi til den rige Hveding paa Løvøen, og boet gav heller intet utbytte for arvingen.

Fra hans forretningsliv kjendes en strid med sognepresten til Gilleskaal, provst Peder Bruun, om retten til auktioners avholdelse. «Sørenskriveren vilde tilegne sig Auktioner over de Geistliges efterlatte Møbler og Bøger etc., hvorfor Provsten har anholdet, at Sørenskriveren maatte befales at entholde sig fra deslige Auctjoner». Men kgl. reskr. 10/4 1762 gav skriveren ret.

Schønning administrerte ting for Bodø sidste gang 11/7 1768 og døde kort efter bare 38 aar gml. Skifteakten er et vældig opus paa 700 folier.

Skiftet sluttet først 1772, og skylden for dette fik bl. a. Arent Schønning, Grøtøen ; som fætter av avdøde beskikkedes han nemlig til formynder for hans efterlatte barn, men nægtet at være det og møtte aldrig i skiftesamlingerne. Ogsaa professor Schønning bad sig i ansøking til kongen fritat for vergemaalet.

Mens boet var under behandling, døde ogsaa enken 11/2 1771, 52 1/2 aar gml. De efterlot sig en datter l. n. 321.

L. n. 301. - 1.5.

Karen Schønings og Edies Johansens 4 barn:

316. 1. Anneken Ediesdatter, f. ca. 1719, d. 1798.

Hendes mand het *Israel*, og de bodde paa gaarden øvre Gjerstad i Buksnes; han døde 1771. Paa skiftet efter hende 18/11 1798 gir man hende efternavnet Schønning. Hun havde 6 døtre, hvorav den ene *Anne Israeldatter*, 1785 hadde til daaben en fils naturel *Anders Schønning*, f 22/1. Mere om denne sidste vites ikke.

317. 2. Johannes Ediesen, f ca. 1721.

Han bodde paa Bolle, som han overtok efter moren, og var to gange gift. Først med **Elen Jensdatter**, d. 17/11 1782, 59 aar gml. og saa 1788 med **Riborre Elisæusdatter** paa nedre Vold i Buksnes. Med Elen hadde han 3 døtre og 1 søn, l. n. 322-325, hvilken sidste tok navnet Schønning.

318. 3. Jørgen Ediesen, f. ca. 1726, d. 1786.

Ogsaa han bodde paa Bolle og var gift med **Gertrud Olsdatter**, som døde 23/2 1788 59 aar gml. De hadde 3 sønner, som alle kaldte sig Jørgensen, og 2 døtre, hvorav den ene var døpt (1772) Karen Schønning. Sønnen Hans hadde en datter, som (1791) likeledes døptes Karen Schønning. Hermed ophører, saavidt sees, Schønning-navnet i denne gren av slegten.

319. 4. Anne Ediesdatter, f. ca. 1730 og d. 1740.

L. n. 302. - 1.6.

Apollona Schønings og Oluf Hartvigsons 6 barn (se l.n 30-35):

1. **Maren Leth Schøning** 1723
2. **Maren Leth Schøning** 1724-54
3. **Arent Schøning** 1727-74
4. **Karen Sophie Schøning** 1730-93
5. **Jacob Elias Schøning** 1733-93
6. **Hardovika Schøning** 1736-1813

4de led.

L. n. 312. - 1.4.2.

Anne Schønings og Oluf Wolls søn:

320. Andreas Woll Schøning, f. paa Skotnes 1/12 1747. d. 13/3 1813.

Han - som optok sin mors slegtsnavn - og hans descendens er gaal over til Danmark.

Det latinske vidnesbyrd han fik av rektor Kleist i Trondhjem, da han mai 1767 dimittertes til universitetet, fortæller at han i en alder av 12 aar fik av sin far «befaling til at følge musernes skole» og at han hadde tat privat undervisning indtil han kom ind paa Trondhjems Kathedralskole 1760 «paa høieste plads i 2. klasse.» Han er «en udmerket ung mand, en retskaffen mand og en som vil pryde videnskapen med retskaffenhet og kyskhet.» Da hans morbror Gerhard to aar forut, i 1765, var blit professor ved Sorø akademi, bodde han hos ham og studerte ved akademiet men uten at ta eksamen. Ved dennes død 1780 opgav han studierne (?), tok landmaalereksamen og blev landinspektør ved Gisselfeld Klosterods med bolig i Braaby ved Haslev (Syd-Sjælland).

To ganger var han gift: 1780 med **Anna Cecilie Schumacher**, dtr. av krigsraad Nicolay Frederich, S. og Mechtele Dorothea Sechmann. Fødselsaar ukjendt, hun døde paa barselseng 1782. 1 barn, l.n. 326. 1800 med **Sofie Frederikke Bech**, dtr. av birkedommer Albrecht Gottlob B. Hun døde 1843, fødselsaar ukjendt. 1 barn, l. n. 327.

L. n. 315. - 1.4.5.

Claus Schønings og Else Aagoms datter:

321. Else Sophie Schøning, b. 1759 24. sønd. trin. i Bodø kirke.

Blandt fadderne nævnes sorenskriverens fætter Jacob Schøning. Hun stod, 11 aar gml., forældreløs og optokes da i biskop Friis hus; med ham flyttet hun til Bergen, da han blev sogneprest til Nykirken. Formodentlig er hun her blit kjendt med sin mand **Isak Andreas de Wahl**; han var en fransk adelsmand (hans adelsdiplom gik tapt ved brand engang paa Guldholmen). Født i Normandie 23/5 1768 flyktet han under revolutionen til Norge og bosatte sig som kjøbmand i Hammerfest, hvor han døde 9/5 1822. Fru Else døde før ham. De hadde en datter *Else Sophie*, f. 4/3 1794 og gift 10/9 1810 med *Johan Garmann Schanche*, 1778-1840, handelsmand paa Guldholmen i Tana.

L. n. 317. - 1.5.2.

Johannes Ediesens og Elen Jensdatters 4 barn:

322. 1. Karen Johannesdatter, f. 1759.

323. 2. Anne Elisabet Johannesdatter.

324. 3. Anneken Johannesdatter, f. 1764.

325. 4. Eidias Johansen Schøning.

Han egtet 1778 enken **Helena Kristine Lund** og bodde paa Balstad; 1802, da stedet solgtes til Ole Hvid (1. n. 79) var han død. 3 døtre. *Dermed ophører navnet Schøning i hans slegt.*

5te led.

L. n. 320.

Andreas Schønings og Anna Schumachers barn:

Sammes og Sorie Bechs barn:

326. 1. Ane Cecilie Schøning, f. 1782, d. ugift ca. 1810.

327. 2. Hans Bendtsen Schøning, f.15/10 1801, d. 15/1 1889.

Efter at ha tat avgangseksamen 1821 ved Bernstorff seminarium blev han læreri Viskinde ved Kallundborg, blev Danne. At brogsmand 1871 og tok avsked 1/11 1879.

Han blev gift:

a) 1822 med **Ane Marie Julie Weisøe**, f. 2/1 1805, d. 3/10 1829. 4 barn hvorav 2 døde unge. Se l. n. 328-329.

b) 8/3 1834 med **Marie Therkildsen**, f. 8/2 1807, d. 19/9 1882. Dtr. av husmand Therkild Andersen. 4 barn hvorav 2 døde i fødselsaaret, se l. n. 330-331.

6te led.

L. n. 327. - 1. 4. 2. 1. 2.

Hans Bendtsens og Ane Weisøes 2 barn:

Sammes og Marie Therkildsens 2 barn:

328. 1. Andreas Peter Schøning, f.20/1 1825, d. 10/9 1918.

Han var lærer fra 1849 i Torup, 1851 i Besser (Samsø), 1855 paa Tunø, 1861 i Kallundborg, og tok avsked 1896. Danne brogsmand 1895. Han egtet 29/7 1853 Stine Hansen, f . 4/7 1826, d. 29/3 1899, dtr. av lærer og sognefoged paa Tunø Rasmus H. og Ane Katrine Rasmussen. 7 barn, l. n. 332-338.

329. 2. Marie Elisabeth Schøning, f. 5/2 1829, d. 13/8 1896. Var husbestyrer hos baron Løvenskiold til Løvenborg, ugift.

330. 3. Ane Marie Julie Schøning, f. 19/10 1834, d. 5/12 1926, * 23/10 1863 med gaardeier Hans Hansen, f. 2/2 1832, d. 27/11 1912, søn av Anders H. og Mathilde Geisler. 3 barn.

331. 4 Bendt Schøning, f. 8/1 1838, d. 1870 paa hjemreise fra Syd-Amerika hvortil han var utvandret. Ugift.

7de led.

L n. 328. - 1.4.2.1.2.1.

Andreas Schønings og Stine Hansens 7 barn:

332. 1. Julie Schøning, f. 30/5 1854, d. mars 1855.

333. 2. Julius Fischer Schøning, f. 24/3 1856.

Lærer fra 1878 ved Frederikssund, 1885 i Druedal, 1914 i Jægerspris; efter sin avsked 1922 bosatte han sig i Fredensborg. Gift 7/7 1892 med Frederikke Augusta Nielsen, f 22/12 1871, datter av handelsgartner i Kjøbenhavn Bengt N. og Maren Frandsen. 2 barn, l. n. 339-340.

334. 3. Sophus Schøning, f. 13/3 1858, d. 18/1 1867.

335. 4. Andrea Julie Schøning, f. 4/1 1860, d. 9/1 1867.

336. 5. Johan Schøning, f. 27/11 1862, d. 29/3 1864.

337. 6. Johan Schøning, f. 13/6 1865, d. 10/1 1867.

338. 7. Sophus Schøning, f. 19/9 1871, d. 12/5 1898. Ugift.

8de led.

L. n. 333 - 1.4.2.1.2.1.2.

Julius Schønings og Frederikke Nielsens 2 barn:

339. 1. Andreas Hans Bendtsen Schøning, f. 11/5 1893. Cand. phil., redaktør. 8/2 1919 gift med **Anna Edith Ahlström**, f. 27/3 1889 i Helsingborg, dtr. av lærer Lars A. og Pernilla A., Sverige. 2 barn, l. n. 341

Hans Schøning som er bosat i Kjøbenhavn har sterke genealogiske interesser, og det er han som har samlet alle disse opplysninger om slegtens danske gren og som har sendt bokens forfatter klichéerne til foranstaaende billeder uten utgift for boken. Som foran nævnt har han i sit eie et signet som har tilhørt professor Gerhard Schøning og ogsaa det latinske dimissions-dokument som Andreas Woll Schøning fik i 1767.

340. 2. Kirsten Marie Elisabeth Schøning, f. 3/12 1894, * 19/4 1916 med assistent ved de danske statsbaner **Harald Andreas Clausen**, f. 22/7 1890 søn av lærer Lars C. og Karen Sørensen. 6 barn.

9de led.

L. n. 339. - 1. 4. 2. 1. 2. 1. 2. 1.

Hans Schønings og Anna Ahlströms 2 barn:

341. 1. Andreas Gerhard Lars Schøning, f. 26/1 1922.

342. 2. Bendt Julius Schøning, f. 4/12 1923.

¹ Det læses saaledes: «Att dette Kaldsbreff er rett oc louftligenn udgiffuit efter Ordinantzen, bekiender ieg Arne Oluffssenn, Pastor till Stegenn. Arne Oluffssenn. Egenn Haand.» Attestasjonen er paaført et kaldsbrev av 13/1 1622 til magister Stephen Hansen, prest til Gildeskaal.

² Den ældste kirkebok for Leksvik begynder 1717 og skifteprotokollen 1689 og den geistlige dito 1701. Den gamle kaldsbok for Steigen fortæller intet om dette, heller ikke regnskabsboken for Steigen kirke 1584-1685, heller ikke «Vitaprotokollen» ang. den nordenfjeldske geistlighet.

³ «Herr» er efter den tids sprogbruk = den ordinerte prest.

⁴ Om «de velbyrdige Schønnebøller» dette:

De foran nævnte Erik Hanssøn og Peder Hanssøn var brødre, L ca. 1530. Peder til Bertnes var foged i Salten 1572-78, blev 1587 lagmand over Nordlandene og Finmarken, døde 1609. Han blev gift 1581 med Margrete Gyntersberg og anden gang med Guren Grønnou, d. 1603 (dtr. av den tidligere lagmand paa Steig Christopher Nielsen Grønnou eller Grønn, som 1583 blev avsat og levde endnu 1591 paa Steig). Han hadde 3 barn:

1) Karen, * lagmand Jørgen Staur og d. 1627.

2) Manderup Schønnebøl, f. 5 1603. -l 22 6 1682, lagmand fra 1648, * 1632 Maren Staur, f. 1606. d. 1685.

3) Gørrelle, * Jesper Eskesen.

Manderups og Marens 15 barn var:

1) Peder. fænrík, faldt 1657 i krig.

2) Jørgen, løitnant.

3) Gurri, d. 1709 og * med den følgende lagmand Christen Munchegaard, ' 1688.

4-7) 1 søn og 3 døtre tidlig døde.

8) Maren, L 1642. -1 1698. ug.

9) Gørrelle. f. 1644. -l 1704, ug.

10) Karen, gift, t 1719.

11) Øllegaard, f. 1647, d. 1694, * oberstløitnant Hültzhorst.

12) Hans, f. 1650, d. 1714, kontreadmiral med descendens i Danmark.

13) Dorothea, levde 1724 i Steigen (d stor armød(?))

14) Manderup, f. 1654, d. 1704, vicelagmand, 15) Frederik Henrik, f. 1656, d. 1725, lagmand 1689-1710

De fleste av disse blev begravet i Steigen kirke.

⁵ Trolovelsen var den tid en høitidelig akt, som foregik i kirken. «De, som trolover sig, maa ikke søke seng og sæte, før de ved presten er viet», men det blev nærmest til at trolovelse var jevngod med vielse. Først 1799 blev trolovelse ophævet.

⁶ nemlig Christopher, l. n. 15.

⁷ Om de forskjellige slags overtro i Nordland paa denne tid har man optegnelser fra 1725 av Th. v. Westen, meddelt av dr. R. Christensen i «Haaløygminne» 1921.

⁸ Petter Dass var Arents samtidige. f. 1647 og d. 1708. student 1665 og prest til Alstahaug 1689.

⁹ Førstnævnte bæger fik Oluf Hartvigson paa skiftet, og det er nu hos fru Arentine Schøning, sidstnævnte blev utlagt til søsteren Elens barn.

¹⁰ men ingen gaffer, det hadde man endnu ikke i Nordland, neppe nok i Christiania, man spiste med fingrene.

¹¹ A. Collett i «Gamle Christianiabilleder», s. 155, anslaaer værdien av en riksdaler i 1743 til 10 kr. i vore penger.

¹² I telegrafbestyrer Schønings eie var et smukt sølvbæger uten aarstal med inskription: Olaf Hertüichsen, Maren Pedersd. Leth, Karen Olufsd. Schøning. Paa bægerets motsatte side initialerne W. B. D. (Willats Bing Drejer). - Underlig nok var der omtrent samtidig i Danmark en familie Schjønning og en familie Leth som gjennem egteskap kom i forbindelse med hinanden. Peter Schjønning egtet Anna Leth, og de hadde en søn Georg (J: Jørgen) Leth Schjønning, som var prest; hans trykte disputats paa latin 1757 har denne boks forf.

¹³ Om «Gamle bryllupsskikke i Nord-Norge» se Nicolaissen i «Haaløygminne» 1924.

¹⁴ Hamarøys ældste kirkebok begynder 1766.

¹⁵ Vaagans kirkearkiv gik tapt ved branden i syttiaarene.

¹⁶ Krigen med Sverige (Karl XII og Tordenskjold).

¹⁷ Det indfald i Skottland og Nordengland, som 1715 under Georg I gjordes av tronrætendenten Jakob III.

¹⁸ En liten rund sølvvæske efter hende eies nu av denne boks forfatter; den er inskribert S. M. P. 1729 og, senere, Maren Marie Kildal 1752.

¹⁹ En riksdaler = ca. 10 kr.

²⁰ Han kom siden til Trondenes, hvorfra han 14/1 1799 i «Throndhjemske Tidender» averterer sin hustrus død saaledes: «Paa 16de Aar levede Undertegnede saa lykkelig som trods nogen Ægtemand paa denne Jord; men ak, den gde d. M. behagede det Gud at hjemkalde inin tro Medhjælp, Martha Lovisa fød Irgens,²⁰ den ømmeste Amme og omhyggeligste Moder for vore endnu tilbagelevende 3de Sønner og 2de Døttre. Hun døde i sit Alders 37te Aar efter halv,inden Dags smertefulde Inflammation. Saa forpligtet som jeg finder mig til at bekjendtgjøre dette for fælles langt fraværende Slægtninge og Venner, saa forvisset er jeg om, at de og alle tage Deel i mit uoprettelige Tab, om de end ikke bevidne mig samme til denne Udørken for mig og mine uopdragne Børn.»

²¹ Grøtøy og Løvøy.

²² Falster var født 1763 og døde 1842. 18/7 1792 flyttet han til Grøtøy. I folketællingslisten 1801 staar at han var selveier,

gjestgiver og drev fiske. Hans kone Erika Grøn var da 36 aar og 3 døtre hadde de. Hos dem var konens mor Anna Grøn, f. Rener, og konens ugifte søster Anna Margrete. 6 tjenestekarle, 3 piker og 1 krambodpike. 1804 flyttet Falster til Husøy i Leiranger og levet der i smaa kaar til sin død, ofte hjulpet fra Grøtøy.

²³ En ætling av disse, Philip Rosendahl, L 1893, ex. juris og assistent ved kolonierne i Grønland, har utarbeidet en fremstilling av Anna Frey Schönings descendens like til vore dage, og har elskværdigst sendt den til denne boks forfatter.

²⁴ Fra frk. Signy Schøning har jeg faat 3 vakre sølvskeer inskrib. W. D. og' A. S. H., d. e. Willatz Drejer 1735-1811, sogneprest til Hadsel, og Anna Sophie llersleb 1749-1841, datter av presten til Brønnøy, Jens H. Willatz var bror av ovennævnte provst Jens 1).

²⁵ Om prisonlivet se Øverland V, 2198 flg.

²⁶ Se skildringen av livet paa bryggen i stevnetiden hos Koren-Wiberg: By og Brygge, billeder fra Bergen. 1912.

²⁷ Mægler i Kristiania Conrad Krüger «antitolderen» kaldet, fordi han i Mgbl. gjennom flere aar hadde spaltelange avertissementer mot told; f. 80/7 1812, d. Ugift 25/12 1891.

²⁸ Se Femtiaars-beretning ved Arne Schøning, Kristiania 1910.

²⁹ Dette brev er ogsaa trykt i professor Gerhard Grans bok, Alexander Kielland, 1922.

³⁰ Ifølge brev fra landsarkivet for Fyen døde denne urmaker 1805, 73 aar gml.

³¹ Som bryllupsgave fik han et stort og vakkert kugle-bæger som har været i hans mors slechter Normann og Rafn. Det er av sølv, delvis forgyldt, og har tre graverte medaljonger: 1. navnene Kasten Tommesen Mødi, Margrete Tommes Datter, 1694; 2. bødkerverktøi, en øks og en passer; 3. en tønne med et tregrenet trø i spunshullet. Under bunden staar mester-merket M. O S -d. e. Michel Olsen, en guldsmed i Bergen, som døde ca. 1699 og var læremester for Christopher Hartvigson (se 1. n. 15). Bægerets første eier var antagelig den Carsten Thomassen som ifølge «Bergens Borgerbok» tok borgerskap 1668 som kipper, d. e. bødker. Det vites ikke hvorledes og naar det fra ham er kommet til Jacob Parelius Rafn 1728-70, handelsmand paa Røkenes (Trondenes) og far til Johanne Rafn (1. n. 88). Rafns navn staar gravert i bægerets kant.

³² Paa billedet paa efterfølgende side sees som student Sigurd Schøning, 1. n. 189.

³³ I familie-gravstedet her hviler nu: Arent Schøning og hans to hustruer Anna Angell og Johanne Normann, Eiler Schøning, Søren Schøning og hustru Sophie Normann Nissen, John Schøning, Johanne Schøning, Søren Birger Schøning, Gerhard Schøning, Sofie Schøning, Arne Schøning

³⁴ De findes for 1691-98 og efter 1734.

³⁵ Buksnes kirkebøker findes fra 1732-44 og efter 1773.

³⁶ Buksnes kirkebøker findes fra 1732-44 og efter 1773.

³⁷ Da muserne graat over Langebeks død, sa Apollo: graat ikke, søstre, Schøning lever. Nu da Schøning er død og musene sørger, sørger Apollo med dem og tier.